ARBOR SCIENTIAE RADICES, FLORES, ET FRUCTUS, SEU PRINCIPIA, CONCLUSIONES...

Hycrunera Papista, Francesco Campioni

Digitized by Google

R. BIBLIOTECA NAZ. CENTR. VITT. EMAN. II ROMA
204
5 E
14

T. 11. n.° 6

Digitized by Google

6.15.C.22

Digitized by Google

Digitized by Google

ARBOR
SCIENTIÆ
BONI, ET MALI,

Digitized by Google

22 - 1 - 9 - 45

Digitized by Google

ARBOR SCIENTIÆ

RADICES, FLORES, ET FRVCTVS,

SEV

Principia, Concluſiones generales, & Reſolutiones particulares, ſanæ Doctrinæ Moralis.

AVTHORE

HYCRVNERA PAPISTA.

Erit tempus, cum ſanam doctrinam non ſuſtinebunt. S. Paul. Tim. 2. c. 4.

ILL.mo ATQ; REV.mo D. D.

IOANNI BADVARIO

PRIMICERIO DIVI MARCI.

VENETIIS, M.DC.LXXXIV.

Sub Signo Nominis IESV propè Sanctum Iulianum.

Cum Licentia, & Priuilegio.

Digitized by Google

I. *S. Math. c. 23. vnus eſt magiſter &c.*

IESV CHRISTO FILIO DEI

1. VNI VERITATIS MAGISTRO

Diuo Petro

II. *S. Math. c. 16. Sed Pater meus &c. Act. c. 15. Per os meum &c. S. Luc. c. 22. Ne deficiat fides tua.*

2. VNI DEI PATRIS INFALLIBILIORI

Innocentio XI. bis Sanctiſſimo

III. *Concil. Conſtan. an. 37. Vuiclef, & art. 27. Huz, & Concil. Vienn. in Clement. de iure iurando c. Romani.*

3. VNI, AC IMMEDIATO IESV CHRISTI

VICARIO

Omnia concludam verbo

IV. *S. Bern. de conſider. l. 2. c. 8. Poteſtate Petrus, S. Leo Pap. ſerm. 2. in anniuerſario aſſumptionis ſuæ:* cuius dignitas in Indigno heredẽ non deficit.

4. *VNI PETRO POTESTATE*

Me tibi totis præcordijs deuoueo

V. *Iob. c. 34. ſi erraui &c.*

5. SI ERRAVI, TV ME DOCE: SI INIQVITATEM LOCVTVS SVM, VLTRA NON ADDAM.

Humillimus Obſeq. & indignus Seruus

H. P. Braid.

Digitized by Google

ILL. AC REVERENDISS. D. D.

Semper Colendiſs.

EA fuit, ac tanta ſemper apud me tuarum virtutum exiſtimatio, vt nulla poſſit oratione comprehendi. Diu eſt, ex quo pectoris anguſtias aſpernata orbi terrarum ſtuduit innoteſcere; ſed vel per virium tenuitatem, vel per occaſionis infrequentiam hucuſq; non licuit. Auſpicatiſſima demùm, quæ, vltra Virgilianum pręconium,

Exijt ad Cęlum ramis felicibus, ARBOR,

optatiſſimam mihi viam aperuit, qua voti felicitas abſolueretur. Tuis igitur ſub auſpicijs prodit Liber hic, & argumenti præſtantia, & Authoris doctrina famigerabilis. Nulli magis, quàm tibi, tàm inſigne opus debebatur, quod & virtute tua illuſtrare, & authoritate tueri valeas. Quis enim Nobilitatis tuæ decus ignorat?

Digitized by Google

Qua mare, qua terræ, qua ſidus currit vtrumq;
ampliſſimæ familiæ tuæ iubar effunditur, ex qua, tamquã ex equo Troiano, tot Heroes prodiere, quot ſuſtinendo Imperij onere ſufficerent. Hæc nimirum Reipublicæ Duces, Militiæ Imperatores, Eccleſiæ Præſules, Vaticano Proceres, ſummiſq; Magiſtratibus pares dedit Præſides. Si quis autem ingenij tui magnitudinem neſcit, hunc vel ſe neſcire fatendum eſt. Nihil enim vel amęnioris litteraturæ, vel ſolidioris diſciplinæ, quod te lateat. Tenes vnus, quod omnes: adeò, vt citra aſſentationem de tę dici poteſt, quod de Stilicone dixit Claudianus:

In te mixta fluunt, & quæ diuiſa beatos
Efficiunt, collecta tenes.

Hinc meæ erga te venerationis origo, hinc huiuſce Operis nuncupandi ratio, hinc tuus ex Patauinæ Eccleſiæ Canonicatu ad Primicerialem dignitatem gradus, quo altiori honoris faſtigio præludis. Cęterùm humanitatem tuam obſecro, atq; obteſtor, vt hoc qualecunq; mei erga te obſequij teſtimonium hilari fronte excipiat. Addet ſcilicet animos fauor, vt maiora impoſterum obſeruantiæ ſpecimina meditemur, cultũq; conatibus non te prorſus indignis

vbe-

Digitized by Google

vberiùs proferamus. Te interim Deus quàm diutiſſimè ſeruet incolumem ad Patriæ decus, & Religiones incrementum.

Venetijs poſtridie nonas Iulij M.DC.LXXXIV.

Amplisſimi Nominis tui

Addictiſſimus Seruus

Hieronymus Albricius.

Digitized by Google

PRÆLVDIVM

Ad domeſticos Auditores.

I. SCientia ritè Arbor dicitur. Arbori namque affixit Deus ſcientiam boni, & mali; Præſenſque Opuſculum ideò dicitur *Arbor ſcientiæ boni, & mali*, quia proponitur ſtudioſo cuilibet: *vt ſciat reprobare malum, & eligere bonum*, vt loquar cum Iſaia, *& hæc ſcientia pietatis* (ait S.Hieronymus apud Gratianum) *eſt, noſſe legem, intelligere Prophetas, Euangelio credere, Apoſtolos non ignorare*. Arbor autem, vt exactè pernoſcatur, *radix flos* & *fructus* noſci debent: vt Naturaliſtæ tradunt: ſic, vt plenè hanc ſcientiam calleamus, *Radices*, ſeu prima principia; *Flores*, ſeu generales concluſiones; *Fructus* Reſolutionum particularium contemplari debemus: quoniam verò Radix paucis eſt comperta: idcircò conqueritur ſapiens dicens: *Radix ſapientiæ, cui reuelata eſt?* Nam ſicuti Arbor ex Radice occulta prodit, ſic *trahitur de occultis ſapientia*. Quare cum pauci fortaſſe ad Principia confugiant, nec ad Radices reſpiciant multis occultas: idcircò hæ nobis inueſtigandæ erunt.

Iſai. c. 7. & S. Hieron. diſt. 37. c. 10. Grat. diſt. 37. 10.

Iob. c. 28.

Hæreſes, quas propter hominum prauitatem, oportet eſſe; vt qui probatæ ſunt bonitatis, manifeſti fiant (vt inquit S.Paulus) Sacroſanctam fidei doctrinam deprauare contendunt: ſic, & laxæ opiniones, quæ ob frigeſcentem Charitatem abundant, Sanctam morum doctrinam corrumpere pergunt. Nam quemadmodum Hæreſes, quæ ſunt peruerſæ opiniones, contrariæ Euangelicæ doctrinæ, fidem conantur euertere: ſic laxæ opiniones Charitatem labefactant. Quantum enim fauent amoris proprij deſiderijs, tantum amori Dei aduerſantur. *Si enim ſecundum carnem vixeritis, moriemini: ſi autem ſpiritu facta carnis mortificaueritis, viuetis*: inquit S. Paulus: quæ S.Auguſtinus ita explicat: *quantò regnum cupiditatis deſtruitur, tantò Charitatis augetur*; & iterum. *Regnat Carnalis Cupiditas, vbi non eſt Dei Charitas*. Siquidem *vtrique ſe amores in vno corde non capiunt*. Subdit S.Gregorius Papa. Nam Charitas (inquit S. Bonauentura:) *eſt vita virtutum, mors vitiorum*. Quamobrem videtur non eſſe minus vigilandum in Doctrina morum, quam in Doctrina Fidei. Par namque eſt aliquo perire defectu *Fidei*, vel defectu *Charitatis*. Quandoquidem, *qui offenderit in vno, factus eſt omnium reus*, vt inquit S.Iacobus. Sed non omnes capiunt verbum iſtud: imò ſentiunt aliqui contrarium; ſiquidem

S. Paul. Cor. 1. c. 11.

S. Paul. Rom. c. 8. Galat. c. 5. Efeſ. c. 2

S. Auguſt. de Decret. charit. lib. 3. c. 10. & Enchirid. ad Laur. c. 117.

S. Greg. Moral. lib. 18 c. 8.

S. Bonau. opuſ. tom. 2. de perfecti one vitæ c. 7.

S. Iacob. 2.

Aqua

III. Aqua ſanæ doctrinæ trahitur de occulto puteo Diuinæ Sapientiæ (vt dicit Iob) cuius *fons eſt verbum Dei in excelſis* (vt dicit Sapiens) ac diffunditur iſte fons in rationem naturalem, legem poſitiuam Dei, legeſq; humanas. Verùm puteus iſte obſtruitur quodammodo per tot, contrariaſque Doctorum opiniones; adeò vt aqua limpida ſanæ Doctrinæ haud hauriri iſtis temporibus ferè poſſit: accidit enim (ſicut refert Geneſis) de puteis Abraham, qui obſtructi fuerant à Philiſteis, qui etiam contendebant ne iterum effoderentur: ſic hodie videtur euenire; vel ſaltē ſi putei non obſtruuntur, aqua ſanæ Doctrinæ tot opinionibus turbatur quaſi vt aqua turbida Ægypti: quare opus eſt frequēti opinionum damnatione *à Summis Pontificibus*, vt purgetur. Hanc tempeſtatē prædixiſſe videtur D. Paulus dicens: *Erit tempus, cum ſanam doctrinā non ſuſtinebunt*. Quare Sacerdotum erit iterum veritatem docere.

Iob. c. 28. Eccli. c. 1. Geneſ. c. 26. S. Paul. Timoth. 2. c. 4.

IV. Sacerdos autem non ſolùm in corde doctrinam, & veritatem habere debet, ſed ex ore eius opportunè prodibit, maximè ad domeſticos Fidei. *Labia enim Sacerdotis cuſtodient ſcientiam, & legem requirent ex ore eius*: idcircò pro meo munere vobis ſanā doctrinam, & nudam proferā veritatem; ſeu potius Puteum, & Fontem oſtendam, ex quo eam haurire poſſitis: quoniam verò *Moralia moraliter tractanda & tradenda ſūt* (vt dicit Ariſtoteles cum alijs) Stylus erit ſimplex, ac clarus iuxta S. Pauli morem, & compendiarius, vt ſuperſit tempus agendi, nec totum inſumatur in diſcendo; tum etiam, quia vberiora, qui volet, ad citatos Authores confugere poterit. Eritq; libellus hic ſicut *fons paruus* Eſther, qui creuit in fluuium; vel vt granum ſynapis, quod minimum eſt omnibus oleribus: ſed creſcit in Arborem. Sic ſentio & ego cū S. Ireneo marti.

Exod. c. 28. Leuit. c. 8. Malach. c. 2. Ariſt. Eth. l. 1. c. 3. S. Saleſ. l. 1. ep. 2. & l. 4. ep. 63. Ang. Maſcard. Tract. de arte Hiſt. S. P. Cor. 1. c. 2. Eſther c. 10. S. Iren. Præf. l. ... aduerſ. hær.

V. Sunt qui dicant tutioribus opinionibus Ianſeniſmum promoueri. *Ianſeniſmus* enim ſacras leges coarctando pluſquam oportet, contra Sacram Scripturam, Sanctorum, ac Superiorū definitiones, reducit Dei præcepta ad impoſſibile. Sunt è contra qui dicant laxis opinionibus Luteraniſmum foueri, ac propagari. *Luteraniſmus* enim nimis exaggerādo ſuauitatem Diuinæ Bonitatis, ac legis; adeò carnis deſiderijs laxat habenas: vt demùm bona opera neget eſſe neceſſaria ad ſalutem. Ianſeniſtæ, vt Phariſei imponunt hominibus onera grauia, & importabilia: Luterani verò prætendentes liberare ſpiritū ab oneribus, ac timore legis Moſaicæ, prolabuntur in libertatem carnis, de qua noxia libertate ad Galatas ſic ſcribit D. Paulus. *Vos in libertatem vocati eſtis fratres, tantùm ne libertatem in occaſionem detis carnis*.

D. Paul. Gal. c. 5.

VI. Ego autem Papiſta ſum, veriùs corde, quàm nomine, quo nomine verè Catholicum me iacto; iuxtà Nouatorum etiam ſenſum, qui in vocabulario Italo Gallo, & Gallo Italo impreſſo Geneuæ anno 1664. V. *Papiſta* fatentur idem eſſe *Papiſta*, ac *Catholicus*: quamobrem cum Baronio noſtro profiteor, & opto: *Sint nobis viuentibus hæc ſemper præconia laudum, & poſt mortem tituli ſepulcrales, vt Romani, ſic ſemper*.

Baron. Martirol. annot. 14. Octobris.

Digitized by Google

ſemper dicamur, & Papiſtæ. Profiteor enim ſic me velle viuere ſecundum Scripturas, & traditiones Dei; iuxtà Sanctorum vnanimen ſenſum, ac Summorum Pontificum decreta: & inter vtrumque teneo, & medius tutiſſimus ibo, via ſcilicet Regia Chriſti procedo, non declinans, neque ad dexteram, neque ad ſiniſtram. Eſt enim Chriſtianiſmus Magiſterium, ac diſcipulatus Chriſti, qui eſt *via, veritas, & vita*, & docuit mortificare ſapienter vitioſa carnis deſideria, & viuificare probas animi noſtri propenſiones: *Ne quid nimis in hac ſchola doceamur: noli igitur eſſe iuſtus multum.* Vt Ianſenius: *ſed poſt concupiſcentias tuas ne eas*, vt Luterus: *Sed rationabile ſit obſequium veſtrum. Honor* enim *Regis iudicium diligit* (canit Dauid) *hoc eſt diſcretionem.* Explicat S. Ignatius, & idcircò vna Eccleſia ſit magiſtra; Sancti Patres adiutores Dei, & Eccleſiæ, quia *qui vos audit, me audit*, proteſtatus eſt Deus; loquiturque hominibus oraculo Eccleſiæ, & ore ſuperiorum, & idcircò millies profiteor cum Diuo Ambroſio, quòd, *In omnibus cupio ſequi Romanam Eccleſiam*: Ipſa enim eſt *columna, & firmamentum veritatis*: vt dicit S.Paulus, & illius ſupremus Rector ore Ioannis 22. ſic profitetur. *Nos veritatem tenemur colere.*

Eccleſ.c.7. Eccli.c.18. S. Paul.Rom. c.12. Pſal.98. S.Ignat.epiſt. Circul.2. S.Luc.c.10. S. Ambr.de Sacram. lib.3.c.1. Baron.ann. 384.n.35. S.P.Tim.1.c. 3. Io.22. C. ad Condit. Extrauag. de verb.ſignif.

VII. Hoc præcipit Dominus per Salomonem dicens: *Fili mi ne obliuiſcaris legis meæ, & præcepta mea cor tuum cuſtodiat, & deſcribe in Tabulis cordis tui. Ne ſit ſapiens apud temetipſum, & ne innitaris prudentiæ tuæ; Innititur* (ait S.Hieronimus) *qui ea, quæ ſibi agenda, vel dicenda videantur, Patrum decretis præponit. Hinc ſapientiam omnium antiquorum exquiret ſapiens.* Quamobrem etiam ſynodus Romana tempore Hillarij Papæ, ſic quinquies clamauit. *Vt ſeruetur antiquitas rogamus*: vt refert Baronius. Idem quoque euenit tempore S.Stephani: *Nil nouandum, niſi quod traditum eſt*; Sanxerunt, & propterea *Retenta eſt antiquitas, & expulſa nouitas* (vt dicit S. Vincentius Lirinenſis) quod refert etiam Cardinalis Baronius. Memores enim erant moniti prophetici dicentis. *Interrogate de ſemitis antiquis, & interroga Patres tuos, & ipſi dicent tibi ipſi* enim (ait Sapiens) *didicerunt à Patribus ſuis*: & Patres Patrum à Deo, qui *antiquus dierum* à Danielo dicitur, & docet hominem ſcientiam: *Seruemus igitur præcepta maiorum*: concludit S.Ambroſius apud S.Vincentium Lirinenſem; Hinc *mos iſte ſemper in Eccleſia viguit, vt quo quiſque foret Religioſior, eo promptius nouellis adinuentionibus contrairet.*

Prouerb.c.3. S. Hieron. in C. ne innitaris de conſtitutionib. Eccli.c.39. Baron.ann. 465.n.26. S.Vinc.Lirin. Commonit. 1.c.9. Baron.ann. 258.n.52. Ierem.c.6. Deuter.c.32. Eccli.c.8. Daniel c.1. S.Vincentius commonit.1. c.7. S.Vincentius Commonit.1. c.9.

VIII. Opiniones propriæ non conſentientes ſuperioribus ſunt veluti vulpes paruulæ, quæ demoliuntur vineam Domini exercituum, quæ eſt Domus Iſrael, & Eccleſia Dei: vnde cecinit etiam quidam mordendo, *Theologi varijs laqueant ſenſibus almam*, & ſanctè etiam dolebat Beatus Iacopinus à Tuderto, quòd pluribus ruinam afferet ſophiſtica Theologia: Sit igitur opuſculum hoc quaſi vita hiacinthina

Cantic.c.2. Iſai.c.5. B.Iacop.lib.1. ſatir.1. Numer.c.15.

thina, quam aſpicientes lectores, admoneantur de mandatis Domini amplectendis, & vna de nouis hominum opinionibus cauendis: iuxta Domini præceptum per Moyſis os.

IX. *Vnuſquiſque in ſuo ſenſu abundet* (inquit Diuus Paulus) dummodo tamen à veritate non ſit alienus. Cæterum veritas ipſa prævalere debet, & omnes eam inuocare debemus, vt Eſdra admonet. Quamobrem admonet Eccleſiaſticus *Non contradicas verbo veritatis vlla modo, & de mendacio ineruditionis tuæ confundere. Eſt enim confuſio adducens peccatum, & eſt confuſio adducens gloriam, & gratiam.* Hæc ſapientis monita profiteor me obſeruaturum: Veritati non contradicam. Falſitatem ignoranter ſcriptam, retractabo, ſi legitimè conſtear. Precor enim cum Regio Propheta Dominum, *ne auferas de ore meo verbum veritatis vſquequaque. Certiſſimum namque eſt* (dixit quidam Gamaliel relatus à S.Clemente Papa, & martyre) *quòd neque amicitia, neque propinquitas generis, neque regni ſublimitas, homini debet eſſe pretioſior veritate.* Tu quoque lector fac ſimiliter. *Pro anima tua ne confundaris dicere vera: vt ipſum dicamus omnes, nec ſint in nobis ſchiſmata: ſed perfecti ſimus in eodem ſenſu, & ſententia* vt hortatur D. Paulus. Hoc autem continget ſi vnius Eccleſiæ magiſtræ à Spiritu Sancto edoctæ ſenſibus, conformes erunt ſenſus noſtri: iuxta illud Philoſophicum effatum: *Quæ ſunt eadem vni tertio, ſunt eadem inter ſe*: Nam *Eccleſia eſt columna veritatis,* (ait S. Paulus) *fundata ſupra firmam petram,* (ait S.Mattheus): Humana autem opinio circumfertur omni vento doctrinæ, ac affectionis; & tamquam Protheus mutatur, ac creſcit in immenſum; vt dixit olim S.Petrus, & refert S.Clemens: *Fides* (ait) *rerum, cauſarumque ſententiæ, pro ingenijs magis defendentium ponderantur. Vndè, & eadem cauſa nunc iuſta, nunc iniuſta putatur, & quod modò verum videbatur, alterius aſſertione falſum videtur.*

S.Paul Rom c.14. Eſdra lib.3. c.4. Pſalm.118. Eccli.c.4. S.Clement.l 1.Recognit. in fine. Eccli c.4. S.Paul.Cor.1. c.1. S.Paul.Timoth 1 c.3. S.Math c 16. S.Clemens lib.1. Recognit. circa principium.

X. Triplex eſt huius opuſculi pars. *Prima* continet Radices huius Arboris, ſeu Principia moralis diſciplinæ, ex quibus cæteræ concluſiones morales deduci, ac Reſolutiones caſuum reduci debent; vt ſint ſanæ iuxta præceptum Philoſophi in libris *Analiticorum* de Reſolutionibus, & D.Thomæ. In *ſecunda parte* traduntur concluſiones Generales, quaſi Flores, & ſecunda quædam Principia: *Tertia* continet Reſolutiones particulares, ac deciſiones in explicatione Propoſitionum a Summis Pontificibus Alex.VII.& Innoc.XI.condemnatarum, quæ, vt clarius intelligantur, coaceruantur ſub ſuis titulis virtutum, vel vitiorum, ad quos pertinere cenſentur; ac inter ſe ordine doctrinæ (quod fieri poteſt) diſponuntur; ſed prius præmittitur doctrina fundamentalis, cui innititur eiuſmodi Propoſitionum condemnatio. *Quarta* poſtea prodibit, & interim melius inſtruitur, continebitque Ramos huius Arboris perutiles ſtudioſis.

D. Thom.1. 2.q 93.art. 5.q.96.art.4

XI Tri-

Tripliciter veritas pateſieri poteſt. 1. confutando errorem ipſi contrarium; ſicut qui deſcriberet tenebras, indirectè indicaret & lucem: *contrariorum enim eadem eſt diſciplina*. 2. Confirmando veritatem, ſicut lumen ſeipſo ſe prodit, & tenebras pellit. 3. confirmando veritatem, & confutando errores ſimul: ità dicit S. Dionyſius Areopagita, & Concilium Tridentinum confirmat: *Non eſt ſatis veritatem dicere, niſi repellantur errores*. Idcircò in *prima* hac parte, vt melius agnoſcatur veritas, deteguntur ipſius Radices. In *ſecunda* oſtenduntur *Flores*, ac ſimul pateſiunt Radices errorum. In *Tertia* errores ipſi ſingillatim confutantur, in explicatione iam dicta Propoſitionum condemnatarum à Summis Pontificibus Alex. VII. & Innoc. XI. XI. S. Dionyſ. ep. 7. Trident. ſeſſ. 13. c. 8.

Teſtificor (cum Diuo Paulo) *coram Deo, & Chriſto Ieſu, qui iudicaturus eſt viuos, & mortuos per aduentum ipſius, & Regnum eius*, quod zelo vnius veritatis, hæc ſcribo, iuxta eiuſdem Apoſtoli ſequentia verba: *prædica verbum, inſta opportunè, importunè. At oſtium mihi apertum eſt magnum, & euidens, & aduerſarij multi*. Verùm memini eiuſdem Pauli dicentis, *prædica verbum, in omni patientia, & doctrina*; nec qualecumque talentum dedit mihi Dominus, abſcondere volo in terra, contra Euangelicum monitum: ſicuti etiam monet Sapiens dicens: *Non abſcondas ſapientiam ſuam in decore ſuo*: nam *qui abſcondit frumenta, maledicetur in populis, benedictio autem ſuper caput vendentium*. XII. D. Paul. Timoth. 2. c. 4. S. Paul. Cor. 1. c. 16. S. Math. cap. 25. Eccli. c. 4. Prou. c. 1.

Nec ſumus ſicut plurimi (audeo humiliter loqui iterum cum S. Paulo) *adulterantes verbum Dei, ſed ex ſinceritate, ſed ſicuti ex Deo coram Deo, in Chriſto loquimur*: *Arrogantiæ autem non eſt quærere, vel aſſerere veritatem*, vt inquit Diuus Auguſtinus. Hanc (Deo dante) proponam, & ſpero placituram, *ſi modo* (loquor cum D. Petro apud S. Clementem Papam, & Martirem) *rationabiles ſint auditores, & amici veritatis, qui diſcernere valeant vim ſpeciemq; verborum, & agnoſcere, qui ſermo ex Arte ſophiſtica veniat, non veritatem continens, ſed imaginem veritatis, & qui ſit, qui ſimpliciter, ac ſine fuco prolatus, omnem vim, non in ſpecie, & ornatu; ſed in veritate, & ratione poſſideat*. XIII. S. Paul. Cor. 2. c. 2. S. Auguſtin. tom. 7. lib. 4. contra cvltim. S. Clement. Pap. mart. l. 1. de Recogn.

Si quis autem aduerſarius eſſe mallet, *nouerit is* à me ſuper hac materia, *quod ſentio dictum* (commodat mihi verba S. Bernardus) *non ſibi contradictum, etiamſi quid aliter ab ipſo ſapimus. Nam ſi verum nos ſapimus: veritas ei contradicit, non nos. Sed enim ſi non confunditur acquieſcere veritati; & veritas cum eo ſapit, & nos; ſin autem, ſeruum Dei tamen non oportet litigare; ſed magis patientem eſſe ad omnes. Ideoque non quærimus pugnas verborum; nouitates quoque vocum, iuxta Apoſtolicam Doctrinam euitamus. Patrum tantùm opponimus ſententias, ac verba proferimus, & non noſtra; nec enim ſapientiores ſumus, quàm Patres noſtri. Abundet ſanè in ſuo ſenſu, qui vult, quantum* XIV. S. Bernard. epiſt. 77.

Digitized by Google

tum vult, dummodò patiatur nos in ſcripturarum ſenſibus abundare; quomodò dicit Apoſtolus: Non quòd ſufficientes ſimus cogitare aliquid à nobis tanquam ex nobis; ſed ſufficientia noſtra ex Deo eſt.

P.S. Cor. 2. c. 3.

XV. Cum verò nos doctrinam non probamus, non ideo reprobamus Doctores, ſeu Doctorem mores, ac vitam illorum carpimus. Nam Sanctiſſimi quoque viri, ac martires magnis in rebus errauerunt materialiter tamen: cuiuſmodi fuerunt S. Ciprianus *a* Martir, Papius, ac Iuſtinus *b* Martir. S. Victorinus *c* Martir. Abbas *d* Ioachim. *Nam in nullo penitus errare, non humanitatis, ſed diuinitatis eſt*: ait Imperator, & Sanctus Thomas rationem reddit, dicens: *Multa nunc reputantur hæretica, quæ prius non reputabantur propter hoc, quod nunc eſt magis manifeſtum, quid ex eis ſequatur.* Nec etiam reſiſtendo aliorum opinionibus Charitatem frangimus: Cum etiam Angeli pacis pleni beatifico Amore ſibi inuicem reſtiterunt: vt refert Daniel. Placet tamen hic diſertius cum Cardinali Caietano, ſic proteſtari: *Verba erroris, falſitatis, deceptionis, ignorantiæ, & aliorum huiuſmodi, non contra perſonas; ſed contra opiniones; & hoc etiam quatenus minus ſolidæ ſunt, vel apparent, interpretanda eſſe volo: quoniam perſonis nullo pacto, Opinionibus vero non niſi, vt diſſonant, aduerſari intendo*: Nam meis inſonat etiam auribus S. Auguſtini monitum, ſcribentis contra Petilianum: *diligite* (inquit) *homines; interficite errores; Sine ſuperbia de veritate præſumite, ſine ſæuitia pro Veritate certate. Nec enim hominum* (profiteor etiam cum D. Auguſtino ac S. Hieronimo: *Sed errorum inimicus ſum.*

a Baron. an. 258. n. 37. 42 50. 51.
b Baron. an. 118. n. 2.
c Baron. an. 303. n. 36.
d C. damnamus de ſumma Trinitate.
D. Thom. 1. q. 32. art. 4.
Daniel c. 10.
Caietanus in præfat. cõment. primæ partis Diui Thomæ.
S. Aug. tom 7. lib. 1. contra litteras Petiliani c. 23
Baron. ann. 402 n. 37.

XVI. Abs re fortaſſe non *erit ſequens* dictorum repetitio. Sapientia, ſeu Philoſophia eſt cognitio veritatis. Cognitio autem veritatis eſt cognitio quiditatis rerum: hanc verò, vel proprio inuenimus ingenio, vel per verba à Magiſtris comparamus: adeò vt verba ſint vaſa, vel aurea, vel lignea; vel fictilia, quæ veritatem nobis exhibent. Non eſt igitur Philoſophia verborum cognitio; ſed rerum per ipſa ſignificatarum ſcientia: hinc dicit Seneca: *Philoſophia non eſt in verbis, ſed rebus*: cui conſonat eruditiſſimus Clemens Alexandrinus dicens: *quæ verè eſt Philoſophia non in lingua; ſed in mente iuuabit eos, qui audierint: oportet autem* (vt opinor) *eum, qui curam gerit veritatis non inſidioſè, captoque conſilio, ac cura adhibita, dictionem componere; ſed conari tantùm id, quod vult, quomodo poteſt, exponere. Eos enim, qui hærent dictionibus, & in eis ſunt occupati, res ipſæ effugiunt.*

Vide infra Radix 16.
Senec. epiſt. 16.
Clemens ſtremat. lib. 2. in principio.

XVII. *Meum autem probabile* (vt exiſtimo) *inſtitutum* (proſequitur Clemens alibi) *verbo quidem, ac ratione conuenienter viuere: ea autem, quæ ſignificetur id, quod intelligitur. Quo autem nomine ſignificetur id, quod volo exponere, nihil mihi curæ eſt. Opem enim ferre, vt ſeruentur ij, qui ſeruari cupiunt, puto eſſe optimum; non autem dictiunculas, tamquam quadam ornamenta componere. Ne ſis de nomini-*

Clemens ſtromat. lib. 1. paulò ante med.

minibus nimium ſollicitus (inquit Pitagoreus) : *Nominum autem , & verborum facilitas ,& non nimis accurata examinatio, vt plurimum , non eſt ſordida ,& illiberalis : ſed eius potius contrarium : Eſt autem nonnunquam etiam neceſſaria . Hæc quam fieri poteſt breuiſſimè ſcriptura ennunciauit , dicens : Ne multum verſeris in verbis. Dictio enim eſt tanquam veſtis in corpore : res autem ſunt carnes , & nerui : Non oportet ergò maiorem veſtis , quàm ſalutis corporis , curam gerere : non ſolùm enim frugalis vitæ ratio ; ſed etiam à ſuperuacaneo cultu , ornatuq; aliena , oratio exercenda eſt ei , qui veram vitam elegit . Non oportet ergò vnquam dilatare phylateria vanam ambiendo ,& magnifaciendo gloriam*: hactenus Clemens.

Clementi ſubſcribit Arnobius. *Pompa ſermonis, & oratio miſſa per regulas , concionibus , litibus, foro, Iudicijſque ſeruetur, deturque illis , immò qui voluptatum delinimenta quærentes , omne ſuum ſtudium verborum in lumina contulerunt. Cum de rebus agitur,ab oſtentatione ſubmotis , quid dicatur ſpectandum eſt , non quali cum amænitate dicatur : nec quid aures commulceat ; ſed quas afferat audientibus vtilitates ; maximè cum ſciamus etiam quoſdam ſapientiæ deditos non tantùm abieciſſe ſermonis cultum , verùm etiam , cum poſſent ornatius , atque vberius eloqui , triuialem ſtudio humilitatem ſecutos , ne corrumperent, ſcilicet grauitatis rigorem , & ſophiſtica potius oſtentatione iactarent . Enim verò diſſoluti eſt pectoris. in rebus ſerijs , quærere voluptatem , & cum ſibi ſit ratio cum malè habentibus, atque ægris , ſonos auribus infundere dulciores , non medicinam vulneribus admouere* : hæc Arnobius . Peccatur autem in hoc ; quia plures ingenium , pauci animum excolere ſtudent . Propterea . XVIII. *Arnob. lib. 1. aduerſus Gentes propè finem.*

Multum (ait Seneca) *ad rem pertinet , quo propoſito, ad quam rem accedas* : quamobrem cum ingenij gloriola ſæpè ſit diſputandi ſtimulus , non veritatis zelus ; hinc quæ *Philoſophia fuit* (ſubdit idem Seneca ibidem) *facta Philologia eſt* : indeque innumeræ emergunt quæſtiones, & perpetuæ verborum contentiones, quas prohibet Timotheo Sanctus Apoſtolns , dicens : *Noli contendere verbis* : *verbis* autem *contendere* (ait S. Auguſtinus) *eſt non curare , quomodò error veritate vincatur ; ſed quomodò tua dictio dictioni præferatur alterius* . Attendant ergò Recentiores , qui Philoſophantur potiſſimùm in verbis , non in rebus ; & idcircò iure à Seneca dicentur Philologi , non Philoſophi : *Tales autem* (ait Clemens Alexandrinus) *ſunt litigioſi iſti ſiue ſectas ſectentur ſiue artes neſcio quas exerceant dialecticas. Iſti sũt, qui funiculos trahunt* (inquit Scriptura) *& nihil texunt , inanem laborem plurimi facientes , quem impoſturam , & aſtutiam ipſe vocauit Apoſtolus , aptam ad erroris inſidias . Verùm placet Res ipſa pulchris præferenda vocibus* . Placeat ergò , & vobis verborum ſenſus , & in ſenſu rerum veritas quæratur . XIX. *Senec. epiſtol. 108.* *S. P. Timoth. 2. c. 2.* S. *Auguſt. de doctrina chriſtiana lib. c. 28.* *Clemens ſtromat. lib. 1. paulò ante medium.*

Me-

XX. Meminerint, etiam quòd eorum gloriatio retorqueri poteſt in ipſo-
Senec. epiſt. 16. rum præiudicium: nam iactant nouas ſemper ſubtilitates; ſed reſpon-
deret Seneca, quòd *nullus terminus falſo eſt. Veritati aliquid extre-*
Pſalm. 11. *mum eſt: error immenſus eſt*: cui fauet Pſaltes dicens: *Vana locuti*
ſunt vnuſquiſque ad proximum ſuum: In circuitu enim impij ambu-
lant. Verùm de his infra. Hæc ſunt, quæ Autumnalibus Ferijs occur-
rerunt mihi dicenda vobis: ignoſcite autem *ſi pluribus intentus* (vt
Part 2. Flos 10. 11. veſtris patet oculis) *minor eſt ad ſingula ſenſus*: & rogate Dominum,
vt ampliorem det mihi ſpiritum ſuum, vt vlteriora vobis ipſe præſtem.

Digitized by Google

RADIX I.

Liberum Arbitrium quid poſſit.

DEVS Optimus Maximus hominem ad ſui Imaginem, & ſimilitudinem conditum, æternæ vitæ deſtinauit, vbi eum *videbimus ſicuti eſt, & ſimiles ei erimus plene*: vt autem hunc *aſſequeretur* finem, duabus potentijs eum ornauit, Intellectu, ſcilicet, & voluntate, quæ ſunt veluti bini pedes, vel binæ alæ ſpiritus noſtri, quaſi columbæ. Intellectus, vt duceret voluntatem; voluntas, vt exerceret intellectum, ac eumdem ſequeretur, & ambo ſimul conſtituerent *liberum arbitrium*, à quo boni, malique mores, ſeu actus humani, quibus præmia, vel pœnas meremur, procedunt: eodemque propterea paulominus ſumus ab Angelis, ac Deo, (& ſi non ad æqualitatem) reſpondere poſſumus. *Liberum* verò *arbitrium* dirigendum voluit, per viam rectam, vti ſolet Deus, quare dicit Sapiens: *Iuſtum deduxit Dominus per vias rectas*. Recta autem via eſt voluntas Dei: vndè Dauid Deum obſecrabat, dicens: *Doce me facere voluntatem tuam*; voluntas verò Dei per leges nobis innoteſcit, de quibus erit agendum; verùm prius ſtatuendum, eſt quòd

Ariſt. Ethic. lib. 6. c. 2.

Sap. c. 10.

Pſal. 142.

RADIX II.

Vt bona ſit actio, non ſufficit bona intentio finis: ſed boni etiam medij requiritur electio.

I. BOna intentio eſt veluti Sol, qui illuminat omnia, verùm ſicuti Sol, ſi ſolus aſpiciatur, nec inſpiciantur pedes, offendet viator. Sic, qui vnum intendit bonum finem, nec quibus medijs ſit comparandus conſiderat, offendet: non enim liberum eſt, quælibet media eligere etiam ad bonum finem. Quamobrem dicit S. Paulus: *non ſunt facienda mala, vt veniant bona*; Et S. Euangeliſta Matthæus refert dixiſſe Ieſum. *Si*

S. Paul. Rom. cap. 3.

 oculus

Digitized by Google

S.Matth.c.6. *oculus tuus ſimplex fuerit, totum corpus lucidum erit.* Vt autem ſimplex ſit oculus (inquit S.Bernardus) duobus indiget. Videte (inquit Sanctus) *ne fortè non ſit verè oculus ſimplex, qui fallitur. Fallitur enim tam qui bonum malum, quam qui malum bonum putauerit. Scitis autem neutrum horum væ illud euitare Propheticum; væ qui dicitis bonum, malum, malum, bonum. Ego vero, vt interior oculus verè ſimplex ſit, duo illi eſſe arbitror neceſſaria, Charitatem in Intentione, & in Electione veritatem. Nam ſi bonum quidem diligat, ſed verum non eligat: habet quidem Zelum Dei, ſed non ſecundum ſcientiam.* Hoc idem repetit alibi dicens: *duo quædam in intentione (quam faciem animæ eſſe diximus) neceſſaria requiruntur. Res, & cauſa; ideſt, 1. quid intendas, & 2. propter quid:* D.Bernardo conſentit Sanctus Gregorius Papa: *cuſtodit, & non declinet, qui hoc vbi intendit, operatur. Cuſtodire quippe per intentionem, eſt non declinare per operationem.*

S. Bern. de præcep. & diſpenſ. c. 2. Iſai. c. 5. S. Bern. ſup. Cãt. ſerm. 40. S. Greg. mor. lib. 16. c. 16.

II. Ex his ſanè duobus animæ decor, vel deformitas iudicatur. Finis namque eſt veluti forma in moralibus; vt inquit Sanctus Thomas: Forma autem requirit materiam benè diſpoſitam: ſic & finis conuenientia media.

S.Thom. 1. 2. q. 23. art. 8.

III. Hæc doctrina hiſce Sancti Ioannis verbis declaratur. *Venit hora quãdo omnis, qui interficit vos, arbitretur obſequium ſe præſtare Deo;* vt dixit Ieſus, & nihilominus peccabant, vt ipſemet Ieſus aſſerit eodem capite. Ergo non ſufficit bona intentio; ſed requiritur boni electio medij, ad bonum finem conſequendum. Rex Saul bonam habuit intentionem ſacrificandi Deo, & tamen reprehenſus fuit à Propheta Samuele, quod ſtultè egerit. Pilatus quoque flagellando Dominum (inquit S.Auguſtinus) bonam habuit intentionem, liberandi eum à morte, nihilominus malè egit. Sancto Paulo bona erat intentio perſequendo fideles, propter zelum paternarum traditionum (vt ipſemet ſcribit ad Galatas) & tamen peccabat. Amalecites ille interficiens Saulem iam morti proximum, arbitrabatur obſequium ſe præſtare Regi, enixè precanti, ac iubenti, nihilominus reum mortis ſe fecit.

S.Ioan. c.16. Reg. 1. c. 13. 15. S. Auguſt. in Pſa. 65. Galat. c. 1. 2. Reg. 1. c. 1.

IV. Demum meminiſſe debemus quod *prudentia* tot encomijs à Sanctis, & Ethnicis, elata ad ſidera, adeoque neceſſaria vitæ, cæteriſque virtutibus, tota ferè eſt, non in proponendis Finibus, qui ab alijs virtutibus intenduntur; ſed in diſpoſitione mediorum ad Fines; videlicet an, 1. *liceant;* 2. an *expediant,* 3. an *ædificent;* quæ tria ab Apoſtolo Paulo conſiderabantur, vt ipſemet ſcripſit ad Corinthios dicens: *omnia mihi licent; ſed non omnia expediunt: omnia mihi licent; ſed non omnia ædificant.* Caueamus igitur ne nos decipiat ſola intentio finis, vel directio intentionis ad bonum finem; quoniam hæc non eſt ſatis; ſed requiritur etiam, vt media ſint proportionata fini iuxta leges; quare de legibus agendum eſt.

S.Paul Cor. 1. c. 10.

De intentione, eiuſque prærogatiuis agimus, in Par. 3. Prælud. 4.

RA-

RADIX III.

Lex æterna.

TEmporibus Ioſiæ Regis Iuda, neglectum in Templo Domini *li-* I.
brum legis, reperit Helias Sacerdos, quem Regi obtulit; vt popu- *Paralipom. lib. 2. c. 34.*
lis iterum proponeretur ad vitæ normam, morumque regulam; ſic ac-
cidere videtur noſtris hiſce temporibus. Nam *liber legis* adeò negligi
videtur, ob emergentes laxas opiniones, vt propterea expediat eum
denuò proponi hominibus. Idcirco *de legibus* ſummatim diſſerimus, &
in primis de lege æterna, quæ legum exemplar, ac liber prototypus ea-
rum eſt. *Lex* verò *æterna eſt Diuina mens*, quatenus ordinat omnium
creaturarum actus, & motus ad ſuos debitos fines. Vt igitur cæterarum
legum libri ſint authentici, actioneſque creaturarum legitimæ, Deoque
gratæ fiant, conformes legi æternæ eſſe debent: nam *amicitia Dei* (in-
quit S.Petrus apud S.Clementem Papam, & martyrem) *efficitur bene vi-* *S. Clem. lib. 1*
uendo, & voluntati eius obediendo, quæ voluntas omnium viuen- *Recognit.*
tium lex eſt.

Verùm quis aſſequi valet Dei mentem, & *quis cognouit ſenſum eius?* II.
(inquit S.Paulus) *incomprenſibilia namque ſunt iudicia eius*. Ergò lex *S. Pau. Rom.*
æterna Dei, in ipſius mente deſcripta, latet in tenebris, quas Deus po- *c. 11.*
ſuit latibulum ſuum. Quamobrem ne lateret, ſed innoteſceret, *Dixit*
Deus de tenebris lucem ſplendeſcere, & mundo illuxit huiuſmodi lex in
cęteris legibus, quæ ſunt veluti radij Solis æterni, & riuuli fontis ſa- *S. Th. 1. 2. q.*
pientiæ Dei: *Omnes enim leges à lege æterna deriuant*: ait S.Thomas. *93. art. 3.*
Illucet autem præcipuè in lege naturali: vndè ortum eſt illud effatum.
Opus naturæ, eſt opus intelligentiæ quod à Diuo Auguſtino ſic com- *S. Aug. de Ci-*
probatur: *quidquid naturaliter eſt, à Deo eſt*. *uit. Dei l. 5. c. 11.*

RADIX IV.

Lex naturalis.

LEx æterna indita naturæ veluti irradiatio quædam Solis æterni, I.
aliud nanciſcitur nomen, appellaturque *lex naturalis, ſeu Ius na-* *L. 1. iuris §. 3.*
turale. Hinc homo cum ſit animal, edoctus eſt etiam naturalem ani- *ff. de iuſt. &*
malium legem. Eſt autem ius naturale (vt inquit Imperator) *quod na-* *iure. Inſtit.*
tura omnia animalia docuit. Ius enim iſtud non humani generis pro- *lib. 1. tit. 2.*
prium eſt; ſed omnium animalium, quæ in Cœlo, quæ in terra, quæ in *de iure na-*
mari naſcuntur. *turali.*

Hinc procedit ſui conſeruatio, ac defenſio, vim vi repellendo. Hinc II.

deſcendit maris, & fęminæ coniunctio liberorum educatio. Videmus etenim cętera quoque animalia iſtius eſſe peritia. Ius iſtud, cum ſit in natura communi inſitum, omnibus ineſt, ac immutabile eſt cum natura ipſa, quæ etſi in indiuiduo corrumpatur, in ſpecie tamen immutabiles perſeuerat.

✠

D.Thomas, 1.2.q.94. tota.
Gratianus in Decretis, diſt.1.c.6.7.

RADIX V.

Lex rationis naturalis.

I. *Senec. epiſt. 66.* HOmo animal eſt; ſed rationale; ratione namque natum eſt omnia peragere. Eſt autem *ratio* (vt ait Seneca) *nihil aliud quam pars* (vt ità dicamus) *diuini ſpiritus, merſa in corpus humanum, eſtque ratio arbitra bonorum, & malorum*; & bonum ſine ratione nullum eſt: ſequitur namque ratio naturam, & eſt ratio naturæ imitatio, imo eſt quaſi quidam veluti radius Diuinitatis, qui non ſolum naturam rectam: ſed naturæ auctorem ſequi docet abſque alio Magiſtro. *Pſal. 4.* *Signatum enim eſt* (inquit Dauid) *lumen vultus tui ſuper nos, quod oſtendit nobis bona*. Lumen ſcilicet rationis naturalis. Propter quod dicit S.Paulus, quod gentes *ipſa ſibi ſunt lex*. *S.P. Rom. c. 2.*

II. *S.Thom. 1. 2. q. 71. art. 2. D.Dioniſ de Diuinis nominibus c. 4. circa finem. L. 1. Iuris § 4 ff. de iuſtitia, & iure. Ariſt. Eth. lib. 3. c. 2. Imp. l. nam ff. de legibus. D.Th. 1 q. 79 art. 12. Clem. Alex. Pedag. lib. 1. c. 13.* Hominiſque bonum eſt eſſe ſecundum rationem; malum præter rationem, vt docet Diuus Thomas cum Diuo Dioniſio. Hæc lex vocatur *ius gentium primæuum*, quia ſolum gentibus eſt commune, & primo mundi æuo, ac ætate, & in ſtatu innocentiæ regnaſſet omnino. De hac lege loqui videtur Ariſtotiles dicendo: *lex iubet vnius cuiuſque virtutis viuere ratione, & vetat cuius vis vitij viuere modo*: de hac potiſſimum loquebatur Criſippus dicendo (vt refert Imperator) *quod lex omnium diuinarum, & humanarum rerum eſt Regina: quam oportet eſſe Præſidem, Principem, ac Ducem; vtpotè regula Iuſtorum, & iniuſtorum præceptrix faciendorum, ac prohibitrix non faciendorum*. Eſt enim eadem lex *ſynderesis*, quam Diuus Thomas dicit eſſe habitum *primorum principiorum moralium*. Hanc ſequi, eſt virtutem colere; vt cum Seneca docet Clemens Alexandrinus: imò & Diuus Bernardus: *virtus* (ait) *eſt filia rationis: ſed magis gratiæ*, huiuſque cognitio eſt vera Philoſophia, vt cum iiſdem dicit Imperator.

III. Huius legis præcepta ſunt *religio erga Deum*, quum nulla ſit tam bar-

bara gens (vt ait Cicero) quæ Deitatem non adoret, 2. *Amor erga proximum.* Nam præcipit, vt: *quod tibi non vis fieri, alteri ne facias, & quod tibi fieri vis, alteri facias.* Vt cum ſint omnes homines vno parente geniti, vnum ſint amoris vinculo: vt ait Plato apud Ciceronem; nam amor eſt primum naturæ rationalis, imò Dei præceptum, & finis omnium aliarum legum, quæ vel remouent prohibentia amorem, vel præcipiunt, quæ ad amorem diſponunt, & inducunt, 3. *Affectus erga virtutes*: hinc dicit Ariſtoteles, *quod mens omnis expetit, quod eſt optimum ſibi*: nec aliud eſt virtus, quam recta ratio (inquit Seneca). Vndè liquet *quòd rationabiliter viuere, eſt virtuosè viuere.* Eſt enim *virtus habitus electiuus in mediocritate conſiſtens ea, quæ eſt ad nos, vt definit recta ratio, & vt definierit ipſe prudens*: inquit Ariſtoteles.

Imp. l. iur. ff. de iuſtitia, & iure. S. Bernard. ſerm. de vita ſolit. ad Fratres de Monte Dei circa finem. L. 2. velut ff. de iuſtitia, & iure. Cic. off. lib. 1. Ariſt. eth. lib. 9. c. 8. Ariſt. Eth. l. 2. c. 6.

IV. Virtus ſiquidem eſt mediocritatis amatrix, vt nec plus, nec minus quis agat, quam ab vnoquoque Ratio recta, hoc eſt, quæ iuxta luminis naturalis dictamina dictat, ac decernit. Operatio namque hominis, vt homo eſt, non eſt ſine ratione: repetit Ariſtoteles. Rationalitas ſiquidem eſt differentia hominis à cæteris animalibus. Huius autem præcipuè præcepta ſunt (vt diximus) quæ Tobiæ Filio tradidit Pater, nimirum *quod ab alio fieri tibi non vis, vide ne tu aliquando alteri facias. Omnia* (ait S. Mathæus) *quæcumque vultis, vt faciant vobis homines, & vos facite illis.* Et hæc ſunt explicatio mandati *diliges proximum tuum ſicut teipſum*, vt inquit D. Thomas.

Ariſtot. lib. 3. c. 6. Ethic. Ariſtot. Eth. lib. 1. c. 7. Tob. c. 4. S. Math. c. 7. D. Thom. 1. 2. q. 99. art. 1. ad 3.

✠

D Thomas Comment. ſuper Epiſtolas D. Pauli ad Rom. c. 2. lec. 3.
Cornel. à Lapide Comment. ad Rom. c. 2. n. 118.
Catechiſm. Rom. Part. 3. de Decal. c. 1. ſect. 2.

RADIX VI.

Ius Gentium ſecundarium.

I. HOmo, *cum in honore eſſet* (inquit Dauid) *noluit intelligere; vt benè ageret*, obtemperando Dei præcepto: Hinc vno inconuenienti dato, plurima alia contigerunt. Nam peccante primo Adamo, vniuerſa penè euerſa eſt rerum temperies, ac perturbatus eſt legum ordo: Quamobrem Gentes; vt tot, tantiſque emergentibus malis, occurrerent, plurima pro temporum neceſſitate ſanxerunt, quæ prima facie iure naturali videntur repugnare; verùm non repugnant; ſed inſeruiunt: In pluribus namque ius naturale

Pſal. 48.

 ſe

ſe habebat negatiuè , ac indifferenter , nihil poſitiui decernens : & in alijs de duobus malis minus malum , quaſi bonum , eligendum eſſe cenſuerunt ; & hæ conuentiones *Ius Gentium* ſecundarium appellatur. Ius Gentium , quia Gentibus , non animalibus eſt proprium ; *ſecundarium* ; quia ſecundum eſt à præcedenti , & ſecundo loco ratio naturalis , psopter neceſſitatem communis boni , dictauit eſſe amplectendum .

II. *Ex hoc iure Gentium introducta ſunt bella ad ſui tutelam, vt ad improborum audaciam coercendam : diſcretæ genus, Regna condita : Dominia diſtincta : Agris termini poſiti: Ædificia collocata, Commercia, ac commutationes: venditiones: Emptiones: Locationes: Conductiones: Obligationes inſtitutæ: Exceptis quibuſdam , quæ à iure ciuili introducta ſunt*: cui concordat decretum Gratiani deſumptum ex S. Iſidoro ita ſcribente: *Ius gentium* (ait) *eſt ſedium occupatio: Ædificatio munitio; bella; captiuitates, ſeruitutes; Poſtliminia; Fœdera; Paces; induciæ ; Legatorum non violandorum religio : connubia inter alienigenas probibita . Hoc inde Ius Gentium appellatur , quia eo iure omnes ferè Gentes vtuntur .*

l. §. ex hoc ff de iuſt. & iure.

Gratian diſtinct. 1. c. 9. Ius Gentiũ.

*

Iuſtinian. Inſtit. lib. 1. tit. 2.
S. Thom. 1. 2. q. 95. art. 1. 2. 4. q. 94. art. 5.

RADIX VII.

Lex Decalogi.

I. HVmani generis Intellectus , ob peccati caliginem , ac paſſionum fumum, adeò caligabat; vt plerumque ignoraret quid bonum , quidve malum : vt de ſeipſo fatebatur . D. Paulus : *Peccatum non cognoui, niſi per legem* : Immò bonum, malum, malum, bonum dicebant , (vt inquit Iſaias); quare Deus naturæ, ac legum omnium conditor , dignatus eſt ipſemet eſſe interpres : nam duabus tabulis lapideis Moyſi traditis, duplici lege , vel potius duplici vnius legis parte , erga Deum tribus præceptis , ſeptem alios ſecundæ tabulæ declarauit legem rationis naturalis, cultum ſcilicet Dei, & amorem Proximi: addidit indè alia mandata, ac præcepta moralia, Iudicialia, & ceremmilia ſimul , vocaturq; lex Decalogi; lex ſcilicet decem ſermonum, ſeu mandatorum .

D. Paul. Ro. 7.
Iſai. c. 5.

II. De hac potiſſimum canebat Dauid: *Declaratio ſermonum illuminat, & intellectum det paruulis*, & iterum, *lex Domini immaculata , conuertens animas , teſtimoniũ Domini fidele ſapientiam præſtans paruulis.*

Pſal. 118.
Pſal. 16.

lis. Præceptum Domini lucidum, illuminans oculos; vt declinemus à malo, & faciamus bonum, iuxta propheticum monitum. Primò primæ tabulæ præcepto præcipitur nobis *Fides*. Nam *veri adoratores adorant Deum in ſpiritu, & veritate.* Scilicet fide. Præcipitur item *ſpes*, & *Charitas*; ſicut & alijs præceptis indicitur Religio, ac proteſtatio per aliquos actus, quòd Deus ſit omnium Auctor, & omnium habet prouidentiam. S.Ioann. c.4.

Vnum quodque præceptum duas habet partes: vnam apertam, & aliam *implicitam*: vna eſt affirmatiua; negatiua altera; ideò tribus præceptis prohibetur infidelitas, deſperatio, odium Dei, & omnis ſuperſtitio, vt docet Catechiſmus Romanus; & D. Thomas. III. Catech. p. 3. Præcept. S. Thom. 1.2. q.93. art. 1.

✠

Catechiſmus Romanus, P.3.c.1.
D.Thomas, 1.2.q.98.art.1.& reliquis, & 1.2.q.100. tota.

RADIX VIII.

Lex Euangelica.

CReſcebat humani generis cæcitas, ac malitia, ſed & creuit Dei bonitas: nam cum multifariam, multiſque modis olim loquutus fuiſſet Deus Patribus, per os Sanctorum, qui à ſæculo ſunt Prophetarum eius, nouiſſimo loquutus eſt nobis in Filio, qui eſt *Fons ſapientiæ in excelſis*, & qui factus eſt nobis *paruus fons exiliens è terra, qui creuit in fluuium, ac lucem, & in Solem conuerſus eſt* (vt dicitur Eſther) *eſt enim Chriſtus Sol Iuſtitiæ*, ac luminis fons, *& luminum Pater*: Quamobrem ſplendore ſuæ doctrinæ, *legem Euangelicam* promulgauit, quæ præcipiendo dat vires obediendi, ac præferendo lumen præſtat, & gratiam: vndè *lex gratiæ* dicitur, ac *lex Amoris, & Filiorum*, quemadmodum *lex Moyſis* appellabatur *lex timoris, ac ſeruorum*. I. Eccli. c.1. Eſth. c.10.

Lex autem Euangelica explicat Moſaycam, & illuſtrat naturalem; & vniuerſa lex iſta duobus præceptis perſtringitur, ac cæteras leges ipſa perſtringit. Sunt autem hæc, 1. *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, ex tota anima tua, & ex tota mente tua, &* 2. *Proximum tuum ſicut teipſum: in his enim duobus præceptis vniuerſa lex pendet, & Prophetæ*. Quinimmo vno præcepto conſtat lex Euangelica nimirum. *Diliges*. Vnus namque eſt Amor, qui fertur in Deum, & proximum; vnuſque Amor vniuerſam Scripturam epilo- II. S. Matth. c. 22.

 gat,

gat, ac recapitulat, vti ipſemet Dominus teſtatus eſt B. Catharinæ Genuenſi. Hinc dixit S. Gregorius Papa: *omnia vnum præceptum ſunt*: ac S. Paulus: *plenitudo legis eſt dilectio*, & quidquid ſcriptura docet, ordinatur ad Charitatem; vt inquit D. Auguſtinus: immò D. Paulus aſſerit: quòd *Finis præcepti eſt Charitas*. Omnis igitur lex ad Charitatem diſponit, & Charitas omnia præcepta amplectitur, vt radix ramos: ſic inquit D. Gregorius Papa.

Verùm vti Sol prius lucet; inde ardet, ſic prius lucet in anima Fides, deinde ardet Amor Dei, & Proximi. Hinc lex Euangelica in primis

III. præcipit Fidem, dicens: *qui non crediderit condemnabitur*: nam *ſine Fide impoſſibile eſt placere Deo*: inquit S. Paulus.

B. Cath. vit. c. 6. — *Hom. 27. in Euang.* — *D. Paul. Tim. 1. c. 1.* — *S. Aug. de do Br. Chriſt. l. 1 c. 35. 36.* — *S. Paul. Tim. 1. c. 1.* — *S. Greg. Hom. 27. in Euang.* — *S. Marc. c. 16.* — *S. P. Habr. c. 11*

*

Cornelius à Lapide de Charitate Comment. ad Romanos cap. 13. n. 180. & Galatas, c. 5. n. 134.

RADIX IX.

Lex Eccleſiaſtica, ſeu Ius Canonicum, ac Pontificium.

I. DEus omnia diſponit in pondere, numero, & menſura, & ipſius ſapientia attingit *à fine vſque ad finem fortiter, & diſponit omnia ſuauiter*. Hinc iuxta vires, ac captum diſcipulorum ediſſerebat myſteria, & edicebat præcepta Chriſtus. Cum autem rediturus eſſet ad Patrem, reliquit in Petro datæ ſibi *omnis poteſtatis in Cœlo, & in terra* Vicariatum, ac inſtituit Pontificiam dignitatem; cuius lingua ſuis temporibus reliqua declararet, ac præciperet, quæ ad æternam animarum ſalutem pertinerent. Huiuſmodi autem declarationes, vel conſtitutiones à ſucceſſoribus Petri editæ, appellantur *lex Eccleſiaſtica*, ſeu *Ius canonicum, ac Pontificium, & præcepta Eccleſiæ*. Nam Summus Pontifex habet à Deo *clauem ſcientiæ*, vt dirigat fideles, & *Clauem Poteſtatis*, vt obliget, & cogat; quæ ſunt duæ præcipuæ partes legis (vt docet D. Thomas) & propterea *Canonum ſtatuta* (inquit Pontifex) *cuſtodiantur ab hominibus, & nemo in actionibus, vel in iudicijs Eccleſiaſticis ſuo ſenſu, ſed eorum authoritate ducatur*: Et Concilium Tridentinum ſic repetit. *Sciant vniuerſi ſacratiſſimos Canones exactè ab omnibus, & quo ad eius fieri poterit, indiſtinctè obſeruandos*.

Sap. c. 11. — *Sap. c. 8.* — *D. Tho. 1. 2. q. 96. art. 4. 5.* — *C. Canonũ de conſtitut.* — *Trid. ſeſs. 25. c. 16.* — *Idẽ dicitur c. Romano, c. ſi omnes diſt. 19 c. enim vero. C. ſi quis, can. ſa, 1. q. 7.*

II. Triplex autem eſt ratio conſtituendæ legis: prima *edictum*: eſt autem

edi-

Digitized by Google

edictum (eſt inquit Theophilus) *quidquid ex ſua natura motus Princeps ſtatuit ad honeſtatem , & vtilitatem ſubditorum* . Dicitur autem *edictum* ab *edicendo*,quod prędicere ſignificat,& obuiam ire rebus,quæ ſi contingant , damno , aut dolori ſint ſubditus futuræ , 2. Conditur etiam lex Principis,quæ generali nomine *conſtitutio* vocatur per *epiſtolam , quæ eſt Reſcriptum Principis ad relationem magiſtratus , alicuius de re quapiam dubia emiſſum* , 3. Conſtituitur etiam lex per *Decretum , quod eſt ſententia Principis inter duas partes , de quarum ipſe cauſa cognoſcit* , & indicat pronunciata , diciturque *decretum à decernendo* , quòd deſpicere ſignificat . Differt autem *Decretum* Principis ab alijs Decretis , eo quòd iſtud dirimat eam ipſam , & aliam ſimilem cauſam , quocumque tempore exortum .

Theoph. Inſtitut. lib 1. tit. 2. §. ſed et.

Leg. 3. C. legibus gloſſa ibi c. vt certa v. perpetuo de elect.

III. Comprehendit autem lex Canonica *Decretum* Gratiani : *Decretales* Gregorij Noni à Sancto Raymundo de Peñfort collectos in quinque libros . *Sextum Decretalium* à Bonifacio VIII. *Clementinas* Clementis V. *Extrauagantes communes , & Ioannis XXII. Concilia , Bullaſque* omnes , vt dicit Nicolaus Papa , & cum eo Marcellinus , & Damaſus item Papæ apud Gratianum : Quanti facienda ſit lex Eccleſiaſticà in moderandis conſcientijs declarant ; Sanctus Raymundus in ſua *Summa* Raymundina . Sanctus Antoninus in ſua pariter *Summa* ; & Beatus Angelus à Clauaſio in ſua Summa Angelica , & S.Thomas eiuſdem auctoritate confirmantes ſunt reſponſiones .

Nicol. c. ſi Romanor. diſt. 19. Marcellin. c. omne , & Damaſus, c. omnia c. 25. q. 1.

✠

Gratianus, Decret. diſt. 3.
D.Thom. 1.2. q. 96. tota & q. 97.

RADIX X.

Lex Ciuilis , ſeu Ius Cæſareum .

I. DEi *perfecta ſunt opera* (vt inquit Moyſes) ; Idcirco quemadmodum Papalem pro animabus ſpiritualique , ac æterno bono conſtituit auctoritatem ; Sic pro corporibus , temporalique populorum commodo conſtituit Reges , ac Imperatores , quaſi Dei miniſtros : vt ait Sapiens , dicens : *Per me Reges regnant , & legem conditores iuſta decernunt* . Hanc à Deo delegatam poteſtatem agnouit Imperator Iuſtinianus , ſic profitendo : *Diuinæ quidem res perfectiſſimæ ſunt . Humani verò Iuris conditio ſemper in infinitum decurrit , & nihil eſt in ea , quod ſtare poſſit perpetuò : Multas enim formas edere natura nouas deproperat : ideò Imperialem*

Deuter. c. 32. Prouerb. c. 8. L. tant. §. 18. Hiſt. Iuris à Iuſtiniano compoſita.

lem fortunam rebus humanis Deus præpoſuit : vt poſſit omnia , quæ nouiter emergunt , emendare , componere , & modis , & regulis competentibus tradere .

II. Infinita namque ſunt indiuidua facta , ac plures ſunt caſus , quàm leges, nec poſſunt (vt inquit Imperator) *Omnes articuli ſingillatim , aut legibus , aut Senatuconſultis comprabendi : ſed cum in aliqua cauſa , ſententia eorum manifeſta eſt , is qui ,cuius dictioni præeſt, ad ſimilia procedere,atque ità ius dicere debet . Nam neque leges* (ait Idem Imperator) *neque Senatusconſulta ità ſcribi poſſunt , vt omnes caſus , qui quandoque inciderint ,compræbendantur ; ſed ſufficit ea , quæ plerumque accidunt contineri : nam vt ait Pedius* (ſequitur Imperator) *quoties lege aliquid vnum, vel alterum introductum eſt bona occaſio eſt cætera , quæ tendunt ad eamdem vtilitatem , vel interpretatione , vel certe iuriſdictione ſupleri .*

L. 12. non poſſunt ff. de legibus.
L. neque ff. de legibus.
L. nam vt ff. de legibus.

III. Pontifex autem & Reges ſibi inuicem conſentire debent ſicut Spiritus,& Corpus , vt viuat homo ; quare (inquit Pontifex) *ſicut leges non dedignantur ſacros Canones imitari : Ita & ſacrorum ſtatuta Canonum Principum conſtitutionibus adiuuantur .*

C. Intelleximus de noui operis nunciatione .

✠

Gratianus Diſt. 1. 2. 3. 4.
S. Thomas. 1.2.q. 96. 97.
Iuſtinianus in digeſtis lib. 1. De Iuſtitia & Iure , & in Inſtitutionibus lib. 1 . Tit. 2. de Iure naturali &c.
In Codice eiuſdem Iuſtiniani. lib. 1. Tit. 14. de legibus .

RADIX XI.

Lex manifeſta.

I. Lex *lux eſt* (vt inquit ſapiens) . Ergò erit clara . Hinc cum S. Iſidoro Hiſpalenſi,dicit ſummus Pontifex : *Lex erit manifeſta , ne aliquid per obſcuritatem in captionem contineat : nam conſtitutio Sedis Apoſtolicæ* (inquit Gregorius Nonus) *nihil debet obſcurum , vel ambiguum continere*. Eiſdem conſonat Seneca dicens: *legem breuem eſſe oportet , quò facilius ab imperitis teneatur, veluti miſſa diuinitus vox ; Iubeat , non diſputet* . Hinc (ait Imperator) *nobis in legibus magis ſimplicitas , quam difficultas placet* ; & idicircò non vult quòd *ſubtilitates* à Iudicibus *admittantur* & ſummus Pontifex eadem confirmat , dicens : *Rigor ,& diſtrictio iuris non requiritur , nec ſubtiliter , ſed ſimpliciter , & purè procedendum erit . Nam & ſcriptura ſacra* (inquit Sanctus

Prou. c. 6.
C. erit autẽ diſt. 3.
Greg. c. quoniã de cõſtit.
Sen. epiſt. 94
Inſt. de ſidec. Hered. §. ſed quia .
L. 8. ſicut ff. quibus modis pignus & hipoth.
c. ad hæc de dolo & c.
c. dilecti de iudicijs.
S. Greg. Moral. lib. 9. c. 6

Digitized by Google

ctus Gregorius) *idcircò eiſdem vocabulis vtitur; vt res quas inſinuare appetit, notitia vſitatæ appellationis, exprimantur*. Eadem aſſerit Diuus Thomas; quamobrem Auguſtinus Maſcardi dicit: *quod in agilibus non eſt opus metaphiſica, & quod præcepta debent eſſe clara, & palpabilia; quia genus ſunt legum, & ſi priuatarum, & ſubtilitates non proſunt in praxi*: vnde *D.Th.1.q.1. art.9. L.Maſcardi de arte Hiſtorica trat. 5.c.vlt.*

Ariſtoteles quoque docet: *quod moralia moraliter, craſſo modo, ſcilicet, ſunt tractanda*, & a dicentibus, & ab audientibus: ſicut Mathematica Mathematicè. Vtrique autem diſciplinæ noceret is, qui moralia Mathematicè, & Mathematica moraliter tractare vellet. Hinc dicit Imperator quòd: *In legem committunt, & hi, qui vigorem eius ſcrupuloſis, & excogitatis artibus eludere feſtinant, & propterea; contra eum, qui legem dicere potuit apertius eſt interpretatio facienda*, vt inquit Pontifex. Idem videtur ſignificare ſapiens dicendo quòd: *qui ſophiſticè loquitur, odibilis eſt*. Eadem ſentire videtur Diuus Franciſcus Saleſius. II. *Ariſt. Eth. lib.1.c.3. L. nemo ex his §.2. C.de aſſeſſoribus. Eccli. c.37. S.Franc.Sales. lib.3 ep. 12 lib. 4. epiſt.63.*

Verba igitur intelligenda ſunt iuxta ſubiectam materiam, & cum lex ſit in materia morum, & hæc proponatur populo, cuius maior pars indocta eſt, debet huius captui accommodari, nec ſublimiter loqui, *ità vt omnes qui audiunt, ſequi poſſint, & intelligere, quæ dicuntur*: Sic definit S. Clemens Papa, & Martyr, & cum eo S. Hieronymus apud Gratianum: *Eccleſiaſtica* (ait) *interpretatio, etiamſi habet eloquij venuſtatem, diſſimulare eam debet, & fugere, vt non otioſis Philoſophorum Scholis, pauciſque diſcipulis; ſed vniuerſo loquatur hominum generi. Numquam enim* (inquit Arnobius) *Veritas ſectata eſt fucum, neque quòd exploratum eſt, ac certum, circumduci, ſe patitur, orationis per ambitum longiorem: hinc Eſdras diſtinctè, & apertè ad intelligendum* (vt ait Scriptura) Dei mandata proponebat Hæbreis. III. *S.Clem.Pap. lib. 1. Recognitionum circa principium. Grat. diſt. 38.c.15. Arnob.lib.1 contra Gentiles circa finem. Eſdr. lib. 2. c. 8.*

Igitur meminiſſe etiam oportet, *quòd habent ſuos terminos ſingulæ Artes, & Scientiæ* (vt docet etiam Cardinalis Bona, & Ioannes Caramuel) *Termini logici logicè; Termini morales moraliter erunt intelligendi, & explicandi*. Nam voces, & termini habent ſuam vim ab hominum placito; quod in hac, vel illa Arte; aut Scientia ſic, vel ſic vult intelligi verba, ac voces: qui autem vellet vſurpare, vel intelligere voces præter hominum inſtitutionem, fieret ſanè confuſio linguarum; ſicut accidit in conſtructione Turris Babel. *Habet* enim (inquit S. Auguſtinus apud Gratianum) *Omnis lingua ſua quædam propria genera locutionum, quæ cum in aliam linguam transferuntur, abſurda videntur*. IV. *Bona de diſcretione ſpirituũ c 20. Caram.Theolog.fundam. part.2 n.51. Geneſ. c.11. Grat. diſt. 38.c.14*

RADIX XII.

Promulgatio Legis.

Prouerb. c. 6. S. Luc. c. 11. S. Math. c. 5.

I. MAndatum, ſeu lex *lucerna eſt*, ait idem ſapiens. *Nemo autem accendit lucernam, & in abſcondito ponit, nec ſub modio, ſed ſupra candelabrum: vt qui ingrediuntur, lumen videant, & luceat omnibus, qui in domo ſunt.* Ergò lex promulgabitur, & proponetur populis per promulgationem tanquam lucerna, vt omnes lumen videant, & ambulent Gentes in lumine eius. Nam ſolemnis promulgatio ſerium indicat legiſlatoris animum obligandi ſubditos, vt faciant verbum eius. Lex etiam eſt menſura, & regula actuum humanorum; applicanda igitur erit voluntati actuum humanorum fonti, ac principio, per intellectum, vt inquit D. Thomas. *Setus voluntas non fertur in incognitum, iuxta illud: Nihil volitum, quin præcognitum, & voluntarium eſt, quòd procedit a cognoſcente ſingula.*

D. Tho. 1. 2. q. 90. art. 4.

Pontif. Decretal. lib. 1. Tit. 5. c. Adhæc. de Poſtulat. D. Thom. 1. 2. q. 90. art. 4. ad. 2. c. cum de reg. Iur. in 6. S. Iacob c. 4. S. Luc. c. 12.

II. *Non eſt autem neceſſarium* (inquit Pontifex) *cum conſtitutio ſolemniter editur, aut publicè promulgatur; ipſius notitiam ſingulorum auribus, per ſpeciale mandatum, vel literas inculcare: ſed id ſolum ſufficit, vt ad eius obſeruantiam teneatur, qui nouerit eam ſolemniter editam, aut publicè promulgatam*: cui ſubſcribit. D. Thomas. *Nam* (inquit idem Pontifex) *eum, qui certus eſt, certiorari vlterius non oportet. Scienti autem* (inquit D. Iacobus) *bonum facere, & non facienti, peccatum eſt illi. Et ille ſeruus* (ait S. Lucas) *qui cognouit voluntatem Domini ſui & non præparauit, & non fecit ſecundum voluntatem eius, vapulabit multis.*

Prouerb. c. 6. Macab. lib. 2 c. 1. L. Heredes ff. qui teſtamēta facere. S. Thom. 2. 2. q. 60. art. 5. Ezechiel. c. 33.

III. Notandum hic obiter differre legiſlationem a declaratione, ſeu interpretatione. Legiſlatio eſt legis nondum latæ conſtitutio. *Declaratio eſt legis iam latæ elucidatio.* Prima eſt veluti lucis creatio (quandoquidem *lex lux*) ſecunda eſt detectio ſolis nubibus tecti; ſicuti Macabæorum temporibus Sol, qui erat in nubilo, magnoperè reſplenduit in clypeos aureos. Prima nouum onus imponit. Secunda impoſitum oſtendit: vt inquit Imperator. Ad primam requiritur promulgatio, vt ſuperioris animas ſerio innoteſcat, & populus intelligat, quid obſeruare teneatur. Ad ſecundum ſufficere videtur quæuis notificatio: nam declaratio cum nihil innouet, vel ponat de nouò habet vim ſuam ex lege iam lata: ſed ob eius obſcuritatem, mox declarata vt docet D. Thomas. Sicuti ſi Medicus denunciet Principi aliquas herbas eſſe venenatas, tenetur hic abſtinere ab illis non vi præcepti Medici ſubditi ipſius, ſed ex vi legis naturalis, quæ præcipit fugienda valdè noxia: vel ſi ſpeculator annunciet inimicos ſtricto gladio aduentare, tenetur Dux, ac Imperator ſe præparare ad bellum vi legis, cuius obligato viget in annunciato

Digitized by Google

ſlato caſu; vt innuit Ezechiel Propheta. Eſt enim declaratio veluti lucerna, quæ illuminat ad vitanda diſcrimina: vndè canit Deo Dauid: *Declaratio ſermonum tuorum illuminat: & intellectum dat paruulis.* Pſal. 118.
Non ipſe igitur declarator modò ligat: verùm ligatos ab alio oſtendit: quamobrem Diuus Paulus annuncians Chriſti præcepta, ac declarans Corinthijs Euangelium dicebat: *Non ego, ſed Dominus.* Idem de Moyſe declarante legem circumciſionis Hebreis innuit Chriſtus: *Non quòd circumciſio ex Moyſe ſit, ſed ex Patribus*; vt inquit Chriſtus: ſic & Summus Pontifex in pluribus definitionibus repetere valet: *Non ego, ſed Dominus. Pro Chriſto enim legatione ſungimur*, cum Diuo Paulo profitetur; Legatus enim loquitur ex ore Regis, cuius ſenſus verba ipſius legati.
S.Paul.Corinth.1.c.7. S Ioan. c.7. S. Paul. Corinth. 2 c.5. Eph.c.6.

✠

De Declaratione. Vide p.3.Prælud.1.2.

R A D I X XIII.

Finis legis, ac legiſlatoris intentio.

I. *Omne agens, agit propter finem*: Hinc Princeps, qui vicem, ac curam gerit Reipublicæ, propter eiuſdem bonum publicum, ac vtilitatem, leges fert. Publica autem vtilitas inuenitur in tranquillitate Ciuiũ, ac Ciuitatis pace. Pax verò perturbatur priuatis Ciuium affectibus, prauiſq; hominum moribus: vt ſcribit S.Iacobus: *Vndè lites* (ait) *& bella? Nonne ex concupiſcentijs veſtris, quæ militant in membris veſtris?* Vt igitur legiſlator bonum pacis tueatur in Ciuibus, malam concupiſcentiarum perturbationem cohibere legibus debet. Sunt igitur leges medicamenta, non morborum, ſed morum, & frena improbæ cupiditatis: *Nam* (inquit Gregorius Nonus) *effrenata cupiditas, ſui prodiga, pacis æmula, mater litium, materia iurgiorum tot quotidie noua litigia generat, vt niſi iuſtitia conatus eius ſua virtute reprimeret, & quæſtiones ipſius implicatas explicaret; ius humani fæderis, litigatorum abuſus extingueret; & dato libello repudij concordia extra mundi terminos exularet. Ideò lex proditur, vt appetitus noxius ſub iuris regula limitetur, per quam genus humanum, vt honeſtè viuat, alterum non lædat, ius ſuum vnicuique tribuat, informatur*: Vndè patet quòd *lex lux eſt* (vt ſupra dictum fuit) quæ abdita reuelat pericula; præcipitia patefacit. Eſt lex etiam frenum ex legum concupiſcentiarum, ac medicamen amarum, ſed ſanum prauarũ paſſionum, & eſt ſimiliter lex ſtimulus ad bonum, & frenum à malo; nam lex eſt *præceptrix faciendorũ, & prohibitrix non faciendorum*; vt inquit Imperator. *Scimus* igitur;
III.

S.Iacob c.4. Proem. Decretal. L.2. nam ff. de legibus.

quia

S.Paul. Tim. 1. c. 1. *quia bona eſt lex* (infert S.Paulus) *ſi quis ea legitimè vtatur. Scien hoc, quia lex iuſto non eſt poſita, ſed iniuſtis, non ſubditis, impijs, & peccatoribus, ſceleratis, & contaminatis, parricidis, & matricidis, homicidis, fornicarijs maſculorum concubitoribus, plagarijs, mendacibus, & periuris, & ſi quid aliud ſana Doctrina aduerſatur, quæ eſt ſecundum Euangeliũ gloriæ Beati Dei, quod creditum eſt mihi: etenim non eſt opus valentibus Medicus; ſed malè habentibus. Et oderunt peccare boni*

S. Matth. c. 9. *virtutis amore: Oderunt peccare mali, formidine pœnæ.* Si autem deeſſent leges, quilibet concupiſcentias ſuas ſequeretur, & vniuerſus rationis perturbaretur ordo, & præcipites ſe darent homines ad ſui, Ciuitatiſque malum. Sunt enim praui, vt pueri: *Puer autem* (vt ait ſapiens) *qui dimittitur voluntati ſuæ, confundit matrem ſuam, & qui delicatè à pueritia nutrit ſeruum ſuum, poſteà ſentiet contumacem, & ſicuti equus indomitus euadit durus, & filius remiſſus euadit præceps*: ait

Prouerb. c. 29. Eccli. c. 30. Pſalm. 136. Eccleſiaſticus: e contrà *beatus, qui tenebit, & allidet paruulos ſuos ad Petram*, vt explicat Diuus Hieronymus. *Nam ſerò malorum pænitet, qui ſe meminit noluiſſe in tenera adhuc ætate à ſuis voluptatibus ad regulam continere prudentiæ*: concordat Diuus Auguſtinus in expoſitione eiuſdem Pſalmi; *qui ſunt* (dicit) *paruuli Babiloniæ? naſcentes malè cupiditates: Quando naſcitur cupiditas, antequam robur faciat aduerſum te mala conſuetudo, cum paruula eſt elide illam.*

IV. Cum Sanctis lumine fidei donatis conſentit Seneca lumine rationis

Senec. ex ep. 51. naturalis præditus: *Id agere debemus, vt irritamenta vitiorum, quàm longiſſimè profugiamus. Indurandus eſt animus, & à blandimentis voluptatum procul abſtrahendus. Debellandæ ſunt in primis voluptates, quæ ſæua quoque ad ſe ingenia rapuerunt.* Libertas *eſt nulli rei ſeruire, effeminat animum amænitas nimia. In hoc nos amplectuntur, vt ſtrangulent.* Non enim virtus, ac ſapientia inuenitur in terra ſuauiter

Iob. c. 28. viuentium: ait Propheta; ac etiam Poeta: *virtutem poſuere Dij. ſudore parandam.* Verùm docendi ſumus à Diuino Magiſtro, qui apertè aſ-

S. Matth. c. 11 ſerit, quod: *Regnum Cœlorum vim patitur, & violenti rapiunt illud*: nam virtus poſſidet Paradiſum, *Dominus enim virtutum ipſe eſt Rex Gloriæ.* Virtus autem à vi, ſeu violentia dicitur, quam quiſque proprijs concupiſcentijs inferre debet; ſecus nos, vt equus indomitus non aſſue-

Ar. 2. Rhetor. L. c. 4. Confeſſ. l. 8. c. 5. tus viæ præcipitabũt, nec valebimus ſtatim cohibere, quia, vt ait Ariſtotiles, *conſuetudo eſt altera natura*, & Diuus Auguſtinus dicit: *ex voluntate peruerſa facta eſt libido: & dum ſeruitur libidini facta eſt conſuetudo: & dum conſuetudini non reſiſtitur, facta eſt neceſſitas.*

Prouer. c. 22. Nam *adoleſcens iuxta viam ſuam, etiam cum ſenuerit, non recidet ab ea*: ait ſapiens: *Si autem ſecundum carnem vixeritis, moriemini*: in-

S. Paul. Rom. c. 8. Coloſſ. c. 3. quit Diuus Paulus. *Si verò ſpiritu facta carnis mortificaueritis, viuetis: mortificate ergò membra veſtra, quæ ſunt ſuper terram*: repetit Diuus Paulus, cum D.Petro: *Bonum namque eſt viro, ſi portauerit iugum*

gum

Digitized by Google

gum ab adoleſcentia ſua. D.Petr.c.v.

Finis igitur legis innoteſcit eſſe moderatio paſſionum humanarum, ac exercitium actuum virtutis, vt habitum conſequantur homines, & ſic Reſpublica tranquillitate fruatur; vt docet Diuus Thomas, dicens: *quod intentio legislatoris eſt de duobus: de vno quidem ad quod intendit per praecepta legis inducere: & hoc eſt virtus. Aliud autem eſt, de quo intendit praeceptum ferre, & hoc eſt, quod ducit ad virtutem, ſcilicet actus virtutis. Non enim idem eſt finis praecepti, & id, de quo praeceptum datur: ſicut neque in alijs rebus idem eſt finis, & quod eſt ad finem*. Res & opus praeceptum, eſt finis proximus legis. Bonum, quod intenditur per obſeruationem praecepti, eſt finis remotus, Primus obligat, non ſecundus, niſi aliter finis quoque praecipiatur: ſicut eſt Charitas. Nam *finis praecepti Charitas de corde puro, conſcientia bona, & fide non ficta*: vt inquit S.Paulus. Finis proximus legum humanarum ſunt Actus virtutum moralium, vt habeatur humana fęlicitas in pace Reipublicae. Finis legum Chriſtianarum ſunt Actus virtutum ſupernaturalium, vt inde plena comparetur Charitas, vt per Charitatem Deus.

D.Thom.1.2. q.100. art.9. ad 2.

S.Paul.Tim. 1.c.1.

Ad hanc reſpiciunt omnes Scripturae, & hanc diſertè praecipiunt, quae tamen ſit de *corde puro* ab omni peruerſo amore proprio: de *conſcientia bona* iuxta legum, ac legislatorum mentem, non propriam opinionem: *fide non ficta*. Sed verè fidem Dei, fidelium virtutes, ac pietatem ſectetur non ad oculum; ſed ex animo tamquam Domino ſeruientis, vt inquit S.Paulus. S.Paul. Eph. c.6.

RADIX XIV.

Obligatio legis humanae poſitiuae tam Canonicae, quam Ciuilis, & excuſatio ab obſeruatione legis.

Altiſſimus Dominus & Rex Regum hominem donauit libero arbitrio non vt libertate in ipſum abuteretur Dominum, ſed vt liberè eidem obſequeretur, & obſequendo aeternum mereretur Regnum. Hoc autem hominis obſequium nō ſolùm ſibi immediatè vult pręſtari Deus: verùm etiam mediatè in Pontificibus, ac Regibus, qui ſunt *Miniſtri Regni eius* (vt inquit ſapiens) ac pro Deo legatione funguntur. Hinc Diuus Paulus ſic ad Romanos ſcribit. *Omnis anima poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit: non eſt enim poteſtas niſi à Deo: quae autem à Deo ſunt, ordinata ſunt; itaque qui reſiſtit poteſtatis Dei ordinationi reſiſtit. Qui autem reſiſtunt, ipſi ſibi damnationem acquirunt: nam Principes non ſunt timor boni operis; ſed mali. Vis autem non timere poteſta-*

Sapient.c.6.
Rom.c.13.

teſtatem? Bonum fac, & habebis laudem ex illo. Dei enim Miniſter eſt tibi in bonum; ſi autem malum feceris, time: Non enim ſine cauſa gladium portat. Dei enim miniſter eſt: Vindex in iram ei, qui malum agit. Ideò neceſſitate ſubditi eſtote, non ſolum propter iram; ſed etiam propter conſcientiam: ſeruientes (vt ſcribit ad Epheſios) *ex animo. ſicut Domino*: Vndè patet, quòd Domini præceptum ſit, obtemperare Principibus: Qui verò his parere renuunt Dei præceptis reſiſtunt, vt dicit D. Thomas, cum Cornelio à Lapide.

Ephe.ſ.c.6. Coloſ.c.3. D.Th. 1.2.q. 96.art.4. Cornel. in E. ad Rom.c.13.

II. Lex eſt menſura Actuum (vt diximus ſæpè). Actus autem hominis poteſt tripliciter conſiderari. 1. Actus conſideratur quatenus elicitur immediatè ab ipſa potentia libera voluntatis, & extra ipſam non egreditur, ſed in ipſa remanet, eſtque merè *Actus internus* vni Deo notus, qui *nouit abſcondita cordis*: de quibus Eccleſia non iudicat occultis. *Homo* enim *videt, quæ parent, Deus autem intuetur cor*: vt ipſemet teſtatus eſt Samueli. 2. Actus hominis conſideratur, vt elicitur à cæteris potentijs diſtinctis à voluntate, & ab hac ſeparatis, ac præciſis: cuiuſmodi ſunt Actus manuum, pedum, linguæ, & ſimilia præciſè conſideratis, qui Actus potius dicendi ſunt Actus in genere naturæ, quam moris. Sunt enim Actus iſti præciſè conſiderati, Actus hominis, vt animal eſt, non, vt rationale eſt, & ideò ſunt *Actus merè externi*. 3. Conſideratur Actus, vt externus quidem eſt; ſed quatenus imperatur à voluntate, vel quatenus Actus internus eſt Actus voluntatis coniunctus cum Actu externo alterius potentiæ: eſtque Actus mixtus ex interno, & externo, fitque Actus compoſitus, ſicut fit compoſitum ex Anima, & Corpore: vndè dicit S. Auguſtinus quod Actus internus dat nomen actui externo: *Affectus* (ait) *operi tuo nomen imponit*: dictum hoc Sancti Auguſtini confirmatur à Chriſto dicente: quòd *de corde exeunt cogitationes malæ, homicidia, adulteria, fornicationes, falſa teſtimonia, blaſphemiæ*; & Sapiens quoque dicit. *Omni cuſtodia ſerua cor tuum, ex ipſo enim procedit vita*: vndè liquet quòd ſicut corpus ſine anima non eſt homo, ſed Cadauer hominis. Sic actus externus ſine actu interiori non eſt *Actus humanus*, ſed vmbra: *Actus namque humanus eſt, qui à voluntate deliberata procedit*: vt docet D. Thomas: qui alibi repetit: *Illud homo dicitur operari, quod ratio operatur*: *quia homo eſt id, quod eſt ſecundum rationem*. Si autem non operetur ſecundum rationem, aget vt agens naturale, non vt agens liberum; vt natura, non vt ratio. Cum igitur præpoſuerit Deus Summum Pontificem hominibus fidelibus, vt eos dirigeret doctrinis, & præceptis voluit, vt regeret homines, non animalia; & idcircò vt Pontifex poſſet eos obligare directè quidem ad actus externos, ſed humanos, qui nequeunt eſſe tales ſine interno, & ideò indirectè poſſet etiam obligare ad internos: hinc in ſuperioribus dixit D. Paulus; vt *ex animo, non ad oculum ſeruirent Dominis*; vt explicat etiam Cornelius à Lapide in dictis locis D. Pauli, exigit namque

Pſal.43. Reg.1.c.16. S. Auguſt. de ſpiritu, & Anima c.4. S Matth.c.15. Prouerb.c.4. S.Thom.1.2 q.1.art.1. Comm.Rom. 6.7. lect.3.

Deus

Deus quòd *Iuſtitia noſtra* abundet plus quàm Scribarum, ac *Phariſeorum*, qui exterius tantum opera præſtabant, & erant ſicut ſepulcra dealbata. S. Math. c.

III. Aliqua autem ſunt, quæ eximant ab obligatione legis: ſi nimirum lex à Principe lata præciperet impoſſibilia, excuſaretur homo ab obſeruatione eorundem: Nam *impoſſibilium nulla eſt obligatio*: vt declarat Imperator; & confirmat Summus Pontifex dicens, quòd *lex erit poſſibilis*: Impoſſibilitas autem eſt duplex vt dicitur. 1. Phyſica, cum deeſt homini naturalis vis ad illud peragendum. 2. Moralis, cum ineſt illi quidem vis phiſica agendi, ſed agendum eſſet illi magno cum incommodo; cuiuſmodi res moraliter cenſetur impoſſibilis; & propterea excuſat in legibus humanis: vt definit Imperator; qui tradit etiam hanc regulam dicens: *In condemnatione perſonarum, quæ in id, quod facere poſſunt damnantur, non totum; quod habent, extorquendum eſt: ſed & ipſarum ratio habenda eſt, ne egeant*. Excuſat etiam Ignorantia inuincibilis, & inculpabilis: vndè ait Summus Pontifex: *vos reddit ignorantia probabilis excuſatos*: ſicut excuſatus fuit ab ipſomet Deo Rex Abimelech, propter eiuſmodi ignorantiam.

L. Impoſſibilium. ff. de Reg. Iur. C. erit diſt. 4.

C. erit autem diſt. 4. L. nepos de verb. ſignif. L. in condemnationi ff. de Reg. Iur.

RADIX XV.

Signa legis.

LEx mens eſt Principis, ſignificata ſubditis, cum voluntate eos obligandi. Lex namque (vt inquit Ariſtoteles) eſt ſermo vim habens cogentem, ſeu habens vim coactiuam: ſicut conſilia, & admonitiones vim habent directiuam tantùm. Quoniam verò oriri poſſet dubium, quinam ſermo Principis ſit præceptum, vel Conſilium; hinc ad dignoſcendas leges, ſequentia tradimus ſigna.

I. In primis Legislator pro ſua gubernandi Populos prudentia, ne ſubditis laqueos inijciat, ipſique ambiguitate verborum capiantur, diſertè loquetur: ſicut Diuus Paulus ad Corinthios ſcribebat, dicens: *De virginibus præceptum Domini non habet, conſilium autem do*. *Corinth. 1. c. 7.*

Lex, ſeu conſtitutio Principis agnoſcitur, ſi *Edictum* nuncupetur.

Digitized by Google

III. Lex eſt ſi mittatur, ac proponatur Senatui, qualis videtur in Eccleſia Collegium Apoſtolicum Cardinalium.

IV. Si præcipiatur diuulgari, Scriptura præcedente, per omnes Populos.

V. Si dicatur idem in ſimilibus obſeruandum.

VI. Si lex, vel Canon generalis appelletur, qualis eſt præſertim clauſus, ac inſertus in corpore Iuris.

VII. Si iubetur expreſsè ad omnes pertinere, hæc indicant præceptum, non conſilium; & cum præſeferat vox Principis, nomen, ac legis ſpeciem, ligare cenſebitur; lex enim à ligando etiam dicitur. Quare ſi nuncupetur lex; lex erit. Si lex. Ergò ligat.

Quæ recenſuimus ſigna ✠, colligantur ex ſequentibus. 5. ex lege 3. C. de legibus. gloſa ibid. & c. vt circa. v. perpetuò de electione.

RADIX XVI.

Interpretatio auctoritatiua legum.

I. QVod Principi placuit, legis habet vigorem, vt inquit Imperator; placitum verò Principis aliquando per legem non ſatis patet: quamobrem opus eſt interpretatione: Hæc autem ad eumdem pertinet Principem: *Tam enim* (ait Iuſtinianus) *conditor, quàm interpres legum, ſolus Imperator iuſte exiſtimabitur*: *nam ea, quæ ſunt in voce, ſunt notæ earum, quæ ſunt in anima paſſionum*: vt docent Ariſtoteles, & Sanctus Auguſtinus; ergò *in ambiguis* (dicit Imperator) *orationibus maximè ſententia ſpectanda eius eſt, qui eas protuliſſet*: nemo enim ſcit, quid ſit in homine, niſi ſpiritus hominis: vt inquit S. Paulus: idcircò ipſemet homo per clariora verba debet ſenſum ſuum aperire. *Si quid igitur* (ait Imperator) *in legibus latum fortaſſis obſcurius fuerit oportet id ab Imperatoria interpretatione patefieri*, *& vndè ius prodijt* (inquit Summus Pontifex) *interpretatio quoque procedat*: *exploſis itaque* (repetit Iuſtinianus) *ambiguitatibus*, *tam conditor*, *quàm interpres legum*, *ſolus Imperator iuſtè exiſtimabitur*. *Si enim in præſenti leges condere ſoli Im-*

L. quod Principi ff. de conſtitut.
L. ſi Imperialis §. 1. c. de legib.
Ariſtot. lib. 1. c. 1. de interpretat.
S. Auguſt. confeſſ. lib. 13. c. 23.
L. in ambiguis ff. de Reg. Iur.
S. Paul. Corinth. 1. c. 2.
L. ſacratiſſ. C. de legibus.
C. Inter alia ſent. excom.

Imperatori conceſſum , & leges interpretari ſolo dignum Imperio eſſe oportet . Quis enim legum ænigmata ſoluere , & omnibus aperire idoneus eſſe videbitur , niſi is , cui legiſlatorem eſſe conceſſum eſt ? Princeps namque (ait Summus Pontifex) *quamuis , quæ ſunt facti iuſtè poſſit ignorare ; attamen iura omnia in ſcrinio pectoris ſui cenſetur habere* . Vocatur autem *interpretatio* hæc à Principe edita *auctoritatiua* : quia ab auctoritate Principis procedens auctoritatis legem habet ; vt ait Imperator. Non ſicut *interpretatio doctrinalis* Magiſtrorum , quæ nulla per ſe fulcitur auctoritate, niſi quatenus legum auctoritati innititur : vt apertè docet S. Auguſtinus apud Gratianum, *exceptis libris Canonicis* (ait) *alios lego, vt quantalibet ſanctitate, doctrinaque polleant : non ideò verum putem ; quia ipſi ita ſenſerunt ; ſed quia mihi per alios Auctores, vel canonicas, vel probabiles rationes; quòd à vero non abhorrent, perſuadere potuerunt* .

L.ſi Imperialis §.1. C.de legibus.

C. licet de conſtit.in 6.

L.ſi Imperialis C.de legibus.

Gratian.diſt. 9.c.4.5.8.9.10.11.præſertim c.5.

✠

D. Thom. 1. 2. quæſt. 96. articul.6. & 2. 2. quæſt.6. art.5.

RADIX XVII.

Interpretatio doctrinalis.

M*Vndum tradidit Deus diſputationi* : Cum enim omnia ſcire homo , *noluit intelligere ; vt benè ageret* ; hinc *comparatus eſt iumentis inſipientibus , factuſque* eſt , *ſicut equus , & mulus , quibus non eſt intellectus* : vel pauca cognoſcit ; & pluta obſcurè ; Cuiuſmodi ſunt etiam leges : Vndè ſæpius opus eſt Principis interpretatione . Verùm ne frequens recurſus moleſtus foret & Principi , & ſubditis : Idcircò aliquæ traditæ ſunt regulæ ad illarum intelligentiam.

Pſalm.48.

In primis perueſtiganda eſt mens , ſeu voluntas , vel ſenten- I.

tia, ſeu ſenſus, ac intentio, animuſque Principis: Idem enim in hoc loco ſonant huiuſmodi verba. Eius enim voluntas, ac placitum lex eſt; non autem ipſa verba, quæ ſunt tantummodò mentis, ac animi interpretes, ac præcones: quare (inquit Pontifex) *Non debet aliquis conſiderare verba, ſed voluntatem; cum non intentio verbis, ſed intentioni verba, debeant deſeruire*: *Nomina enim* (ait Imperator) *ſignificandorum hominum gratia reperta ſint, qui ſi alio quolibet modo intelligantur, nihil intereſt, & propterea* (inquit idem Imperator) *in ambiguo ſermone non vtrumque dicimus; ſed id dumtaxat, quod volumus. Itaque qui aliud dixit, quàm vult, neque id dixit, quod vox ſignificat: quia non vult; neque id, quod vult, quia id non loquitur*. Idem docent Sanctus Dioniſius Areopagita, & Sanctus Auguſtinus: *Dum res cognoſcitur, non eſt de vocabulis laborandum*. Idem aſſerit Imperator, qui propterea dicit, quòd: *leges ſcire, non eſt earum verba tenere: ſed vim, ac poteſtatem, & propterea: contra legem facit, qui id facit quod lex probibet. In fraudem verò, qui ſaluis verbis legis ſententiam circumuenit*: Nam (ſequitur idem Imperator) *non eſt dubium in legem committere eum, qui verba legis amplexus contra legis nititur voluntatem. Siquidem* (ait Pontifex) *certum eſt, quòd is committit in legem, quis legi verba complectens contra legis nititur voluntatem*.

Vide ſup. Prælud. n. 16. 17. 18. — *C. in his de verb. ſignif.* — *Inſtitut: de lega: §. 29.* — *L. In ambiguo ff. de rebus dubijs.* — *S. Dioniſ. de Diuin. nomin c. 4.* — *S. Auguſt. de Geneſi ad literam lib. 4. c. 5.* — *Vide ſupr. Prelud. num 16. 17. 18.* — *L. ſcire ff. de legibus.* — *L. contra. L. fraus ff. de legibus.* — *Pontif. c. certum de Reg. Iur. in 6.*

IV. Voluntas, vel intentio alicuius pateſit potiſſimum ex fine, ac ſcopo, quem quis in dicendo habuit: *Nam* (inquit Pontifex) *intelligentia dictorum ex cauſis eſt aſſumenda dicendi: quia non ſermoni res; ſed rei eſt ſermo ſubiectus*. Suppeditant regulas interpretandi Sancti Iſidorus, Gregorius, & Hieronymus apud Gratianum: Sic ait Iſidorus: *Sciendum eſt, quòd pleraque capitula, ex cauſa, ex perſona, ex loco, ex tempore conſideranda ſunt, quorum modi, quia medullitus non indagantur in erroris labyrintbum nonnulli intricando, impinguntur, cum ante iudicant, quam intelligant, ante inculpant, quam iterando lecta perquirant*. Hinc etiam Gregorius ait: *Regulæ à Sanctorum Patrum pro tempore, loco, & perſona, & negotio, inſtante neceſſitate tradita ſunt*: Item Hieronymus in proęmio Epiſtolæ ad Epheſios: *Neceſſe eſt, vt iuxtà diuerſitatem locorum, & temporum, & bominum, quibus ſcriptæ ſunt, diuerſas cauſas, & argumenta, & origines habeant. Et quomodo B. Ioannes in Apochalipſi ſua ad ſeptem ſcribens Eccleſias, in vnaquaque earum ſpecialia vel vitia reprebendit, vel virtutes probat: ità & Sanctus Apoſtolus Paulus per ſingulas Eccleſias vulneribus medetur illatis:*

Pontif. c. Intellig. de verbo ſignif. — *Gratian diſt. 29. C. 1.* — *C. 2.* — *C. 3.*

nec

Digitized by Google

nec ad inſtar imperiti Medici, vno collirio omnium oculos vult curare. Duplex autem eſt Legiſlatoris intentio (vt inquit Diuus Thomas) vna eſt *intentio finis*, ad quem meditatur ducere Cruces, altera mediorum, ſeu *operum præceptorum*, per quæ intendit eos illuc ducere. Hæc ſola obligat: ſed prima explicat ſecundam.

D.Th. 1. 2. q. 10. art. 9. ad 2.

Agnoſcitur Principis mens, ac voluntas iura iuribus concordando, III.
textum textui conferendo: *Nam ea, quæ in principio* (inquit Pontifex) *ad medium, & finem; illa verò, quæ in medio ad finem, atque principium ſæpè referri contingit*. Sanè (inquit Imperator) *quæ præcedunt, vel quæ ſequuntur ſummarum ſcripta ſunt ſpectanda*; & Sanctus Franciſcus Borgia, dicit quod *optima interpretandi ratio eſt ſcripturam per alia Scripturæ loca componere*; & *in ciuile eſt niſi tota lege perſpecta aliquis iudicaret*: inquit Iuſtinianus Imperator. Cui facere videtur Rex Salomon, dicens: *Qui prius reſpondet, quam audeat, ſtultum ſe eſſe demonſtrat*: & iterum: *Priuſquam audias, ne reſpondeas verbum*.

S. Borgia lib. de Ratian. concionandi c. 2.
L. in ciuil. ff. de legib.
Prou. c. 18.
Eccli. c. 11.

Verba ſunt ſigna mentis humanæ ad placitum: Hinc quilibet homo IV.
aliqualiter ad ſui arbitrium verbis vtitur, ac Phraſibus. Quamobrem *conſuetudo loquendi* etiam eſt attendenda, & deinde communis loquendi forma in Regione vſitata: *Ante omnia* (inquit Imperator) *Patrisfamilias conſuetudo; deinde Regionis, in qua verſatus eſt, exquirenda eſt. Placet namque* (inquit idem) *coniectionem fieri ex vicinis ſcripturis, vel ex conſuetudine Patrisfamilias, vel Regionis*.

L. 50. ff. de legatis 1.
L. Heredes, ff. qui teſtamenta facere §. placeret dicta l. 50.

Indicia voluntatis in legatis præſertim ſunt. 1. dignitas legatarij. V.
2. amor. 3. cognatio Teſtatoris.

Si mens loquentis adhuc non innoteſcat: tunc (inquit Impera- VI.
tor, *benignius leges interpretandæ ſunt, quæ voluntas earum conſeruetur*. *Nam ſemper in dubijs benigniora præferenda ſunt*: *ait Imperator*.

L. Benig. ff. de legib.
L. ſemper ff. de Reg. Iur.

Traduntur regulæ interpretandi leges odioſas, pænales, fauo- VII.
rabiles, ac priuilegia; ſed de his agendum erit in *parte quarta* cum *Rami* huius *Arboris ſcientiæ boni, & mali* extendentur.

Salua legis voluntate: *verba debent aliquid operari* (vt inquit VIII.
Pontifex, *& verba accipienda ſunt cum effectu* (dicit idem) hoc eſt, debent intelligi, vt eorum ſignificatus adimpleatur. *Profectò* (repetit idem Papa) *verba intelligenda ſunt, vt res, de qua agitur, valere poſſit, potius quam perire*: Papæ Imperator conſentit, *nec aliter* (ſequitur Imperator) *à ſignificatione verborum recedi oportet, quam cum manifeſtum eſt aliud ſenſiſſe Teſtatorem*.

C. ſi Papa de priuileg. in 6.
C. Relatum. de Cleric. non Reſid.
C. Abbati. de verbi ſignifica.

Lex generaliter, & indiſtinctè loquens, generaliter, ac indiſtinctè IX.
eſt intelligenda: niſi per aliud diſtingui debeat (vt ait Imperator) & cum contradictio in ſcripturis videtur inuolui; tunc *diſtingue tempora, & concordabit Scriptura*: ait cum D. Auguſtino Summus

L. 12. quoties.
L. 21. vbi eſt, ff. Rebus du-

bijs, & l. 67. quoties ff. de Reg. Iur. L. non aliter ff. de legal. 3. L. 3. Præſes: ff. de officio Præſidis cauſ. 2. q. 1. c. ſi peccauerit.

Pontifex. *Bonaque diſtinctio habet vim commentarij*: dicit Caramuel.

RADIX XVIII.

Veritas, & ſalus diligenter eſt quærenda.

Aug. ſer. 6. de verb. Domini Caram. Theolog. fūdam. p. 1.

I.

Luc. c. 6.

Prouerb. c. 14

Cic. off. lib. 1.

Pontif. C. vbi periculum de electione in 6.

VIr prudens ædificaturus ſibi Domum, non fundat eam ſuper arenam, vel ſuper primam, ac obuiam terræ ſuperficiem; ſed *fodit in altum* (ait S. Lucas) ad inueniendum firmam petram, vt ſuper hanc extruat: ſic prudens Chriſtianus conſtructurus fabricam vitæ ſpiritualis, peruenturam vſque ad conſpectum Dei, non debet ædificare ſuper arenam friuolarum rationum, nec ſuper primam rationem, quæ obijcitur menti, eique recta videtur, ſecundum primam faciem, & inſpectionem, *eſt enim* (vt ait ſapiens) *via, quæ videtur homini recta, nouiſſima autem eius deducunt ad mortem*; ſed fundare debet viuendi propoſitum ſuper firmam petram rationis veræ, vel ſaltem *certò probabilis*: *nam in omni actione ſuſcipienda* (inquit etiam Cicero) *animaduertendum eſt, quanta illa res ſit, quam efficere velimus, ne minor, neue maior cura, & opera ſuſcipiatur, quàm cauſa poſtulat. Vbi autem maius periculum intenditur* (ait Pontifex) *cautius eſt agendum*; quare cum æterna animæ ſalus ſit rerum omnium ſumma; Immò *vnum vnicè neceſſarium* (vt dixit Chriſtus) Hinc maxima erit adhibenda cura, vt veritatem aſſequamur, & veram agendi rationem amplectamur: ſed cum plurima nos lateant, nec nobis ſemper virtutis, ac legis clareſcat veritas: idcircò (repetit Cicero) *non alienum eſt ad eligenda, quæ dubitationem afferunt, adhibere doctos homines, vel etiam vſuperitos, & quid his de vno quoque genere officij placeat, exquirere. Maior enim pars eò deferri ſolet, quo à natura ipſe deducitur, in quibus videndum eſt, non modò quid quiſque loquatur, ſed etiam quid quiſque ſentiat, atque etiam qua de cauſa quiſque ſentiat. Vt enim pictores, & hi, qui ſigna fabricant, & verò etiam Poetæ ſuum quiſque opus à vulgò conſiderari vult, vt ſi quod reprehenſum ſit à pluribus, id corrigatur, hiq; & ſecum, & cum alijs quid in eo peccatum ſit, exquirunt: ſic aliorum Iudicio per multa nobis, & facienda, & non facienda, & mutanda, & corrigenda ſunt*; ſapiens Romanus videtur idem voluiſſe profiteri quod ſapiens Salomon, nimirum; *qui ſapiens eſt, audit conſilia, & quòd ibi ſanitas, vbi conſilia multa*: Nam prudentia non ſiſtit (vt vulgò dici ſolet) in primo diuerſorio, nec iudicat *ſecundum faciem* (vt monuit etiam Chriſtus, & dicit Ariſtoteles) ſed diligenter inquirit, & conſultat, conſultata dijudicat, dijudicata præcipit, & exequitur: ſic docet S. Thomas cum Ariſtotele, & Diuus Paulus duobus verbis horum doctrinam

Cic. off. lib. 1.

Prouerb. 12. Prouerb. 11. & 24. S. Io. c. 7. Ariſtot. Top. lib. 1. c. 1. S. Paul. Theſſal. 1. c. 5.

II.

ctrinam opportunè confirmat dicens: *Omnia probate; quod bonum eſt,* Eccli.c.37.
tenete; & conſonat Diuus Paulus ſapienti ita momenti: *Ante omnia ver-*
bum verax præcedat te, & ante omnem actum conſilium ſtabile. Non
enim omne verbum, & conſilium (exponit Cornelius à Lapide) *ſe-* Cornel. in
quendum: ſed quod veritate fulcitur, & firmis rationibus: hinc Chri- dict. cap. 37.
ſtus adeò monet iteratò dicens. *Videte, vigilate, & orate: quod vo-* verſ.20.
bis dico omnibus dico. Vigilate: vigilandum ſiquidem, & aperien- S.Marc.c.13
di oculi, vt cognoſcamus, quæ agenda, & quæ fugienda, & magna
diligentia vtendum in re æterni momenti, vt Diuus Petrus ſcribit: *Sa-* D.Petr.2.c.1
tagite, vt per bona opera certam veſtram vocationem faciatis: Vti
Moyſes quoque; immò Deus ipſe præcipit Hebræis: *Cuſtodi teme-* Deuter.c.4.
tipſum, & animam tuam ſollicitè. Idem repetit Michæas Prophe- Michæas c.6
ta dicens: *Indicabo tibi homo, quid ſit bonum, & quid Dominus*
requirat à te. Vtique facere iudicium, & diligere miſericordiam,
& ſollicitum ambulare cum Deo tuo. Huius ſolicitudinis, ac dili-
gentiæ exemplum præbuit Chriſtus electurus Apoſtolos. Erat enim
pernoctans in oratione Dei (inquit S. Lucas) *ſpecies tibi*: (inquit S. Luc. c.6.
S. Ambroſius) *Chriſtianè datur, forma perſcribitur quam debeas* S.Ambr. l.
æmulari: quid enim te pro ſalute tua facere oportet, quando pro in Luc. c.6.
te Chriſtus in oratione pernoctat? quid te facere conuenit, cum vis
aliquod pietatis officium adoriri, quando Chriſtus miſſurus Apoſtolos,
orauit prius, & ſolus orauit.

Ad noſtram doctrinam faciendæ electionis, æternum Patrem ſolli- III.
citè conſuluit: Diuinum Magiſtrum ſequutus eſt Paulus Apoſtolus,
qui reuelatum ſibi Euangelium, poſt aliquod tempus, contulit cum
Diuo Petro, ne in vacuum *curreret*, vel cucurriſſet: vt ſcribit ipſe
ad Galatas, & cum optimè ſciret quòd, qui conuerſus fuerit peccato-
rem ab errore viæ ſuæ, ſaluat animam propriam, (vt ait S. Iacobus) S. Iacob. ep.
nihilominus *caſtigo corpus meum* (inquit Diuus Paulus) *ne cum* c.5.
aliis prædicauerim, ipſe reprobus efficiar. Propterea monet Ephe- S.Paul.corin
ſios: *videte quomodo cautè ambuletis*: nam *Beati qui ſcrutantur* th.1.c.9.
teſtimonia eius in toto corde (nota) *exquirunt eum: Tu man-* Item Galat.
daſti enim (ſequitur Dauid) *mandata tua cuſtodiri nimis* (nota) c.2.& epheſ.
Etenim *maximum, & primum mandatum eſt: Diliges Dominum* c.5.
Deum tuum ex toto corde (nota) *ex tota mente, & ex omnibus viri-* Pſal.118.
bus tuis; & idcircò Rex Dauid confitebatur Deo *in toto corde meo* S.Matth.c.22
exquiſiui te: non leuiter vel ſegniter (vt exponit Diuus Hierony-
mus): *Beatuſque eſt vir, qui timet Dominum: quia in mandatis*
eius cupit nimis (nota verbum) *nimis*.

Hiſce præceptis monitus S.Philippus Nerius, cum Diuo Saleſio, & IV.
Ioanne Climaco: In omni re requirebat. 1. *Tempus*. 2. *Conſilium*, S.Philip.vit.
& 3. *Orationem*; & ipſe ſapiens item monet: *Omni cuſtodia ſerua cor* lib.1.c.12 e
tuum. Ex ipſo enim vita procedit: nam ſi Prudentia, & Iuſtitia exi- 20.21.
S.Sale.Intro-

Digitized by Google

duct. part. 1. c. 4. & lib. 2. epiſt. 1. & tr. amoris Dei lib. 8. c. 14. S. Clim. grad. 4. Prouerb. c. 4. Pontif. c. vni. co de cōmod. Imper. Inſtit. lib. 2. tit. 15. §. 2. & ff. lib. 13 titul. 6. l. 18. & lib. 44 ti. 7. l. 1. § 2.

gunt cuſtodiri *commodatum* exactiſſima diligentia, vt dicunt Pontifex, & Imperator: quanto magis cor noſtrum & Gratia Dei in nobis (quæ eſt vita æterna) erit cuſtodienda, quam diligenter; quia immò (ait Ioſue): *Hoc diligentiſſimè* (nota) *præcauete; vt diligatis Dominum Deum veſtrum*. Eadem confirmat S. Petrus dicens: *curam omnem* (nota) *ſubinferentes*; & iterum ibidem: *magis ſatagite* (nota) *vt per bona opera certam veſtram vocationem faciatis*. Quamobrem cauendum erit ne ineſtimabilis Dei gratia, noſtraque ſalus periculo exponatur, vt admonet S. Tereſia, proprio experimento, & damno: vt infrà dicemus.

V.

Ioſue c. 23. S. Petr. epiſt. 2. c. 1. S. Tereſ. vit. c. 5. 6. 7. v. infr. p. 2. Flo. 3. n. 5.

Exemplum huius diligentiæ oſtendunt feruidi, ac ſubtiles fratres Seraphicæ Religionis in tot, iteratiſque ſupplicationibus Sedi Apoſtolicæ porrectis: vt dignaretur veram Seraphicæ Regulæ intelligentiam docere. Vt teſtantur Summi Pontifices Nicolaus III. Clemens III. Ioannes XXII. qui eorū dubia non ſpreuerunt: ſed pluribus Epiſcopis & Magiſtris examinanda obtulerunt. Comprobatur hæc doctrina exemplo Iudicis, qui omnem tenetur adhibere diligentiam, vt videre eſt apud Gratianum. Comprobatur quoque exactiſſima diligentia, quæ in cauſis Canonizationum adhibetur. Nam ſi in his tanta exigitur ſolicitudo, & diligentia, quanta opus erit in negotio æternæ noſtræ ſalutis.

VI.

C. exiit qui ſeminat. de verbi ſignific. in 6. C. exiui de Paradiſo in Clement. ... lib. 5. de verb. ſignif. Extrauag. Io. 22. Gratian. cauſ. 3c. q. 5. c. 10. 11. Ierem. c. 48. S. Ignat. epiſt 2. circul. de perf. ctione religioſa. Eccli. c. 6.

Igitur veritas, & ſalus noſtra quærenda diligenter. Nam *maledictus eſt, qui facit opus Dei negligenter* (vt inquit Hieremias): *neque enim ſufficit opera per ſe benefacere; ſed benè facere*; ſubdit S. Ignatius Loiola: quandoquidem ſi in ſtudio veritatis, & ſalutis æternæ vera non requireretur diligentia, & diligens cura, ſuperfluè forent & Chriſti, & Spiritus Sancti admonitiones. Nam ſi cuilibet Doctori poteſt quis prudenter, & abſque periculo ſe credere. Ad quid illud Chriſti. *Attendite à falſis Prophetis*? Ad quid eumdem pernoctare in oratione Dei in monte, vt eligeret duodecim Apoſtolos ex omnibus Diſcipulis, cum hi omnes præſeferrent ſpeciem virorum bonorum? Ad quid illud ſapientis: *Conſiliarius ſit tibi vnus ex mille*; cum vnuſquiſque ex mille prudentes eligatur iuxta Recentiorum placita? Ad quid tot præces, tempus, & conſultatio; vt bonum nanciſcamur Ducem (vt aiunt S. Franciſcus Saleſius, & Philippus Nerius cum S. Ioanne Climaco) cum ſatis ſit quemlibet obuium ſequi? Ad quid illud Apoſtoli. *Videte quomodo cautè ambuletis*, & illud Petri. *Satagite*. Cum ſufficiat quemlibet Authorem etiam modernum, ac Iuniorem ſequi.

VII.

Nec valet opponere, quod Chriſti *iugum ſuaue eſt, & onus leue*, nec ipſum Deum exigere à nobis nimiam grauemque diligentiam; nec nobis imperare impoſſibilia; nam in primis explicabitur quomodo intelligendum ſit *ſit iugum meum ſuaue eſt* &c. deinde reſpondetur;

Digitized by Google

detur, *quod quæ ſunt impoſſibilia apud homines poſſibilia ſunt apud* S.Luc. c.18.
Deum; qui ipſe dabit virtutem, & fortitudinem plebi ſuæ. Inſuper Pſalm.67
reuere *eius præcepta grauia non ſunt* (vt inquit S. Ioannes) ergò vera re- S. Ioann. ep. 1. c.5.
quiritur diligentia: vt hiſce indicit per Moyſem ipſemet Deus: *videte* Deuter. c.4.
diligenter. Non eſt autem vera diligentia Clientis quemlibet obuium
Aduocatum eligere: nec ægri quemlibet Medicorum accerſire: nec
dubitantis primò occurrentem ſequi Conſiliarium; nec viatoris cuili-
bet Ductori ſe committere: vt exemplo docuit S. ac prudens Tobias Tobi ii c.14
Pater, qui fidelem Filio exquiſiuit Ductorem; quam prudentis viri pra-
xim hiſce commendauit Filio, & Nepotibus. *Seruite Domino* (ait) *in
veritate, & inquirite* (nota) *vt faciatis, quæ placita ſunt illi, & filijs
veſtris mandate, vt faciant iuſtitias, & eleemoſynas, vt ſint memores
Dei, & benedicant eum in omni tempore in veritate, & in tota* (nota)
virtute ſua.

VIII. Multiplex autem eſt veritas. 1. Doctrinæ quæ ſuis principijs reſpon-
det. 2. Iuſtitiæ, quæ iuribus eſt conſentanea. 3. vitæ, quæ rationi eſt D.Thom.1.q 16.art.4. ad 3.
conformis, legibuſque præſcribitur 4. locutionis, quæ menti concor-
dat: ex D. Thomas. Nobis autem potiſſimum eſt quærenda Veritas vi- & 2.2 q 109
tæ, quæ (vt diximus) legibus traditur. Nam *lex* (vt inquit Plato de le- art. 3. ad 3.
gibus. lib. 7.) *eſt inuentio veritatis.* Immò Dauid ipſe dicit Deo *Lex* Pſal.118.
tua veritas.

RADIX XIX.

Lex Dei iugum ſuaue.

I. ERrant, qui putant legem Dei non eſſe *iugum*, quamuis ſuaue, & non
eſſe *onus*, quamuis *leue*: nam eam appellat Chriſtus in primis *Iu-
gum*: quia veteris hominis concupiſcentias domat: appetitum ſubdit:
Cupiditatem, ac priuatum corruptæ naturæ amorem mortificat: vndè
de ipſa repeti poterit: *ſub te erit appetitus, & tu dominaberis illius*: hinc Geneſ. c.4.
bonum eſt viro (inquit Ieremias) *ſi portauerit iugum ab adoleſcentia ſua;* Hieremi. lament. c.3.
ſecus prauæ naturæ appetitus; vt equus indomitus hominem ad Infe-
ros præcipitabit. Sed verum eſt, quod huiuſmodi iugum multipliciter fit
ſuaue. 1. Primum Dei gratia, quæ nos confortando, adiuuat, vt veli-
mus, & volendo, operemur: Nam *volenti nihil difficile*, vt pluribus S. Hier. in Pſalm. 16.
Sanctorum ſententijs probat pars ſecunda. c. 136. B. Catharinæ Ge-
nuenſis illuſtratæ. *Iugum ſiquidem* (ait Sanctus Hieronymus) *Dei ſua-* S. Greg. in Ezech. lib.2
ue eſt volentibus durum nolentibus: & *via Dei* (ait S. Gregorius Papa) Homil.17

& in-

Digitized by Google

& inchoantibus anguſta eſt, & perfectè iam viuentibus lata. Ipſa ergò
Prouerb.c.4. *anguſta, amantibus lata ſit.* Eadem repetit Sapiens: *Viam ſapientiæ monſtrabo tibi, & ducam te per ſemitas æquitatis, quas cum ingreſſus*
S.Hieron.l.1 c.4.ſuper parabolas. *fueris non arctabuntur greſſus tui*: quam ſapientis ſententiam ſic explicat S. Hieronymus: *Semitæ* (inquit) *ideſt actiones æquitatis, dum inchoantur, arctæ videntur, & anguſtæ, dum verò profectum capiunt; iam ex conſuetudine ſpacioſæ videntur & latæ.*

II. Hanc item veritatem teſtantur verba Chriſti dicentis: *contendite intrare per anguſtam portam*: vbi Diuus Gregorius dicit; *Dicturus quippè anguſtæ portæ introitum præmittit: contendite; quia, niſi mentis contentio ferueat, vnda mundi non vincitur, per quam anima ſemper ad ima reuocatur. Mens mutabilitatis ſuæ pondere ad illud ſemper impellitur: quam niſi in ſtatu ſuo arcta cuſtodia diſciplinæ teneat, ſemper in deteriora dilabitur: vndè cum ad meliora nititur, quaſi contra ictum*
S.Greg.mor. lib.11.c.26.
S.Matth.c.11 *fluuij conatur*: idem ſonat: *Regnum Dei vim patitur, & violenti rapiunt illud, & arcta eſt via, quæ ducit ad ſalutem*, & alia quàm plura.
S.Matth.c.7 Ecli.c.6.v.2 Vndè Eccleſiaſticus ſic admonet: *quàm aſpera eſt* (nimium) *ſapientia indoctis hominibus. Non eſt multis manifeſta: quibus autem cognita eſt, permanet vſque ad conſpectum Dei; aſpera* quidem; quia (vt ibidem teſtatur Eccleſiaſticus) 1. habet compedes. 2. Torquem. 3. onus. 4. vincu-
Iob.c.28. la: *& ideò non inuenitur* (ait in Iob) *in terra ſuauiter viuentium.* Ergò
Eccli. c. 6. v.27. (concludit Eccleſiaſticus) *In omni animo tuo accede ad illam, & in omni virtute* (nota) *tua conſerua vias eius.* Hoc ſignificabat liber viſus Io-
Apoc.c.10. S.Thom.ibid. anni amarus, & indè dulcis; vt explicat S. Thomas.

III. Hoc item ſignificabatur per conſtructionem murorum Hyeruſalem,
Eſdra 2 c.4. in qua vna manus ſtringebat gladium, altera laborabat. Non igitur ſententiæ laxæ, ac benignæ ſe ſe accommodantes carnis, naturæque noſtræ ingenio, accommodant ſe Diuinæ ſapientiæ, nec naturæ Legis, quæ vim, ac virtutem exigit, vt inquit Sapiens: *Lex iugum eſt*, quod appetitum, ac amorem proprium domat. Opiniones autem ſupradictæ ſuauitatem oſtentant, & ſe ſe accommodantes ſenſibus noſtris pronis ab ado-
Geneſ.c.8. leſcentia ſua in malum (vt dixit Deus) lactant amorem proprium tamquam filium naturæ lapſæ ad hominis periculum, & damnum (vt inquit
Eccli.c.30. Sapiens) *lacta filium tuum, & parentem te faciet*; propterea iterum ſic
Eccli.c.18. monet: *Poſt concupiſcentias tuas non eas, & à voluntate tua auertere. Nam ſi præſtes animæ tuæ concupiſcentias eius, faciet te in gaudium inimicis tuis*: vbi diffusè hanc ſententiam commentatur Cornelius à Lapide, & ad hanc rem maximoperè ſpectat præfatio Decreti Alexandri
Alex.7. 27 Septemb. 168<. VII. Pontificis Maximi in Generali Congregatione Sanctæ Romanæ, & vniuerſalis Inquiſitionis. Sic namque præfatur.

IV. *Sanctiſſimus D. N. audiuit non ſine magno animi ſui mærore, cum plures opiniones Chriſtianæ diſciplinæ relaxatiuas, & animarum perniciem inferentes, partim antiquatas iterum ſuſcitari, partim noui-*

nouiter prodire : & ſummam illam luxuriantium ingeniorum licentiam in dies magis excreſcere, per quam in rebus ad conſcientiam pertinentibus, modus opinandi irrepſit alienus omninò ab Euangelica ſimplicitate, Sanctorumque Patrum doctrina, & quem ſi pro recta regula Fideles in praxi ſequerentur, ingens eruptura eſſet Chriſtianæ vitæ corruptela; Quare ne vllo vnquam tempore vicem ſalutis, quam ſuprema veritas Deus, cuius verba in æternum permanent, arctam eſſe definiuit, in animarum perniciem dilatari : ſed verius peruerti contingeret; idem Sanctiſſimus D. N. vt oues ſibi creditas, ab eiuſmodi ſpatioſa, lataque, per quam itur ad perditionem, via, pro Paſtorali ſollicitudine, in rectam ſemitam euocaret, earumdem opinionum examen, pluribus in ſacra Theologia magiſtris, & deindè EE. & RR. DD. Cardinalibus contra Hæreticam prauitatem Generalibus Inquiſitoribus ſeriò commiſit. Qui tantum negotium ſtrenuè aggreſſi, eique ſedulò incumbentes, & maturè diſcuſſis, vſque ad hanc diem, infraſcriptis propoſitionibus, ſuper vnaquaque ipſarum, ſua ſuffragia ſanctitati ſuæ ſigillatim expoſuerunt. S.Matth c.7. S.Luc.c.13. Vide p2. ſlo. 7. & p.3. Prælud 5.

V.

Animaduertat quiſque ſalutis ſuæ memor, ac perpendat, quæ docet, & quæ agit. Nam qui verè ſunt *ſenſati in verbis, & ipſi ſapienter egerunt, & intellexerunt veritatem, & iuſtitiam, & impleuerunt prouerbia, & iudicia*: vt inquit Eccleſiaſticus. Nec nimis arcta eſt via, quam Dei ſapientia, & miſericordia nobis præſcripſit, per quam tot Sanctorum millia ambulauerunt, & ad quam nobis præſto eſt Diuina gratia, vt exultet quilibet, vt Gigas ad currendam hanc viam; iureque poteſt quilibet Chriſtianus cum Diuo Paulo profiteri quòd *non ſumus ſufficientes cogitare aliquid ex nobis, tamquam ex nobis, ſed ſufficientia noſtra ex Deo eſt*: vndè *omnia poſſum in eo qui me confortat*: ſubdit S. Paulus: nam *omnia poſſibilia ſunt credenti*: confirmat ipſe Chriſtus. Eccli. c.18. Pſalm. 18. S. Paul. Corinth. 2 c. 3. S. Paul. Philip. c. 4. S. Marc. c. 9.

VI.

Qui igitur legem Chriſti profitetur, non profitetur Ianſeniſmum, qui impoſſibilia iactat: ſed Chriſtianiſmum, qui iubendo dat gratiam; vt *vere mandata grauia non ſint*: vt dicit S. Ioannes: quoniam fide viua vincuntur omnia, & mandata leuia fiunt. Qui verò aliter ſentit, vel defectu ſcientiæ, vel exceſſu alicuius inordinatæ affectionis, cæcus eſt, cuiuſmodi plures ſunt in mundo. Vndè dixit Chriſtus de huiuſmodi hominibus, *qui cæci ſunt, & duces cæcorum*. S. Ioann. 1. c.7. S. Matth. 15

Digitized by Google

RADIX XX.

Aliqui Cæci ſunt, & Duces Cæcorum. S. *Math. c* 15.

I. *S.Iacob.c.3.* N*Olite plures Magiſtri fieri ſcientes quod maius iudicium ſumitis:* ſic monet S. Iacobus. Nam quam plures, ac ſingulares dotes requirit Magiſterium, pluribus, maximiſque obnoxium periculis: nihilominus plurimi Magiſtratum vſurpant, quamuis non ſint vocati à Deo tamquam Aaron, nec dotibus polleant requiſitis: Hinc cæci ſunt, & *S. Paul. Heb. c.5.* Duces cæcorum: Quamobrem Magiſter, ac diſcipulus ambo in foueam cadunt.

II. *Mich. c 3.* Cęci autem ſunt vel defectu ſcientiæ, vel alicuius vanagloriæ, auaritiæ, vel adulationis morbo: vt Michæas Propheta dicit. Principes eius (inquit) *in muneribus iudicabant, & Sacerdotes eius in mercede docebant, & Prophetæ eius in pecunia diuinabant, & ſuper Dominum requieſcebant: dicentes numquid non Dominus in medio noſtrum? Non venient ſuper nos mala.* *S.Paul Theſſal.1.c.2.* Inter hos nolebat S. Paulus numerari: vndè ſcribit ad Theſſalonicenſes ſe illis prædicaſſe; *neque in ſermone adulationis; neque in occaſione auaritiæ: neque quærentes ab hominibus gloriam.*

III. Vtinam nuſquam appareant huiuſmodi homines, qui ſapientes ſe dictitant; ſe iactant eſſe prudentes vt Prophetæ: Sanctos vt Sacerdotes, & ſic decepti peruerſi amoris proprij cęcitate, fallunt & cæteros: de *Ezech.c.13.* quibus propterea valdè conquæritur per Ezechielem Dominus, dicens. *Væ Prophetis inſipientibus, qui ſequuntur ſpiritum ſuum. Quaſi Vulpes in deſertis Prophetæ tui Iſrael erant. Vident vana, & diuinant mendacium, dicentes: ait Dominus: cum Dominus non miſerit eos, & perſeuerauerunt confirmare ſermonem. Væ quæ conſuunt puluillos ſub omni cubitu manus: & faciunt ceruicalia, ſub capite vniuerſæ ætatis, ad capiendas animas: & cum caperent animas populi mei,* *Ierem.c.8.* *viuificabant animas eorum*: Ezechieli conſonat Ieremias Propheta: *Quomodo dicitis* (inquit Ieremias) *ſapientes nos ſumus, & lex Domini nobiſcum eſt? verè mendacium operatus eſt ſtylus mendax ſcribarum; verbum enim Domini proiecerunt, & ſapientia nulla eſt in eis; à Propheta vſque ad Sacerdotem cuncti faciunt mendatium, dicentes Pax, Pax, cum non eſſet Pax.*

IV. *Iſaiæ c.19.* Videtur accidere quod dixit Iſaias videlicet: *Dominus miſcuit in medio eius ſpiritum vertiginis; & errare fecerunt Ægyptum in omni opere ſuo, ſicut errat ebrius, & vomens.* Vertunt namque huiuſmodi homines leges in contrarium ſenſum, torquentque eas ad placitum

Clien-

Digitized by Google

Clientum. Propterea. Væ (inquit Iſaias) *filij deſertores* (dicit Dominus), *vt faceretis conſilium, & non ex me; & ordiremini telam, & non per ſpiritum meum, vt adderetis peccatum ſuper peccatum. Nunc ergò ingreſſus ſcribe ei ſuper buxum, & in libro diligenter exara illud, & erit in die nouiſſimo in teſtimonium vſque in æternum.* Iſai.c.30.

Iuſtum Dei iudicium eſt iſtud: quia ſicut Populus, ſic & Sacerdos. Etenim Populus vult, quod ei placet, & idcircò quærunt qui dicant licere, quod eis libet, & ſibi adduci opinionem, vel auctorem, hoc poſſe licitè fieri, quod optant facere, vt ſcribit Timotheo S. Paulus. *Erit enim tempus, cum ſanam doctrinam non ſuſtinebunt, ſed ad ſua deſideria coacerruabunt ſibi magiſtros, prurientes auribus, & à veritate quidem auditum auertent, ad fabulas autem conuertentur*: Eadem confirmat ad Theſſalonicenſes, ſcribens aliquos perituros *eo quòd Charitatem veritatis non receperunt, vt ſalui fierent. Ideò mittet illis Deus operationem erroris, vt credant mendacia, vt iudicentur omnes, qui non crediderunt veritati; ſed conſenſerunt iniquitati; qui Diui Pauli* verba ad rem explicat Cornelius à Lapide cum Diuo Auguſtino, & videntur hi cum eodem Diuo Auguſtino profiteri: *Delectabat ſuperbiam meam extra culpam eſſe*: Si fortè verò ſincerum audiant conſiliarium, iactant te audituros minus ſcrupuloſum, vel etiam peritiorem: Vndè Iſaias dicit. *Populus ad iracundiam prouocans eſt, & Filij mendaces. Filij nolentes audire legem Dei, qui dicunt videntibus nolite videre, & aſpicientibus nolite aſpicere nobis ea, quæ recta ſunt: loquimini nobis placentia: videte nobis errores*; vti factum eſt temporibus Achab Regis, & Michææ Prophetæ, qui Propheta vnus vera dicebat Regi; quadringenti autem alij, & quinquaginta dicebant, quæ Regi placebant. V.

S. Paul. Timot. 2.c.4. S. Paul. Theſſal. 2. c.2. Cornel. Comm. ad Theſſal. 2. c.2. S. Auguſtin. c.61. S. Auguſtin. Confeſſ. lib. 5.c.10. Iſai.c.30. Reg.3.c.18.

Quamobrem (inquit Ieremias) *peribit cor Regis, & cor Principum, & obſtupeſcent Sacerdotes, & Prophetæ conſternabuntur, & dixit. Heu, heu, heu Dominus Deus; ergone decepiſti populum iſtum, & Ieruſalem, dicens: Pax erit vobis: & ecce peruenit gladius vſque ad animam? viæ tuæ, & cogitationes tuæ fecerunt hæc tibi: quia ſtultus populus meus me non cognouit: filij inſipientes ſunt, & vecordes: ſapientes, vt faciant mala, benè autem facere neſcierunt.* VI.

Ierem.c.4.

Similia habet idem Ieremias Capite quinto, & ſexto, & Micheas Capite tertio de huiuſmodi viris ſic repetit Sanctus Paulus ad Timotheum, dicens. *Errantes, & in errorem mittentes*: & de ijſdem intelligi poſſunt, quæ ſcribit Sanctus Gregorius Papa: *qui ſacram ſcripturam torquent ad ipſorum ſenſum*. Si verò clarius noſſe quæritis, qui ſint huiuſmodi cęci, Sanctus Petrus explicat, *cui præſtò* VIII.

S. Paul. Timoth 2. c.3. S. Gregor. Pap. moral. lib.16. c.22. S. Petrus 2. c.1.

Digitized by Google

non ſunt hæc , (ſcilicet cura omnis in Fide , virtute , ſcientia , abſtinentia , patientia , pietate , amore fraternitatis , in amore autem fraternitatis charitate) *cæcus eſt* , *& manu tentans* : vt inquit S.Petrus , & inferius repetemus . Ergò cauendum, ne ſimus cæci , atque ne cæci ſint , qui nos ducunt : veritas etenim eſt , quod aliqui , qui ſe videntes iactant , cæci ſunt , & Duces cęcorum : errant namque a via Regia , & antiqua , de qua dixit Ieremias . *Interrogate de ſemitis antiquis* . Propterea monet etiam ſapiens : *Ne tranſgredieris terminos , quos poſuerunt Patres tui* : *Nam multi* (ait S.Bernardus) *ſuam opinionem intellectum putauerunt (qui eſt rei cuiuſque inuiſibilis certa , & manifeſta notitia) & errauerunt* .

Ierem.c.6. Prouerb.c.22. S. Bernard. de conſider. lib.5.c.3.

VIII. Videte ergò (inquit S. Paulus) *ne quis vos decipiat per philoſophiam , & inanem fallaciam ſecundum traditionem hominum ; ſecundum elementa mundi , & non ſecundum Chriſtum, ſed ſicut accepiſtis Ieſum Chriſtum Dominum , in ipſo ambulate radicati ; & ſuperædificati in ipſo & confirmati in fide . ſicut & didiciſtis qui ſunt Chriſti* (ſcribit ad Galatas) *carnem ſuam crucifixerunt cum vitijs , & concupiſcentijs* . Cauendum igitur ne cæcutiamus ſequendo laxas opiniones , quæ non crucifigunt carnem ; ſed fauent ; nec alliciunt cęleſtem diuinæ gratiæ ſapientiam, quæ *non inuenitur in terra ſuauiter viuentium* : vt monuit Iob .

S. Paul. Coloſ. c. 2. Vide infr. Flo.p.2. Flo. 8.10 11.13. 14. S. Paul. Galat.c.5. Iob.c.28.

RADIX XXI.

Cor proprium bonus Conſiliarius , & Iudex .

I. TAnta eſt ambigendi propenſio : tantus contradicendi ardor : quin etiam tantum placendi hominibus ſtudium ; captandæque gloriæ libido ; vt nuſquam ſit tuta Fides : Omnia ſunt incerta : Omnia problematica ; ac videatur inſtaurata priſca Academicorum ſecta , quæ (vt refert etiam S.Auguſtinus) *dubitandum de omnibus profitebatur* ; & videtur nunc præcipuè , quod *tradidit Deus mundum* diſputationi . Nam (vt ait quoque Caramuel) *pretio fidei articulos & experientiæ obſeruationes, nihil temerè , aut incautè ſupponendum eſt* .

Eccli c.3. Caram.Theol. Ration. lib. 8.n.800.

II. Mirum tamen eſt quod pro vtraque parte perſpicientes dubitandi rationes , omnia eſſe certa cenſent . Si enim (inquiunt moderni) eſt incertum, & dubium , habet rationes prò , & contrà : ſed quando quis ſequitur rationem probabilem ; prudenter agit : Ergò omnia licitè fiunt: adeò vt dubitatio pariat certitudinē operandi, & *de tenebris dicant lumen ſplendeſcere* vti Deus. Hæc autem philoſophandi ratio nōeſt omnibus in confeſſo quinimò à pluribus refellitur; quibus fauere videntur cōdemnationes , propoſitionum à Summis Pontificibus editæ ; quæ cum ali-

2.p.Cor.2.4

Digitized by Google

aliquas Authorum propoſitiones, vti venenatas aliquo errore damnent, proteſtantes ſimul ab ipſis non approbari cæteras, quinimmò quam plures examinari, prudenter verendum eſt, ne fallemur in cæteris, & ne pro ſalubri pabulo, mellitum deglutiamus venenum. Quid igitur faciendum in tanta doctrinarum controuerſia, ac in re maximi, & æterni ponderis? cuiuſmodi eſt animæ ſalus, de qua admonet Apoſtolus Petrus: *Satagite, vt per bona opera certam veſtram vocationem, & electionem faciatis*, & de qua re ſuſcitabat in commonitione fratres, ac promiſit etiam poſt obitum frequenter eos admonere, vt omnem curam adhiberent? Quid (inquam) faciendum in hac maxima rerum ſumma?

III. Omnes audiendi; nulli citò credendum: *noli credere omni ſpiritui* (inquit Diuus Bernardus cum Diuo Ioanne); rarus eſt enim fidelis, ſincerusque Conſiliarius. Conſulendum eſt igitur cor proprium (inquit Eccleſiaſticus) Hoc enim ſi non fuerit aliqua minus recta affectione præoccupatum, nec præuia opinione adumbratur, ſed mundum ſit cor ab omni alio deſiderio, præter deſiderium cognoſcendæ veritatis; Audiet hinc inde rationum allegationes, cauſæque merita decernet, ac veritatem enunciabit: vt dicit Eccleſiaſticus ſic: *Cor boni conſilij ſtatue tecum: non eſt enim tibi aliud plus illo*: vbi ſic commentatur Cornelius à Lapide. *Statue in te ipſo cor quaſi tribunal, immò oraculum boni conſilij, vt cum dubium quid faciendum ſit, cor tuum, quòd facto ſit opus conſulas: ideòque in corde quaſi in tribunali cauſam vndequaque diligenter, & prudenter in omnem partem ventiles. Si enim hoc feceris vtique cor tuum tibi erit dictator optimi Conſilij: ad hoc enim Deus dedit homini cor, ideſt rationem, & mentem*: Eadem docuerat alibi Eccleſiaſticus, & expoſuerat idem Cornelius. *In omni* (ait) *opere tuo crede ex fide Animæ tuæ.*

Diuus Bernard. epiſt. 1. D. Ioann. 1. c. 4. Eccli. c. 37. verſ. 17. Cornel. Eccli c. 32. verſ 27.

Hoc eſt enim conſeruatio mandatorum. Crede (explicat Cornelius) *animæ; ideſt conſcientia tibi dictat agendum, vel non agendum, hoc agas, vel non agas. Conſcientia enim data eſt cuique à Deo quaſi pedagogus, lex, & norma actionum.*

Cornel. ibid.

IV. *Sed vide, vt animæ credas ex fide, ideſt ſequere credulitatem, & dictamen conſcientiæ, at non erroneum*: Sed quod ſit ſecundum fidem, & legem Dei, quod ſcilicet conſcientia reſpiciens ad legem Dei, faciendum dictat: nam *omne quod non eſt ex fide, peccatum eſt* (inquit Apoſtolus) de hac loquitur Eccleſiaſticus ſub nomine Conſiliarij: *eſt Conſiliarius in ſemetipſo*: immò *Magiſtra verax eſt conſcientia* (inquit Thalaſſius): quamobrem hortatur Sanctus Nilus. *Conſcientia pro lucerna vtere in actionibus tuis*. Hinc concludit, & monet idem Eccleſiaſticus: *a filijs tuis* (ſcilicet propriorum affectuum) *caue, & à domeſticis tuis* (ſcilicet fautoribus tuæ libertatis) *attende. In omni opere tuo crede ex fide animæ tuæ. Attende* (inquit S. Bernardus)

S. Paul Rom. c. 14. Eccli. c. 37. Biblioth. Patr. tom. 5. Thalaſ. Hecatonta 1. n 70. S. Nilus Parenetica n. 199. Eccli. c. 32. S. Bernard. epiſt. 1.

Digitized by Google

nus) *cor tuum, diſcute intentionem; conſule veritatem; tua tibi conſcientia reſpondeat. Hoc eſt enim conſeruatio mandatorum.* Anima namque fideliter monet, quæ facienda ſunt, vt mandata Dei obſeruentur.

V. Iudicium autem cordis non eſt ex ſpeculatione, & ſecundum doctrinæ acquiſitæ regulas; ſed ſecundum eiuſdem cordis affectionem ad bonum, & per quandam connaturalitatem ad rectum: vt docet Diuus Thomas: nam ſicut *Auris verba probat, & guttur eſcas guſtu diiudicat*: vt ait Iob: & ſicut quis iudicare vini bonitatem poteſt, vel ex colore, ſi æger ſit; vel ex ſapore, ſi ſanus; ſic & cor noſtrum, ſi ſanum erit, nulloque inordinatæ affectionis morbo laborat, ſciet reprobare malum, & eligere bonum, ſincerèque teſtabitur quid ſit bonum, & quid nobis ad Dei gloriam erit agendum. Hunc ſequebatur Ducem Sanctus Paulus, hinc gaudebat: *Gloria noſtra* (inquit) *hæc eſt, teſtimonium Conſcientiæ noſtræ, quod in ſimplicitate cordis, & ſinceritate Dei: & non in ſapientia carnali: ſed in gratia Dei conuerſati ſumus in hoc mundo.* Cum D. Paulo concordat S. Ioannes, dicens: *Chariſſimi ſi cor noſtrum non reprehenderit nos, fiduciam habemus ad Deum: At ſi reprehenderit nos cor noſtrum: maior eſt Deus corde noſtro, & nouit omnia.* vtinam quilibet noſtrum cum ſancto Iob profiteri queat, dicendo: *non me reprehendit cor meum in omni vita mea*: hanc ipſe met Plato ſecutus (vt infra dicemus) eſt praxim.

Diuus Thom. 2. 2. q. 45. art. 2. & q. 51. art. 3. ad 1. & q. 60. art. 1. ad 2. Iob. c. 34

S. Paul. Corinth. 2. c. 1.

S. Ioann. Epiſt. 1. c. 3.

Iob. c. 27. Vide f. 2. Flo. 5. n. 8

VI. Hic diligentius animaduertenti videtur, quòd cor, ſeu anima rationalis ſit veluti Iudex; Conſcientia verò ſit huius Iudicis ſententia, ac iudicium hic, & nunc decernens quid agendum, vel omittendum: vndè dicitur *conſcientia* quaſi cordis ſententia, vel ſcientia, vt inquiunt Diuus Bernardus, & D. Antoninus: vel cum D. Thoma: *Conſcientia dicitur quaſi cum alia ſcientia*: nam in iudicio practico cordis noſtri, ſeu mentis, vt rectè procedat, intereſſe debet in primis, *ſcientia generalium regularum, ſeu principiorum*, ac notitia circumſtantiarum indiuidualium cuiuſque facti, vel caſus. Prudentia namque moderatrix humanarum actionum, nouit generalia principia morum, & nouit etiam ſingula, quibus generalia aptari debeant. Iudicium autem applicans hic, & nunc regulas vniuerſales factis indiuidualibus, *conſcientia* propriè nominatur.

S. Bernard. lib. De Conſcientia c. 7. D. Anton. Summa P. 1. tit. 3. c. 10. §. 2. D. Thom. 1. q. 79. art. 13.

Conſcientia diuerſa ſortitur nomina. *Conſcientia recta dicitur*, ſi legibus manifeſtè concordat. *Probabilis conſcientia appellatur*, quandò legibus veriſimiliter eſt conformis. *Mala*, quando è contra accidit. *Erronea*; quando putat malum bonum, bonum malum. *Dubia*, quando in Æquilibrio ſiſtit, nec in alterutram partem propendet. *Scrupuloſa*, quando trepidat timore, vbi non eſt rationabilis timor, ſed leuis ratio timendi.

S. Tho-

Digitized by Google

✠

S. Thomas 1.q.79.art.13.& 1.2.q.94.art.1.& 2.2.q.29.art.5.6.
S. Bernard. lib. de Conſcientia.
S. Antoninus Summa p.1.tit.3.c.10.

RADIX XXII.

Compendium Radicalium Regularum ex tribus Sanctis Apoſtolis.

Compend. 1. ex S. Ioanne Epiſt. 1. c. 4.

NOn iudicandum eſt ſecundum faciem, primumque rei aſpectum (inquit S. Ioannes:) *Nolite omni ſpiritui credere: ſed probate ſpiritus, ſi ex Deo ſunt: quoniam multi pſeudo Prophetæ exierunt in mundum*: conſonat cum admonitione Saluatoris dicentis: *Attendite à falſis Prophetis, qui veniunt ad vos in veſtimentis ouium*: Hinc ſicuti cauendum eſt ab hominibus, cauendum etiam à doctrinis varijs, & peregrinis: Vndè idem S. Paulus ait. *Omnia probate, quod bonum eſt tenete*. Et S. Petrus monet adhibendam omnem curam in re tanti ponderis. Ergò non omni probàbilitati fidendum. I. S. Ioann. c. 7. S. Ioann. 1. c. 4. S. Matth. c. 7. S. Paul Theſſal. 1. c. 5. 2. Petr. 2. c. 1.

Audienda eſt doctrina Apoſtolorum, ac propterea legitimorum ſucceſſorum: *nam* (inquit S. Ioannes) *qui nouit Deum, audit nos, qui non eſt ex Deo, non audit nos: in hoc cognoſcimus ſpiritum veritatis, & erroris*: ſiquidem dixit Ieſus: *Qui vos audit, me audit, qui vos ſpernit, me ſpernit*. Apoſtoli autem in ſucceſſoribus perſeuerant, *donec occurramus omnes in vnitatem Fidei* (vt ait S. Paulus) *quando fiet vnum ouile, & vnus Paſtor*; vt loquitur S. Ioannes. Huius regulæ ſenſum explicant ſic Marcellinus, & Damaſus Papæ: nec *quidquam, quod contra Euangelicæ; vel Propheticæ, aut Apoſtolicæ Doctrinæ conſtitutionem, ſucceſſorumve eorum, ſiue Sanctorum Patrum actum fuerit, ſtabit*. Ergò declarationes Pontificiæ audiendæ, & amplectendæ, & ſuperiorum legis obſeruandæ: ſic Apoſtolica tradit Doctrina. II. S. Ioan. 1. c. 4. S. Luc. c. 10. S. Paul. Eph. c. 4. & Corinth. 1. c. 15. S. Ioan. c. 10. C. omne: cau. 25. q. 1. & C. omnia. Ibid.

Dilectio exercenda: Hinc idem S. Ioannes proſequitur: *Chariſſimi diligamus nos inuicem: quia Charitas ex Deo eſt*; & S. Paulus inquit: *plenitudo legis eſt dilectio*: nam *vniuerſa lex, & Prophetæ in hoc verbo inſtaurantur, diliges*. Etenim Finis omnium Præceptorum, ac legum eſt amor: *Finis* ſiquidem *præcepti Charitas* (vt ait D. Paulus.) Tribus hiſce Radicalibus Regulis veritatem ab erroribus diſcernendam indicat S. Ioannes; Diuus verò Petrus fuſius eas explicat. III. S. Paul. Timoth. 1. c. 1. S. Matth. c. 22. S. P. Tim. 1. c. 1.

C Com-

S. Petr. 2. c. 1. 1 Principium omnium eſt Deus: principiumque omnium cognitionum, ac bonorum, Dei eſt cognitio: Hinc S. Petrus, ait: *Gratia vobis, & pax adimpleatur in cognitione Dei, & Chriſti Ieſu Domini noſtri.*

2 Fuga concupiſcentiæ ob Adam peccatum corruptæ: *fugientes* (ait) *eius, quæ in mundo eſt, concupiſcentia corruptionem.*

3 Magna cura exercendarum virtutum: vndè proſequitur: *Curam omnem ſubinferentes,* miniſtrate in Fide veſtra virtutem.

S. Petr. 2. c. 1. 4 Scientia rerum diuinarum: nam addit: *in virtute ſcientiam.*

5 Fides ſine operibus mortua eſt, & ſcientia in moralibus debet eſſe practica: non ſpeculatiua: hinc adiungit: *In ſcientia abſtinentiam* (vt ait Dauid) *diuerte à malo.*

Pſalm. 6 Diuertendum à malo, & faciendum bonum. Idcircò monet toleranda aduerſa: *In abſtinentia patientiam*: iuxtà illud: *Abſtine, & Suſtine.*

7 Pietatem in Patrem cęleſtem, ac terreſtrem: *in Patientia Pietatem.*

8 Amor fraternus; in *Pietate amorem fraternitatis.*

S. Paul. Eph. 4. 4. 9 *Amor Dei*; in amore ſiquidem fraternitatis *Charitatem*, quæ eſt vinculum perfectionis; ait S. Paulus.

Hæc ſunt vera via vitæ æternæ; ſine his palpamus in meridie, & ambulamus, vt Cæci, cadimuſque, vt Balaam oculis apertis; ita S. Petrus definit ex Cathedra toti Eccleſiæ. *Hæc* (ait) *ſi vobiſcum adſint, & ſuperent, non vacuas, nec ſine fructu vos conſtituent in Domini noſtri Ieſu Chriſti cognitione. Cui enim præſto non ſunt hæc, cæcus eſt, & manu tentans, obliuionem accipiens purgationum veterum ſuorum delictorum.*

S. Petr. epiſt. 2. c. 1.

Compend. 3. ex S. Iacobo Apoſt. epiſt. c. 3.

Veritas eſt vna; ſed ab vno preſſius, ab altero fuſius; ab alio verò alijs verbis; vel ſimilitudinibus, ac figuris exprimitur; idcircò, quæ docuerunt S. Petrus, ac Ioannes, alio modò quoque docet S. Iacobus Apoſtolus tradens ſigna cęleſtis ſapientiæ, ſeu veræ pietatis, ac boni ſpiritus fidelium; dicens.

Quæ deſurſum eſt ſapientia (en vera pietas, & ſpiritus bonus Chriſtianorum)

1 *Primùm quidem pudica eſt* (en abſtinentia dicta à Diuo Petro, & Doctrina Apoſtolorum; vt dicit S. Ioannes n. 2. *quæcumque pudica cogitate*: aiebat S. Paulus Philip. c. 4.

2 *Deinde pacifica* (en amor fraternitatis D. Petri, & dilectio Sancti Ioannis: *Beati pacifici: quoniam filij Dei vocabuntur*, ait S. Matthæum.

3 Mo-

3 ***Modeſta*** : en fuga concupiſcentiæ , & en virtus , & abſtinentia quoque Petri, & præcepta Apoſtolorum Diui Ioannis: ***modeſtia veſtra nota ſit omnibus hominibus*** , monebat etiam S. Pauli Philip. c.4.

4 *Suadibilis*: en auditio Apoſtolicorum hominum , dicta à D.Ioanne ; & en *fides* , ac ſcientia D.Petri (*& erunt omnes docibiles Dei*:) inquit Iſaias c.54.& S.Ioannes c.6.in Euangelio : imò Chriſtus . .

5 *Bonis conſentiens*: en dilectio D.Ioannis, & en amor fraternitatis, S.Petri *charitas* enim *non æmulatur , & congaudet veritati* . S.Paul. Cor.1 . c.13.

6 *Plena miſericordia . Eſtote miſericordes ; ſicut Pater veſter miſericors eſt* . S.Luc. c.6.

7 *Fructibus bonis . In omni opere bono fructificantes* . S. Paul. Coloſſ. c.1.

8 *Non iudicans*: *Nolite iudicare, & non iudicabimini*. S. Luc.c.6.

9 *Sine ſimulatione . In Charitate non ficta*: inquit S.Paul. Cor. c.6. *Spiritus enim Sanctus diſciplinæ effugiet fictum*. Sap. c. 1.

Hæc ſunt indicia , quæ ſpiritum bonum Dei oſtendunt ineſſe fideli , qui ipſum euacuat vitijs , & replet virtutibus , vt verus ſit Chriſtianus. *Eſt* enim *Chriſtianiſmus* (ait S.Cyprianus martyr) *Mors vitiorum* , *vita virtutum*. Sin autem deſint, *nolite gloriari* (ait S. Iacobus ibidem) *non eſt enim iſta ſapientia deſurſum deſcendens*; *ſed terrena, animalis, diabolica*. Si hiſce indicijs , ac regulis radicalibus contulerimus *propoſitiones* à ſummis Pontificibus Alexandro VII.& Innocentio II. *damnatas* , præſentibus diſſentire comperiemus : ſed de his iterum in tertia parte .

S. Cyprian. epiſt. 2. ad Paulinum.

ARBORES SCIENTIÆ BONI, ET MALI

PARS SECVNDA.

Flores, ſeu Concluſiones generales Moralis diſciplinæ, ex prædictis Radicibus, & Principijs.

Præludium.

I. Apoc.c.1. DEus eſt *primus, & nouiſſimus*; **Principium, & Finis**: vt inquit S.Ioannes. Hinc ſicuti eſt hominum Creator, ſic eſt & glorificator. Fons, ex quo veluti riuuli defluimus: Mare, in quod tamquam flumina recurrimus. Eſt igitur Deus quærendus, vt de ſemetipſo dicebat, Dauid: *Faciem tuam Domine requiram, quia ſatiabor cum apparuerit gloria tua*: quoniam verò Dei facies, & gloria viuenti in terris, non apparet; *nemo enim poteſt Deum videre*: idcircò cum exemplar, & originale modò intueri nequeamus; ſaltem illius eſt nobis imago exoptanda; vti profitebatur ſapiens dicens: *Amator factus ſum formæ illius*. Dei autem, ac Diuinæ gloriæ Imago Gratia Dei eſt, qua conſortes Diuinæ naturæ euadimus, & Deiformes, & ſimilſimi.

Pſalm. 26.

Pſalm.16.

Sap.c.8.

II. Eodem penè pacto philoſophandum in hac noſtra materia. Veritas, quæ Deus eſt, vel Dei eſt (vndè appellatur *Deus veritatis*) eſt toto corde exquirenda. Verùm, quia ſæpè nobis non apparet, illius ſaltem effigies, ac Imago eſt exoptanda, quæ & *Probabilitas, & veriſimilitudo* nuncupatur: *Eiuſdem enim* (ait Ariſtoteles) *virtutis eſt, & veri, & veriſimilis conſideratio*.

Ariſtot.Rhetor.lib.1.c.1.

III. Quemadmodum Abagarus Rex Edeſſæ in Syria magnoperè concupiuit videri, & videre Ieſum, cuius mutuo aſpectu, cum potiri nequiret, ſaltem Imaginem eius ſibi deferri ſtuduit, (vt refert Baronius) & ſicuti etiã Abſalon magnũ deſiderium Dauid ſignificauit, quòd Pater Rex ad ſuam accederet domũ; ſed cum Dauid ipſi indulgere renueret,

Baron ann. 31. n.57.60. 61.

in-

Digitized by Google

inſtitit Abſalon, vt ſaltem Filij, qui *Patris* viuæ ſunt *imagines*, ſecum pergerent; ſic hæ ſimilitudines ex hiſtorijs declarant rem noſtram. *Reg.2.c.15.*

IV. Intellectus potẽtia,& oculus eſt animæ,cuius obiectum eſt omnis veritas,ſicuti obiectum oculi corporei lux,& color.Si veritatẽ intuetur,vt oculus lucem,vel meridiana luce coloratum conſpicit; hæc ***intuitiua cognitio*** dicitur,& peculiariter quoq; dicitur ***intellectus***, qui ab Ariſtotele,& D.Thoma definitur eſſe ***habitus primorũ principiorũ***, ſeu veritatũ per ſe notarũ,ſicut eſt Lux Solis;& à S.Bernardo explicatur ſic:***Intellectus eſt rei cuiuſcumq; inuiſibilis certa & manifeſta notitia***. *Ariſtot. S.Thom. S.Bern. de conſider.lib.5.c.2.*

V. Cum autem nequit intuitiuè veritatem conſpicere, veluti Solem in ſeipſo; ſed videt vel in cauſa neceſſaria effectum, vel in effectu neceſſariam cauſam, veluti in Sole Oriente diem, vel in Aurora Orientem Solem, dicitur ***Scientia***,quæ definitur ab Ariſtotele eſſe ***cognitio certa, & euidens rei per ſuam cauſam neceſſariam***; nam ſi præmittitur cauſa in antecedentibus propoſitionibus, hæc demonſtrat, ac ſcientiam parit conſequentis concluſionis. *Ariſt.Prior. lib.1.c.2.*

VI. Verùm cum tenebræ operiant terram,& caligo populos, & cũ ignorantiæ tenebræ factæ ſint penè ſuper vniuerſam terram; nec lux veritatis omnibus effulgeat, ſed veluti in nubilo, vel veſperè, ac dubia luce appareat, hinc prodit cognitio incerta, & ineuidens, quæ *opinio* dicitur, & à D.Bernardo ſic deſcribitur:***Opinio eſt quaſi pro vero habere aliquid, quod falſum eſſe neſcias. Nam opinio eſt certi nihil habens: verùm per veriſimilia quærit potius, quàm apprahendit, & hoc ſciendum, quia opinio, ſi habet aſſertiorem, temeraria eſt. Etenim opinio ſola veriſimilitudine ſe tuetur***, eſtque imago hæc veritatis; ſin verò nec imago ſimilis haberi queat; ſed ſimilitudo ſimilitudinis, ac imago imaginis, & exemplum exempli, erit ſimilitudo tenuis nihil facienda: vt dicemus poſteà. *S.Bern. de conſider.l.5.c.3.*

VII. Noſter intellectus alio pacto quoque cognoſcit veritatem ex auditu, non viſu; cum ſcilicet Magiſter, vel Doctor eam aſſerit; nec alia ratione eamdem firmat, quàm ſua ipſius auctoritate, & hæc verius dicitur *Fides*. Nam *addiſcentem* (ait Ariſtoteles) *oportet credere*; vti vſu veniebat diſcipulis Pitagoræ, qui nimis creduli, aliam doctrinæ rationem non afferebant,quàm *ipſe dixit*; ſi Magiſter ſit Deus, *Diuina* dicitur *Fides*, & in hac optimè reſpondetur, *Ipſe dixit*. Nam dum dicuntur, fiunt: *Ipſe enim dixit, & facta ſunt*: de hac ſcribit Sanctus Bernardus. ***Fides innititur auctoritati. Intellectus, & fides habet certam veritatem; ſed fides clauſam, intelligentia nudam, & manifeſtam. Eſtque fides voluntaria quædam, certa prælibatio, nec dum propalata veritatis***. Sin autem Doctor, vel auctor ſit homo fallibilis, huiuſmodi *Fides* humana eſt, & fallax cum ſit *omnis homo mendax*; Definitur nihilominus à Cicerone eſſe, ***dictorum, conuentorumque conſtantia, & veritas***. Homo autem non credere *Pſal 148. S.Bern. de conſider.l.5.c.3. Cicer. offic. lib.1.*

Ariſtot. Metaph. lib. 1. aut opinari; ſed ſcire natura ſua deſiderat (vt inquit Ariſtoteles) & cum Ariſtotele S. Auguſtinus. Nam *Beatitudo* (ſubdit idem Sanctus) *eſt gaudium de veritate*: ſicuti in Cœlis Beatitudo eſt viſio Dei, quæ eſt ſumma veritas: vndè in ſequenti fuſius iterum tractabitur.

S. Auguſtin. tract. 26. in Ioan.

S. Auguſtin. Confeſſ. lib. 10. c. 23.

FLOS I.

Veritas bonum intellectus.

I. Sap. c. 11. OMnia in pondere diſpoſuit Deus (vt inquit Sapiens): *Hinc ponderibus ſuis aguntur; loca ſua petunt*: dicit S. Auguſtinus; pondus voluntatis, amor eſt, quo ad bonum mouetur: *Amor meus* (ait idem Auguſtinus) *pondus meum, eo feror quocumque feror*. Pondus intellectus eſt veritatis appetitio, qua mouetur ad verum. Sicut enim bonitas cognita eſt motiuum voluntatis, nec niſi a bono, vel vero, vel apparenti hæc potentia mouetur; ſic veritas relucens intellectui, ipſius motiuum eſt, adhærendum eidem. Si propoſitio eſt per ſe nota; ac primum principium, & veritas in his radiet vt Sol; vti Sol etiam intellectum ad ipſam conuertit. Sin autem veritas non eſt adeò clara, & nota, mouetur intellectus ad huius aſſenſum propter alias veritates notiores, quæ vel ſunt cauſæ alterius veritatis, vel comites annexæ eidem, tamquam teſtes, & *Rationes* dicuntur, quia intellectum, & *Rationem* manent ad aſſenſum eiuſdem. Si hæ *Rationes* oſtendant, vt lumina clara euidenter veritatem; dicuntur *Rationes demonſtratiuæ, & ſcientificæ*; ſin autem ſint, vt lumina ſuboſcura, dicuntur *Rationes probabiles, ac veriſimiles*. Primarum, Rationum habemus exemplum in ſyllogiſmo demonſtratiuo, qui eſt ex præmiſſis primis, & veris, ac per ſe notis.

S. Auguſtin. Confeſſ. lib. 13. c. 9.

II. Verùm quia non omnium poteſt intellectus habere euidentes rationes, nec poteſt clarè perſpicere veritatem; Idcircò eiuſdem veritatis ſaltem ſimilitudinem ſectatur; & quemadmodum bonum in genere ſemper allicit voluntatem; bonum verò in particulari non ita: Sic veritas in genere conquiritur; in particulari verò, cum ſæpè obumbretur, idcircò non omninò allicit intellectum, nam, cum motus intellectus procedat à veritate, vel ab eius ſimilitudine, ſi hæc clarè reluceat, motus fit magnus; ſi ſuboſcurè, motus fit minor: ſicuti accidit corporeo oculo; ſi meridiè ei proponatur obiectum, intuetur illud plenè, ac plenè in illud fertur viſus: Si ſuboſcuro tempore obijciatur, non adeò ad ipſum allicitur. Vterque enim & mentalis, & corporeus eſt potentia naturalis, quæ naturaliter poſitis omnibus requiſitis ad ſuum fertur obiectum, & pro menſura ſolum requiſitorum mouetur, nec liberum eſt ei opinari. Hinc Ariſtoteles dicit; quòd *opinari non eſt in nobis*

Ariſtot. lib. 2. de anima Tex. 153. Ariſtot. Tex. 157. Ariſtot. lib. 1. c. 1. Priorum.

Digitized by Google

bis, quando volumus: & iterum dicit: *Opinionem ſequitur fides*: *non enim contingit opinantem his, quæ videntur, non credere*: & propterea docet alibi, quòd ex præmiſſis ritè diſpoſitis neceſſariò ſequitur aſſenſus concluſionis: ſicuti poſita luce apertus oculus videt. Poſito motiuo ſufficienti mouetur intellectus.

Vndè patet, quòd maximum intellectus pondus eſt deſiderium, ex veritate per ſe nota, vel euidenter demonſtrata procedens; minus pondus quod ex veritate certò probabili proficiſcitur. Nullus motus erit in intellectu, ſi nulla veritatis probabilis ſpecies eidem appareat: Natus eſt enim ipſe ad veritatem; ſicut voluntas ad bonum. Hoc tamen diſcrimine, quòd hæc liberè in particulari: alter non liberè; ſed naturaliter ſuum proſequatur bonum, vt dictum eſt. Imò iubetur etiam à Deo veritatem ſectari, vt dixit Zacharias Propheta ſic: *Veritatem diligite: dicit Dominus*. III. Zach. c. 8.

Alia quoque innoteſcit doctrina, ſcilicet, quòd ſi ex vtraque parte nimirum *pro, & contra*, æqui ponderis ſint rationes, quæ mouere poſſunt intellectum, nequibit ipſe ad alterutrum ſe determinare, eique adhærere; nam motiuum, ac veluti primum mobile intellectus, ſunt *rationes*, quæ proponuntur; hæ autem hic, & nunc ſunt pares. Ergò neutra alteram vincet. Nam victoria ex virtutis maioritate deriuatur; vt docet Sanctus Ioannes; ſic dicens. *Viciſtis eum; quia maior eſt qui in vobis eſt*: quare cum æqualiter trahant, & retrahant intellectum, iſte immotus permanebit: ſicuti ſi in trutina, & in ambabus lancibus æquale ſit pondus ſuſpenſa ipſa maneret in æquilibrio: ſic intellectus contrarijs, & paribus rationibus ſuſpenditur, nullique aſſentitur: contingit intellectui, vti cuidam Patri in ſtrage Theſſalonicenſium, cui cum daretur. Optio vnius filij e duobus interimendis, ob parem amorem, nullus electus eſt ab ipſo: ſed ambo interfecti ſunt à militibus: vt refert Baronius. *Vnus orans, & vnus maledicens, cuius vocem exaudiet Deus?* ait Eccleſiaſticus. Videntur enim apud Deum ſibi inuicem reſiſtere, & Deus indeterminatus ad vtrumque. Nam Diuus Thomas dicit, quòd intellectus noſter reſpectu partium contradictionis ſe habet diuerſimodè: quandoque enim non magis inclinatur in vnam, quàm aliam partem, vel propter defectum mouentium; ſicut in problematibus, de quibus rationes non habemus, vel propter apertam æqualitatem earum, quæ mouent ad vtramque partem: & ità eſt dubitantis diſpoſitio: vndè Diuus Antoninus dicit, quòd: *dubium probabile eſt, cum ſcilicet rationes ſunt ad vtramque partem, quaſi æquales*, & peccatum graue eſt ſe exponere tali dubio (vbi eſt mortale). IV. S. Ioann. epiſt. 1. c. 4. Baron. ann. 190. n. 10. Eccli. c. 34. D. Thom. q. 14. de verit. art. 1. S. Antonin. ſumm. part. 1. tit. 20. §. in dubijs de Reg. Iur.

Indè colligitur, quòd *dubium* propriè, & ſtrictè ſumptum eſt, quando in æquilibrio manet intellectus propter æquales vtrimque rationes. Dubium negatiuum eſt, cum deſunt pro vtraque parte rationes. Du- V.

bium *poſitiuum* eſt, cum adſunt rationes pro vtraque parte. Dubium *ſpeculatiuum* eſt, quando in genere, ac vniuerſali de re aliqua dubitatur. Dubium *practicum* eſt, cum in particulari hic & nunc ambigitur: Cum autem intellectus vni potius, quàm alteri aſſentitur. Dubium impropriè dicitur, vt eſt *opinio*. Hinc dicit etiam Imperator, quòd Iudex non poſſit informare motum animi ſui ad ferendam ſententiam pro aliqua parte, cum exhibentur Scripturæ ſcripturis contrariæ: ſic dicens. *Scripturæ diuerſæ fidem ſibi inuicem derogantes ab vna, eademque parte prolatæ, nihil firmitatis habere poterunt*. Hac etiam de cauſa, cum Teſtes contrarij ſunt numero, & pondere pares, ſua inuicem teſtimonia labefactant; vt nemini ſit credendum: vt dicit idem Imperator cũ Pontifice, & videtur ſic cõfirmari à Spiritu Sãcto: *Vnus ædificans & vnus deſtruens; quæ vtilitas in vtriſque, niſi labor?* nã ſi vna probabilitas ædificat in intellectu aſſenſum, alia deſtruit, aſſenſus nullus erit.

Imp. l. ſcriptura C. de fide inſtrument.

Imp. l. in teſtimonijs, ff. de teſtibus Pontif. c. licet de probat. in noſtra de Teſtibus.

Eccli. c. 34.

VI. Hoc autem intellectui potiſſimum contingit, quia (vt dictum eſt) potentia naturalis eſt, nec libera communiter dictitatur, & propterea nequit ad arbitrium alteri parti aſſentiri. Voluntas ſola eum impellere ad aſſenſum valet. Sed cum voluntas rationabiliter imperare debeat in hoc caſu ſine ratione imperaret, cum rationes propoſitæ Intellectui vna alteram elidat, & ideò abſque ratione præciperet, & conſequenter malè operaretur, quia homo ratione omnia præſtare debet: vt dictum eſt ſupra. Vndè Deus ipſe, cum exigeret ab humano genere aſſenſum ad veritates ab ipſo reuelatas excedentes rationem, dedit tot prodigia, vt diceret Dauid: *Teſtimonia tua Domine, credibilia facta ſunt nimis*; vndè vbi deeſt *euidentia rei*, adeſt *euidentia credibilitatis*, & inſuper intus auxilijs gratiæ præuenit, & adiuuat ad credendum.

Pſal.

F L O S II.

Probabilitas, & Probabilitatis gradus.

I. MOyſes (vt Exodus narrat) magnòperè concupiuit, & petijt à Deo dicens: *oſtende mihi faciem tuam*: verum non tribuit illi Dominus deſiderium animæ ſuæ, ſed aliam viſionem illi promiſit, dicens. *Poſteriora mea videbis*: hoc eſt (vt exponunt aliqui) Filium Imaginem Patris in carne humana apparentem; non exemplar, ſed exemplũ; non originale, ſed effigiem conſpecturus erat: ſic intellectus noſter faciem veritatis euidentem, quaſi meridie, concupiſcit intueri, vel refulgentem vti Solem in *Primis Principijs*, vel ſaltem in concluſionibus ſcientificis quaſi Solis radios, ſed peccato Adæ, & caligine indè exorta, præpeditur, eiq; propterea ſolam veritatis imaginem intueri contingit.

Exod. c. 33.

Similitudo autem veritatis, ac probabilitas, vel oritur ex rationibus intrinſecis, & motiuis inſitis in ipſa re, & hæc dicitur *probabilitas in-*

Digitized by Google

trinſeca, & rationalis; quia ſcilicet intellectus rationum coloribus valdè ſimilibus, ex ſupradictis Radicibus desũptis, ac rei inhęrentibus, eam ſibi format: vel oritur *probabilitas*, non à rationibus rei ipſi inhærentibus: ſed ab auctoritate Doctorũ, quæ extra rem eſt, & propterea dicitur *probabilitas extrinſeca*, quia nõ nititur intrinſeca ratione, & cum ſolo auctore nitatur; probabilitas *authẽtica* etiã dicitur, & eſſet potius dicẽda *credibilitas*; quia auctori credit quaſi Texti, vel Hiſtorico, qui mẽtis oculis profitetur ſe videre effigiem ſaltem, ac ſimilitudinem veritatis.

Hæc autem veritatis Imago (vt iam innuimus,) quã intellectus coloribus rationum, quaſi Pictor ſibi exprimit, & quoad poteſt conformiorẽ exemplari reddit, plures habet gradus: Nã ſicuti ex diuerſitate colorũ, vel multò magis, ex peritia, vel imperitia Pictoris, fit effigies magis, vel minus ſimilis originali, & illa cenſetur verior, quã omnes laudãt, & approbant tamquã exemplari conformiorẽ, & quas non omnes, ſed pauci cõprobant, minus vera, ac ſimilis cenſetur: Sic Probabilitatũ varij ſunt gradus. Nam *probabilitas* eſt *ſimilitudo veri*: vndè *veriſimilitudo* etiã dictitatur. Simile autem ſuſcipit magis, & minus: vt dicit Philoſophus. III.

Primus (ſaltem quo ad effectum in moralibus) eſt quando, quis nulla culpabilis ignorantia, vel inaduertẽtia: ſed veriſimilibus rationibus ductus, iudicat aliquid faciendũ, vel non faciendum, nec repræhendit eum cor eius, vel turbat Conſcientia: & hæc vocatur etiam *Bona fides*. Huiuſmodi autem *Bona fides tantumdem poſſidenti præſtat, quantum ipſa veritas*: vt inquit Imperator: Cuiuſmodi fuit illa Regis Abimelec, qui ſimplici corde ac bona fide, cum crediſſet Abrahæ, ac Sarę, hãc ipſius Abrahæ eſſe ſororem, meditabatur ducere vxorẽ, & quia Bona fide egit, pepercit illi Deus. Nulla enim hic ſuſpicio contrarij, & propterea dicitur *Probabilitas tranquilla*, ac *pacifica*; quæ quam pluribus ſanctis profuit, etiam ad miraculum; vt refert S. Ignatius Loiola in mirabili illa *Epiſtola ad Luſitanos de obedientia*. IV. *L. Bona Fides ff. de reg. Iur.*

Secundus gradus in deſcendendo eſt: *ſi probatur omnibus, & communis opinio* dicitur.

Tertius, ſi probatur plurimis, *probabiliſſima* nuncupatur.

Quartus ſi probatur *omnibus ſapiẽtibus valdè probabilis* appellatur.

Quintus: ſi non omnibus; ſed pluribus tantùm ſapientibus videatur, *probabilitas ſimpliciter* vocatur.

Hos omnes probabilitatis gradus paucis ſic cõcludit Ariſtoteles: *Probabilia ſunt, quæ probantur omnibus; vel plurimis; aut certè ſapientibus; atq; ijs, vel omnibus vel plurimis, vel ijs, quorum ſpectata eſt, & perſpecta ſapientia.* Vbi notandũ eſt, quòd veriſimilitudo, ac probabilitas cenſetur illa etiam in infimo gradu, quæ pluribus, non quæ vni; & inſuper quæ pluribus videtur, quorũ ſit explorata ſapientia, nõ qui ſolo nomine, vel colore ſapientiæ decorentur. Iuxta illud Dei oraculũ. In ore duorum, vel trium ſtabit omne verbum. Cui conſonat Chriſtus dicens, V. *Ariſtot. Sap. 1. c. 1.* *Deuter. c. 19. S. Math. c. 18.*

quòd

Prouerb. c. 8. Eccli. c. 6. Innoc. I. C. de quib. diſt. 20. Innoc. III. C. cum à nobis. S. Auguſt. C. in Canonicis diſt. 19. S. Auguſtin. apud Gratian. diſt. 9 C. ego ſolis. Cicer. off. lib. 1. Imper. l. non omnium ff. de legibus. Ariſt. eth. c. lib. 1 c. 7.

quod *ubi conſenſerint duo, vel tres de aliquâ ſe, ibi aderit* in medio ipſe Sol Iuſtitiæ, vt eruditis interſit cogitationibus: Hinc Eccleſiaſticus monet dicens: *In multitudine Presbyterorum ſta, & ſapientiæ illorum coniungere*. Quamobrem in moralibus circumfertur hoc effatum. *Vnus, Nullus, & vox Vnius, vox Nullius*: quia vnus facilè fallitur, vt docent Innocentius I. & III. cum S. Auguſtino; quinimmò D. Auguſtinus cum Cicerone, vlterius docent: nec etiam eſſe credendum dicto teſtis, vel auctoris; ſed rationibus dicendi: nec alterius opinioni deferendum; ſed cauſis rationabilibus opinandi; Nam ratio eſt, quæ mouet intellectum, non auctoritas (niſi ſit Legislator, qui iubeat; quia in hoc vno ſtat pro ratione volũtas) nec requirenda ex ipſo eſt acti ratio: vt dicunt Imperator, & Ariſtoteles, ſed currendum in obſequium Legislatoris.

VI. *Cicer. offic. lib. 1. Clemens Pedagog. lib. 1. c. 13.*

Hominis officium eſt vitam, moreſque conformare *Rectæ* rationi quæ legibus declarari conſueuit, & huiuſmodi actiones rectæ perfectum ſunt hominis officium: verum (vt diximus) cum recta ratio, quæ regula humanorum actuum eſt, non ſemper clarè pateſiat: fit vt ſecundum hominis officium erit, quò magis poterit, accedere ad rectam rationem, nec quidquam agere, cuius ratio probabilis reddi non poſſit, vt inquit Cicero, & cum eo Clemens Alexandrinus.

VII. *Cornel. à Lap. in Eccli. c. 37. verſ. 20.*

Conformis huic ſententiæ fuit Gnome (vt inquit Cornelius à Lapide) Sancti Thomæ Aquinatis, qui moribundus, rogatus à Monachis Ciſtercienſibus Foſſæ nouæ, quomodò hæc vita ſine errore, & lapſu tranſigi poſſet? Reſpondit: *Si in qualibet actione quis ità agat, vt rationem reddere poſſit, cur eam faciat: Sic enim non ſinet ſe tranſuerſurum agi à cupiditate, paſſione caſu, aliave re, quæ eum in errorem inducat. Hanc rationem actionum ſingularium, eamque exactam ab vno quoque Chriſtus exiget in terribili illo, & decretorio vltimi iudicij die*; ità refert Cornelius.

FLOS III.

Qualibet probabilitas non ſufficit, vt quis prudenter operetur.

I. *S. Auguſtin. Confeſſ. lib. 5 c. 14. S. Auguſtin. contra Academ. lib. 3. c. 16. Tom. 1.*

ACademicorum olim ſecta profitebatur nullam certò ſciri ab hominibus veritatem; ſed *dubitandum* eſſe *de omnibus*: vt refert etiam Diuus Auguſtinus. Cum autem clarè non innoteſceret veritas, dicebant ſufficere, quamcunque ſectari veritatis ſimilitudinem: vndè prodijt iſtud eorum effatum: *Cum agit quiſque, quod ei probabile videtur, nec peccat, nec errat*. Ex quo patet, quòd cum vel ingenium, vel

Digitized by Google

vel genius humanus nobis multa probabilia reppreſentet, quæ verè probabilia non ſunt, fiat, vt illis lex ſit, eorum opinio, & quilibet regulā prudenter operandi, ſibi ad arbitrium fingat: vti vſu veniebat priſcis Hebræis, quibus cum deeſſet Rex, qui leges conderet eis, has vnuſquiſque ex ſua opinione ſibi condebat; nam cum adhuc, (inquit Liber Iudicum) *non eſſet Rex in Iſrael, vnuſquiſque, quod rectum ſibi videbatur, faciebat*. Et hoc eſt etiam Dogma Carpocratianorum, qui eamdem profitebantur: *ſola enim* (refert Ireneus martyr) *humana opinione negotia mala, & bona ſunt*: (dicebant Carpocratiani.) *Lib. Iudic. c. 17. S. Ireneus lib. 1. c. 24. aduerſus Hereſes.*

II. Quam falſa, ac noxia ſit huiuſmodi doctrina, tribus libris contra Academicos demonſtrat S. Auguſtinus; & videre etiam licet in citato capite Libri Iudicum: vbi refertur, quòd huiuſmodi viuendi rationem ſectantes Hæbrei, eo proceſſerunt, vt viderentur eis fingenda quoque eſſe Idola, ac ſimulacra, quæ colerentur ab eis. Igitur non quæuis apparentia veri; ſed quæ certò videatur veritas, eſt diligenter exquirenda. Nam ignorantia datur culpæ, cum poſſit quis vlterius inquirere, certiorque fieri (vt ait Caſſiodorus): *Ipſam legem frequenter offendimus ignorantes, quam non licet ignorari, dum eam voluerit diuinitas à Generalitate cognoſci, ſemperque retineri*: *nam non omnis ignorans immunis eſt à pœna: ille enim ignorans poteſt excuſari à pœna, qui à quo diſceret, non inuenit*: (ait S. Auguſtinus apud Gratianum) *hinc ignorans ignorabitur*: inquit Diuus Paulus: qui, & ipſe quamuis ignorans fecerit perſecutionem fidelium in incredulitate (vt ipſe ſcribit ad Timotheum) nihilominus ſe omnium peccatorum maximum fatetur, quia perſequutus fuit Eccleſiam Dei, quamobrem. *Caſſiod. in Pſal. 24. S. Paul. Corinth. 1. cap. 14. Timot. 1. c. 1. S. Auguſtin. apud Grat. diſt. 37. c. non omnis.*

III. Sancta quoque Tereſia de ſe ipſa ſimilia ſcribit: *Putabam* (ait de Confeſſarijs) *eos eſſe ſatis doctos, nec me teneri ad aliud, quàm credere eis; præſertim cum eſſent res laxæ maioriſque libertatis, quas mihi dicebant, quod ſi me arctaſſent, adeò ſunt mala, vt alios quæſiuiſſem. Quod erat culpa venialis; nullum mihi dicebant eſſe peccatum, & quod peccatum erat grauiſſimum, dicebant eſſe veniale. Hoc tanto me damno affecit, vt non erit ſuperuacuum hic referre, ad aliarum præcautionem à tanto damno. Quandoquidem coram Deo clarè perſpicio me propterea non excuſari: cum ſatis eſſet, ac ſufficeret res illas ſuaptè natura non eſſe bonas: vt ab eis cauerem. Exiſtimo quòd Deus propter peccata mea, permiſerit, quòd ipſi fallerentur, & me fallerent: & ego plures alias feſelli, referens eadem, quæ mihi dicta fuerant perſeueraui in huiuſmodi cæcitate pluſquam decem ſeptem annos* (vt credo) *donec quidam Pater ordinis Sancti Dominici admodum litteratus de aliquibus me erudiuit*. *S. Tereſ. vit. c. 5. 6. 7.*

IV. Huic videtur adſtipulari D. Petrus (apud S. Clementem) qui Simoni Mago dixit, eſſe credendum, non ad ſimplex dictum ipſiuſmet Petri: ſed *S. Clem. lib. 2. Recog. in fin.*

Digitized by Google

ſed ex ratione: *neque enim* (inquit Petrus) *tutum eſt nudâ hæc fidei, abſque ratione committere, cum vtique veritas ratione non careat, & ideò, qui hac ratione munita ſuſceperit, perdere eam nunquam poterit: qui verò abſque adſertionibus ea ſuſcipit, ſimplici ſermonis adſenſu, neque ſeruare ea tutò poteſt: quia, qui facilè credit, facilè & recedit.*
S. Paul. Gal. c. 2. Hæc Diuus Petrus. Quamobrem S. Paulus ab ipſomet Chriſto edoctus, nihilominus Petrum conſuluit (vt ipſe ſcribit ad Galatas) & quamuis ſciret, quòd qui conuerti fecerit peccatorem ab errore viæ ſuæ, operit multitudinem peccatorum (vt ait S. Iacobus) nihilominus *ca-*
S. Iacob. c. 5. *ſtigo corpus meum* (inquit S. Paulus) *& in ſeruitutem redigo, ne cum*
S. Paul. Cor. 1. c. 9. *alijs prædicauerim, ipſe reprobus efficiar*: cuius exemplum edocet non eſſe cuilibet probabilitati fidendum, cum Apoſtolus tot, tantiſque nixus argumentis, ad vlteriora ſe extendebat, & magis, ac magis certior fieri ſatagebat.

V. Sanctus quoque Bernardus probabat Adamo Monacho, quòd etiam
S. Bern. Ep. 6. ſi ipſe Adamus migraſſet è primo Monaſterio cum licentia Abbatis, immò cum ipſomet Abbate, petita etiam ab Epiſcopo Ligonienſi Licētia, & obtenta quoque a ſummo Pontifice approbatione, nihilominus demonſtrabat ipſum Adamum non eſſe tutum in Conſcientia, cum adeſ-
Reg. 3. c. 3. ſet principium, & ratio dubitandi contrarium. Salomon duabus mere-
Reg. 3. c. 13. tricibus contendentibus de filio, cuius eſſet, neutri credidit: ſed vlterius inquiſiuit, vt certior fieret. Similis ferè caſus habetur in libro Regum: vbi Propheta Domini iuſſus a Deo non comedere in quodam lo-
Geneſ. c. 20. co, ad alterius Prophetæ ſuaſionem Dei quoque nomine loquentis comedens, perijt a Leone interfectus. Diſſimile non videtur factum Regis Abimelech, qui putans Saram eſſe ſororem Abrahæ iuxtà amborum verbum; Nihilominus acriter eum corripuit Deus, & niſi ſimplici corde feciſſet, hoc eſt bona fide, inculpatoque errore durius eundem flagellaſſet S. Martinus Apoſtolis ſuppar, coactus ob bonum Fidelium ab Imperatore ad communicandum cum Epiſcopo Hacio condemnato ab alio Epiſcopo, quòd procurauerit mortem aliquorum hæreticorum, & quamuis hæc communicatio fuerit in vno tantùm actu
Baron. ann. alias optimo; nihilominus doluit indè S. Martinus, & Deus imminuit
386. n. 25. illi miraculorum gratiam: vt refert Baronius.

VI. Vndè liquet quòd non quæuis probabilitas, ſeù apparentia veri ſufficit, vt prudenter agatur: ſed requiritur diligentia maior. Immò om-
S. Petr. 2. c. 1. nis cura (vt inquit S. Petrus) vnicum namque eſt negotium, & vnica videtur requiri ſollicitudo. Etenim ſi voluiſſet Deus quòd quælibet veriſimilitudo ſufficeret, non adeò commendaret inquiſitionem veritatis,
Pſal. 1. & ad hunc effectum meditationem Scripturarum, Beatumque nuncaparet virum, qui meditatur in lege Domini die, ac nocte; nec tàm enixè demandaſſet Apoſtolis prædicationem Euangelij: quia quilibet duceretur propria opinione, & quæ ſibi viderentur recta operaretur & ſic

pru-

Digitized by Google

prudenter operaretur; quam tamen operandi rationem apertè reprobat Scriptura, dicens, quòd *eſt via, quæ videtur homini recta, nouiſſima autem deducunt ad mortem*: Nam quilibet ab amore proprio fallitur, & idcircò aliena ſapientum conſilia ſunt audienda (vt dicit Salomon) *via ſtulti* (inquit) *recta in oculis eius eſt: qui autem ſapiens eſt audit conſilia.* Prou. c. 14. Prou c. 12.

VII. Eo præſertim, quòd iudicandi ſumus a Deo, non ſecundum opinionem noſtram; vel hominum, ſed ſecundum verum iudicium Dei (vt inquit Concilium Tridentinum: ſic dicens) *omnis hominum vita, non humano iudicio examinanda, & iudicanda eſt; ſed Dei*: Idcirco *vide ne lumen quod in te eſt, tenebræ ſint* admonet ipſemet Chriſtus: ne quod verum opinaris, falſum ſit. Eſt enim diſputare cum Deo velle, quòd noſtra opinio ſit regula noſtræ actionis. Verùm *cum Deo* (inquit S. Bonauentura) *diſputare velle ſtultum eſt, & quaſi conuincere eum, vt non debeat iudicare hoc eſſe peccatum mortale, quod noſtra opinio non vult pro mortali habere. Sua extimatio eſt regula iuſtitiæ infallibilis, non noſtra anguloſa opinio, quam noſtram conſcientiam appellamus. Solis radius nunquam facit angulum, ſemper directè in oppoſita ferit, ſiue in nobis appareat, ſiue aliter extimemus.* Confirmantur huiuſmodi Sanctorum ſenſus auctoritate ipſiuſmet Dei ſic iubentis: *loquere filijs Iſrael, & dices ad eos vt faciam ſibi fimbrias per angulos palliorum ponentes in eis Vittas hyacinthinas: quas cum viderint recordentur omnium mandatorum Domini, nec ſequantur cogitationes ſuas.* Qui verò ſuas opiniones ſequi mauult, Deo reſiſtit. Nam (ait S. Bernardus) *ille ex æquo Deo reſiſtere proponit, qui quod Deus aſtruit, deſtruit quantum in ipſo eſt, dicens malum bonum, bonum malum, amarum dulce, & dulce amarum, lucem tenebras, tenebras lucem.* Hinc Sanctus, prudenſque Tobias Pater admonuit filium, & Nepotes, vt Deum colerent non iuxta ipſorum opinionem, ſed ſecundum veritatem Diuinæ legis: *Seruite* (ait) *Domino in veritate, & filijs veſtris mandate, vt benedicant eum in omni tempore, in veritate, & in tota virtute ſua*: Vbi notanda videntur, illud verbum *In veritate*, & aliud: *in tota virtute ſua*: quo ſignificatur non ſuperficialiter, ac perfunctoriè eſſe quærenda veritas, ac erga Deum pietas ſed *toto corde*, mente, & viribus, ac propterea diligentiſſimè; quare non omni probabilitati, quæ paſſim occurrit, nec idcircò diligentiam exigit, eſſe fidendum. Trid. ſeſſ. 6. c. 16. Luc. c. 11. S. Bon. Opuſc. Tom. 2. de proceſſu Religion. Proc. 6. c. 28. Numer. c. 15. S. Bernard. lib. de Conſcientia. Tob. c. 14.

VIII. Confirmatur inſuper hæc veritas. Si quælibet probabilitas ſatis eſſet, vt prudenter quis operaretur, cuiuſmodi eſt etiam vnus auctor, vel ad ſummum quatuor (iuxta recentiorum placita) ſequeretur, quòd interfectores Apoſtolorum, ac Diſcipulorum Chriſti, non peccaſſent, & propterea, quod falſum eſſet, etiam Euangelium, dicens, ipſos peccaſſe. Etenim interfectores huiuſmodi nitebantur auctoritate,

ac

ac mandato Concilij Pontificum, ac Seniorum, qui & ipſi habebant pro ſe Moyſem dicentem: Quòd ſi adueniret aliquis, qui aliam legem doceret, interficeretur: Ergò probabilem opinionem ſequebantur, & mandantes, & interfectores, & propterea arbitrabantur obſequium ſe præſtare Deo: vt dixit ipſemet Chriſtus: Ergò non peccauerunt: Ergò falſum eſt Euangelium dicens, quòd peccauerint, & propterea quòd eos arguet Spiritus Sanctus de peccato: Ecce verba Euangelij: *Venit hora, vt omnis, qui interficit vos, arbitretur ſe obſequium præſtare Deo,* & indè paulò poſt ſequitur: *arguet de peccato; quia non crediderunt in me*: vti disertè diſſerit S. Bernardus, & cum eo S. Thomas: quia laborabant ignorantia vincibili, & poterant magis inquirere veritatem; ergo ducti opinione probabili, & arbitrantes ſe obſequium præſtare Deo, peccauerunt. Ergo non ſufficit, &c.

Deuter. c. 18. — *S. Ioann. c. 16.* — *S. Bern. epiſt. 77. & lib. de præcepto, & diſpenſat. c. 17. & 18.* — D. *Thom. 1. 2. q. 19. art. 6.*

IX. Hoc idem veniret de Ethnicis. Sic enim loquitur Niceta cum D. Petro apud S. Clementem: *non putes* (ait) *Domine mi Petre non habere eruditos, eoſque, Gentilium veriſimilitudines quaſdam, quibus adſtruant hæc, quæ culpabilia videntur, & probroſa, quæ quidem ego non, vt confirmatis errores eorum, dico (abſit enim à me: vt hoc, vel ad cogitationem meam veniat) ſed tamen ſcio eſſe apud prudentiores ipſorum defenſiones quaſdam, quibus aſtruere, & colorare ſolent hæc, quæ videntur abſurda.* Si ergò quælibet probabilitas prodeſt, iuſtè poſſunt Iudęi, & Ethnici ſe excuſare à Fide: audent & hoc affirmare Recentiores Caſiſtæ, & concedunt conſequentiam: vndè damnata eſt ab Innocentio XI. ſequens propoſitio. *Ab infidelitate excuſabitur infidelis, non credens, ductus opinione minus probabili*: vtpotè quæ repugnat Euangelio dicenti: *qui non credit, iam iudicatus eſt*. Vel, ſi quælibet probabilitas non prodeſt; Ergò probabilior erit ſectanda: vt videtur innuere S. Petrus apud eumdem Clementem: *Si enim* (reſpondit S. Petrus) *validior, & veriſimilior fuiſſet erroris aſſertio, haud facilis quiſquam, qui in eo deceptus eſſet, ad iter veritatis rediret. Difficulter namque transfertur animus ab his, in quibus à prima ætate præuentus eſt.*

S. Clement. Recognit. lib. 10. circa fin. — *Innoc. XI ann. 1679. 2. Mart.* — *S. Ioann. c. 3.*

X. Erunt & Hæretici excuſabiles, ſecundum Recentiorum dogmata: *ſed fortè* (dicet aliquis) *tunc ipſi nouitiæ adinuentioni patrocinia defuerunt*. Immo verò (inquit S. Vincentius Lerinenſis) *tanta vis ingenij adfuit, tanta eloquentiæ flumina; tantus adſertorum numerus; tanta veriſimilitudo; tanta Diuinæ legis oracula; (ſed planè nouo, ac malo more intellecta,) vt mihi omnis illa conſpiratio nullo modo deſtrui potuiſſe videatur*: Nihilominus damnati ſunt à Concilijs, & damnantur à Deo, cum ſuis Probabilitatibus, eò quòd probabiliora Fidei teſtimonia ſequi debuiſſent. Hinc exoptat lumen omnibus Ricardus à S. Victore dicens: *Vtinam* (ait) *attenderent Iudæi: vtinam animaduer-*

S. Vinc. Lirin. Commonit. aduerſus Hæreſes c. 10. — *Ricard. de Trin. lib. 1. c. 2.*

Digitized by Google

inaduerterent Pagani, cum quanta conſcientiæ ſecuritate pro hac parte ad Diuinum iudicium poterimus accedere; non ne cum omni confidentia Deo dicere poterimus? Domine, ſi error eſt, te ipſo decepti ſumus: nam iſta in nobis tantis ſignis, & Prodigijs confirmata ſunt, & talibus, quæ non niſi per te fieri poſſunt. Ergò quælibet Probabilitas non ſufficit: ſed cum ſit Probabilior noſtra Fides, damnantur non credentes, ducti opinione minus probabili.

F L O S IV.

Probabilitas certò probabilis ſequenda.

FLos iſte de Radice decima ottaua aſcendit, ſicut & ſuperior erumpit; & multò magis eſt colligendus, quia humani intellectus fęlicitas naturalis (repetimus) his verbis perſtringitur. 1. *Cognitio veritatis.* 2. *certa.* 3. *& euidens.* Cum autem veritatis claram nequit in terris habere notitiam, ſtudet, quoad poteſt, illius ſaltem particulam comparare, & nequiens intueri veritatem, tamquam originale, & exemplar, quærit ſaltem ſimilitudinem contemplari. Nam *eadem eſt ratio totius, ac partis* (vt inquit Ariſtoteles) *atque idem eſt de toto quoad totum, ac de parte quoad partem* (vt inquit Imperator): quamobrem cum intellectus nequit (vt ità dicam) totam veritatem, ſeù potius vnius veritatis omnes qualitates obtinere, appetit ſaltem particulam conſequi ſui deſiderij, & videtur cum D. Paulo profiteri: *nunc cognoſco ex parte: tunc autem cognoſcam ſicut & cognitus ſum.*

Ariſtot. de cælo & mundo lib. 1.
Imper. l. 26. quæ de tota ff. de rei vindicatione.
S. Paul.
S. P. Cor. 1. c. 13.

II. Quoniam verò plena intellectus fęlicitas eſt veritatis cognitio; ſed certa, & euidens; ſic eiuſdem imperfecta fęlicitas erit veritatis ſimilitudinis, ac effigie (vt ità dicam) cognitio certa, & euidens: certa ſiquidem, & euidens non rei, ſed ſimilitudinis eius, quæ etiam dicitur *euidentia, & certitudo probabilitatis, ac credibilitatis*: ſicut habemus in S. Ioanne de quodam cęco, de cuius indiuidui identitate dubitabant aliqui; ſed certi erant de ſimilitudine: *nam opinio eſt quaſi pro vero habere aliquid, quod falſum eſſe* neſcias, vt ſuperius diximus cum S. Bernardo: nihil certi habet de re, ſed certi habet de ſimilitudine; nam fundanda eſt noſtra ædificatio ſuper firmam petram, & ſatagendum, vt certam noſtram vocationem faciamus (ait S. Petrus) ergò certiores eſſe debemus, ſi non de veritate, ſaltem de probabilitate; nam in Cęlis habetur *veritas.* 2. *euidentia*, & 3. *certitudo* per ſpeciem de Deitate; in terris habetur veritas, & certitudo per fidem cum ineuidentia rei: Per opinionem verò habetur non veritas; ſed veritatis imago; *opinio enim ſola veriſimilitudine ſe tuetur, & verum per veriſimilia*

S. Bern. lib. 5. c. 3. de conſiderat.
S. Petr. epiſt. 2 c. 1.

S.Bern.lib.5. & 3. de conſiderat. *milia quærit potius, quam apprehendit* (vt dicit S.Bernardus): ſed hæc certa quærenda eſt: ſecus & intellectus nimis defraudaretur deſiderio ſuo; quia careret euidentia veritatis, & euidentia, ac certitudine probabilitatis, & nos etiam nimis deficeremus ab obligatione noſtra, quæ nos adſtringit ſic nos gerere: vt ſimilemur *viro ſapienti, qui ædificauit domum ſuam ſupra petram*: nec *quaſi paruuli fluctuantes, circumferamur omni vento doctrinæ* (vt ait S.Paulus) & ſimus quaſi nubes ſine aqua, & ſydera errantia. Nam ipſemet Deus, vt prudenter inuiſibilibus credamus myſterijs euidenter, ac certò credibilia præbet ſuarum veritatum teſtimonia: vnde Pſaltes canit: *Teſtimonia tua Domine credibilia facta ſunt nimis*.

S.Matth.c.7. S.Paul.Epheſ.c.4. Pſalm.92.

III. Eſt autem certitudo immutabilitas rei, ac neceſſitas, itàvt nequeat aliter ſe habere. Si nullis naturæ viribus immutari poſſit, dicitur *Certitudo Phiſica.* Si prudentum iudicio aliter eſſe nequeat, *certitudo moralis* nuncupatur. Certitudo verò eſt triplex. 1. *Certitudo obiectiua*, quando in obiecto, ſeu in re, quæ obijcitur examinanda, adſunt rationes, quæ ſatis aptæ ſunt mouere intellectum, ad ipſi aſſentiendum, quamvis aliquandò non moueant re ipſa auditorem, non ſatis diſpoſitum, vel capacem. 2. *Certitudo ſubiectiua,* quando nimirum intellectus alicuius, mouetur aliquibus rationibus ad aſſentiendum, quæ ſatis ex ſe non habent vim obligandi ad illum aſſenſum, ſed propter ſubiectum credulum, ac pronum, ipſi illud eſt certum. 3. *certitudo formalis*, quando & in obiecto ſunt momenta rationum, vt ipſi aſſentiatur, & in ſubiecto conſentaneus præſtatur aſſenſus.

IV. *Certitudo formalis* videtur eſſe illa, quæ format bonam Conſcientiã, nam ſi in obiecto non ſit pondus rationum, quod moueat intellectum ad aſſenſum, & ipſe moueatur, ac citò currat, leuis erit; cum ſit Eccleſiaſtici dictum. Quòd *qui citò credit, leuis eſt corde*: *nam innocens* (inquit Salomon) *credit omni verbo*: *Aſtutus conſiderat greſſus ſuos*, vt explicat Diuus Hyeronimus hic: Sin autem adſit rationum pondus, nolitq; intellectus moueri, vel aſſentire, durus erit, & malè rem ſuam agit: vt inquit ſapiens: nam *qui mentis eſt dura corruet in malum*. *ſanè cor durum habebit male in nouiſſimo*.

Eccli.c.19. Prouerb.c.14. Eccli.c.3.

V. Moralis autem certitudo non eſt certitudo euidentiæ, ſeù certa, & euidens cognitio rei, vel experimentaliter per ſenſus, vel demonſtratiuè per ſillogiſmum ſcientificum: ſed *certitudo*, quæ in materia morali reperitur (vt inquit Diuus Antoninus) *non eſt certitudo euidentiæ, ſed probabilis coniectura. Non enim conſurgit certitudo moralis ex euidentia demonſtrationis, ſed ex probabilibus coniecturis groſſis, & figurabilibus, magis ad vnam partem, quàm ad aliam ſe habentibus.* Huic doctrinæ ſubſcribit Ariſtoteles cum Diuo Thoma, qui aſſerit *certitudinem moralem eſſe*, ſi duo teſtes omni exceptione maiores, reddendo idoneam rationẽ, & cauſam ſcientiæ ſuorũ dictorũ aliquid teſtẽtur.

Diuo Antonino ſumm. p.1.tit.3.c.10 §.10. Ariſtot. eth. lib.1. c.3. S.Thom. 2.2. q.70. art.2.

Quem-

Digitized by Google

Quemadmodum de certitudine philoſophati ſumus, eodem modo de probabilitate erit philoſophandum: Nam aliqua eſt probabilitas obiectiua; quia reuera rei inſunt rationes, aptæ mouere intellectum. Aliqua eſt probabilitas *ſubiectiua*; qua quis putat credibile, quod non eſt re ipſa tale. Aliqua demùm probabilitas *formalis* cum & adſunt rationes idoneæ, vt quis illis rationibus deferat, ſicut & defert illis, ita vt ſi non eſt euidens illi veritas, eſt euidens veriſimilitudo, ac certus eſt de Probabilitate; ſicut de Imagine eius; ſed magis apparebit Flos hic in ſequentibus. Verum quidem eſt, quòd certitudo ſubiectiua, ac Probabilitas, ſi ſincero corde, bonaque fide, ac inculpatè admittatur, videtur excuſare operantem vti Abimelech, (vt ſæpè diximus) ipſimet Deo proteſtatus eſt, & Deus ipſe probauit. Nam dixit Abimelech: *Num ignorantem, & iuſtum condemnabis?* Deus verò reſpondit: ſcio quia *ſimplici corde feceris*. Probabilitas namque tranquilla, ac pacifica, cum non ſubeſt principium dubitandi de contrario, habet rationem regulæ bene operandi: vndè patet, quòd non omnis probabilitas reijcitur; ſed infirma, & commentitia refutatur. VI. *Geneſ. c. 20.*

Gradus certitudinis in hac morali materia recenſeri videntur ab Ariſtotele iam citato Flos 2. ità vt infirmus ſit, cum non vnus, ſed plures Doctores notabiles (vt loquitur S. Antoninus); quorum ſit perſpecta, ſpectataque ſapientia (vt dicit Ariſtoteles) ſimuſque certi de hac, non ad ſolius famæ vocem: quia *fama malum, quo non aliud velocius vllum, vireſque acquirit eundo*, & vlterius in hac materia morali, quorum ſit vera, non ficta probitas (vt dicemus infra) cuiuſmodi ſunt *vnus ex mille*: vt dicit Eccleſiaſticus. VIII. *S. Antoninus.* *Ariſtot.*

F L O S V.

Concurrentia Probabilitatum.

VIator clara percuperet ambulare die: tum ob iucunditatem lucis; tùm ob vtilitatem; cum verò die nequit iter habere, nocte ſibi reſplendere Lunam, exoptat: quæ ſi abeſt, præuium lucernæ lumen proſequitur, ne ſi in tenebris ambulet, offendat, & corruat: ſic accidit intellectui noſtro in terris viatori. Clara die euidentis, ac certæ cognitionis rerum appeteret, ambulare. At in paucis affulget illi hic dies: hinc ſaltem probabilitate, quoad poteſt, maiori ſicut Lunæ lumine, progredi amaret. Sin autem hæc illi non illuceſcit, attendit certo probabilitatis lumini, *tamquam lucernæ lucenti in caliginoſo loco, donec lucifer oriatur* I.

in cordibus noſtris. Nam non minus intellectus appetit veritatis lucem, quam appetat oculus Solis ſplendorem, & quò maior eſt lux Soli ſimilior, eò magis ei grata apparet.

II. Etenim (inquit Ariſtoteles) *ſimpliciter ad ſimpliciter: magis ad magis*: ſicuti accidit in Paleſtina, in qua homines cupidi veritatis, Ioannem audiebant; ſed intelligentes aduenisse excellentiorem Magiſtrum, properarunt ad eum: ſicuti Oriente Sole, Luna amplius non apparet. Quamobrem cum intellectus appetat probabilitatem (quia eſt ſimilitudo, ac radius veritatis) quantò magis erit probabilis, hoc eſt magis radiabit veritatis lumine; tantò magis in ipſam intellectus feretur: *Tale enim additũ tali, facit ipſum Magiſtrale*: Si ergò probabilitas admittitur, quia *veri* eſt *ſimilitudo*, quantò veritati erit ſimilior, tãtò magis admittẽda: Vndè patet quod *qui ſequitur opinionẽ certò probabilem, prudenter agit*; quando tamen nulla alia probabilior concurrit; quia concurrente altera, minuitur prima probabilitas; *vbi enim maior minor ceſſat*: & vbi Sol refulget, Luna minus apparet, & vbi Luna reſplendet, Stellæ parum videntur, & cum quis imagini veræ detrahit colores, diſſimilis iam euadit, & idcircò iam non eſt imago vera. Nam *imago eſt cuius generatio eſt per ſimilitudinem* (ait Ariſtoteles:) Sic ſi probabili, ſeu veriſimili propoſitioni, (quæ in intellectu eſt quaſi imago quædam in tabula prius raſa) contrarias apponis rationes, veluti oppoſitos colores, ſimilitudini detrahis, & probabilitati; ſicuti qui effigiei candidæ, & rubicundæ nigrum apponeret colorem, cuiuſmodi eſſe videtur negatio in propoſitionibus: detracta autem probabilitate, iam non eſt certò probabilis: Vel veritas conſideratur; vt candor lucis æternæ, qui ignorantiæ noſtræ tenebris offunditur, & probabilitas eſt veluti Aurora, quæ ſi nox non minuitur, ipſa non creſcit; ſi autem iſta augetur, altera deficit. Sin autem pares ſunt probabilitates, non oritur probabilitatis Aurora. Nam *vnus ædificans, & vnus deſtruens; quæ vtilitas in vtriſque, niſi labor?* ait Spiritus Sanctus. Si ergò probabilitas probabilitatem quodammodò deſtruit (vt diximus) multò magis maior minorem; & illa, qua maior eſt, remanebit probabilis. Ergò hæc ſuperſtes erit ſequenda: nam qui amat lumen lucernæ, quia eſt aliqualiter Soli ſimile, multò magis amabit, & ſequetur lumen Auroræ ſimilius eidem, & inſipienter hoc poſtponeret illi.

Ariſtot. Rhetor. lib. 1.

Ariſtot. Topic. lib. 3.

Ariſtot. lib. 6. Top. c.

V. Flo. 21. n. 4. & p. 3. Tract. 1. n. 4. 5. 6.

Eccli. c 34.

III. Huic doctrinæ conſentiunt & Pontifices in ſacris Canonibus, & Imperatores in Ciuilibus conſtitutionibus. Nam dicit Pontifex: *in obſcuris, quod eſt veriſimilius, vel plerumque fieri conſueuit, ſequimur*, & alibi denuò præcipit quod acceptentur, *proximiora verò, & vbi potius lux veritatis aſſiſtit*. Et Imperator iubet, quòd vbi deeſt lex, vel conſuetudo, cuſtodiatur quod *illi proximum eſt*. Nam legibus tantus debetur honor, vt eius etiam ſimilitudini deferendum ſit; ſicut & Principis Imaginem veneramur. Ad hanc rem prædicat S. Griſoſtomus, di-

C. In pic mus de Reg. Iur. in 6.

C. licet de probat. c. in noſtra de teſtibus.

l. 32. de quib. ff. de legibus.

dicens: *ſi veſtimentũ empturus giras vnum negotiatorem, & alterum,* S Griſ. Hom.
& vbi meliores veſtes inueneris, & pretio viliori, ab illo comparas; 44 in Math.
an non oportet Polum circuire; *omnes Doctores inquirere, vbi ſincera*
veritas Chriſti venundatur, & vbi corrupta, & veriorem eligere,
pluſquam veſtimentum? eidem ſubſcribit Scotus: *Cum multis ſit pro-* Scot. in 4.
babilior pars negatiua, non ſine peccato aliquis ſe exponit dubio, ſe- ſent. diſt. 11.
quendo affirmatiuam, minus probabilem. q. 6.

Non verbo ſolùm, ſed exemplo hanc tradidit Doctrinam Pontifex; IV.
Sic enim inquit Clemens V. *opinionem ſecundam, tamquam probabi-* Clemẽtis de
liorem, duximus eligendam. Hinc concludit Diuus Antoninus, *quòd,* Summ. Tri-
qui ſequitur opinionem certò probabilem prudenter agit: dummodò nit §. finali.
alia probabilior illi non appareat: ſic enim dicit: *cum bona conſcientia* S. Antonin.
poteſt quis tenere vnam partem alicuius opinionis, & ſecundum eam p. 1 tit. 3. c.
operari, excluſo ſaltem ſcandalo, quæ ſcilicet pars habeat pro ſe nota- 10. §. 10. Re-
biles Doctores; dummodò talis opinio non ſit contra auctoritatem ex- uertendo.
preſſam Scripturæ ſacræ, nec contra determinationem Eccleſiæ Catho-
licæ; & quòd etiam ex contrarietate talium opinionum, non inducatur ad dubitandum, ſed bonam ſibi conſcientiam, & credulitatem formet de eo, quod credit tamquam de probabiliore parte. Sanctiſſimè
igitur Innocentius XI. ſequentes damnat propoſitiones: ſcilicet: *Pro-* Innoc. XI.
babiliter exiſtimo Iudicem poſſe iudicare iuxta opinionem etiam minus probabilem, & alteram. *Ab infidelitate excuſatur infidelis non credens ductus opinione minus probabili.*

Cum autem *vna ſit facies*, & vis *veritatis* (vt ait Seneca) vbique V.
erit eadem veneranda: nam & Imperator in tradendis legibus profite- Senec. epiſt.
tur ſe tradere veram Philoſophiam, quæ eſt veritatis cognitio, ideò, ſi 102.
in materia Iuſtitiæ nulla eſt dubitatio; quare in materia aliarum virtu- L. In. ff. de iuſtit. & iur.
tum, ob bonum ſalutis æternæ, non erit exquirenda veritas, & eius
ſimilitudo, quoad fieri poteſt, verior requirenda, & ſectanda?

Nec obſtat quòd in materia Iuſtitiæ adeſt pactum, & idcircò opinio VI.
probabilior ſit amplectenda. Nã etiã in materia aliarum virtutum adeſt pactum inter Deum, & homines, quod obſeruari oportet, virtute, & vinculo tanto tutiori, & fortiori, quanto maius eſt debitum hominum erga Deum, & quantò Deo magis eſt ſatisfaciendum, quàm hominibus. *Veritatis igitur cum vna facies*, & vna vis ſit, vbique veritas erit ſectanda, non minus in materia Iuſtitiæ, quàm aliarum virtutum: vndè ſi Summus Pontifex in materia fidei iubet probabiliorem eſſe ſequendam; idem videtur dicendum in cæteris, præſertim in materia Charitatis, quæ eſt *primum, & maximum mandatum*. Eadem ratione loquendo de ſpe, ac etiam Religione, quæ ſunt Iuſtitia præſtantiores: nam ſpiritum, ac Deum concernunt, & vitam æternam reſpiciunt: Iuſtitia autem externa hominum bona reſpicit longè inferiora, ac pacem externam.

Digitized by Google

Dei, qui viuificat fideleseſt ſpiritus certus (vt ait Sapiens c.7.certitudinem amat: de quo infra Flo.21. n.6. Tene certum, quod ducit ad obſeruantiam legis, & dimitte incertum opinionum, quod à legis obſeruatione poterit abducere, hinc (ait S. Bonauentura) *voluntas bona, & plena via regia, & ſecura debet incedere, & relictis dubietatum diuerticulis, quaſi ſuſpectis latronum ſemitis, apertos & tutos iuſtorum Calles ambulare, ne velut pœnitens boni incboati, quærat diuerticula declinandi de via perfectionis, in qua vouerat ambulare. Quid enim eſt, vndè omnes in damnationem incidimus, niſi talis dubia interpretatio præcepti Dei? De ligno vetito vbi callidus ſerpens perſuaſit mulieri non ità ſtrictè, & ſimpliciter intelligendum illud præceptum eſſe. Immò quòd eius obſeruatio nociua foret, ne fierent ſicut Dij ſcientes bonum, & malum, & cuius transgreſſione quamquam Deus ſic comminatus fuerat, nedum mortem corporis, ſed nec animæ vereretur. Credidit igitur inſipiens mulier falſo interpreti, & conſenſit ſuadenti, cui nequaquam conſenſiſſet ſi conſilium eius fallax, & inutile crediaiſſet.*

S. Bonauent. opuſc. tom. 2. de proceſs. Relig. proceſ 5. c. 3. V. infr. Flo. 20. 21.

V. Etenim vita noſtra iudicanda eſt ſecundum Dei legem, non ſecundum iudicium, & opinionem noſtram: quamobrem Sanctus Dauid (vt commentantur Diuus Antoninus) precabatur, vt proprium iudicium Diuino conformaretur: *De vultu tuo iudicium meum prodeat: vultus Dei eſt certa cognitio Dei, vel voluntas Dei. Iudicium noſtrum eſt æſtimatio noſtra de rebus: quæ vtiq. recta eſt, cum procedit de voluntate Dei & cognitione: vident enim oculi Dei quod approbant. Tunc enim æquitatem ſeruamus, quam Deus approbat, quando iudicium mentis noſtræ & ſecundum voluntatem Dei. Deus ſiquidem iudicabit* (iterum canit Dauid) *orbem terræ in æquitate, & populos in veritate ſua. Apprehendite igitur diſciplinam ne quando iraſcatur Dominus, & pereatis de via iuſta*, nec credatis opinioni veſtræ, cum ſoli Dei iudicio reſeruata ſit ſalus veſtra.

S. Antonini Summ. part. 4. cap. 19. §. 1 Pſalm. 2. Pſalm. 95.

VI. Aduertendum autem eſt quòd leges, quæ tutiorem iubent, ſunt à legislatoribus, ſapientibus, & ſapienter conduntur, ſe ſe accommodantes loco, temporis, perſonis, & vnicuiq; ſecundum propriam virtutem imponunt onus. Igitur ſapienter, & diſcretè intelligendæ ſunt: Hinc *Triplex ſecuritas* poteſt cõſiderari. Prima veluti *poſitiua*, quæ videtur aliquibus tuta. Secunda *comparatiua* maior priore. Tertia *ſuperlatiua*, & tutiſſima. V.g. lex Ieiunij eſt quòd quis ſemel comedat: oritur dubitatio, qua hora ſit comedendum, an meridie; an ſerò; an quauis hora modò vnica ſit comeſtio: moderni quauis hora aiunt poſſe comedi, meridie, vel circa, vt D. Thomas cum Concilio &c. Veſpere vti faciebant antiqui Sancti. Eccleſia videtur velle non primam, quam dicunt *Tutam*: ſed ſecundam, quæ eſt *Tutior*: non autem tertiam *Tutiſſimam*. Vult igitur Tutiorem intra eandem ſpeciem; & *mediam* tamquam rationabile

D. Th. 2. 2. q. 147. ar. 7.

bile obſequium noſtrum iubet. Sed prauum humani cordis ingenium, ad extrema ſemper fertur: & mediam diſcretionis, ac virtutis viam carpere dedignatur.

Hanc doctrinam ſecutus, exemplo docuit S. Philippus Nerius, magnus VII.
etiam doctrina: vt teſtatus eſt, inter alios Venerabilis, Vitæ Sanctitate, *Vit. S. Philip.*
ac Sapientia Alexander Saulius Epiſcopus Papienſis. Nam cũ Philippus *l. 1. c. 4. n. 3.*
à Pio IV. obtinuiſſet aliqua Priuilegia pro ſua Congregatione Oratorij *Innoc. III. c.*
ad decẽnium, hoc elapſo, petijt à Gregorio XIII. iterum confirmari, qui *quia circa de Priuil.*
eadem conceſſit, nulla habita mentione temporis, indefinite ſcilicet ea *Breue Pri-*
concedens. Verùm ſecundo decennio exacto, videbatur adhuc extendi *uileg. Con-*
Priuilegia, cum indefinita conceſſio æqui polleat vniuerſali: vt dicit In- *greg. Orat.*
nocẽtius III. Nihilominus Philippus tertiò adijt Sixtum V. vt iterũ con- *an. 1586. Baron. ann.*
firmaretur, & obtinuit pro perpetuis futuris temporibus. Theodoſius *435. n. 35.*
iunior quoq; Imperator, ac B. Iacoponus à Iuderta etiam iniuſtè excom- *B. Iacop. l. 1.*
municati petierunt nihilominus inſtanter abſolutionẽ: quoniam cum de *Satir. 17. 15.*
Anima vna & æterna agitur; *tenendum eſt certũ, & dimittẽdũ incertũ.*

F L O S VII.

Opiniones laxæ periculoſæ ſunt ſaltem in Praxi.

DVæ ſunt Ciuitates permanentes hominibus paratæ. Prima Cæleſtis I.
Ieruſalem pro bonis. Secunda infernalis Babilon pro malis. Pri- *S. Auguſt. de*
mam ædificat amor Dei (inquit S. Auguſtinus) procedens vſq; ad con- *Ciuit. Dei l.*
temptum ſui. Secundam amor proprius, inualeſcens vſq; ad contemptũ *14. c. 28. to. 5.*
Dei. Ad primum itur arcta via obſeruationis legum. Ad ſecundam *Prouerb. 6, 0.*
curritur, per latam viam humanorum affectuum, eiſdem condeſcendendo: De prima via dicitur. *Lex lux; & via vita.* De ſecunda dicitur: *Fiat via illorum tenebræ, & lubricum.* Quantum enim quis refrænat,
per legum obſeruationem, proprias paſſiones, dominaturq; proprijs ap- *Pſal. 34.*
petitibus, tantum arctat ſe, arctaque via ambulat, quæ demum ad latitudinem Paradiſi ducit: è contrà, quantum quis obſecundat naturæ propenſionibus, tantum laxat habenas proprijs appetitibus, latamque eligit viam, quæ ducit ad æternas anguſtias: fitq; ſicut qui filio indul-
get, nec flagellat, aut corripit, vel ſicut qui equum tempeſtiuè non *Eccli. c. 30.*
domat, qui ambo euadunt præcipites, vt inquit Spiritus Sanctus: Equus *Vide Flo. 21.*
indomitus, & filius remiſſus euadet præceps: *ſenſus enim* (dicit ipſemet *n. 6. 7. & p. 3. Prelud. 4.*
Deus) *& cogitatio humani cordis in malũ proni ſunt ab adoleſcentia.* *Geneſ. c. 8.*

Laxæ etenim opiniones clarum eſt, ac patet omnibus; imò hac de II.
cauſa eliguntur, quòd obſequantur ſenſibus naturæ: ſenſus autem hominis, cum proni ſint ad malum, ducunt ad mortem: hinc domandi ſunt, rationique ſubdendi.

III. *Nec me latet* (inquit P. Claudius Aquauiua Generalis Præpoſitus S.I.) *id ſine labore non fieri. Noui contradictiones, quas vetus homo ſuſcitauit. Sed hoc, id tantum efficit, non eſſe cuiuſuis hominis ad perfectionem aſpirare, non puſillanimis, aut pigri, cuius agrum ſpinæ, ac vrticæ repleant, neceſſe eſt; ſed eius qui non ſurda aure perceperit, quid ſibi vellit: Regnum Cœlorum vim patitur.* (Nota) *vel illud certa bonum certamen; vel omnis, qui in agone contendit ab omnibus ſe abſtinet, & melior eſt, qui dominatur animo ſuo expugnatore vrbium.* Rationes hæ generales ſunt, militantque pro omnibus.

Aqua viua epiſt. 1. circ.
S. Matth. c. 11
S. Paul. Timoth. 1. c. 6.
Corinth. 1. c. 9
Prouerb. c. 6

IV. *Quo circa* (ait S. Ignatius Loiola, eiuſdem Societatis Inſtitutor,) *per Ieſum Chriſtum vos oro, & obteſtor, vt nullam vnquam in Diuino ſeruitio teporem admittatis, quandoquidem, Arcum frangit intenſio; animarumque remiſſio; è contra vt teſtatur ſacra pagina: Anima operantium impinguabitur.*

S. Ignat. epiſt. 2. circul.

V. *Denique ſi res ipſa ſpectetur* (inquit denuò P. Aquauiua): *quia facile admodum* (auctore D. Gregorio) *feruor hic mentis, ac ſtudium virtutis refrigeſcit. A feruore enim mentis, vel inter ſpirituales inimicos, vel inter carnales quoque proximos ipſo aliquo modo viuendi vſu veteraſcimus, & aſſumptæ nouitatis ſpeciem fuſcamus; quo fit, vt nil religioſo viro, tàm ſuſpectum eſſe debeat (nil enim æquè periculoſum), quàm ſi in ſe ſtudium procedendi in virtute, & perfectæ vitæ perſequendæ frigeſcere ſentiat. Etenim ea res non modò facit, vt lentè gradiamur, aut potius conſiſtamus, & ad ſpeciem duntaxat, vſurpationemque conſuetudinis noſtra munera obeamus; verùm etiam aſſiduè tanquam tinea quædam vires, roburque noſtrum ſenſum ſine ſenſu corrodit. Itaq; idem nobis, quod tigno carioſo vſuuenit, quod etſi integrum videtur extrinſecus, tamen pondere impoſito frangitur, & caſu ipſo oſtendit, quid antea vitij lateretur interius. Eius autem, qui ità affectus eſt, & mæror mærore cumulatur, & vita, ac ſalus* (nota) *periculis magis, ac magis exponitur. Ità fortes olim, ac robuſti debilitantur paulatim, atque franguntur: lapides enim* (vt ait Scriptura) *excauant aqua, & alluuione paulatim terra conſumitur. Nam re vera perpetuò enitendum* (nota) *& tanquam aduerſo flumine progrediendum eſt ei, qui retrò rapi nolit, ac regredi. Fortaſſe enim Diuus Petrus, idcircò Dominum negauit quod ſequebatur eum à longè.*

Aqua viua epiſt. circ. 2. n. 4.
Iob c. 14.

VI. Hinc prudentiſſimè monet Pater Mutius Vitelleſchi Præpoſitus item Generalis Societatis Ieſu Circulari Epiſtola ſecunda ad ſuperiores ſic: *Nonnullorum* (inquit) *ex ſocietate ſententiæ, in rebus præſertim ad mores ſpectantibus, plus nimio liberæ, non modò periculum eſt, ne ipſam euertant; ſed ne Eccleſiæ etiam Dei vniuerſæ inſignia afferant detrimenta. Omni itaque ſtudio perficiant; vt qui docent, ſcribuntur* minimè hac regula, & *norma delectu ſententiarum vtantur.* Tueri

M. Vitelleſchi ep. 2. Circul.

Digitized by Google

ri quis poteſt: Probabilis eſt: Auctore non caret: *verùm ad eas ſententias accedant, quæ tutiores, quæ grauiorum, maiorisq; nominis Doctorum ſuffragijs ſunt frequentatæ; quæ bonis moribus conducunt magis; quæ denique pietatem alere, & prodeſſe queunt* (nota) *non vaſtare, non perdere; quoniam verò conſtitutiones, decreta, regulas probè callent de S. Thoma ſequendo; non prouehendis ad Cathedras, ac etiam remouendis, qui huiuſmodi Doctrinam parui facere, aut cordi non habere præ ſe ferunt: præſertim ſi nouitatum* (nota) *amantes deprehendantur, qui nulla ſunt ratione ferendi, reliquum mihi propterea nihil eſt, niſi; vt ipſa ſeruentur, vti maximi* (nota) *rem momenti, vt quàm ardentiſſimè poſſunt vrgere*. Conſonat his ſenſibus Religio magni Dominici illuſtriſſima meritis, & doctrinis, quæ anno 1656. in commitijs Generalibus ita ſanxit: *Noſtri profeſſores caueãt ab omni pruritu exoticarum, minusq; cum genuina litera Sancti Thomæ cohærentium opinionum, tàm in Philoſophicis, quàm in Theologicis: Præcipuè verò in moralibus, vbi pretium de ſalute, ac indemnitate animarum, agitur. In his porrò ſtudeant omni cautela euitare opiniones laxas, nouas, & parum tutas. Abſtineantq; à paradoxis, ac monſtris recentium placitorum, ac problematum, quæ magis vanitati, & periculoſæ oſtentationi militant, quàm veritati.*

VII. Pijſſimi, ac prudentiſſimi hi viri videntur edocti fuiſſe à Sancto Ireneo Martyre; qui ad hanc rem ſic ſcribit: *Cæcis cæca confabulantes, ſecundum cæcitatem ipſorum: languentibus autem ſecundum languores ipſorum, & errantibus ſecundum errorem eorum: hoc non eſt ſanantium, nec viuificantium: ſed magis grauantium, & vrgentium ignorantiam ipſorum: & multis verior his lex inuenitur. Maledictum dicens omnem, qui in errorem mittat cæcum in via. Qui enim adinuentionem miſſi erant errantium Apoſtoli, & ad viſionem eorum, qui non videbant, & ad medicinam languentium, vtique non ſecundum præſentem opinionem colloquebantur eis; ſed ſecundum veritatis manifeſtationem; nec enim quilibet homines rectè faciunt, ſi cæcos iam, iamque per præcipitium ferri incipientes adhortentur inſiſtere illi periculoſiſſimæ viæ, quaſi veræ, rectæ, & quaſi benè peruenturi ſint; quis autem Medicus volens curare ægrotum, facit ſecundum concupiſcentias ægrotantis, & non ſecundum quod aptum eſt medicinæ? Quoniam autem Dominus Medicus venit eorum, qui ſe malè habent, ipſe teſtificatur dicens: Non eſt opus ſanis Medicus; ſed malè habentibus. Agnitionem verò faciebat Dominus ſuis diſcipulis, per quam, & curabat laborantes, & peccatores à peccato coercebat. Non igitur iam ſecundum priſtinam opinionem loquebatur eis, neque ſecundum ſuſpicionem interrogantium reſpondebat eis; ſed ſecundum Doctrinam Saluatorem, ſine Hipocriſi, & ſine perſonæ acceptione.*

S. Iren. lib. 3. c. 5. adu. Hæreſes.

Deuter. 27.

Hiſce

VIII. Hiſce omnibus ſubſcribit S.Bonauentura ſic: *Dubia interpretatio præcepti eſt periculoſa: ſicut Pons ſemiputridus aquæ præcipitis, & profundæ, de quo dubium eſt, an ſub tranſeunte corruat. Velut ſi is, qui pro Chriſto maiora certamina ſubire decreuit, & omnia reliquit in ſæculo, ſe periculo committeret, pro modico motu propriæ voluntatis, vel pro paruo commodo in incerta opinione ſua, vel alterius: vt ſi Deus approbet illam opinionem, euadat ſine lucro meriti, ſi autem reprobet eam, damnetur; maximè cum tales opiniones quandoque periculoſiores ſunt, quàm apertæ tranſgreſſiones; quia vbi ſcit homo ſe delinquere, indè facilè corrigitur: vbi autem neſcit ſe peccare, & inſuper credit ſibi, licere, indè nec in morte purè conuertitur, propter falſam ſpem, quòd fortè licuerit, vel minus in eo peccauerit, baculo arundineo, & confracto innitens.* Potuiſſet hic S.Doctor inſerere ſententiam Antemij apud Baronium: *Grandis* (ait) *cautio eſt aduerſarij animum cognouiſſe. Etenim hoſtem ſentijſſe*, ſuperaſſe eſt.

S. Bonauent. opuſc. tom. 2. de Proceſſu Relig. proceſſ. 5. c. 3.

Baron. ann. 471. n. 25.

IX. Lazarum Promotores opinionum videntur ſibi, eſſe liberatores animarum ab oneribus obligationum conſcientiæ propter duritiam eorum, qui præſunt: ſicut Moyſes liberauit virga Iſraelitas à ſeruitute, ac oneribus Egyptiorum, ac eoſdem virga duxit in terram promiſſionis lacte, ac melle manantem: ſic & hi. Vnde de quodam ſigillatim dictum fertur: *Ecce, qui tollit peccata mundi*, tollendo nimirum ſuis opinionibus veluti Virga Moyſis obligationem legis: quia *vbi non eſt lex, nec præuaricatio*: ſed hoc in primis tacita quædam videtur cenſura Diuini, humanique legislatoris, quod vel ignoret quid ſubditis expediat, quidve poſſint: vel ſi non ignorant, tacitè arguuntur, quòd viſceribus pietatis, ac patris affectu careant: ſed veluti Tyranni, ſubditorum non miſereuntur, imponentes eis *onera grauia* (vt Farao, Fariſeique) & *importabilia*; quod cogitare nihil ſceleſtius. Verùm onus legis non grauat: ſed leuat; vel ſi grauat, grauat corpus; eiuſq; inordinatos appetitus, qui grauant ſpiritum: ne rationem, ac Diuini ſpiritus ductum ſequatur; vt inquit ſapiens: *Corpus, quod corrumpitur aggrauat animam, & terrena inhabitatio impedit ſenſum, multa cogitantem*, & leuat ſpiritum ab oneribus peccatorum, ac paſſionum, quæ *ſicut onus graue grauatæ ſunt ſuper me*: ait Dauid, & propterea dicebat quoque Iob: *Factus ſum mihi metipſi grauis*: Hinc Eccleſia optimè à Deo edocta, ità canit: de lege Ieiunij: *qui corporali ieiunio, vitia comprimis, mentem eleuas*: qui igitur exonerat obligatione legum hominem, onerat eumdem proprijs appetitibus, ac aufert qui volanti pennas ad volandum, Currui Rotas: vt iam diximus: Nec terreat nos repugnans ſenſus, naturæque deprauata conditio: quia *benedictionem dabit legislator*, & qui iubet, dabit & vires (vt inquit Dauid) *Deus Iſrael ipſe dabit virtutem, & fortitudinem plebi ſuæ*.

S. Paul. Rom. c. 4.

Sap. c. 9.

Pſalm. 37.

Iob. c. 7.

Pſal. 83.

Pſal. 67.

X. Opinio igitur laxa periculoſa eſt in primis: quia veritatis cognitionem.

Digitized by Google

nem diligenter non inquirit, quam tamen tenetur, & poſſet, melius percun..ari: vndè peccat culpabili ignorantia, & poſſemus de huiuſmo cum Dauid dicere: *Noluit intelligere; vt benè ageret*. Secundò periculoſa eſt huiuſmodi opinio laxa. Quia in ſinu cordis fouet ipſum naturæ lapſæ ſenſum, ac amorem, qui venenum eſt animæ (vt dicebat Seraphica illa B. Catharina Genuenſis) & in Calice aureo benignioris opinionis (vt aiunt) propinatur mortalibus potio lethalis. Vt autem magis pateat quod laxæ opiniones, ſi non abrogant mandata, ſaltem eis derogant, enumerabantur, quæ occurrunt abſurda modernæ Theologiæ inferius. *Pſal. 35.*

XI. Denum ſicut ſanguiſugæ duæ ſunt filiæ: quæ ſemper dicunt *affer, affer* & inſtaurabiles eſt ignis, & nũquam dicit *ſufficit*: vt ait Salomon: Sic concupiſcentiæ hominis ſemper dicunt *affer, affer*, & ignis cupiditatis nunquam dicit *ſufficit*: vt dicit Iſaias: *Non eſt finis theſaurorum eius*: & Salomon; *Non ſaturatur oculus viſu; nec auris auditu impletur*: vnde canunt etiam quidam; *Quo plus ſunt potæ, plus ſitiuntur aquæ*: *Item, Creſcit amor nummi, quantum ipſa pecunia creſcit*; Idcirco monet Eccleſiaſticis: *Poſt Concupiſcentias tuas non eas*. Ergo ſicut, qui ligna igni miniſtrat, magis exardeſcit ignis; ſic qui placentia ſenſibus concedit, magis ſenſus inſoleſcunt: Nam extinguitur ignis, ſi ei ſubtrahitur materia, vel aqua apponitur, ſic minuitur concupiſcentia, ſi ei quod placet, negatur, vel quod diſplicet, imponitur; *mortificate igitur membra veſtra* ait S. Paulus) per obſeruantiam legis; eo magis, quoniam ſi quis pro Deo operatur, à Deo maiorem gratiæ vim recipit, qua dominatur appetitibus, non autem laxitate eos domat. *Anima enim operantium, impinguabitur*, & *habenti dabitur*: è contra: *propter frigus piger arare noluit mendicabit ergo æſtate, & non dabitur illi*: *Cogitationes robuſti ſemper in abundantia: omnis autem piger ſemper in egeſtate erit*. *Prouerb. c. 30.* *Iſai. c. 2.* *Eccleſ. c. 1.* *Eccli. c. 18.* *S. Paul. Coloſſ. c. 3.* *Prouerb. cap. 13.* *S. Matth. c. 25.* *Prouerb. c. 20.* *Prouerb. c. 21.*

FLOS VIII.

Pſeudo Probabilia.

I. *Contrariorum eadem eſt diſciplina, & oppoſita iuxta ſe poſita, magis eluceſcunt* (inquiunt Philoſophi cum Ariſtotele) & idcircò agendum ſingillatim de Pſeudo probabilibus, quæ apparent eſſe probabilia, & talia non ſunt: Nam non omne, quod lucet, eſt aurum: vulgò dicitur: nec omne, quod ſplendet, eſt ignis: nam lampiris, ſeu noctiluca videtur volatilis lucerna, ac ſtellula volans, & nihilominus minimum volatile eſt nocturni temporis: multa enim præ ſe ferunt

ſpe-

S.Hieron.l.2. epiſt. 15. ſpeciem vnius, & ſunt ex Diametro diuerſa: ſic *venena* (ait S.Hieronymus) *non dantur niſi melle circumlita, & vitia non decipiunt niſi ſub ſpecie, vmbraq; virtutum. Nam & ipſe Satanas* (ait D.Paulus)
D. Paul. Corinth. 2. c. 11 *transfigurat ſe in Angelum lucis, vt fallat*. Quamobrem etiam Ariſtoteles
Ariſt. Top. l. 1. c. 1. monet dicens: *Non omne, quod probabile videtur, etiam probabile eſt: quandoquidem nihil eorum, quæ videntur probabiliora extrinſecus, & quaſi prima ſpecie tale exiſtit omninò id, quod initijs concluſionum fallaciam ſolet contingere*. Apparentia enim probabilitatis fallax, mater plurium falſarum concluſionum eſt.

II. Intellectus namque humanus duplici morbo laborat (vt ſæpè dicitur.) 1. Ignorantia. 2. Paſſione; & hinc adulteratur ipſius opinionis, iudicium: vndè (dicit Sapiens) *eſt via, quæ videtur homini iuſta* (en ap-
Prouerb. c. 14 parentia probabilitatis,) *nouiſſima autem eius deducunt ad mortem*, (en deceptio, & damnum;) & iterum dicit: *via ſtulti recta in ocu-*
Prouerb. c. 12 *lis eius; qui autem ſapiens eſt, audit conſilia; omnis via viri recta ſibi*
Prouerb. c. 21 *videtur*. Ecce opinio omnis fere probabilis: *appendit autem corda Do-*
Prouerb. c. 14 *minus*: & ecce iudicium Dei diuerſum: *Nam ſapiens timet, & declinet à malo*. En & diligentia: *Stultus tranſilit, & confidit*: en laxitas, hinc idem Salomon profitetur ibidem, quòd, *errant, qui operantur malum*; opinantur ſe benè agere, & nihilominus malè agunt.
S.Thom. 1.2. q.59. art.5. q.59. art.2. Nam *affectus corrumpit exiſtimationem* (vt inquit Diuus Thomas cum Ariſtoteles, & cum Platone dicente) *Reuera nimius in ſeipſum*
Ariſtot. eth. l.3. c.4. l.6. c.5 *amor, omnium peccatorum omnibus eſt cauſa: obcæcatur quippè circa amatum, qui amat. Quapropter, qui ſe amat, cum ſe ipſum*
Plato l. 4 de legib. Dialog. 5. *magis, quam veritatem honorandam putet, quod iuſtum, bonum, pulchrum ſit malè iudicat. Decet ſanè eum, qui magnus vir futurus eſt, neque ſeipſum, neque ſua diligere; ſed iuxta ſemper ſiue à ſeipſo, ſeu ab alio gerantur. Ex hoc ipſo delicto accidit omnibus, vt ignorantiam ſuam eſſe ſapientiam opinentur. Hinc fit, vt quamuis nihil* (vt ità dicam) *Sciamus, ſcire tamen*
S.Franc.Borgia epiſt. circul. *omnia arbitremur*. Hæc Plato, cui Sanctus Franciſcus Borgia aſſentitur cum D. Clemente Papa, quòd *nubes*, & *fumus* ex-
S Clem Recognit lib 1. cæcat homines: En vndè illuſio noſtri intellectus; & ecce quam verum ſit, quòd non omne, quod videtur probabile, probabile eſt.
S.Marc. c. 13. Ergò aperiendi oculi. *Videte, & vigilate*: inquit ipſemet Chriſtus.

III. Propterea monet iterum ſapiens, dicendo. *Oculi tui videant recta,*
Sapient. c. 4. *& palpebræ tuæ præcedant greſſus tuos*. Vti explicant Diuus Hie-
D.Thom. 2.2. q.53. art.3. ronymus ibidem, & Diuus Thomas. *Multa ſiquidem* (inquit S. Ci-
S.Cirill. l. 1. rillus) *cautela in credendo adhibenda eſt, & rei veritas omni di-*
Apol. moral. c. 3. *ligentia inquirenda: Certè ſtultiſſimum eſt citò credere, & periculoſum poſt leuem credulitatem citius moueri*: quare filium, mo-
Dauid. Reg. 3 c. 2. nuit Dauid dicens: *Intelligas vniuerſa quæ facis, & quocumque*

te

Digitized by Google

te verteris; & filius alios ſic quoque monet: *Sine conſilio nihil facias, & poſt factum non pœnitebit*: qua de cauſa etiam Sanctus Apoſtolus Ioannes admonet fideles: *Nolite omni ſpiritui credere; ſed probate ſi ſpiritus ex Deo ſunt. Error enim* (ait Sanctus Ireneus Martyr) *ſecundum ſemetipſum non oſtenditur: ne denudatus fiat comprehenſibilis: ſuaſorio autem cooperimento ſubdolè adornatus, & ipſa veritate* (ridiculum eſt dicere) *veriorem ſemetipſum praſtare, vt decipiat exteriori phantaſmate rudiores. Cum cõmixtum fuerit æramentum argẽto, quis facilè poterit, rudis cum ſit, hoc probare?* Propterea admonuit Apoſtolos, & Diſcipulos ipſemet Dei Filius, dicendo: *Eſtote boni Trapezitæ, ſeu probati nummularij*: vt refert etiam Baronius: hi namque nummos examinant, nec leuiter acceptant, ſed probant: ſic & vos (inquit S. Paulus) *omnia probate, quod bonum eſt, tenete*: *efficiamini ſiquidem* (inquit Clemens Alexandrinus) *probi Trapezitæ, alia ſiquidem reprobantes, quod autem bonum eſt tenentes.* Eccli. c. 32. S. Ioann. 1. c. 4. S. Iren. Praf. lib. 1. aduerſus Hæreſes. Baron. ann. 34. n. 223. S. Paul. Theſſal. 1. c. 5. Clement. Alex. lib. 1. Stromat. circa finem.

IV. Sapienter propterea ſequentem propoſitionem damnat Innocentius XI. eſt autem hæc. *Generatim, dum probabilitate, ſeu intrinſeca, ſeu extrinſeca, quantumuis tenui modo à probabilitatis finibus non exeatur, confiſi aliquid agimus, ſemper prudenter agimus*: quaſi omne, quod videtur, eſſe tale, ſit tale, ac quod apparet eſſe verum, ſemper ſit verum: contradicta ſuperius. Innoc. XI. Propoſ. 3.

V. Hiſce pſeudoprobabilibus componitur *Theologia Sophiſtica* modernorũ Caſiſtarũ, quæ *nihil eſt aliud, quã Ars inueſtigatrix colorum, quibus, quod cuiq; libet, coloretur, vt liceat*: ſicuti è contra *ſana Theologia eſt veritatis ſtudium, & notitia, qua cuiq; oſtenditur, quod licet, vt libeat; & ex ſuperioribus Radicibus oritur; ſicuti Sophiſtica ex ſequentibus prodit.*

FLOS IX.

Gradus Pſeudoprobabilitatis, ſeu Cenſuræ propoſitionum.

I. **B***Onum eſt finiti: malum verò infiniti: & rectè agere vnicè* (dicebat apud Ariſtotelẽ quidã Philoſophus.) Homo ſcilicet *vno modo bonus eſt; multiſq; nefandus; etenim bonum eſt ex integra cauſa: malum verò ex ſingulis defectibus*: explicat S. Dionſius Areopagita: eodẽ ferè pacto differendum videtur de veritate. Veritas eſt imago relatiua ad ſuum exemplar, cui omninò reſpondere debet: nam Imago ſi vel lineamentum, vel colorem vnum exemplaris non exprimat; Imago verè non eſt: nam *veritas* (inquit Cornelius à Lapide) *conſiſtit in puncto, in indiuiſibili.* Hinc veritas doctrinæ ſuis prorſus debet cohærere Principijs. Veritas vitæ, legibus penitus conformari: vita enim noſtra veluti pictura eſt, quæ præcepta virtutum, tamquam exemplar, ex- Ariſt. Eth. l. 2. c. 6. S. Dioniſ. de Diuin. nom. c. 4. §. 31. Cornel. in Epiſt. ad Philip. c. 3. n. 39.

in cordibus noſtris. Nam non minus intellectus appetit veritatis lucem, quam appetat oculus Solis ſplendorem, & quò maior eſt lux Soli ſimilior, eò magis ei grata apparet.

II. Etenim (inquit Ariſtoteles) *ſimpliciter ad ſimpliciter, magis ad magis*: ſicuti accidit in Paleſtina, in qua homines cupidi veritatis, Ioannem audiebant; ſed intelligentes aduenìſſe excellentiorem Magiſtrum, properarunt ad eum: ſicuti Oriente Sole, Luna amplius non apparet. Quamobrem cum intellectus appetat probabilitatem (quia eſt ſimilitudo, ac radius veritatis) quantò magis erit probabilis, hoc eſt magis radiabit veritatis lumine; tantò magis in ipſam intellectus feretur: *Tale enim additũ tali, facit ipſum Magiſtrale*: Si ergò probabilitas admittitur, quia *veri* eſt *ſimilitudo*, quantò veritati erit ſimilior, tãtò magis admittẽda: Vndè patet quod *qui ſequitur opinionẽ certò probabilem, prudenter agit*; quando tamen nulla alia probabilior concurrit; quia concurrente altera, minuitur prima probabilitas; *vbi* enim *maior, minor ceſſat*: & vbi Sol refulget, Luna minus apparet, & vbi Luna reſplendet, Stellæ parum videntur, & cum quis imagini veræ detrahit colores, diſſimilis iam euadit, & idcircò iam non eſt imago vera. Nam *imago eſt cuius generatio eſt per ſimilitudinem* (ait Ariſtoteles:) Sic ſi probabili, ſeu veriſimili propoſitioni, (quæ in intellectu eſt quaſi imago quædam in tabula prius raſa) contrarias apponis rationes, veluti oppoſitos colores, ſimilitudini detrahis, & probabilitati; ſicuti qui effigiei candidæ, & rubicundæ nigrum apponeret colorem, cuiuſmodi eſſe videtur negatio in propoſitionibus: detracta autem probabilitate, iam non eſt certò probabilis: Vel veritas conſideratur; vt candor lucis æternæ, qui ignorantiæ noſtræ tenebris offunditur, & probabilitas eſt veluti Aurora, quæ ſi nox non minuitur, ipſa non creſcit; ſi autem iſta augetur, altera deficit. Sin autem pares ſunt probabilitates, non oritur probabilitatis Aurora. Nam *vnus ædificans, & vnus deſtruens; quæ vtilitas in vtriſque, niſi labor?* ait Spiritus Sanctus. Si ergò probabilitas probabilitatem quodammodò deſtruit (vt diximus) multò magis maior minorem; & illa, qua maior eſt, remanebit probabilis. Ergò hæc ſuperſtes erit ſequenda: nam qui amat lumen lucernæ, quia eſt aliqualiter Soli ſimile, multò magis amabit, & ſequetur lumen Auroræ ſimilius eidem, & inſipienter hoc poſtponeret illi.

Ariſtot. Rhetor. lib. 1.

Ariſtot. Topic. lib. 3.

Ariſtot. lib. 6. Top. c.

V. Tlo. 2 1. n. 4. & p. 3. Prob. 1. n. 4. 5. 6.

Eccli. c. 34.

III. Huic doctrinæ conſentiunt & Pontifices in ſacris Canonibus, & Imperatores in Ciuilibus conſtitutionibus. Nam dicit Pontifex: *in obſcuris, quod eſt veriſimilius, vel plerumque fieri conſueuit, ſequimur*, & alibi denuò præcipit quod acceptentur, *proximiora verò*, & vbi *potius lux veritatis aſſiſtit*. Et Imperator iubet, quòd vbi deeſt lex, vel conſuetudo, cuſtodiatur quod *illi proximum eſt*. Nam legibus tantus debetur honor, vt eius etiam ſimilitudini deferendum ſit; ſicut & Principis Imaginem veneramur. Ad hanc rem prædicat S. Griſoſtomus, di-

C. In pte mus de Reg. Iur. in 6.

C. licet de probat. c. in noſtra de teſtibus.

l. 32. de quib. ff. de legibus.

dicens: *ſi veſtimentũ empturus giras vnum negotiatorem, & alterum, & vbi meliores veſtes inueneris, & pretio viliori, ab illo comparas*; an non oportet Polum circuire; *omnes Doctores inquirere, vbi ſincera veritas Chriſti venundatur, & vbi corrupta, & veriorem eligere, pluſquam veſtimentum?* eidem ſubſcribit Scotus: *Cum multis ſit probabilior pars negatiua, non ſine peccato aliquis ſe exponit dubio, ſequendo affirmatiuam, minus probabilem.* S. Griſ. Hom. 44 in Math. Scot. in 4. ſent. diſt. 11. q. 6.

Non verbo ſolùm, ſed exemplo hanc tradidit Doctrinam Pontifex; Sic enim inquit Clemens V. *opinionem ſecundam, tamquam probabiliorem, duximus eligendam.* Hinc concludit Diuus Antoninus, *quòd, qui ſequitur opinionem certò probabilem prudenter agit: dummodò alia probabilior illi non appareat*: ſic enim dicit: *cum bona conſcientia poteſt quis tenere vnam partem alicuius opinionis, & ſecundum eam operari, excluſo ſaltem ſcandalo, quæ ſcilicet pars habeat pro ſe notabiles Doctores; dummodò talis opinio non ſit contra auctoritatem expreſſam Scripturæ ſacræ, nec contra determinationem Eccleſiæ Catholicæ; & quòd etiam ex contrarietate talium opinionum, non inducatur ad dubitandum, ſed bonam ſibi conſcientiam, & credulitatem formet de eo, quod credit tamquam de probabiliore parte.* Sanctiſſimè igitur Innocentius XI. ſequentes damnat propoſitiones: ſcilicet: *Probabiliter exiſtimo Iudicem poſſe iudicare iuxta opinionem etiam minus probabilem*, & alteram. *Ab infidelitate excuſatur infidelis non credens ductus opinione minus probabili.* IV. Clemens de Summ. Trinit §. final. S. Antonin. p. 1 tit. 1 c. 10. §. 10. Reuertendo. Innoc. XI.

Cum autem *vna ſit facies*, & vis *veritatis* (vt ait Seneca) vbique erit eadem veneranda: nam & Imperator in tradendis legibus profitetur ſe tradere veram Philoſophiam, quæ eſt veritatis cognitio, ideò, ſi in materia Iuſtitiæ nulla eſt dubitatio, quare in materia aliarum virtutum, ob bonum ſalutis æternæ, non erit exquirenda veritas, & eius ſimilitudo, quoad fieri poteſt, verior requirenda, & ſectanda? V. Senec. epiſt. 102. L. 1. in iſſ. de iuſtit. & iur.

Nec obſtat quod in materia Iuſtitiæ adeſt pactum, & idcircò opinio probabilior ſit amplectenda. Nã etiã in materia aliarum virtutum adeſt pactum inter Deum, & homines, quod obſeruari oportet, virtute, & vinculo tanto tutiori, & fortiori, quanto maius eſt debitum hominum erga Deum, & quantò Deo magis eſt ſatisfaciendum, quàm hominibus. *Veritatis igitur cum vna facies*, & vna vis ſit, vbique veritas erit ſectanda, non minus in materia Iuſtitiæ, quàm aliarum virtutum: vndè ſi Summus Pontifex in materia fidei iubet probabiliorem eſſe ſequendam; idem videtur dicendum in cęteris, præſertim in materia Charitatis, quæ eſt *primum, & maximum mandatum.* Eadem ratione loquendo de ſpe, ac etiam Religione, quæ ſunt Iuſtitia præſtantiores: nam ſpiritum, ac Deum concernunt, & vitam æternam reſpiciunt: Iuſtitia autem externa hominum bona reſpicit longè inferiora, ac pacem externam. VI.

VII. Inſuper qui dicunt, quòd in materia Iuſtitiæ Iudex obligetur probabiliorem ſequi propter pactum cum Republica initum ſi diligenter audirent Diuum Paulum, agnoſcerent, quòd quilibet noſtrum Iudex eſt in cauſa ſuæ ſalutis æternæ: vndè dicit S.Paulus: *Si noſmetipſos iudicaremus, non vtique iudicaremur*. Ergò, qua Iudices ſumus, probabiliorem ſequi adſtringimur. Pactum verò (vt dixi) habemus non cum hominibus, ſed cum Deo de obſeruandis ipſius mandatis, vt ipſemet Deus per os Prophetarum profitetur dicens: *feriam pactum vobiſcum ſempiternum*, per quod abrenunciauimus Diabolo, & cæteris inimicis Dei; vt inquit S.Auguſtinus dicens: *Huic vos renunciare profeſsi eſtis; in qua profeſſione non hominibus, ſed Deo, & Angelis eius conſcribentibus, dixiſtis, renuncio. Renunciate, non ſolùm vocibus: ſed etiam moribus: non tantùm ſono linguæ; ſed actu vitæ: nec tantùm labijs ſonantibus; ſed operibus pronunciantibus. Deprehenderis enim, & detegeris Chriſtiane, quando aliud agis, & aliud profiteris fidelis in nomine, aliud demonſtrans in opere, non tenens promiſſionis tuæ fidem*.

S. Paul. Corinth. 1. c. 11. Iſai. c. 55. Ieſue c. 24. Deuter. c. 49. Cornel à lap. In eccleſiaſticum c. 16. verſ. 22. S. Auguſt. ad Cathecum. lib. 4. cap. 1. tom. 9. & Malach. c. 2.

VIII. Abſoluant hoc caput, confirment, atque perſtringant diuinus ille Plato, qui Moſes Atticè loquens dicebatur, & Clemens Alexandrinus vocatus à S.Hieronymo eruditiſſimus, & Magiſter Origenis: *Sic itaque* (ait Clemens) *Veri amator Plato veluti à Deo incitatus dicit: Ego* (inquit) *ſum eiuſmodi, vt nulli alij credam, niſi Rationi, quæ mihi conſideranti optima viſa fuerit*. (Nota). *Eos ergo reprehendit* (proſequitur ipſe Clemens) *qui abſque mente, & ſcientia credunt opinionibus: vtpotè quod non oportet, relicta recta, & ſana ratione, ei credere, quæ eſt falſi particeps. A veritate enim aberraſſe malum eſt*. Elucidantur horum Virorum ſententiæ conſentaneis rationibus, ac doctrinis in Part. 3. Fruct. 1. n. 4. 5. 6.

Clemens lib. 1. ſtromat. Paulo antè med.

F L O S VI.

Tutior via eligenda.

I. SEcuritati aduerſatur periculum. *Periculum verò eſt timendæ rei appropinquatio* (vt inquit Ariſtoteles) *Res autem timenda eſt malum corruptiuum, aut dolorem inferens*. Periculum autem aliud *proximum*, quod eſt *occaſio proxima*, nuncupatur, vbi ſcilicet caditur non raro: *Periculum probabile*: vbi caditur ſæpè: *periculum remotum*: vbi caditur raro. Malum verò in moralibus vnicè timendum eſt peccatum. Peccatum verò eſt legis tranſgreſſio. Igitur qui appropinquat legis tranſgreſſioni, appropinquat ad peccatum, & periculo ſe exponit: quantum verò recedit à legis tranſgreſſione; tantum ſecurus, ac

Ariſtot. Rhetor. lib. 2. c. 5.

tutus

tutus euadit: *qui autem amat periculum, in illo peribit* (ait Sapiens), *Eccli. cap. 3. verſ. 27.*
ideò clamabat Seraphica, ac illuminatiſſima Catharina Genuenſis, non *B. Cathar. vit. c. 20. 24.*
ſolùm fugiendum à peccato, quaſi à facie colubri; ſed etiam fugiendum
ipſius periculum, & appropinquatio, quamuis centum adhuc millia- *S. P. Theſſal. 1. c. 5.*
ria diſtaret à nobis: nam malum malorum maximum eſt peccatum.
Hinc denuò cum D. Paulo repetebat: *Ab omni ſpecie mala abſtinete vos.* *B. Catharin. Dialog. lib. 3. c. 14.*

Tutius autem poteſt diuidi. 1. in *Tutius neceſſarium*, & inſuplebile, cuiuſmodi ſunt, quæ sũt de neceſſitate medij, quę ſecundũ legem Dei ordinariã, nulla alia via poſſunt ſuppleri. 2. *Tutius neceſſariũ*; ſed ſupplebile eſt illud, quod eſt de neceſſitate præcepti tantùm, quod vel inuincibili ignorantia; vel impotentia; vel alia ratione, ac certa probabilitate poſſunt quandoq; ſuppleri. 3. *Tutius ex genere actus*, ac natura ſua ſunt Conſilia Euangelia, quæ tamen per accidens, quandoq; ſunt minus tuta, vt exemplo probatur in vita S. Philippi Nerij, & refertur etiam à S. Franciſco Saleſio. 4. Aliqua ſunt *Tutiora* non ex natura ſua, ſed *per accidens*; vt Matrimonium minus continenti. Nam *melius eſt nubere, quam vri*. Prima Tutiora ſemper, & ad ſemper eligenda. Secunda ſemper. Tertia prout diſcretus Conſiliarius decernet. Nam *non omnia omnibus expediunt*: ait Sapiens. II.

S. Philip. Ner. vit. lib. 3. c. 9. n. 20. S. Franc. Sal Tract. Amor. Dei l. 8. c. 11. S. Paul. Cor. 1. c. 7. Eccli. c. 37.

III. Cohærent hiſce documentis, quæ à Sũmo Pontifice ſic proponuntur præcepta. *In his* (inquit) *quæ dubia ſunt, quod certius æſtimamus, tenere debemus: nam in dubijs ſemitam eligere debemus tutiorem. In dubijs ſiquidem* (repetit) *via eſt eligenda tutior*: Vndè ſtatuit Clemens V. quòd, *quæ animæ ſalutem reſpiciunt, ad vitandos graues remorſus conſcientiæ, pars ſecurior eſt tenenda*. Dubia autem relata in his canonibus, non videntur dubia propriè, & rigoroſè accepta, in quibus æquale ſit rationum pondus; ſed dubia magis latè ſumpta cuiuſmodi ſunt narrata in ſuperioribus capitulis, in quibus pro aliquibus militabant graues rationes; nihilominus Pontifex cenſuit leges exactius eſſe ſeruandas: nam quo magis ſeceditur a periculo violandæ legis; tantò ſecurius quis ſe gerit: Vndè videtur etiam quòd probabilior ratio ſit etiam tutior reſpectu eiuſdem legis. Etenim probabilior opinio eſt proximior legi, qui autem approximat legi, recedit à periculo violandæ eiuſdem, & idcircò tutior viuit.

C. Iuuenis de ſponſal. C. ad audientiam de homic. volunt. C. Illud de Cleric. excom. miniſt. C. Exiui Clement. de verb. ſignif.

IV. Verùm ſi aliquando concurrerent duæ leges in aliquo caſu contrariæ, tunc tutior erit pars, quæ magis accedit ad impletionem legis potioris, relicta altera etiam probabiliore. Vti ſi lex Charitatis iubeat inſeruire ægro periclitanti, lex autem Eccleſiaſtica iubeat intereſſe ſacro: Hæc omitti, altera eligi debet: vel quando agitur de validitate Sacramentorum, vel reuerentia ſacris rebus debita; denique Tutiora Priora concurrentibus poſterioribus, præferenda erunt, & ſimilia. Cæterum (inquit Auguſtinus) in re ſalutis animæ; Tene certum, & dimitte incertum. Nam ſpiritus ſapientiæ, & gratiæ

S. Aug. apud Gratian de pœnit. diſt. 7. c. 4. ſi quis.

 Dei,

Dei, qui viuificat fideleseſt ſpiritus certus (vt ait Sapiens c.7.certitudinem amat: de quo infra Flo.21. n.6. Tene certum, quod ducit ad obſeruantiam legis, & dimitte incertum opinionum, quod à legis obſeruatione poterit abducere, hinc (ait S. Bonauentura) *voluntas bona, & plena via regia, & ſecura debet incedere, & relictis dubietatum diuerticulis, quaſi ſuſpectis latronum ſemitis, apertos & tutos luſtrorum Calles ambulare, ne velut pœnitens boni incohoati, quærat diuerticula declinandi de via perfectionis, in qua vouerat ambulare. Quid enim eſt, vndè omnes in damnationem incidimus, niſi talis dubia interpretatio præcepti Dei? De ligno vetito vbi callidus ſerpens perſuaſit mulieri non ità ſtrictè, & ſimpliciter intelligendum illud præceptum eſſe. Immò quòd eius obſeruatio nociua foret, ne fierent ſicut Dij ſcientes bonum, & malum, & cuius tranſgreſſione quamquam Deus ſic comminatus fuerat, nedum mortem corporis, ſed nec animæ vereretur. Credidit igitur inſipiens mulier falſo interpreti, & conſenſit ſuadenti, cui nequaquam conſenſiſſet ſi conſilium eius fallax, & inutile credidiſſet.*

S. Bonauent. opuſc. tom. 2. de proceſſ. Relig. proceſſ. 5. c. 3.

V. infr. Flo. 20. 21.

V. Etenim vita noſtra iudicanda eſt ſecundum Dei legem, non ſecundum iudicium, & opinionem noſtram: quamobrem Sanctus Dauid (vt commentantur Diuus Antoninus) precabatur, vt proprium iudicium Diuino conformaretur: *De vultu tuo iudicium meum prodeat: vultus Dei eſt certa cognitio Dei, vel voluntas Dei. Iudicium noſtrum eſt æſtimatio noſtra de rebus: quæ vtiq; recta eſt, cum procedit de voluntate Dei & cognitione: vident enim oculi Dei quod approbant. Tunc enim æquitatem ſeruamus, quam Deus approbat, quando iudicium mentis noſtræ & ſecundum voluntatem Dei. Deus ſiquidem iudicabit* (iterum canit Dauid) *orbem terræ in æquitate, & populos in veritate ſua. Apprehendite igitur diſciplinam ne quando iraſcatur Dominus, & pereatis de via iuſta*, nec credatis opinioni veſtræ, cum ſoli Dei iudicio reſeruata ſit ſalus veſtra.

S. Antonini Summ. part. 4. cap. 17. §. 1. Pſalm. 16.

Pſalm. 95.

VI. Aduertendum autem eſt quòd leges, quæ tutiorem iubent, ſunt à legiſlatoribus, ſapientibus, & ſapienter conduntur, ſe ſe accommodantes loco, temporis, perſonis, & vnicuiq; ſecundum propriam virtutem imponunt onus. Igitur ſapienter, & diſcretè intelligendæ ſunt: Hinc *Triplex ſecuritas* poteſt cõſiderari. Prima veluti *poſitiua*, quæ videtur aliquibus tuta. Secunda *comparatiua* maior priore. Tertia *ſuperlatiua*, & tutiſſima. V.g. lex Ieiunij eſt quòd quis ſemel comedat: oritur dubitatio, qua hora ſit comedendum, an meridie; an ſerò; an quauis hora modò vnica ſit comeſtio: moderni quauis hora aiunt poſſe comedi, meridie, vel circa, vt D. Thomas cum Concilio &c. Veſpere vti faciebant antiqui Sancti. Eccleſia videtur velle non primam, quam dicunt *Tutam*: ſed ſecundam, quæ eſt *Tutior*: non autem tertiam *Tutiſſimam*. Vult igitur Tutiorem intra eandem ſpeciem; & *mediam* tamquam rationabile

D. Th. 2.2. q. 147. ar. 7.

bile obſequium noſtrum iubet. Sed prauum humani cordis ingenium, ad extrema ſemper fertur: & mediam diſcretionis, ac virtutis viam carpere dedignatur.

Hanc doctrinam ſecutus, exemplo docuit S. Philippus Nerius, magnus VII.
etiam doctrina: vt teſtatus eſt, inter alios Venerabilis, Vitæ Sanctitate, *Vit. S. Philip.*
ac Sapientia Alexander Saulius Epiſcopus Papienſis. Nam cũ Philippus *l. 1. c. 4. n. 3.*
à Pio IV. obtinuiſſet aliqua Priuilegia pro ſua Congregatione Oratorij *Innoc. III. c.*
ad decẽnium, hoc elapſo, petijt à Gregorio XIII. iterum confirmari, qui *quia circa de Priuil.*
eadem conceſſit, nulla habita mentione temporis, indefinite ſcilicet ea *Breue Pri-*
concedens. Verùm ſecundo decennio exacto, videbatur adhuc extendi *uileg. Con-*
Priuilegia, cum indefinita conceſſio ęqui polleat vniuerſali: vt dicit In- *greg. Orat.*
nocẽtius III. Nihilominus Philippus tertiò adijt Sixtum V. vt iterũ con- *an. 1586.*
firmaretur, & obtinuit pro perpetuis futuris temporibus. Theodoſius *Baron. ann.*
iunior quoq; Imperator, ac B. Iacoponus à Iuderta etiam iniuſtè excom- *435. n. 35.*
municati petierunt nihilominus inſtanter abſolutionẽ: quoniam cum de *B. Iacop. l. 1.*
Anima vna & ęterna agitur; *tenendum eſt certũ, & dimittẽdũ incertũ.* *Satir. 17. 15.*

FLOS VII.

Opiniones laxæ periculoſæ ſunt ſaltem in Praxi.

DVæ ſunt Ciuitates permanentes hominibus paratæ. Prima Cęleſtis I.
Ieruſalem pro bonis. Secunda infernalis Babilon pro malis. Pri- *S. Auguſt. de*
mam ædificat amor Dei (inquit S. Auguſtinus) procedens vſq; ad con- *Ciuit. Dei l.*
temptum ſui. Secundam amor proprius, inualeſcens vſq; ad contemptũ *14. c. 23. to. 5.*
Dei. Ad primum itur arcta via obſeruationis legum. Ad ſecundam *Prouerb. 6.*
curritur, per latam viam humanorum affectuum, eiſdem condeſcendendo: De prima via dicitur. *Lex lux; & via vita.* De ſecunda dicitur:
Fiat via illorum tenebræ, & lubricum. Quantum enim quis refrænat,
per legum obſeruationem, proprias paſſiones, dominaturq; proprijs ap- *Pſal. 34.*
petitibus, tantum arctat ſe, arctaque via ambulat, quæ demum ad latitudinem Paradiſi ducit: è contrà, quantum quis obſecundat naturæ propenſionibus, tantum laxat habenas proprijs appetitibus, latamque eligit viam, quæ ducit ad æternas anguſtias: fitq; ſicut qui filio indul-
get, nec flagellat, aut corripit, vel ſicut qui equum tempeſtiuè non *Eccli. c. 30.*
domat, qui ambo euadunt pręcipites, vt inquit Spiritus Sanctus: Equus *Vide Flo. 21.*
indomitus, & filius remiſſus euadet pręceps: *ſenſus enim* (dicit ipſemet *n. 6. 7. & p. 3. Prelud. 4.*
Deus) *& cogitatio humani cordis in malũ proni ſunt ab adoleſcentia.* *Geneſ. c. 8.*

Laxæ etenim opiniones clarum eſt, ac patet omnibus; imò hac de II.
cauſa eliguntur, quòd obſequantur ſenſibus naturæ: ſenſus autem hominis, cum proni ſint ad malum, ducunt ad mortem: hinc domandi ſunt, rationique ſubdendi.

Digitized by Google

III. *Nec me latet* (inquit P. Claudius Aquauiua Generalis Prępoſitus S.I.) *id ſine labore non fieri. Noui contradictiones, quas vetus homo ſuſcitauit. Sed hoc, id tantum efficit, non eſſe cuiuſvis hominis ad perfectionem aſpirare, non puſillanimis, aut pigri, cuius agrum ſpinæ, ac vrticæ repleant, neceſſe eſt; ſed eius qui non ſurda aure perceperit, quid ſibi vellit: Regnum Cœlorum vim patitur*. (Nota) *vel illud certa bonum certamen; vel omnis, qui in agone contendit ab omnibus ſe abſtinet, & melior eſt, qui dominatur animo ſuo expugnatore vrbium.* Rationes hæ generales ſunt, militantque pro omnibus.

Aqua viua epiſt. 1. circ.

S. Matth. c. 11

S. Paul. Timoth. 1. c. 6.

Corinth. 1. c. 9

Prouerb. c. 6

IV. *Quo circa* (ait S. Ignatius Loiola, eiuſdem Societatis Inſtitutor,) *per Ieſum Chriſtum vos oro, & obteſtor, vt nullam vnquam in Diuino ſeruitio teporem admittatis, quandoquidem, Arcum frangit intenſio; animarumque remiſſio; è contra vt teſtatur ſacra pagina: Anima operantium impinguabitur.*

S. Ignat. ep. 2. circul.

V. *Denique ſi res ipſa ſpectetur* (inquit denuò P. Aquauiua): *quia facile admodum* (auctore D. Gregorio) *feruor hic mentis, ac ſtudium virtutis refrigeſcit. A feruore enim mentis, vel inter ſpirituales inimicos, vel inter carnales quoque proximos ipſo aliquo modo viuendi vſu veteraſcimus, & aſſumptæ nouitatis ſpeciem fuſcamus; quo fit, vt nil religioſo viro, tàm ſuſpectum eſſe debeat (nil enim æquè periculoſum), quàm ſi in ſe ſtudium procedendi in virtute, & perfectæ vitæ perſequendæ frigeſcere ſentiat. Etenim ea res non modò facit, vt lentè gradiamur, aut potius conſiſtamus, & ad ſpeciem duntaxat, vſurpationemque conſuetudinis noſtra munera obeamus; verùm etiam aſſiduè tanquam tinea quædam vires, roburque noſtrum ſenſum ſine ſenſu corrodit. Itaq; idem nobis, quod tigno carioſo vſuuenit, quod etſi integrum videtur extrinſecus, tamen pondere impoſito frangitur, & caſu ipſo oſtendit, quid antea vitij lateretur interius. Eius autem, qui ità affectus eſt, & mæror mærore cumulatur, & vita, ac ſalus* (nota) *periculis magis, ac magis exponitur. Ità fortes olim, ac robuſti debilitantur paulatim, atque franguntur: lapides enim* (vt ait Scriptura) *excauant aquæ, & alluuione paulatim terra conſumitur. Nam re vera perpetuò enitendum* (nota) *& tanquam aduerſo flumine progrediendum eſt ei, qui retrò rapi nolit, ac regredi. Fortaſſe enim Diuus Petrus, idcircò Dominum negauit quod ſequebatur eum à longè.*

Aqua viua epiſt. circ. 2. n. 4.

Iob c. 14.

VI. Hinc prudentiſſimè monet Pater Mutius Vitelleſchi Prepoſitus item Generalis Societatis Ieſu Circulari Epiſtola ſecunda ad ſuperiores ſic: *Nonnullorum* (inquit) *ex ſocietate ſententiæ, in rebus præſertim ad mores ſpectantibus, plus nimio liberæ, non modò periculum eſt, ne ipſam euertant; ſed ne Eccleſiæ etiam Dei vniuerſæ inſignia afferant detrimenta. Omni itaque ſtudio perficiant; vt qui docent, ſcribuntur* minimè hac regula, & *norma delectu ſententiarum vtantur.* Tueri

M. Vitelleſchi ep. 2. Circul.

Digitized by Google

ri quis poteſt: Probabilis eſt: Auctore non caret: *verùm ad eas ſententias accedant, quæ tutiores, quæ grauiorum, maiorisq; nominis, Doctorum ſuffragijs ſunt frequentatæ; quæ bonis moribus conducunt magis; quæ denique pietatem alere, & prodeſſe queunt* (nota) *non vaſtare, non perdere; quoniam verò conſtitutiones, decreta, regulas probè callent de S. Thoma ſequendo; non prouehendis ad Cathedras, ac etiam remouendis, qui huiuſmodi Doctrinam parui facere, aut cordi non habere præ ſe ferunt: præſertim ſi nouitatum* (nota) *amantes depræhendantur, qui nulla ſunt ratione ferendi, reliquum mihi propterea nihil eſt, niſi; vt ipſa ſeruentur, vti maximi* (nota) *rem momenti, vt quàm ardentiſſimè poſſunt vrgere*. Conſonat his ſenſibus Religio magni Dominici illuſtriſſima meritis, & doctrinis, quæ anno 1656. in commitijs Generalibus ita ſanxit: *Noſtri profeſſores caueãt ab omni pruritu exoticarum, minuſq; cum genuina litera Sancti Thomæ cohærentium opinionum, tàm in Philoſophicis, quàm in Theologicis: Præcipuè verò in moralibus, vbi pretium de ſalute, ac indemnitate animarum agitur. In his porrò ſtudeant omni cautela euitare opiniones laxas, nouas, & parum tutas. Abſtineantq; à paradoxis, ac monſtris recentium placitorum, ac problematum, quæ magis vanitati, & periculoſæ oſtentationi militant, quam veritati.*

Pijſſimi, ac prudentiſſimi hi viri videntur edocti fuiſſe à Sancto Ireneo Martyre, qui ad hanc rem ſic ſcribit: *Cæcis cæca confabulantes, ſecundum cæcitatem ipſorum; languentibus autem ſecundum languores ipſorum, & errantibus ſecundùm errorem eorum: hoc non eſt ſanantium, nec viuificantium: ſed magis grauantium, & vrgentium ignorantiam ipſorum: & multis verior his lex inuenitur. Maledictum dicens omnem, qui in errorem mittat cæcum in via. Qui enim adinuentionem miſſi erant errantium Apoſtoli, & ad viſionem eorum, qui non videbant, & ad medicinam languentium, vtique non ſecundum præſentem opinionem colloquebantur eis; ſed ſecundum veritatis manifeſtationem; nec enim quilibet homines rectè faciunt, ſi cæcos iam, iamque per præcipitium ferri incipientes adhortentur inſiſtere illi periculoſiſſimæ viæ, quaſi veræ, rectæ, & quaſi benè peruenturi ſint; quis autem Medicus volens curare ægrotum, facit ſecundum concupiſcentias ægrotantis, & non ſecundum quod aptum eſt medicinæ? Quoniam autem Dominus Medicus venit eorum, qui ſe malè habent, ipſe teſtificatur dicens: Non eſt opus ſanis Medicus; ſed malè habentibus. Agnitionem verò faciebat Dominus ſuis diſcipulis, per quam, & curabat laborantes, & peccatores à peccato coercebat. Non igitur iam ſecundum priſtinam opinionem loquebatur eis, neque ſecundum ſuſpicionem interrogantium reſpondebat eis; ſed ſecundum Doctrinam Saluatorem, ſine Hipocriſi, & ſine perſonæ acceptione.*

VII.

Iren lib. 3. c. 5. adu. Hereſes.

Deuter. c. 27.

Hiſce

VIII. Hiſce omnibus ſubſcribit S. Bonauentura ſic : *Dubia interpretatio precepti eſt periculoſa : ſicut Fons ſemiputridus aqua præcipitis , & profunda , de quo dubium eſt, an ſub tranſeunte corruat . Velut ſi is , qui pro Chriſto maiora certamina ſubire decreuit , & omnia reliquit in ſæculo , ſe periculo committeret , pro modico motu propria voluntatis , vel pro paruo commodo in incerta opinione ſua , vel alterius : vt ſi Deus approbet illam opinionem , euadat ſine lucro meriti , ſi autem reprobet eam , damnetur ; maximè cum tales opiniones quandoque periculoſiores ſunt , quàm aperta tranſgreſſiones ; quia vbi ſcit homo ſe delinquere , indè facilè corrigitur : vbi autem neſcit ſe peccare , & inſuper credit ſibi , licere , indè nec in morte purè conuertitur , propter falſam ſpem , quòd fortè licuerit , vel minus in eo peccauerit , baculo arundineo , & confracto innitens* . Potuiſſet hic S. Doctor inſerere ſententiam Antemij apud Baronium : *Grandis* (ait) *cautio eſt aduerſarij animum cognouiſſe . Etenim hoſtem ſentiſſe*, ſuperaſſe eſt .

S. Bonauent. opuſc. tom. 2. de Proceſſu Relig. proceſſ. 5. c. 3.

Baron. ann. 471. n. 25.

IX. Lazarum Promotores opinionum videntur ſibi , eſſe liberatores animarum ab oneribus obligationum conſcientiæ propter duritiam eorum , qui præſunt : ſicut Moyſes liberauit virga Iſraelitas à ſeruitute , ac oneribus Egyptiorum , ac eoſdem virga duxit in terram promiſſionis lacte , ac melle manantem: ſic & hi . Vnde de quodam ſigillatim dictum fertur : *Ecce , qui tollit peccata mundi* , tollendo nimirum ſuis opinionibus veluti Virga Moyſis obligationem legis : quia *vbi non eſt lex , nec prauaricatio* : ſed hoc in primis tacita quædam videtur cenſura Diuini , humanique legiſlatoris , quod vel ignoret quid ſubditis expediat , quidve poſſint : vel ſi non ignorant , tacitè arguuntur , quòd viſceribus pietatis , ac patris affectu careant : ſed veluti Tyranni , ſubditorum non miſereuntur , imponentes eis *onera grauia* (vt Farao, Fariſeique) *& importabilia* ; quod cogitare nihil ſceleſtius . Verùm onus legis non grauat : ſed leuat ; vel ſi grauat , grauat corpus ; eiuſq; inordinatos appetitus , qui grauant ſpiritum : ne rationem , ac Diuini ſpiritus ductum ſequatur ; vt inquit ſapiens: *Corpus, quod corrumpitur aggrauat animam , & terrena inhabitatio impedit ſenſum , multa cogitantem* , & leuat ſpiritum ab oneribus peccatorum, ac paſſionum, quæ *ſicut onus graua grauata ſunt ſuper me* : ait Dauid , & propterea dicebat quoque Iob : *Factus ſum mihi metipſi grauis* : Hinc Eccleſia optimè à Deo edocta , ità canit : de lege Ieiunij : *qui corporali ieiunio , vitia comprimis , mentem eleuas* : qui igitur exonerat obligatione legum hominem , onerat eumdem proprijs appetitibus , ac aufert qui volanti pennas ad volandum , Currui Rotas : vt iam diximus : Nec terreat nos repugnans ſenſus , naturæque deprauata conditio: quia *benedictionem dabit legiſlator* , & qui iubet, dabit & vires . (vt inquit Dauid) *Deus Iſrael ipſe dabit virtutem , & fortitudinem plebi ſuæ* .

S. Paul. Rom. c. 4.

Sap. c. 9.

Pſalm. 37.
Iob c. 7.

Pſal. 83.
Pſal. 67.

X. Opinio igitur laxa periculoſa eſt in primis : quia veritatis cognitio-

nem

nem diligenter non inquirit, quam tamen tenetur, & poſſet, melius percunctari: vndè peccat culpabili ignorantia, & poſſemus de huiuſmo cum Dauid dicere: *Noluit intelligere; vt benè ageret*. Secundò periculoſa eſt huiuſmodi opinio laxa. Quia in ſinu cordis fouet ipſum naturæ lapſæ ſenſum, ac amorem, qui venenum eſt animæ (vt dicebat Seraphica illa B. Catharina Genuenſis) & in Calice aureo benignioris opinionis (vt aiunt) propinatur mortalibus potio lethalis. Vt autem magis pateat quod laxæ opiniones, ſi non abrogant mandata, ſaltem eis derogant, enumerabantur, quæ occurrunt abſurda modernæ Theologiæ inferius. *Pſal. 35.*

XI. Demum ſicut ſanguiſugæ duæ ſunt filiæ: quæ ſemper dicunt *affer, affer* & inſtaurabiles eſt ignis, & nũquam dicit *ſufficit*: vt ait Salomon: Sic concupiſcentiæ hominis ſemper dicunt *affer, affer*, & ignis cupiditatis nunquam dicit *ſufficit*: vt dicit Iſaias: *Non eſt finis theſaurorum eius*: & Salomon; *Non ſaturatur oculus viſu; nec auris auditu impletur*: vnde canunt etiam quidam; *Quo plus ſunt potæ, plus ſitiuntur aquæ*: *Item, Creſcit amor nummi, quantum ipſa pecunia creſcit*; Idcirco monet Eccleſiaſticis: *Poſt Concupiſcentias tuas non eas*. Ergo ſicut, qui ligna igni miniſtrat, magis exardeſcit ignis; ſic qui placentia ſenſibus concedit, magis ſenſus inſoleſcunt: Nam extinguitur ignis, ſi ei ſubtrahitur materia, vel aqua apponitur, ſic minuitur concupiſcentia, ſi ei quod placet, negatur, vel quod diſplicet, imponitur; *mortificate* igitur *membra veſtra* (ait S. Paulus) per obſeruantiam legis; eo magis, quoniam ſi quis pro Deo operatur, a Deo maiorem gratiæ vim recipit, qua dominatur appetitibus, non autem laxitate eos domat. *Anima enim operantium, impinguabitur*, & *habenti dabitur*: è contra: *propter frigus piger arare noluit mendicabit ergo æſtate, & non dabitur illi*: *Cogitationes robuſti ſemper in abundantia: omnis autem piger ſemper in egeſtate erit*. *Prouerb. c. 30.* *Iſai. c. 2.* *Eccleſ. c. 1.* *Eccli. c. 18.* *S. Paul. Coloſſ. c. 3.* *Prouerb. cap. 13.* *S. Matth. c. 25.* *Prouerb. c. 20.* *Prouerb. c. 21.*

FLOS VIII.

Pſeudo Probabilia.

I. Contrariorum eadem eſt diſciplina, & oppoſita iuxta ſe poſita, magis eluceſcunt (inquiunt Philoſophi cum Ariſtotele) & idcircò agendum ſingillatim de Pſeudo probabilibus, quæ apparent eſſe probabilia, & talia non ſunt: Nam non omne, quod lucet, eſt aurum: vulgò dicitur: nec omne, quod ſplendet, eſt ignis: nam lampiris, ſeu noctiluca videtur volatilis lucerna, ac ſtellula volans, & nihilominus minimum volatile eſt nocturni temporis: multa enim præ ſe ferunt

ſpe-

Digitized by Google

S. Hieron. l. 2. epiſt. 15. ſpeciem vnius, & ſunt ex Diametro diuerſa: ſic *venena* (ait S. Hieronymus) *non dantur niſi melle circumlita, & vitia non decipiunt niſi ſub ſpecie, vmbraq; virtutum. Nam & ipſe Satanas* (ait D. Paulus) *transfigurat ſe in Angelum lucis, vt fallat*. D. Paul. Corinth. 2. c. 11 Quamobrem etiam Ariſtoteles Ariſt. Top. l. 1. c. 1. monet dicens: *Non omne, quod probabile videtur, etiam probabile eſt: quandoquidem nihil eorum, quæ videntur probabiliora extrinſecus, & quaſi prima ſpecie tale exiſtit omninò id, quod initijs concluſionum fallaciam ſolet contingere*. Apparentia enim probabilitatis fallax, mater plurium falſarum concluſionum eſt.

II. Intellectus namque humanus duplici morbo laborat (vt ſæpè dicitur.) 1. Ignorantia. 2. Paſſione; & hinc adulteratur ipſius opinionis; iudicium: vndè (dicit Sapiens) Prouerb. c. 14 *eſt via, quæ videtur homini iuſta* (en apparentia probabilitatis,) *nouiſſima autem eius deducunt ad mortem*, (en deceptio, & damnum;) & iterum dicit: Prouerb. c. 12 *via ſtulti recta in oculis eius; qui autem ſapiens eſt, audit conſilia; omnis via viri recta ſibi* Prouerb. c. 2. *videtur*. Ecce opinio omnis fere probabilis: *appendit autem corda Do-* Prouerb. c. 14 *minus*: & ecce iudicium Dei diuerſum: *Nam ſapiens timet, & declinat à malo*. En & diligentia: *Stultus tranſilit, & confidit*: en laxitas, hinc idem Salomon profitetur ibidem, quòd, *errant, qui operantur malum*; opinantur ſe benè agere, & nihilominus malè agunt. S. Thom. 1. 2. q. 58. art. 5. q. 59. art. 2. Nam *affectus corrumpit exiſtimationem* (vt inquit Diuus Thomas cum Ariſtoteles, & cum Platone dicente) *Reuera nimius in ſeipſum* Ariſtot. eth. l. 3. c. 4. l. 6. c. 5 *amor, omnium peccatorum omnibus eſt cauſa: obcecatur quippè circa amatum, qui amat. Quapropter, qui ſe amat, cum ſe ipſum* Plato l. 14 de legib. Dialog. 5. *magis, quam veritatem honorandam putet, quod iuſtum, bonum, pulchrum ſit malè iudicat. Decet ſanè eum, qui magnus vir futurus eſt, neque ſeipſum, neque ſua diligere; ſed iuxta ſemper ſiue à ſeipſo, ſeu ab alio gerantur. Ex hoc ipſo delicto accidit omnibus, vt ignorantiam ſuam eſſe ſapientiam opinentur. Hinc fit, vt quamuis nihil* (vt ità dicam) *Sciamus, ſcire tamen omnia arbitremur*. Hæc Plato, cui S. Franc. Borgia epiſt. circul. Sanctus Franciſcus Borgia aſſentitur cum D. Clemente Papa, quòd *nubes, & fumus* excæcat homines: S Clem Recognit lib 1. En vndè illuſio noſtri intellectus; & ecce quam verum ſit, quòd non omne, quod videtur probabile, probabile eſt. S. Marc. c. 13. Ergò aperiendi oculi. *Videte, & vigilate*: inquit ipſemet Chriſtus.

III. Propterea monet iterum ſapiens, dicendo. *Oculi tui videant recta,* Sapient. c. 4. *& palpebræ tuæ præcedant greſſus tuos*. Vti explicant Diuus Hie- D. Thom. 2. 2. q. 53. art. 4. ronymus ibidem, & Diuus Thomas. *Multa ſiquidem* (inquit S. Cirillus) S. Cirill. l. 1. Apol. moral. c. 3. *cautela in credendo adhibenda eſt, & rei veritas omni diligentia inquirenda: Certè ſtultiſſimum eſt citò credere, & periculoſum poſt leuem credulitatem citius moueri*: quare filium, mo- Dauid. Reg. 3 c. 2. nuit Dauid dicens: *Intelligas vniuerſa quæ facis, & quocumque*

te

Digitized by Google

te verteris; & filius alios ſic quoque monet: *Sine conſilio nihil facias, & poſt factum non pœnitebit*: qua de cauſa etiam Sanctus Apoſtolus Ioannes admonet fideles: *Nolite omni ſpiritui credere; ſed probate ſi ſpiritus ex Deo ſunt. Error enim* (ait Sanctus Ireneus Martyr) *ſecundum ſemetipſum non oſtenditur: ne denudatus fiat comprehenſibilis: ſuaſorio autem cooperimento ſubdolè adornatus, & ipſa veritate* (ridiculum eſt dicere) *veriorem ſemetipſum præſtare, vt decipiat exteriori phantaſmate rudiores. Cum cōmixtum fuerit æramentum argēto, quis facilè poterit, rudis cum ſit, hoc probare?* Propterea admonuit Apoſtolos, & Diſcipulos ipſemet Dei Filius, dicendo: *Eſtote boni Trapezitæ, ſeu probati nummularij*: vt refert etiam Baronius: hi namque nummos examinant, nec leuiter acceptant, ſed probant: ſic & vos (inquit S.Paulus) *omnia probate, quod bonum eſt, tenete*: *efficiamini ſiquidem* (inquit Clemens Alexandrinus) *probi Trapezitæ, alia ſiquidem reprobantes, quod autem bonum eſt tenentes*. Eccl. c.32. S.Ioann.1.c.4 S.Iren. Præf. lib. adverſus Hæreſes. Baron. ann. 34.n.223. S.Paul.Theſſal.1. c.5. Clement. Alex. lib. 1. Stromat. circa finem.

IV. Sapienter propterea ſequentem propoſitionem damnat Innocentius XI. eſt autem hæc. *Generatim, dum probabilitate, ſeu intrinſeca, ſeu extrinſeca, quantumuis tenui modo à probabilitatis finibus non exeatur, confiſi aliquid agimus, ſemper prudenter agimus*: quaſi omne, quod videtur, eſſe tale, ſit tale, ac quod apparet eſſe verum, ſemper ſit verum: contradicta ſuperius. Innoc. XI. Propoſ. 3.

V. Hiſce pſeudoprobabilibus componitur *Theologia Sophiſtica* modernorū Caſiſtarū, quæ *nihil eſt aliud, quā Ars inueſtigatrix colorum, quibus, quod cuiq; libet, coloretur, vt liceat*: ſicuti è contra *ſana Theologia eſt veritatis ſtudium, & notitia, qua cuiq; oſtenditur, quod licet, vt libeat*; *& ex ſuperioribus Radicibus oritur; ſicuti Sophiſtica ex ſequentibus prodit*.

FLOS IX.

Gradus Pſeudoprobabilitatis, ſeu Cenſuræ propoſitionum.

I. *Bonum eſt finiti: malum verò infiniti: & rectè agere vnicè* (dicebat apud Ariſtotelē quidā Philoſophus.) Homo ſcilicet *vno modo bonus eſt; multiſq; nefandus*; *etenim bonum eſt ex integra cauſa: malum verò ex ſingulis defectibus*: explicat S.Dioniſius Areopagita: eodē ferè pacto differendum videtur de veritate. Veritas eſt imago relatiua ad ſuum exemplar, cui omninò reſpondere debet: nam Imago ſi vel lineamentum, vel colorem vnum exemplaris non exprimat; Imago verè non eſt: nam *veritas* (inquit Cornelius à Lapide) *conſiſtit in puncto, in indiuiſibili*. Hinc veritas doctrinæ ſuis prorſus debet cohærere Principijs. Veritas vitæ, legibus penitus conformari: vita enim noſtra veluti pictura eſt, quæ præcepta virtutum, tamquam exemplar, Ariſt. Eth. l. 2.c.6. S.Dioniſ. de Diuin. nom. c.4. §.31. Cornel. in ep. ad Philip.c.3.n.39.

ex-

Digitized by Google

exprimere debet. Quemadmodum autem malum ex ſingulis defectibus, ſic & falſum ex ſingulis, quæ vel doctrinæ, vel vitæ deſunt, quæ adeſſe oporteret, procedit.

II. Sermo, ac propoſitio eſt etiam vti Imago, ſi ſermo reſpondeat doctrinæ Principijs, ac Præceptis virtutum; erit ſermo, locutioque vera: ſin autem diſſentiat, erit falſus: & cum in doctrinis plures ſint veritates peculiares, & in moralibus plura ſint præcepta virtutum quibus, & conſentaneus ſermo, & conformis debet eſſe vitæ praxis: ſic, ſi aduerſabitur vni, vel alteri ſermo, varias ſortietur cenſuras, & qualificabitur diuerſimodè propoſitio, vel quòd ſit imprudẽs, ac improbabilis, &c. Sunt igitur plures gradus Pſeudoprobabilitatis, ſeu plures ſunt propoſitionum Cenſuræ, quas aſcendendo à leuioribus ad grauiores, ſic recenſentur apud Melchiorcanum, Cæſarem Carenam, & Ioannem Caramuelem.

Canuſ. de locis Theolog. lib. 2. c. 16. Carena de offic. Inquiſit. part. 2. c. 16. Caramuel Theol. ration. lib. 3. n. 406.

1 Probabilitas pluribus, & ad minimum duobus, ſpectata ſapientia viris, nititur: vt dictum eſt ſupra, quare ſi vno tantùm nitatur, non probabilis, ſed improbabilis erit, quæ ſi vtrinque ſit æquè dubia, Problematica, dici videtur.

2 Periculoſa, quæ accedit ad errorem, & ad peccatum. Periculum enim eſt timendæ rei (cuiuſmodi eſt peccatum) appropinquatio, & acceſſus, & ideò eius praxis periculo approximat operantem.

3 Scandaloſa, qua quis proximo labendi præbet occaſionem, ac ponit pedibus offendiculum, & viatori foueam fodit.

4 Piarum aurium offenſiua, cuius auditio pijs viris diſplicet.

5 Malè ſonans, quæ in ſe bona eſt: ſed ex adiunctis circumſtantijs, malè ſonat. V.g. Fides iuſtificat, quæ ex circumſtantia præſenti, quod Caluiniſtæ totum tribuunt fidei, malè ſonat.

6 Sapiens Hæreſim, quæ in ſe mala: ſed ex adiunctis poteſt eſſe bona: v.g. Biblia ſacra ſunt falſa; in ſe eſt propoſitio mala; ſed ſi dicatur de particulari Biblia corrupta, erit bona.

7 Temeraria, quæ abſque graui fundamento aliquid graue, & conſulto præſumit aſſerere.

8 Erronea, quæ veritati (nondum tamen ab Eccleſia definitæ) repugnat. Eſt autem error aliud pro alio putare, actus ſcilicet intellectus obiecto deformis: ſicut Ignorantia eſt carentia actus, vt docet D. Auguſtinus apud Gratianum.

Gratian. diſt. 39. c. 1. quãnil.

9 Iniurioſa, quæ alicui ſtatui, vel graui perſonæ detrahit. Schiſmatica, quæ fouet in Eccleſia diſſenſionem, & ſeditioſa in Populis.

10 Blaſphema, quæ Deo, vel Sanctis attribuit, quod non eſt attribuendum, vel non tribuit, attribuendum.

11 Hæretica, quæ veritati manifeſtæ, ac ab Eccleſiæ definitæ aduerſatur.

12 Qui plures optat ſcire propoſitionum cenſuras, ad citatos con-

Digitized by Google

confugiat auctores. Nobis hæc ſufficiant.

Qui has, ſimileſque loquuntur propoſitiones, *vaniloqui, & ſeductores* à Diuo Paulo dicuntur. Propoſitiones verò hiſce notis carentes, ſunt ſana Doctrina, ad quem idem Apoſtolus hortatur Titum, ſic ſcribens: *Tu autem loquere; quæ decent ſanam Doctrinam. In omnibus te ipſum præbe exemplum bonorum operum, in doctrina, in integritate, in grauitate, verbum ſanum, irreprehenſibile; vt is, qui ex aduerſo eſt, vereatur, nihil habens malum dicere de nobis.* D. Paul. Tit. c. 1. D. Paul. Tit. c. 2.

F L O S X.

Pſeudo-probabilium Radices.

RAdix Sapientiæ, cui reuelata eſt, eidem reuelatur erroris radix. Nam (vt dictum eſt) *contrariorum eadem eſt diſciplina*, vt ait Ariſtoteles: de hac radice dici poteſt, quod illa ſit, de qua Moyſes dixit: *Radix germinans* fel. Verùm hæc Radix: non vna; ſed multiplex eſt. Prima autem Deuter. c. 17. 29.

Radix erroris eſt lex male intellecta, contra regulas ſuperius allatas, & Radices: ſicuti etiam eſt Scriptura Sacra, defectu legentium: vnde inquit D. Petrus de Epiſtolis D. Pauli: *ſunt quodam difficilia intellectu, quæ indocti, & inſtabiles deprauant, ſicut & cæteras Scripturas, ad ſuam ipſorum perditionem*; & ideò idem D. Petrus apud Sanctum Clementem Papam, & Martyrem, ſic loquitur: *Multas, vt video ingenioſi homines ex his, quæ legunt, veriſimilitudines capiunt, & ideò diligenter obſeruandum eſt, vt lex Dei, cum legitur, non ſecundum proprij ingenij intelligentiam, legatur* (nota, an pro modernis Theologis intelligi iure poſſit): *ſunt enim multa verba in Scripturis Diuinis, quæ poſſunt trahi ad ſuum ſenſum, quem ſibi vnuſquiſque ſponte præſumpſit; quod fieri non oportet. Non enim ſenſum, quem extrinſecus attuleris alienum, & extraneum, debes quærere, quem ex Scripturarum auctoritate confirmes; ſed ex ipſis Scripturis ſenſum capere veritatis: & ideò oportet ab eo intelligentiam diſcere Scripturarum, qui eum à maioribus ſecundum veritatem ſibi traditam ſeruat. Vt & ipſe poſſit ea, quæ recta ſuſcepit, competenter aſſerere*: Hæc eadem ſunt apud Gratianum, & S. Vincentius Lerinenſes eadē ſentit. Caueant igitur, qui cogunt textū loqui iuxta ſpiritū & conceptum ſuum: nec audiunt maiorum declarationes: ſed proprios ſenſus intrudunt, & ſupponunt pro legibus; eoſque legis colore prætendunt. Vide ad hanc rem etiam Gratianum. Idem quoque ſolet accidere in legendis, ac citandis libris aliorum Auctorum: (vt dicetur infra) ità I. S. Clement. Recogit. l. 10. D. Petrus ep. 2. c. 3. S. Clement. Recognit. l. 10. poſt med. Gratian. diſtinct. 37. relatum. Vincent. ſer. Commonit. 1. c. 35. 36. 37. Gratian diſtin. 37. c. 3. 4. 5. diſt. 45. c. 18.

in ſol.flo.7. Eſdra lib.2. c.6.

ità vt poſſimus cùm Nehemia dicere citantibus: *Non eſt factum ſecundum verba hæc, quæ loqueris: de corde enim tuo tu componis hæc.*

II.

Caram.Theolog.Ration. lib.8. n.899.

Principia ſuppoſita pro certis, ſed reipſa ſolùm apparentia: vndè ſic ſcribit Dominus Caramuel: *languent artes: laborant nugis diſciplinæ, quòd veterum hipotheſes, quas ipſi ſtatuerunt leniter, noſtrates admiſerunt inconſideratè. Nulla eſt facultas, quæ non habeat multa principia valdè dubia; aliqua apertè falſa.* Cuiuſmodi eſſe videtur Recentiorum Caſiſtarum, Principium, nimirum: *qui ſequitur opinionem probabilem, relicta probabiliore prudenter operatur, & ſimilia.*

III.

Car.Theol. fundam.p.1. n.789.

Ratiocinatio non legitimè deducta iuxtà regulas ritè ratiocinandi præſcriptas a logica, non tamen ſcrupuloſa: ſed accommodata ſubiectæ materiæ; vt monet Dominus Caramuel dicens. *Præter Bonifacij regulas ſunt multa etiam Axiomata, quæ vocantur Theologica, quòd ipſis Theologi vtantur; aut etiam interdum abutantur. Video enim ex eiſdem frequenter Axiomatibus diuerſas, aut etiam aduerſas conſequentias deduci, quæ non poſſunt ſine præmiſſarum abuſu.*

IV.

l.nemo C. de ſententia & interlocut. Gratian.diſt. 9.c.11.

Argumentatio ab exemplo (nam inquit Imperator) *legibus, non exemplis iudicandum eſt: Nec quid factum ſit* (ait Pontifex) *ſed quo erat faciendum, inſpicere, debemus,* & ſana ratio etiam exemplis anteponenda eſt; vt inquit S. Auguſtinus apud Gratianum: ſicuti ſi quis pro ſcrupuloſis ſcribat viuendi regulas, hæ non erunt trahendæ in exemplum pro liberioribus in ratione viuendi; quòd tamen vſu-venit. Etenim ipſæ leges, non exempla ſunt regula, ac menſura nobis propoſita ad agendum. Inſuper claudicat argumentatiò ab exemplo, quia vnum indiuiduum, vnumque factum, ac caſus, quamuis in tot ſæpè conueniat, vt videatur eſſe omninò idem caſus, & indiuiduum; nihilominus indiuidua ſemper ſunt numero diuerſa, & aliqua circunſtantia, vel circunſtantiarum varia combinatione, differunt; adeòvt ſicut riuulus ex minerali ſcatens fonte, quò plus decurrit, eò magis amittit fontis virtutem: Sic argumentatio ab exemplis, & ex vno ad aliud deducta, variatur; ità vt *paruus error in principio in fine ſit maximus* ſicut ſi duæ lineæ parallellæ, vna ab alia ſecedat in principio, nulla videatur diſtantia, at procedendo magis deindè diſtat: ſicut Angeli, quorum infimis ſuperioris Hierarchiæ coniungitur ſupremus alterius ordinis, & tandem maxima elucet differentia inter Seraphim, & Angelos inferiores: & ſicut exemplari minus eſt exemplum; ita exemplum minus eſt exemplo, & ſicut Imago inferior eſt originali, & imago imaginis ſemper imperfectior, adeovt decreſcat ſimilitudo, & procedendo diſſimilis tandem fiat exemplari,

V.

Ariſt. Top. lib.1.c.1. Imper.l.natura.ff.de verb. ſignif

Moralia nimis ſcholaſticè, imò & ſophiſticè diſceptantur; vndè oritur Sillogiſmus ſophiſticus (vt inquit Ariſtoteles) *captioſus, litigioſus, fallax, ac cauillatorius*, & præſertim (ait Imperator) ex propoſitionibus per ſe notis, ac veris extenditur ſenſim ratiocinatio ad falſas: *Na-*

tura

Digitized by Google

turam namque cauillationis, quam Græci ſophiſma appellauerunt, hæc eſt; vt ab euidenter veris per breuiſſimas mutationes diſputatio ad ea, quæ euidenter falſa ſunt, perducatur: Verùm *moralia moraliter non metaphiſicè, aut mathematicè ſunt tractanda*: ſecus prodit *cauillatoria iuris prudentia*, & ſophiſtica Theologia, de qua B. Iacoponus Tudertinus dicit, quòd quam plures damnat, & idcircò ſanctè à Summis Pontificibus in dies damnatur; & hi videntur eſſe, de quibus dicit S. Clemens *non veritatis, ſed iactantiæ ſectatores, qui veritatem, non in ſimplicibus verbis: ſed in verſutis, & callidis habitare creditis, & innumerabilia verborum profertis, vnius verbi nequaquam pretio penſitanda*; *Nunquam enim* (dicit Arnobius:) *veritas ſectata eſt fucum*: nam ſicut Simum, & Aquilinum, ſi nimis vel intendatur, vel remittatur, nec naſus videatur (ait Ariſtoteles) ſic moralis, & metaphiſica ſe habent. Volunt iſti vbi ſenſus eſt, & eſſe debet planus, litteralis, & Hyſtoricus, quærere myſteria, & velut Origenes (vt innuit S. Vincentius Linenſis:) omnia eſſe quodammodo allegorica, & quod ſignificent diuerſa, quàm ſonent; & tandem Metaphyſicam doceri volunt, vbi aperta, & ſana traditur viuendi regula; quos & ipſe D. Paulus admonet: *Non plus ſapere, quam oportet ſapere, ſed ſapere ad ſobrietatem*: vndè etiam ipſemet Spiritus Sanctus indicit, quòd (vt innuimus ſuprà) *qui ſophiſticè loquitur odibilis eſt*; quem verſiculum ſic commentatur Cornelius à Lapide: *Conſiliarius, Doctor, vel quilibet alius, qui ſophiſticè; ideſt, captioſè, ambiguè, inſidioſè, acceptoriè loquitur, hic odibilis eſt Deo, Angelis, & hominibus, quibus chara eſt veritas, ſimplicitas, fidelitas; ſapientes verò candido, puro, & ſimplici ſermone, ſuæ mentis conceptus, ſuamque ſapientiam enunciant, ſapientiæq; per rationes demonſtratiuas, vel probabiles puram veritatem indagant, ſuiſque diſcipulis proponunt*.

B. Iacop. l. 1. Satir. 1.
S. Clem. l. 1. Recogn. circa princ.
Arnob. l. 1. aduerſ. Gentiles.
Ariſt. Rhetor lib. 1. c. 4.
S. Vincent. commonit. 1. c. 23. & Baron. ann. 256 n. 46.
Eccli. c. 37. verſ. 23.
Cornel. comment. in Eccli. c. 34. verſ. 27.
Vide ſup. Prælud. n. 16.

VI. Chriſtiani namque hominis profeſſio eſt ſimplicitas: vt exẽplo Chriſti oſtendit S. Iuſtinus Martyr: *Breues eius* (ait) *& compendioſi fuere ſermones, non enim Sophiſta, & Cauillator extitit: ſideò virtus Dei, ratio, & verbũ eius fuit. Non amat veritas angulos* (ait S. Bernardus) *in medio ſtat*. Idem repetit S. Bonauentura: vndè Tertullianus, ſic ſcribit: *noſtra inſtitutio de porticu Salomonis eſt, qui & ipſe tradiderat Dominum in ſimplicitate cordis eſſe quærendum*; Filiuſq; Salomon à Patre Dauid didicit, qui Deo ſic confitebatur: *ſcio Deus meus, quod probas corda, & ſimplicitatẽ diligas: vndè & ego in ſimplicitate cordis mei lætus obtuli vniuerſa hæc*. Hinc reſcripſit etiã Adrianus Papa apud Gratianũ. *Regnũ Dei in ſimplicitate Fidei eſt, non in contentione ſermonis*, & idcircò ipſemet Chriſtus reuelauit S. Birgittæ, ac iuſſit, vt moneret quemdã Regẽ dicens: *caueat præcipuè, ne nouas adinuentiones, et ſubtilitates inducat*: quod exẽplo cuiuſdã ſimplicis Chriſtiani in magna Synodo Nicena cõfirmatur: ſic reſpõdenti Philoſopho Gẽtili: *Deus dedit no*

S. Iuſtin. Apolog. 1. pro Chriſtianis.
S. Bernard. ſerm. 6. de Aſcẽſ. Dom.
S. Bon. opuſc. tom. 2. de Proceſ. Relig. pro. 6. c. 28
Tertul. l. de preſcript. c. 7
Sap. c. 1.
Paralipom. 1 c. 29.
Gratian. diſt. diſt. 37. c. 6.
S. Birgit. reu. extrau. c. 73.

bis

Baron. ann. 325. n. 45. Baron. ann. 325. n. 2.

bis mentem apertam ac ſimplicem, vt credamus non vt diſputemus. Idē ferè dixit S. Spiridion ſimplex, ac Paſtor ouium, & animarum eodem tempore, & loco. Hinc iuxtè occurrit nouis commentis, & conqueritur Summus Pontifex Alexander VII. quod noſtra tempeſtate: *In rebus ad conſcientiam pertinentibus, modus opinandi irrepſit alienus omninò ab Euangelica ſimplicitate, Sanctorumque Patrum doctrina, & quem ſi pro recta regula fideles in praxi ſequerentur, ingens eruptura eſſet Chriſtianæ vitæ corruptela.* Nam ſpiritus bonus Dei ipſe eſt, qui corda fidelium illuſtratione docet, & docendo deducit in viam rectam; hic autem non inuenitur ab his, qui tentant illum curioſis cogitationibus; *ſed cum ſimplicibus ſermocinatio eius. Nec mirum* (inquit S. Franciſcus Borgia) *ſit, ibi abeſſe communicationem, vbi non eſt ſimplicitas.*

Prouerb. c. 3. S. Borgia ep Circu'. n. 12.

VII. Præciſiones, ac Reflexiones, quæ in ſpeculatiuis proſunt, in practicis ſæpius fallunt. Actus enim indifferentes ſuaptè natura, vel in ſpecie, ſi coniungantur hic, & nunc alicui circunſtantiæ malæ, deſinunt eſt indifferentes, & fiunt mali ſimpliciter: quia actu hic, & nunc ſunt affecti tali circunſtantia, quæ determinat eorum indifferentiam ad malum: *malum enim ex ſingulis defectibus*. Ergò non erunt amplius conſiderandi, ac iudicandi tamquam indifferentes; quia iam ſunt re vera determinati, & errant, qui determinatum iudicaret, indifferens: nam iudicium verum eſt, quando conformatur rei: *ab eo enim* (ait Ariſtoteles) *quod res eſt, vel non eſt, oratio dicitur vera, vel falſa*; V.G. Ieiunare eſt per ſe bonum: eleemoſynam dare ſimiliter bonum, attamen ſi in praxi, & de facto fiant ob vanam gloriam, erunt actus reprehenſibiles, ſicut Phariſæorum. Item comedere, indiferens eſt; ſi nihilominus fiat cum ſcandalo puſillorum, malum erit: vt ait S. Paulus: hinc ſapienter Pontifex damnat ſequentem propoſitionem. *Famulus, qui ſubmiſſis humeris ſcienter adiuuat herum ſuum aſcendere per feneſtras ad ſtuprandam virginem, & multoties eidem ſubſeruit deferendo ſcalam, aperiendo ianuam, aut quid ſimile cooperando, non peccat mortaliter, ſi id faciat metu notabilis detrimenti, puta ne à Domino malè tractetur, ne toruis oculis aſpiciatur, ne domo expellatur:* Quia non ſunt facienda mala vt veniant bona; nec vlla eſt vtilitas, quæ peccato damnum compenſet: vt dicetur iterum.

S. Paul. Rom. c. 14.

Propoſit. 51. Innoc XI.

FLOS

FLOS XI.

Aliæ Radices Pſeudo probabilium peiores prioribus.

VT hominis ægritudo ſanetur, perquirenda eſt morbi cauſa, vt hæc remoueatur: *nam ceſſante cauſa, ceſſat, & effectus*, inquit etiam Summus Pontifex: ſic, vt mentis errores ſanentur, eorumdem eſt origo inueſtiganda. Quare hic alij peiores prioribus radices patefiunt. *Pontif. c. de pœnitent. cum infirmitas.*

Initium omnis peccati eſt ſuperbia (inquit Sapiens) Sic omnium ferè errorum intellectus mater eſt præſumptio: hæc quam plures excæcat (aiebat B. Catharina Genuenſis illuſtratiſſima à Deo, miris cęleſtis ſapientiæ ſplendoribus, & ab hominibus illuſtrata inſignibus encomijs) nam *ſcientia inflat* (ſubdit S. Paulus) & vertiginem efficit, & quæ moderata decorat, nimia dedecorat (vt inquit Ezechiel): *Perdidiſti ſapientiam in decore tuo*: vndè qui nimis ſcire ſe iactant, ſtupidi fiunt; propterea (inquit ſapiens) *ne plus ſapias, quam neceſſe eſt, ne obſtupeſcas*: cui ſubſcribit S. Gregorius Papa: *prudentiam ſuam* (ait) *plurimam oſtendunt, qui videri præ alijs prudentiores appetunt. Vnde fit plerumque, vt cum moderatè ſapere neſciunt, etiam fatua loquantur.* Conantur tamen dogmata legibus cõtraria, legibus ipſis velare, & tamquam legibus conſentanea venditare, & ſub nomine, ac colore legis, ſuas opiniones docent; & idcircò apud Ieremiam dicunt: *Sapientes nos ſumus, & lex Domini nobiſcũ eſt*: vti faciebant Seniores Iudeorum, & Phariſei. *Seniorum enim* (inquit S. Ireneus) *ipſorum traditio, quam ex lege obſeruare fingebant, contraria erat legi, quæ data eſt per Moyſem. Propter hoc, & Iſaias ait caupones tui miſcent vinum aqua; oſtendens quòd auſtero Dei præcepto, miſcerent Seniores aquatam traditionem, ideſt aggredientes adulteram legem, & contrariam legi, ſicut & Dominus fecit manifeſtum, dicens eis: quare vos tranſgredimini præceptum Dei, propter traditionem veſtram? Non ſolum autem per præuaricationem fruſtati ſunt legem Dei, miſcentes vinum aqua; ſed & ſuam legem contrariò ſtatuerunt, quæ vſque adhuc Phariſaica vocatur. In qua quædam quidem auferunt, quædam verò addunt, quædã autem quemadmodum volunt, interpretantur, quibus vtuntur ſingulariter Magiſtri eorum.* De iſtis dixit Ieremias: *Arrogantia tua decepit te, & ſuperbia cordis tui*: cui ſubdit S. Paulus: *dicentes ſe eſſe ſapientes, ſtulti facti ſunt. Nã* (inquit Sapiens) *ſuperbus, & arrogans vocatur indoctus.* I. *Eccli. c. 10. B. Cathar. Illuſt. P. 3. c. 34. S. Paul. Corinth 1. c. 8. Ezechiel c. 28. Eccleſ. c. 7. S Gregor. moral. lib. 17. c. 11. Ierem. c. 8. S. Ireneus aduerſ. Hæreſes lib. 4. c. 25. Ierem. c. 49. S. Paul. Rom. c. 1. Prouerb. c. 21.*

Aliqui ſunt, qui plus credunt Magiſtro, ac Rabbinis, quam Moyſi, plus interpreti, quam legiſlatori: Doctoribus, quàm Superioribus: nam quemadmodum *qui* tetigerit picem, *inquinabitur ab ea, & qui communicauerit ſuperbo, induet ſuperbiam*: ſic qui communicau erit, cum homine aliqua opinione affecto, eadem quoque opinione afficietur naturale namque eſt *opinionibus hominum tangi*: Inquit Seneca; Nam cum *Eccli. c. 13. Senec. ep. 16.*

Digitized by Google

ſint homines eiuſdem ſpeciei, eaſdem ſolent pati affectiones multò magis ſi ſint eiuſdem Gentis; iterum magis, ſi ſint eiuſdem Regionis, vel Religionis, vel profeſſionis, veluti etiam Diſcipulus,ac Magiſter: affectus namq; facit, vt facilè videatur bonum; quod amatur: & *modicum fermentum totam maſſam corrumpit*: Hinc dicit Ariſtoteles, quòd *in quærenda veritate multum valet conſuetudo*, & *ſicuti conſueuimus, ità dignamur dici*; &.de hac veritate legitur exemplum valdè Eccleſiæ perniciosum de Didymo, eiuſq; amicis,& aſſeclis in doctrina Origenis: vt refert Baronius:ad rem hanc ſic etiam ſcribit S.Auguſtinus.

S.Paul. Cor. 1.c.5. Galat. c.5. — Ariſtot. Metaph.l.2.c.3. — Baron an. 372.n.94.

III. *Quoniam procliuè eſt humanum genus, non ex momentis ipſius libidinis; ſed potius ſuæ conſuetudinis æſtimare peccata, fit plerumq; vt quiſque hominum ea tantum culpanda arbitretur, quæ ſuæ regionis, & temporis homines vituperare, atque damnare conſueuerunt, & ea tantùm probanda, atque laudanda, quæ conſuetudo eorum, cum quibus viuit, admittit, eoq; contingit, vt ſi quod ſcriptura, vel præceperit, quod abhorreret à conſuetudine audientium, vel quod non abhorreret, culpauerit, ſi animum eorum iam verbi vinxit authoritas, figuratam locutionem putent. Non autem præcipit Scriptura, niſi CHARITATEM, nec culpat, niſi cupiditatem, & eo modo informat mores hominum*: *Intelligebam* (diceret etiam nunc S.Clemens Papa,& Martyr)*quòd ſententia, ac definitiones rerum non pro natura ſua, ac veritate cauſarum; ſed pro ingenijs defendentium falsè imaginarentur, aut verè*: hoc idem videtur innuere S. Vincentius Lirinenſis.

S. Auguſt. de Doctr.Chriſt. l 3.c.10.to.3 — S.Clem.Recognit. ad Iacob.l.1. — S.Vincent cōmon.l.c.25.

IV. Videtur accidere huiuſmodi hominibus,ſicut cōtingit ſeruis Saul, qui in medio Prophetarum prophetabāt,& ipſi,ſicut etiam ipſe Saul. Videtur hi imitari Hæbreos profitentes Doctrinā Thalmud, qui tradit præferendos Doctores Moyſis legi:vt refert Sixtus Senenſis,& innuit S.Hieronymus, & dixit, ac præcauit ipſemet Chriſtus dicens: *In vanum me colunt docentes Doctrinas, & præcepta hominum*.Etenim audiens quidam damnationum Propoſitionum à Summis Pontificibus reſpondit: *Noſtri Doctores diuerſa docent*; cui alter verè prius dixit: *Ego certiſſimus ſum Chriſtum Filium Dei dediſſe claues Regni Cælorum D.Petro, & Succeſſoribus, non autem eas dediſſe tali, vel tali Doctori*. Inſuper ſcio præceptum nobis eſſe in Scripturis obediendum eſſe Prępoſitis, ac Poteſtatibus ſublimioribus; ſunt enim miniſtri, & os Dei Superiores:& illis teſtatus eſt, *Qui vos audit, me audit. Qui vos ſpernit, me ſpernit*: Qua Deo, eiuſque Filio obtemperabo in ſuo Vicario, ac Legatis. Hanc eandem ſententiam profitebatur Sanctus Thomas cum Venerabili Beda apud Baronium. *Maximam habet* (ait Sanctus Thomas) *auctoritatem Eccleſiæ conſuetudo, quæ ſemper eſt in omnibus æmulanda, quia & ipſa doctrina Catholicorum Doctorum ab Eccleſia auctoritatem habet: vndè magis ſtandum eſt auctoritati Eccleſiæ, quam auctoritati vel Auguſtini, vel Hieronymi,*

Saul. Reg. 1. c.19. — Sixtus Senen. Biblior.l.2.v traditiones. — S.Hieron.l.2. Comm. in c. 15. Matth. — Vide infr.F lo 12.13 14.16. & p.3.Pral. 2. n.4. — S.Luc.c.10. — D.Thom.2.2. q.10. art.12. — Baron. ann. 34. n.148.

vel

vel cuiuſcumque Doctoris. Audiant moderni Caſiſtæ, & ex re caueant, ne de ipſis dicat Iob. *Ipſi fuerunt rebelles lumini, neſcierant vias eius, nec reuerſi ſunt per ſemitas eius*. Cum & ipſe Caramuel dicat, eo vſque probabiles eſſe opiniones, quouſque à Summo Pontifice, vel ſacra Congregatione non fuerint reiectæ.

Iob. c. 24. *Caram. Theolog. fundam. p. 2. n. 12. 43. 46.*

F L O S XII.

Doctorum conſulta quanti facienda.

I.

OMnis regula generalis patitur exceptionem: vt vulgò dicitur: nam generi plures adueniunt diferentiæ, quæ diuerſas conſtituunt ſpecies; quamobrem legibus vniuerſaliter latis cępit deſiderari Doctorum interpretatio: inquit Imperator. Eſt autem Doctor, qui poſt exactum in aliqua facultate ſtudium, accipit à competente Principe, poteſtatem interpretandi emergentes ambiguitates ex Regulis, ac Principijs eiuſdem facultatis. Interpretatur enim Doctor, non auctoritatiuè, & iudicialiter; ſed ſcholaſticè, & doctrinaliter. Doctor namque à Doctrina dicitur: *omnis autem doctrina* (inquit Ariſtoteles) *& omnis diſciplina diſcurſiua ex præexiſtenti fit cognitione*.

L. neceſſariū ff. de orig. Iur. *Ariſtot. Poſter. lib. 1. c. 1.*

II.

Hinc Summus Pontifex cum Diuo Hieronymo, ac Salomone, quemlibet Doctorem admonet dicens: *Ne innitaris prudentiæ tuæ; prudentiæ ſuæ innititur, qui ea, quæ ſibi agenda, vel dicenda videntur, Patrum Decretis præponit*: quibus & ipſe Ariſtotiles ſubſcribit dicens: *Probatæ leges id maximè vetant, ne quis ſe legibus ſapientiorem velit oſtendere*. Non enim Princeps concedit illis pro arbitrio ius condendæ legis: ſed ex legibus, quiſnam ſit legis, ac Legislatoris voluntas, dat declarandi facultatem: nam omnis Doctorum reſponſio ex præexiſtentibus debet oriri Radicibus, & eorumdem concluſio, ac conſultum debet poſſe reſolui ad illas, tamquam ad principia moralia; ſecus non eſſet Doctor, ſed illuſor, & ſeductor, & de eiuſmodi, ac ſimilibus iterum diceret Ieremias. *Verè mendacium operatus eſt, ſtylus mendax ſcribarum*. Nā ſicut Doctrina ex primis principijs veluti riuulus ex fōte deducitur; ſic doctrina ipſa debet poſſe reduci, veluti riuulus ad ipſum fontem: ſecus non eſſet ſana doctrina: ſic etiam docet Ariſtoteles in Analaticis: nam Methodus tradendæ doctrinæ eſt duplex. 1. *Cōpoſitionis*, quandò à fundamentis, ac principijs incipimus, vt ad vlteriora progrediamur. 2. *Reſolutionis*, quandò ab ipſis Reſolutionibus, ac reſponſis particularibus regredimur, veluti filo Ariadnes, ad prima principia: vt ſic ad ianuam ſcientiæ reuertamur, & agnoſcamus, an per oſtium intrauerimus, vel aliundè.

Pontif. c. Innitaris de Conſtit. *Prouerb. c. 3.* *Ariſtot. Rhetor. l. 1. c. 15.* *Ierem. c. 8.*

III. Doctor enim eſt veluti Ciſterna, quæ alieni fontis aquis repletur: vndè eidem dicitur, quòd prius ſit *Concha*, quàm ſit *Canalis*: vt monet S. Bernardus: prius Ciſterna, quæ aliundè repleatur, deindè fiat fons, qui alios repleat: *Bibe aquam* (ait Salomon) *de Ciſterna tua, deriuentur fontes tui foras, & in plateis aquas tuas diuide*. Huic cum D. Paulo indicit S. Vincentius Lerinenſis. *Depoſitum cuſtodi, id eſt, quod tibi creditum, non quòd à te inuentum eſt. Aurum accepiſti: aurum redde: nolo mihi alia pro alijs ſubijcias. Intelligatur te exponente illuſtrius, quod antea obſcurius credebatur: eadem, quæ didiciſti, doce; vt cum dicas nouè, non dicas noua*. Debet enim cum Chriſto Doctorum omnium Magiſtro reuerenter profiteri: *Doctrina mea, non eſt mea: ſed eius, qui miſit me. Nam qui a ſemetipſo loquitur, gloriam propriam quærit*. Ergo Doctor ſi à ſemetipſo non loquitur, & iuxta proprium ſenſum, nec gloriolam propriam quærit, debet profiteri doctrinam Summi Pontificis mittentis, ſi Theologus, vel Canoniſta ſit; vel Principis, ſi Legiſta. Ipſe namque Doctor non eſt liber legis: ſed Index, vt poſſit cum Michea Propheta dicere: *Indicabo tibi homo quid ſit bonum, & quid Dominus requirat à te*.

S. Bernard. ſerm. 18. ſuper cantica. Prouerb. c. 5. S. Vincent. commonit. 1. c. 27. S. Ioan. c. 7. Michæ. c. 6.

IV. Monendi igitur ſunt iterum Doctores, quòd ipſi debent legem quaſi lucernam præferre, eamque ponere ſuper candelabrum explicationis, vt omnes lumen videant, non ſuarum opinionum: ſed lumen ſacrarum legum: nam *lucerna pedibus meis verbum tuum* (nota) *& lumen ſemitis meis*: canebat Dauid. Vnde de quolibet Doctore intelligi poteſt, quod à S. Ioanne Euangeliſta dictum eſt de S. Ioanne Baptiſta: *Non erat ille lux: ſed vt teſtimonium perhiberet de lumine*: Sic Doctor non eſt lux, nec ipſius opinio lex: ſed veluti teſtis quid lex iubeat: non eſt auctor ipſe legis: ſed interpres. Vtinam ità vſuueniat, nec adſint, qui Doctorali dignitate inſigniti, veluti Regio Sigillo donati, hac contra Regem abutantur, ſuas opiniones legis nomine decorantes, contra ipſius legis ſententiam. Cum tamen & ipſa Sanctorum Hieronymi, Auguſtini, Iſidori, & ſimilium dicta Sacris Canonibus ſint poſtponenda (vt ſcribit Leo Papa apud Gratianum,) cum ab Eccleſia ſumant, & ipſi auctoritatis robur: *Numquid igitur* (loquar cum Iſaia) *gloriabitur ſecuris contra eum, qui ſecat in ea? aut exaltabitur Serra contra eum à quo trahitur? quomodo ſi eleuatur virga contra eleuantem ſe, & exaltetur baculus, qui vtique lignum eſt*. Attendant Recentiores an doctrinali auctoritate inflentur aduerſus eleuantem eos; & attendant an imitari videantur Lutherum, qui Danielis verbis gloriabatur dicens: *Spiritus ſapientiæ, & intelligentiæ ampliores inuentæ ſunt in me*: vti refert Adrianus VI. in Breui ad Ducem Saſſoniæ anno 1522. ſi hæc ſentis: *Sapientia tua, & ſcientia tua hæc decepit te, & dixiſti in corde tuo. Ego ſum, & præter me non altera* ſcilicet ſapientia. *Arrogantia* ſiquidem (confirmat Ieremias) *tua decepit te, & ſuperbia cordis tui*:

Pſalm. 118. S. Ioan. c. 1. Gratian. diſt. 20. c. 11. de libellis. Iſai. c. 10. Daniel. c. 5. Iſai. c. 47. Ierem. c. 49.

Ergò

Ergò *ne plus ſapias quàm neceſſe eſt, ne obſtupeſcas*: Monet Eccleſiaſtes cui reſpondet Apoſtolus. *Non plus ſapere quàm oportet ſapere, ſed ſapere ad ſobrietatem*. Eccli. c. 7. S. P. Rom. c. 12.

Si Doctor Diuinarum rerum ſcientiam profiteatur *Theologus* nuncupatur; ſi verò profiteatur Iuris poſitiui, ac Sacrorum Canonum cognitionem *Canoniſta* appellatur; ſi Iuris Cæſarei, ac Imperatoriarum legum notitiam, dicitur *Legiſta*. Demum ſi ſpiritualium rerum, ac interioris hominis peritiam profiteatur, *Pater ſpiritualis*, *Director*, *ac Dux* ſpiritualis dicitur. *Theologus* in materia Iuris Diuini tam veteris, quàm noui, cæteris Doctoribus præponitur. *Canoniſta*, in materia Iuris Canonici, ac Pontificij. *Legiſta* in materia legali, ac Iuris ciuilis. *Vnuſquiſque enim in ſua arte ſapiens eſt* (inquit Eccleſiaſticus) & *tractant fabrilia fabri*; cum Poeta vulgus ait. *Sanctus Auguſtinus præfertur in ſubtilitatibus ac quaſtionibus*. *S. Hieronymus in tranſlationibus, ac exponendis ſcripturis*. *S. Ambroſius in ſermonibus*. *Sanctus Gregorius Papa in moralibus*: ita monet B. Angelus à Clauaſio. V. Eccli. c. 38. B. Angel. ſumm. Angel. v. opinio.

Doctor in ſpiritualibus triplici debet pollere virtute, vt idoneus ſit Doctor, & Ductor; ne cęcus cęcum ducens, ambo in foueam cadant (vt aiunt cum Diua Thereſia S. Franciſcus Salenſis, & Ioannes Auila, & dicitur in libro inſcripto Italicè B. Catharina Genuenſis illuſtrata) 1. *ſcientia* illius facultatis, quam profitetur, veluti Theologiæ moralis. 2. *Prudentia* diſcernendi particularia, quæ cuique congruunt, quantum, quomodò, quandò, & cum cæteris circumſtantijs. 3. *Bonitas morum*, quæ paſſionum fumum diſperdat, & lumen a Deo luminum Patre obtineat, ad diſcretionem ſpirituum. Hiſce ſubſcribit iterum S. Thereſia Seraphica Magiſtra ſpiritualium. Prima dos eſt *rara*. Secunda *rarior*. Tertia *longè rarior*: omnium collectio *rariſſima*; vt indicat Spiritus Sanctus dicens: *Conſiliarius ſit tibi vnus ex mille*; vt explicant Cornelius a Lapide, & Diuus Saleſius. VI. Eccli. c. 6. Diuus Saleſ. Introduct. part. 1. c. 14

FLOS XIII.

Doctores qui cauendi.

NOn omnis Doctor eſt doctus; nec omnis doctus eſt probus: quamobrem vel defectu doctrinæ, vel exceſſu paſſionis, aut malitiæ, prodire poſſunt minus tuta conſilia: propterea diſertis verbis vnumquemque monet Eccleſiaſticus: *A Conſiliario ſerua animam tuam; prius ſcito, quæ ſit illius neceſſitas, & ipſe enim animo ſuo cogitabit: ne fortè mittat ſudem in terra, & dicat tibi: Bona eſt via tua, & ſtet* I. Eccli. c. 37. verſ. 9.

S.Matth.c.7. *è contrario videre, quid tibi eueniat*. Sic exponit Cornelius à Lapide ibidem. *Attendite* idcircò (dicit Chriſtus) *à falſis Prophetis, qui veniunt ad vos in veſtimentis ouium, intrinſecus autem ſunt lupi rapaces.* Huiuſmodi Doctores arguebat Ieremias) vt alibi dictum) *quomodò dicitis ſapientes nos ſumus, & lex Domini nobiſcum eſt: verè mendacium operatus eſt ſtylus mendax Scribarum: verbum enim Domini proiecerunt, & ſapientia nulla eſt in eis. A Propheta vſque ad Sacerdotem cuncti faciunt mendacium, dicentes: Pax: Pax: cum non eſſet Pax:* quibus Iſaias quoque ſic minatur: *Væ filij deſertores* (dicit Dominus,) *vt faceret is conſilium, & non ex me, & ordiremini telam, & non per ſpiritum meum, vt adderetis peccatum ſuper peccatum*, vt ſuperius diximus.

Ierem.c.8.

Iſaias c.30.

V.p.1.Rad.

II. Verùm contra hos Doctores, qui ſe accommodant hominum ingenio, & accommodato ſenſu (vt dicitur) eis loquuntur, Theologiq; accommodati dici queunt, valdè clamat Ezechiel: ſimiles eſſent hi Scribis, & Phariſæis, quos Chriſtus ſic arguit: *quare vos tranſgredimini mandatum Dei propter traditionem veſtram. In vanum me colunt, docentes doctrinas, & præcepta hominum, relinquentes mandatum Dei, tenetis traditionem hominum. Væ vobis Scribæ & Phariſæi Hypocritæ: quia circuitis mare, & aridam; vt faciatis vnum proſelytum; & cum fuerit factus, facitis eum Filium gehennæ duplo quàm vos*: quæruntur ſanè aſſeclæ, Clientes, Filij, diſcipuliq; ſpirituales ſub nomine ſalutis æternæ; ſed re vera pro aura, aurove. Vtinam nunquam adueniat illa tempeſtas, de qua ad Timotheum ſcribit Apoſtolus: *Erit tempus cum ſanam Doctrinam non ſuſtinebunt: ſed ad ſua deſideria coacervabunt ſibi Magiſtros, prurientes auribus, & à veritate quidem auditum auertent, ad fabulas autem conuertentur*: & vtinam ſemper nobis dies affulgeat, qua per Ieremiam dicit Dominus: *Dabo vobis Paſtores iuxtà cor meum, & paſcent vos ſcientia, & doctrina.*

Ezech.c.13.
S.Math.c.15.
S.Marc.c.7.
S.Math.c.23.
S.Paul. Timoth.2.c.4.
Ierem.c.3.

III. Nemo igitur Doctorum ſit, qui imitetur Conſtantium quendam Imperatorem, qui cum ei opponeret D. Euſebius Vercellenſis, Canones Eccleſiæ; ipſe reſpondit. *Quod ego volo pro Canone ſit. Me enim ſic loquentem ſuſtinent Epiſcopi Syriæ*; Sic aliqui Recentiores numerant alios complures, qui eos citant, & ideò exigunt, vt eis credatur à cæteris, quaſi Canonibus, vt hic Imperator. Caueant tamen ne ſint ex illis, de quibus conqueritur Deus per Iſaiam dicens. *Tranſgreſſi ſunt leges, mutauerunt ius.*

Baron. ann. 355.n.23.

Iſa.c.24.

IV. Vtinam ſentirent de ſeipſis, quemadmodùm de ſeipſo ſenſit celeberrimus Thomas de Vio Cardinalis Caietanus ſic ſcribens: *Omnes moneo, vt dictorum tantùm rationes videant; atque examinent: & ſic acquieſcant, vel refutent. Non enim tanti ſum, nec ſic arrogans: vt meam proponam auctoritatem: ſed eatenus dico hic, & vbique, quatenus reddita ratio teſtatur. Propterea vbi defecero, Correctori, vt adiutori,*

Caiet. In præfat. cõment. t. prima part. D.Thomæ.

tori,

Digitized by Google

tori, gratias agam. Sequutus eſt Cardinalis iſte exempla Sanctorum Auguſtini, & Hieronymi (vt refert Gratianus diſtinct. 9. ferè tota) & Hieronymus præſertim, qui cum conſuleretur à Summo Pontifice Damaſo, nihilominus ipſe Conſtantinopolim perrexit, vt S. Gregor. Nazianzenum, ac Dydimum conſuleret (vt etiam refert Baronius. *Baron. ann. 379. n. 17.*

V. Non abs re erit ſenſum Cornelij à Lapide hic referre circa Doctorum ſententias, & electionem; ſic enim ſcribit: *Error* (inquit) *in fide eſt Atheiſmus, Paganiſmus, Saraceniſmus, Hæreſis. Atheo enim Atheiſmus; Pagano Paganiſmus; Saraceno, Saraceniſmus; Hæretico hæreſis videtur recta fides, rectaq; via ad ſalutem: at nouiſſima eius ducunt ad mortem, & gehennam: Error in moribus eſt, quo quis licitum putat, & honeſtum, legique Dei conforme, quod difforme eſt, inhoneſtum, & illicitum. Id autem crebrò accidit* (nota) *cum quis nimis indulget, & credit iudicio, vel ſuo, vel imperitorum, aut prauorum Conſiliariorum, Magiſtrorum, Confeſſariorum* etc. *quare tacitè hic monet Salomon; ne quis confidat ſuo iudicio, vel aliorum, niſi nouerit eos peritos eſſe, & probos. Imprudens enim, & infelix eſt, qui ſequens ductum malorum Conſiliariorum, vel Confeſſariorum, rogatus: quo vadis?* Reſpondet. *Quo iſti me ducunt: iſti enim ſe, ſuoſque aſſeclas ducunt ad mortem*. Vide infr. Flo. 16. in fine. *Cornel. in Prouerb. c. 14. verſ. 12.*

F L O S XIV.

Numerus Doctorum non ſufficit ad iuſtificandam actionem.

I. MVltitudo eſt plurimorum indiuiduorum Collectio. Hæc autem triplex eſt: vti videre licet in Romana quōdam Republica. *Plebs*, ac vulgus vilium perſonarū collectio, de qua Virgilius. *Scinditur incertū ſtudia in contraria vulgus. Senatus* Illuſtriū Perſonarū cętus. Populus, qui ex vtroq; cōponitur: hanc etiam videri licet in Republica Chriſtiana. *Plebs* Fideliū hominum multitudo. *Sacer Senatus*; Collegiū Apoſtolicum Cardinalium, ac Sacra Congregatio. Vniuerſalis Eccleſia, ac *Populus Chriſtianus*, qui omnes complectitur. Eodē ferè pacto videtur philoſophandum de multitudine *Doctorum*: quorum eſt *Plebs*; *Senatus*; & *Vniuerſitas*. Huius Princeps, Paſtor, ac Caput Summus eſt Pontifex, cuius aſſiſtrix, ac infallibilis Conſiliaria eſt Dei Patris Sapientia, ac Spiritus Sancti inſpiratio, quæ dat intelligentiam. *Vide p. 3. Præl. ud. 1.*

II. Non omnis autem multitudo rectè ſapit, ac iudicat: nec ſolus numerus Auctorum ſufficit, vt acquieſcamus: vndè (inquit Imperator) ſed neque ex multitudine Auctorum, quòd melius, & æquius eſt iudicare, cū poſſit forſitan, & deterioris ſententia, & multas, & maiores in aliqua parte *Imperat. de Conceptione ff. §. ſed neque.*

Digitized by Google

Pontif. C. tũ inter. C. cum dilectus. C. Dudum, de el. B. parte ſuperare: Eidem conſentit Summus Pontifex; dicens: quòd in electionibus, non ſolùm requiritur *maior pars*; ſed & *ſanior*: vt vult etiam Ariſtoteles, (vt dictum eſt ſupra) Nam (inquit Diuus Bernardus) *cum multi ſint vocati, pauci verò electi, non ſit magnum argumentum ad faciendam rei dubiæ fidem, id eſſe laudabile quod à multis laudatur*: S. Bernard. epiſt. 3?7. *ſed in omni negotio* (dicit iterum D. Bernardus) *validiſſimum argumentum eſt ad faciendam rei dubiæ fidem, id ſemper eſſe melius, quod placet bonis malis autem diſpliceat*: S. Bernard. epiſt. 188. Diuo Bernardo conſentit S. Bonauentura: ſic dicens. S. Bonau. opuſc. tom. 2 ſpecul. diſciplinæ partis 2. cap. 11. *Si plurium* (ait) *opponas ineptias in præmiſſis, habet æmulos plurimos vitium rariſſimos diſciplina: non à pluribus: ſed ab honeſtioribus forma ſumenda eſt*: in hanc venit ſententiam Gerſo: Gerſ. tom. 1. propoſit. facta conſtantia &c. columna. Hinc dicitur in Exodo: Exod. c. 23. *Ne ſequaris turbam ad faciendum malum, nec plurimorum iudicio acquieſcas, vt à vero deuies*. Ita ſentit etiam D. Thomas. D. Tho 2. 2. q. 70. artic. 2.

III. Reg. 3. c. 22 Exemplum habetur in libro 3. Regum cap. 22., vbi quadringenti circiter Prophetæ, quibus credebat Rex, & Populus Iſrael, decipiebant eos. Vnus autem Micheas veritatem profitebatur. Vnus quoque erat Elias Propheta Domini quadringenti, & quinquaginta Prophetæ Baal. Reg. 3. c. 18. Vnus Athanaſius contra tot Arianos; imò contra ferè Orbem vniuerſum veram Doctrinam propugnabat. Vnus D. Euſebius Vercellenſis in Concilio Mediolanenſi Arianorum contra eos, & etiam contra Imperatorem. Baron. ann. 355. n. 23 Plures contra Diuum Gregorium Nazianzenum, pauci verò pro eo. Baron 381. n. 66. Vnus Auguſtinus contra tot Epiſcopos Donatiſtas. Nam *Paucorum eſt recta cum libertate ſententia*. S. Clem. l. 1. Recognit. Oraculum hoc prodiuit ex ore S. Clementis Papæ, & Martyris; hoc idem oraculum confirmat Pius ſecundus ſucceſſor eiuſdem S. Clementis in Cathedra Petri, ita ſcribens ad Ludouicum Galliæ Regem: Cornel. à Lapide in Prouerb. Salom. c. 11. verſ. 14. *Scriptura* (inquit) quæ ait: *vbi multa conſilia, ibi ſalus, Conſiliorum multitudinem non requirit: ſed maturitatem, & digeſtionem; quæ res in paucis, quam in multis facilius reperitur: neque enim honeſtas, aut iuſtitia multitudine facilè ſuadetur, quæ varijs affectionibus agitata, ad pronè frequenter inclinat confuſioni: ſubita eſt conſulentium multitudo neque benè res ſe habet, vbi ſuffragia numerantur, non ponderantur: ſæpè enim fit: vt maior pars meliorem vincat*. Eadem cum Clemente Martyre ſentit Clemens Alexandrinus nixus D. Paulo: Clem. Alex lib. 1. ſtromati. Paulo ante medium. *Sunt enim* (inquit cum Apoſtolo) *multi inobedientes, vaniloqui, mentem decipientes*. Non omnibus ergo dictum eſt: *Vos ſal terræ. Sunt enim aliqui etiam ex his. qui verbum audiunt marinis piſcibus ſimiles, qui cum ab ipſo ortu in ſalſo nutriantur, ſalibus tamen ad condiendum indigent*.

IV. Tantò magis aduertendum eſt in multitudine Auctorum, quò ſæpius lector non aſſequitur ipſorum mentem, vel non ex profeſſo, ſed obiter rem illam tractat auctor; alijſque de cauſis cauendum eſt valdè: vndè (in-

Digitized by Google

(inquit & Çaramuel) aduertendum eſſe in legendis Auctoribus: Nam aliquandò ſunt Doctores; ſed non docti; repetendum enim ſæpè foret cum D. Hieronymo illud Poetæ: *Scribimus indocti, doctique poemata paſſim*. Hoc idem innuiſſe videtur S. Paulus Timotheo ſcribens; *Coaceruabunt ſibi Magiſtros*: *libertini* (vt explicat Cornelius à Lapide ibi) coaceruant, hoc eſt, quàm plures, abſque delectu colligunt Doctores, ac Magiſtros.

Aliquando loquuntur Auctores *narratiuè*, vel *obiectiuè*, vel *interrogatiuè*, vel ad *hominem*, & ex *conceſſis*. Aliquandò torquentur ad alium ſenſum, qui ſi legerentur in fonte, diuerſum ſonarent, & ſimilia.
V. Quandoque etiam Auctores in quibuſdam circunſtantijs talia ſenſerũt, quæ alio loco, & tempore non ſentirent. Hinc S. Franciſcus Borgias monet dicens: *Sanctorum Patrum ſcripta attentè legat, nec audacter quæ ab illis dicta ſunt, proferat. Illi enim ſæpè, vt tempora tum ferebant, cum ſcriberent, & quo fine ſcribebant, non errarunt, nonnulla dixerunt, quæ ſi in hoc ſæculo incidiſſent, non erant dicturi.*

Caram. Theolog fundam. p.1.n.197. & Theol. Ration. lib. 10. ſeuera arg. n.1280.
S. Hieron. Prolog. ſac. ſcript. ad Paulinum.
S. Paul. Timoth. 2.c.4.
S. Borgias de Ratione cõcionandi c.

F L O S XV.

Doctores Sancti ſequendi.

I. ANimæ oculus eſt Intellectus, quo omnia videt; imò & iudicat: verùm duo vel excæcant hunc oculum, vel ſaltem obnubilant, eiuſque adulterant iudicium. Sunt autem. 1. Ignorantia *Mater cunctorum errorum* (vt ait Concilium Toletanum apud Gratianum). 2. varius affectus, quaſi fumus, ſeu potius vitrum coloratum, quo diuerſum apparet oculis obiectum. Nam affectus (inquit Ariſtoteles) *ſunt, quibus homines commoti, differenter iudicant*. Vndè (ſequitur idem Ariſtoteles) *Iudices, cum de præſentibus, ac determinatis iudicent, ſit, vt cum ament, vel oderint, ſua quoque vtilitas connexa ſit, non ſatis queant veritatem perſpicere; ſed propria vel voluptas, vel dolor, iudicia obumbret*; (idem ait Philoſophus) *vnuſquiſque eſt talis, ei finis videtur*: Philoſopho conſentit D. Thomas: qui propterea dicit: quòd *ad rectam actionem agibilium, quæ eſt Prudentia, requiritur quòd homo habeat virtutem Moralem, quæ paſſiones reprimit*. Nam (inquit D. Franciſcus Borgias) *ex incircunciſa voluntate, & amore proprio, aliud etiam incommodum ſequitur, nempè quòd denſiſſima quædam nubes ex corde immortificato exoritur, quæ ipſi præſentiam Diuini conſpectus obſcurat, atque tollit*. Eidem aſſentit S. Clemens Papa, & Martyr cum S. Thoma.

Gratian. diſtin. 38. c. Ignorant.
Ariſtot. Rhetor. l. 2. c. 1. & l. 1. c. 1.
Ariſtot. eth. l. 3. c. 4. l. 6. c. 5.
S. Thom. 1. 2. q. 58. art. 5.
S. Borg. epiſt. 2. circul. de medijs, &c.
S. Clem. lib. 1. Recognit.
S. Thom. 1. 2. q. 94. art. 6.

II. Duo è contra ſunt, quæ intellectum illuminant, ac perficiunt. 1. ve-

Digitized by Google

ra rerum ſcientia. 2. virtus moralis, affectuum moderatrix: vt dictum eſt. His duobus purgatur mentis acies, rectèque dijudicat. Quamobrem Ariſtoteles inquit, quòd: *Studioſus homo* (ſeu virtuoſus) *rectè ſingula iudicat, & ſingulis in rebus id ipſi videtur, quod verè eſt tale*. Hinc eſt quod Doctores Sancti magnæ ſint auctoritatis. In primis etenim omnem adhibuere operam, die, noctuque in lege Domini meditantes; vt ſanam compararent doctrinam.

Ariſtot. ethic. lib. 3. c. 4.

III. Inſuper Sanctis tamquam amicis plurima nota facit Deus: *dat enim ſapientiam diligentibus ſe* (vt inquit ſapiens) prætereà in Sanctis, cum ſit edomita concupiſcentia, non tranſuertit (vt ſolet ipſius inconſtantia) ſenſum intellectus (vt inquit ſapiens): ſed ipſi mundo corde, ſaniſque oculis cuncta clarè perſpiciunt, & idcircò, *Spiritualis omnia iudicat* (vt inquit D. Paulus) & S. Dauid hac de cauſa Deo canebat gratias: *ſuper ſenes intellexi: quia mandata tua quæſiui*: Et quiſque ipſorum partam doctrinam alijs tradit cum D. Paulo: *non in ſermone adulationis: neq; in occaſione auaritiæ: neque quærentes ab hominibus gloriam*: ſed ob vnum Dei honorem, animarum, veritatiſque zelum: vndè eis hac etiam de cauſa credendum. Plus igitur videt oculus Doctoris Sancti, quàm viderint ſeptem ſapientes totius Greciæ in ſapientiſſimis eorum ſpeculationibus, ac quàm poſſint perſpicere de excelſis montibus plurimi ſpeculatores. Etenim *Anima viri Sancti* (inquit ſapiens) *enunciat aliquandò vera, quàm ſeptem circumſpectores, ſedentes in excelſo ad ſpeculandum*. Nam *dilectio Dei*, quæ eſt honorabilis ſapientia (vt inquit Eccleſiaſticus) eſt ſpiritus *ſubtilis, acutus, omnia perſpiciens, & qui capiat omnes ſpiritus; & attingit vbique, propter ſuam munditiam* (vt ait ſapiens.)

Eccli. c. 1. Sap. c. 4. S. Paul. Cor. 1. n. h. 1. c. 2. Pſal. 118. S. Paul. Theſſal. 1. c. 2. Eccli. c. 37. Eccli. c. 1. Sap. c. 7

IV. Hinc mihi elucescit quàm ſapiens, & Sanctum ſit D. Philippi Nerij monitum, ſic dicentis: *eos legite libros, quorum Auctores litera S, prænotantur; Sancti ſcilicet nuncupantur; cuiuſmodi ſunt S. Auguſtinus: Gregorius: Bernardus: Alijque viri Sancti*. Quinimmò ex ore ipſiuſmet Dei exiuit hoc monitum ad Sanctam Birgitam; vt ipſa ſæculi Principibus indiceret: vt *in difficultatibus ſequerentur conſilia timentium Deum, non cupidorum*. Eademmet ſentit, vt repetit S. Bonauentura. *Nam Deus ſuum ſapientiæ ſpiritum* (inquit Cornelius à Lapide) *intelligentem, & Sanctum, communicauit Sanctis Patribus, Eccleſiæ Doctoribus, vti S. Athanaſio; S. Baſilio; S. Nazianzeno; S. Cryſoſtomo, S. Hieronymo; S. Ambroſio; S. Gregorio; S. Bernardo, ac deindè S. Thomæ Aquinati, qui tàm Sanctus fuit, quàm Doctus, & intelligens; indeque dictus eſt Doctor Angelicus; & S. Bonauenturæ; qui Charitatis ardorem ſapientiæ coniunxit, ac lectorem tàm amore Dei accendit, quàm cognitione rerum Diuinarum illuminat: ideoq; dictus eſt Doctor Seraphicus. Hi duo ſui æui fuere quaſi oculi, immò Soles*: Sed quis eſt hic ſimilis iſtis, & laudabimus eum? cum præſertim plures

vit. lib. 2. c. 3. n. 12. S. Brigit. Reuelat. extrauag. c. 75. & ante lib. 8. c. 2. & 23. S. Bonauent. opuſc. tom. 2. tract. 2. de ſex alis ſeraphim. c. 7. Cornel. In lib. ſapient. c. 7. verſ. 22.

Digitized by Google

plures ſanctitatem ſimulent, & hypocriſim præſeferant: vndè ipſemet Chriſtus admonet dicens: *attendite à falſis Prophetis*, & Propheta Dauid exclamat ad Dominum. *Saluum me fac Domine: quoniam defecit ſanctus*. Ergo patefit, quòd Sanctis ab Eccleſia iam agnitis, fidendum ſit: quibus tamen Neoterici nouas audent præponere opiniones. *Pſal. 11.*

V. Verùm dicet aliquis neminem eſſe præſumendum malum; immò bonum; quia *Charitas non cogitat malum* (vt inquit S. Paulus) quod à S. Bernardo diſertè explicatur in ſermone quodam. Ergò ſi quilibet bonus eſt putandus, multò magis Doctor Religioſus, & Confeſſarius. Etenim ſi approbatur ab Epiſcopo, & exponitur audiendis Confeſſionibus, idoneus eſt cenſendus. Hoc ſiquidem verum eſt inter pares, & militat cum non agitur de vitando periculo; cum verò quis eſt ſuperior, vel diſcrimen eſt proprij damni; tunc Prudentia, & Charitas exigunt, vt iudicemus, non *per definitionem*; ſed *per ſuppoſitionem*, & conditionatè, vt ſic malum facilius præcaueamus; vt docent S. Thomas, & S. Bernardus ibidem. Nullum autem periculum eſt maius ſalute animarum. Ergò maximè in hac re cauendum ab hominibus, & videndum attentè, cui noſmetipſos credamus. *Audite* (monet Sapiens) *Filij diſciplinam Patris*; & audite quoque Fratres Magni Patris conſilium. *S. Paul. Cor. 1. c. 13. S. Bern. ſerm. 40. in Cant. S. Thom. 2. 2. q. 6c. art. 4. ad 3. Prouerb. c. 4.*

FLOS XVI.

Noua Diuinæ legis à Recentioribus Caſiſtis interpretatio.

I. VT Dei iram declinarent, nomenque ſibi celebrarent, ac noua via aſcenderent in Cœlum, meditati ſunt inania Filij Adam: Nam ſtatuerunt ædificare Turrim, cuius cacumen pertingeret ad Aſtra. Verùm Deus eos confundit (vt Geneſis narrat): ſic noſtra tempeſtate Recentiores Caſiſtæ docentes opinionem ſupra opinionem (*nullus enim terminus falſo eſt*: ait Seneca epiſt. 16.) videntur velle ædificare doctrinæ Turrim, qua declinetur ira Dei, remouendo peccatum iræ Diuinæ fomitem: nam de quodam ipſorum gloriantur dici: *Ecce qui tollit peccata mundi*. Eodemque tempore comparare ſibi nominis celebritatem ſtudent, ac veluti ſcalis ſecretis ducere homines in Paradiſum: Dicunt enim: *qui noſtram profitetur* Doctrinam, *Tutus eſt: vita viuet*: At confunduntur per os Summorum Pontificum, Diuinæ legis legitimorum interpretum; (vt dicetur etiam in tertia parte) quibus interim per Ezechielem ſic minatur Deus: *Væ Prophetis inſipientibus, qui ſequuntur ſpiritum ſuum: dicentes ait Dominus: cum Dominus non* *Geneſ. c. 11. Ezech. c. 13.*

miſſe-

Digitized by Google

miſſerit eos , & perſeuerauerunt confirmare ſermonem .

II. Via ſiquidem ad vitam , non eſt Doctorum opinio : ſed Diuinæ legis veritas : vndè Christus reſpondit : *Si vis ad vitam ingredi, ſerua mandata : omnia autem mandata tua veritas* (ait Dauid) *& lucerna pedibus meis verbum tuum , & lumen ſemitis meis* : propterea ipſe de ſe profitebatur Dauid ; *viam veritatis elegi: iudicia tua non ſum oblitus* : (qui iterum Deo canit) : *Beatus homo , quem tu erudieris Domine , & de lege tua docueris eum* . Quam iuſtè verò condemnentur , ſequens patefaciet mandatorum Dei examen .

Matth. c.19. *Pſalm.118.* *Pſalm.118.* *Pſalm.93.*

I. Mandatum Dei .

Deum tuum adorabis , & illi ſoli ſeruies . Hoc primum Decalogi mandatum , magnopere diſtrahunt moderni Caſiſtæ : nam Martinus Becanus refert quorundam opinionem dicentium : licere adorare Idolum , & illi incenſum offerre, modo fiat animo ſimulandi : ſine interna voluntate profitendi falſam ſectam . Huic derogant etiam Propoſitiones ſequentes damnatæ....... ab Innocentio XI. ſcilicet 4.5.6.7. minuunt enim obligationem colendi Deum frequentioribus actibus Fidei, & dilectionis.

Exod. c.20. *Deuter. c.6.* *S.Matth c.4.* *Becan. tract. de virtutibus Theologicis c.10.q.5*

II. Mandatum .

Non aſſumes Nomen Dei in vanum : Contra hoc Dei mandatum militant Propoſitiones damnatæ ab Innocentio XI. ſcilicet 24.25.26. quæ aſſerunt poſſe vocari Deum in Teſtem mendacij leuis , & iurare ſine animo iurandi , & iurare cum reſtrictione mentali : Deus enim non irridetur (vt ait S.Paulus) ergo non eſt vocandus in teſtem rei leuis, multo minus falſæ, nec animo veluti iocandi .

S.Galat. c.6.

III. Mandatum .

Memento vt diem Sabbati ſanctifices . Verùm noſtri moderni ſic dicunt : Præceptum ſeruandi feſta non obligat ſub mortali ſepoſito ſcandalo, ſi abſit contemptus . Iuſtè propterea damnata ab Innocentio XI. & eſt Præpoſitio 52.

IV. Mandatum .

Honora Patrem , & Matrem tuam . Aduerſantur Propoſitiones damnatæ ab Innocentio XI. ſcilicet 14. quæ ſic dicit: *licitum eſt cupere mortem Patris , non quidem , vt malum Patris , ſed vt bonum recipientis ; quia nimirum ei obuentura eſt pinguis hæreditas* ; & 15. *licitum*

Digitized by Google

tum eſt filio gaudere de Paricidio Parentis, à ſe in ebrietate perpetrato, propter ingentes diuitias indè ex hæreditate conſecutas.

V. Mandatum.

Non occides. Hoc mandatum quo homo ſummi Dei Imago prohibetur occidi, adeo parui fit à modernis, vt vnus aureus ſatis ſit, vt impunè poſſit quis iſtud tranſgredi: ſic enim ait Propoſitio 31. damnata ab Innocentio XI. *Regulariter occidere poſſum furem pro conſeruatione vnius aurei.* Aduerſantur etiam huic mandato eiuſdem Pontificis Propoſitiones 30. 32. 34. 35. ab illo ſcilicet damnatur: hoc enim modo hæ ad ipſos Pontifices ſpectant.

VI. Mandatum.

Non mœchaberis. Opponitur huic Propoſitiones 41. Alexandri VII. quæ ſic dicit: *Non eſt obligandus concubinarius ad eijciendam concubinam, ſi hæc nimis vtilis eſſet ad oblectamentum concubinarij, vulgò Regalo, dum deficiente illa, nimis ægrè ageret vitam, & aliæ culpæ tædio magno concubinarium afficerent, & alia famula nimis difficilè inueniretur.* Item Innocentij XI. Propoſitiones 9. 48. & 49.

VII. Mandatum.

Non furaberis. Aduerſantur huic præcepto Propoſitiones Innocentij XI. 36. ſcilicet. *Permiſſum eſt furari non ſolum in extrema neceſſitate; ſed etiam in graui,* & 39. quæ aſſerit quod: *qui alium monet, aut inducit ad inferendum graue damnum tertio, non tenetur ad reſtitutionem iſtius damni illati:* Item eiuſdem Propoſitio 37. 38.

VIII. Mandatum.

Non loqueris contra proximum tuum falſum. Interpretantur hoc mandatum ſic Recentiores. *Si quis, vel ſolus, vel coram alijs, ſiue interrogatus, ſiue propria ſponte, ſiue recreationis cauſa, ſiue quocumque alio fine iuret ſe non feciſſe aliquid, quod re vera fecit, intelligendo intra ſe aliquid aliud, quod non fecit, vel aliam viam ab ea, in qua fecit, vel quoduis aliud additum verum, re vera non mentitur, nec eſt periurus.* Propoſit. 26. Innoc. XI. *Item. Probabile eſt non peccare mortaliter qui imponit falſum crimen alicui, vt ſuam iuſtitiam, & honorem defendat, & ſi hoc non ſit probabile, vix vlla erit opinio probabilis in Theologia.* Propoſit. 44. eiuſdem.

IX. Man-

IX. Mandatum.

Non concupiſces Vxorem proximi tui. Huic repugnare videtur Propoſitio 40. Alexandri VII. quæ permittit etiam carnalia oſcula, ſic enim ait. *Eſt probabilis opinio, quæ dicit eſſe tantùm veniale oſculum habitum ob delectationem carnalem, & ſenſibilem, quæ ex oſculo oritur, ſecluſo periculo conſenſus vlterioris, & pollutionis.*

X. Mandatum.

Non concupiſces rem proximi tui: non ſolùm Recentiores docent poſſe deſiderari rem alienam; ſed etiam cum morte Domini eiuſdem rei. Audite Propoſitionem 13. ab Innocentio XI. damnatam. *Si cum debita moderatione facias, potes abſque peccato mortali, de vita alicuius triſtari, & de illius morte naturali gaudere; illam inefficaci affectu petere, & deſiderare; non quidem ex diſplicentia perſonæ; ſed ob aliquod temporale emolumentum.*

S. Marc. c. 7. Meritò Chriſtus Ieſus ſicuti Scribis, & Phariſæis, ſic iterum exprobraret Recentioribus dicendo: *Benè irritum feciſtis præceptum Dei; vt traditionem veſtram ſeruetis*: de quibus etiam dicit Pſaltes, quòd: *Errauerunt ab vtero, locuti ſunt falſa*: Nam Recentiora ingenia, cum ſecedant ab vtero Eccleſiaſticæ doctrinæ, ſeu ab antiqua, & ſana morum diſciplina, loquuntur falſa; & vtinam non contingat illis etiam flere, dicendo: *Errauimus à via veritatis, & Sol intelligentiæ non eſt ortus nobis*. De huius modi neſcio an ſcribat Apoſtolus: *mali homines, & ſeductores proficient in peius, errantes, & in errorem mittentes*: & Dauid quoque Rex canat: *narrauerunt mihi iniqui fabulationes: ſed non vt lex tua: nam lex tua veritas*. De huius modi Doctoribus conquerebatur Iſaias dicens: *Argentum tuum verſum eſt in ſcoriam. Argentum tuum, ideſt*, (vt explicat hic Lyranus) *lingua Doctorum, & Sacerdotum verſum eſt in ſcoriam, ideſt à veritate in falſitatem per malam legis expoſitionem*: & Fabula Rabbinorum facta eſt veritas Recentiorum, quam refert Cornelius à Lapide, & Lyranus.

(Margin: Pſalm. 57. Sap. c. 5. S. Paul. Timoth. 2. c. 3. Pſalm. 118. Iſa. c. 1. Lyran. in c. 1. Iſai. Cornel. in Deuter. c. 33. verſ. 2. Lyran. in id. c. 33.)

FLOS XVII.

Recentiorum Probabiliſtarum abſurda.

I. Ariſt. Prior. lib. 2. Ariſt. Phiſic. lib. 1. EX *veris* propoſitionibus *nil* ſequitur, *niſi verum*, & *vno inconuenienti dato plurima contingunt*: dicit Ariſtoteles. Si ergò eſſet vera Probabiliſtarum Modernorum doctrina, non ſequeretur niſi ve-

rum

rum in bona conſequentia: ſed cum plura ſequantur abſurda, dicendum eſt, quod inconueniens ſit, & idcircò plura alia inconuenientia contingant. Sunt autem hæc inter alia.

I. Sapientia tantæ eſt pulchritudinis, quæ ſi oculis cerneretur, mirabiles excitaret amores (ait Plato apud Ciceronem) *eſt enim ſpecioſior Sole*; ſubdit Salomon: vtpotè quæ eſt *candor lucis æternæ*: quamobrẽ idem Rex fatebatur: *amator factus ſum formæ illius*; quare cæteros omnes hortatur ad illam diligendam dicens: *Diligite ſapientiam: diligite lumen ſapientiæ: poſſide ſapientiam, &c.* Hæc tenebroſis mentibus diẽ affert; & hanc de Cęlis in terras attulit verbũ Dei, lumen de lumine: vt illuminaret omnẽ hominem venientẽ in hunc mundũ: & ſanctiſſimè gloriabatur dicens: *ego ſum lux mundi, qui ſequitur me, non ambulat in tenebris; ſed habet lumen vitæ. Ego lux in mundũ veni, vt omnis qui credit in me, in tenebris non maneat. Dum lumen habetis, credite in lucem.* Cic. off. lib. 1. Sap. c. 7. Sap. c. 6. S. Ioan. c. 8. S. Ioan. c. 12.

II. Hæc amicos Dei conſtituit (vt inquit Sapiens) & non ſolùm eſt ſpeculatiua; ſed & practica, doctrix ſimul fidei, & morum: nam *per manus illius innumerabilis honeſtas*: hanc idcircò poſtulat Dauid à Deo indiſtinctè: *Emitte lucem tuam, & veritatem tuam; ipſa me deduxerunt, & adduxerunt in montem ſanctum tuum, & in Tabernacula tua*: hac etiam & gauderent Hæbrei, hortabatur Iſaias: *ſurge illuminare Ieruſalem: quia venit lumen tuum, & gloria Domini ſuper te orta eſt: quoniam ecce tenebræ operient terram, & caligo populos: ſuper te autem orietur Dominus, & ambulabunt gentes in lumine tuo, & Reges in ſplendore ortus tui*: de hoc ſcribit S. Paulus: *vt filij lucis ambulate: fructus autem lucis eſt in omni bonitate, & iuſtitia, & veritate.* Innumera huius recenſet encomia in Prouerbijs Salomon præſertim capite primo aſſerens, quod *ſapientiam, atque doctrinam ſtulti deſpiciunt.* Et in Eccleſiaſte cap. 2. Sap. c. 7. Sap. c. 7. Pſalm. 42. Iſai. c. 60. S. Paul. Eph. c. 5. Eccleſ. c. 2. Cornel. in dict. caput verſ. 13.

III. Ergò magnum bonum eſt lux ſapientiæ, & ingens malum hac carere: nam ſine hac pereunt gentes: *quoniam* (ait Baruc) *non habuerunt ſapientiam, interierunt propter ſuam inſipientiam*, & Infernus propter ignorantiam dilatauit os ſuum: vt inquit Propheta Iſaias: *quia non habuit ſcientiam, propterea dilatauit Infernus animam ſuam*: diſce igitur (ait iterum Baruc) *vbi ſit prudentia: vbi ſit virtus: vbi ſit intellectus, vt ſcias ſimul, vbi ſit lõgiturnitas vitæ, et virtus: vbi ſit lumẽ oculorũ, et pax*: ſi quis autẽ *indiget ſapientia, poſtulet à Deo* (inquit S. Iacobus) *omnis* enim *ſapiẽtia à Domino Deo eſt*: ait Eccleſiaſticus: Ergò ingẽs malũ carere ſapiẽtia, quæ donũ Dei eſt, magnoperè à Deo ipſo expetẽdũ. Baruc. c. 3. Iſa. c. 5. Baruc. c. 3. S. Iacob. c. 1. Eccli. c. 1.

IV. Verùm à ſuperioribus aliena ſentiunt noſtræ tempeſtatis auctores. Etenim ſic videntur ratiocinari. Si clara eſt legis veritas; nil aliud nobis remanet, niſi claræ legis veritati obſequi: at cum lex ſit nobis onus, exoptanda eſt aliqua excuſatio ab obſeruatione eiuſdem: excuſatio verò oriri non poteſt, niſi aliqua occurrat dubietas. Dubietas enim multiplicẽ

Digitized by Google

ſolet præbere ſenſum, & ideò in dubietate datur locus opinandi, & vbi locus eſt opinandi, locus datur excogitandi aliquam rationem, ac colorem; quo cuiuſque cogitatio, ac opinio vero ſit ſimilis, & conſequenter probabilis: nihil eſt (ait Cicero) quod dicendo non fiat probabile, vel quod paſſio aliqua probabile ſuadeat, & vt talis, fundamentum erit prudenter operandi, & ſic nobis faciemus iter planum ad Cœlum: vndè prodit hoc dogma ſacroſanctum Recentiorum. *Qui ſequitur opinionem probabilem*, prudenter agit. Ergo lumen ex horum ſententia non prodeſt, ſed officit, & melior eſt nox, quàm ſit dies: propterea, quæ clara ſunt, varijs modis, excogitatiſq; artibus, ac ſubtilitatibus obſcurare contendunt; quia nox magis fauet ipſorum ingenijs: en autem verba famoſi inter ipſos. *Quæ ſunt de neceſſi-*
Caram. Theolog. ſudam. de dic. ad Innoc. X. *tate* (ait Caramuel) *præcepti fortè luce non indigent. Securius enim ſæpè iter agimus nocte; & nihil aliud ſunt probabiles Theologorum ſententiæ, quàm quædam ſcholaſticæ noctes, quæ conſcientias multis*
Prouerb. c. 4. *periculis liberant*. Ab vno diſce omnes. Cui reſpondet Salomon, quòd *via iuſtorum lucida; impiorum tenebroſa*.

V. Hi ſanè videntur facto ipſo ſentire cum quibuſdam apud Iob: qui
Iob. c. 21. dixerunt Deo: *Scientiam viarum tuarum nolumus*; & ideò iure
S. Ioann. c. 3. poſſet iterum dolere Chriſtus, quòd, *dilexerunt homines magis*
S. Bern. ſerm. 17. ſuper Cãtica. *tenebras, quam lucem; erant enim eorum opera mala*: Audiant Diuum Bernardum quid ad hanc rem ſentiat: *Agnoſcite* (dicit S. Bernardus) *Peſſimæ matris ignorantiæ, peſſimæ itidem filiæ duæ ſunt; falſitas, & dubietas. Illa miſerior, iſta miſerabilior: Pernicioſior illa, iſta moleſtior. Cum loquitur ſpiritus, cedit vtraque. Et eſt non ſolum veritas; ſed & certa veritas. Eſt quippè veritatis ille ſpiritus, qui contraria falſitas eſt; eſt & ſapientia, quæ cum ſit candor vitæ æternæ, & vbique attinget propter ſuam munditiam, obſcurum ambigui non admittit*: vbi notandum quod ignorantia malum, & dubietas ſimiliter, & quòd ſpiritus Dei non admittit am-
Eccleſ. c. 2. biguitatem. Ergo nec liberas opinionum noctes: nam *ſtultus eſt*,
Pſalm. 93. *qui ambulat in tenebris*: ait Eccleſiaſtes. Quamobrem Dauid canit Deo. *Beatus homo, quem tu erudieris Domine, & de lege tua docueris eum*: ſed iuxta Recentiorum ſententiam non *Beatus*; ſed *miſer*; qui illuminatur, & docetur, quòd quàm ſit abſurdum, nemo non videt: & quod felicior ſit nox, quàm dies; ignorantia, quàm ſcientia; eſt Sole clarior inſipientia: & videtur hic re-
S. Ioan. c. 3. petendum illud Euangelij quod, *qui malè agit, odit lucem*: & qui odit lucem, malè agit. Præcepit enim Deus; vt diliga-
Sap. c. 7. mus lucem ſapientiæ: quam optauit Sapiens, & obtinuit: *Optaui, & datus eſt mihi* ſpiritus ſapientiæ, & propoſui pro luce habere illàm, quæ *eſt ſapientium emendatrix*.

VI. Ex præcedenti abſurdo aliud abſurdius erumpit, quod, vt innoteſcat

Digitized by Google

cat magis ita eſt differendum. Recentiores laxas collaudant opiniones, eaſque *benigniores* dictitant, ac per accidens *ſecuriores*, eò quòd non aſtringant, & remouentes (nouæ benignitatis ingenio) obligationē legis, arcent (vt dictum eſt à periculo labendi: quia *vbi non eſt lex, nec præuaricatio.* Sicut è contra, qui multiplicat præcepta videtur extēdere rete pedibus fidelium, ac fodere foueam viatoribus, occaſionemq; præbere hominibus cadendi: vt ait D. Paulus: *quod occaſione accepta peccatum, per mandatum operatum eſt in me omnem concupiſcentiam. Sine lege enim peccatum mortuum erat*: *ſeruus enim ſciens* (per mandatum) *voluntatem Domini ſui, & non faciens, vapulabit multis.* Vt inquit S.Lucas, ſi verò neſciat, excuſabitur: Ergo benigniores ſunt Recentiores: ſeuerè autem antiquiores: concludunt hi: verùm hic dubijs ſermo, plenus eſt mortifero veneno. Etenim ſi benigni ſunt, qui legem remouent. Ergo Deus qui legem ponit, benignitate carebit: ergo laqueū inijcit creaturis. *Ergo præceptum Domini lucidum, illuminans oculos*, præbebit offendiculum ad ruinam animarum, hanc dicendi rationem tribuebat Catholicis impius Italianus Epiſcopus Capuæ: vti refert Baronius. Quod impium eſt cogitare, ne dum effari. Immò è contra (ait Dauid): *Dulcis & rectus Dominus, legem dabit delinquentibus in via*: vbi Caſſiodorus ſic exponit: *ſed ne quis* (ait) *hanc adſtrictionem crederet ex aſperitate veniſſe, conſilium latæ legis, exponit, ideſt bonitatis, ac dulcedinis*: *Bona ſiquidem eſt lex* (ſubdit S.Paulus) *ſi quis ea legitimè vtatur*: & S.Auguſtinus (inquit) quòd *præcepta ipſa omnia medicamenta erant*: & ideò *ſapiens* (inquit Eccleſiaſticus) *Non odit mādata*: quinimmò *Homo ſenſatus credit legi Dei, & lex illi fidelis*: hinc deprecabatur Dominum Dauid, dicens. *Legem pone mihi Domine*: & iterum: *vias tuas Domine demonſtra mihi, & ſemitas tuas edoce me*: Non igitur Rete, nec laqueus ſunt Dei leges. Nec ſeueri eam docentes.

Caramuel. Theol. fund. p. 1. n. 265. — *S.Paul.Rom. c.7.* — *S.Luc.c.12.* — *Pſalm.118.* — *Bar. an.41* — *S.Aug.in Pſ. 57.* — *Eccli. c.53.* — *Pſalm.118.* — *Pſalm.24.*

Procedit vlterius noua hæc ſchola, vt videatur exoſam reddere Chriſti Crucifixi imitationē: nam *qui ſunt Chriſti carnē ſuā crucifixerunt cū vitijs ſuis, ac concupiſcentijs*: & ait S.Paulus: hi verò placentia loquuntur, ac benigniora humanitati, dicentes, hac ſuarū opinionū via, tutum iter haberi. Iactant iugum Chriſti ſuaue, nec nos eſſe auſteritate grauandos: Verùm aduerſus hos S.Paulus Philippenſes monet. *Imitatores mei* (caſtigabat autē ipſe corpus ſuū) *eſtote fratres, et obſeruate eos; qui ità ambulant ſicut habetis formā noſtrā: multi enim ambulāt, quos ſæpè dicebā vobis* (nunc autē, & flens dico) *inimicos crucis Chriſti: quorum finis interitus; quorum Deus venter eſt & gloria in confuſione, qui terrena ſapiunt*: an huiuſmodi doceant Recentiores: vide damnatas propoſitiones à Sūmmis Pontificibus, & præſertim octauam, & nonam Innocentij XI. ſcilicet: *Comedere, & bibere vſq; ad ſaturitatem* (aliqui explicant vſq; ad vomitum) *ob ſolam voluptatem, non eſt peccatum, modo non obſit valetudini: quia licitè poteſt appetitus naturalis ſuis acti-* VII.

S. P. Galat. — *S.Paul. Philip. c.3.*

Iſai. c. 22. *bus frui. Item opus Coniugij ob ſolam voluptatem exercitum, omni pe-*
nitus caret culpa, ac defectu veniali. Reuera videntur eiuſmodi homi-
S. P. Cor. 1. c. 15. nes apud Iſaiam; D. Paulum, ac Sapientem profiteri: *Comedamus, &*
bibamus. Cras enim moriemur. Iuſtè propterea à tribus prædictis com-
Sap. c. 2. petentibus Iudicibus etiam damnantur.

FLOS XVIII.

Libertas opinionum diuiſio vnitatis.

I. EA eſt libertatis, non ſolùm tuendæ; ſed & ampliandæ libido: vt li-
bertatem ſibi arrogent etiã in opinando, vbi libertas non eſt, iuxta
Ariſtot. Verũ tolerabilis fortè eſſet huiuſmodi vſurpatio, ni oriretur in-
de vnitatis diuiſio, & alia incõmoda emergerẽt: vt ex ſequẽtibus patebit.

II. Tot ſunt ſententiæ, quot capita: nam *vnuſquiſque in ſuo ſenſu abun-*
1. Capienda ff. de reg. iur. *dat*, & quæ in obſcuro fiunt, vnuſquiſq; iudicat iuxta propriam affe-
ctionem, & præoccupationem: vt inquit Imperator: & qualis vnuſquiſ-
que eſt, taliter iudicat: *quidquid enim recipitur, admodum rei reci-*
pientis, recipitur: vulgò dicitur cum Ariſtotele: vndè fit, vt cum tot
ſint numero homines; totque ſint hominum affectiones, multiplicentur
S. Paul. Cor. 1. c. 1. opiniones ſuper numerum arenæ maris, contra D. Paulum hortantem;
vt ſimus perfecti in eodem ſenſu.

III. Inſuper cum numquam in eodem ſtatu permaneat homo: ſed facilè
opinionem mutet, ſitq; ambulatoria hominis voluntas, vſque ad mor-
S. Ioan. c. 11. tem, quod etiam innuere voluit ipſemet Chriſtus, dicens: *Non ne duode-*
cim ſunt horæ diei; hinc euenit, vt idem homo paſſim alias ſibi fingat
opiniones, ſibiq; diſſimilis fiat: multoque repræhenſibilior eſt, ſi penitus
libera, ac ad libitum ſit opinionis electio, vel mutatio, nam fluctuatio
Sen. epiſt. 120 malæ menſes ſignum eſt: (ait Seneca) *Sapientiaq; eſt idem velle, & idem*
Idem ep. 20. *nolle*: ait idem: immò Sapiens in Scripturis aſſerit, quòd *ſpiritus bonus*
Sap. c. 7. *eſt ſtabilis*; ſicut leuitas dedecet fidelem hominem: vt teſtatur idem
S. Paul. Cor. 2. c. 1. Paulus. Eadem namque ratio eumdem producit aſſenſum. *Idem* enim
Ariſtot. lib. 2 de generat. & corrupt. (ait Ariſtoteles) *& ſimiliter ſe habens, idem aptum natum eſt facere*.
Huiuſmodi autem leuitas ab Eccleſiaſtico etiam damnatur, dicente:
non te ventiles ad omnem ventum, & non eas in omnem viam: cui con-
Eccli. c. 5. cordat S. Paulus dicendo: *Ne ſimus paruuli fluctuantes, nec circumfe-*
S. Paul. Eph. c. 4. *ramur omni vento doctrinæ*.

IV. Vlterius, cum *cogitatio humanis cordis ſit prona ad malum* (vt dixit
Geneſ. c. 8. ipſemet Deus); hinc ſequitur; quòd hominum opiniones, ſint vanæ: vn-
Pſalm. dè dicit Dauid: *Dominus ſcit cogitationes hominum: quoniam vanæ*
ſunt: & idcircò non eſt recta, quam ſuis vanis opinionibus, ſibi format,
S. Matth. c. 7. norma viuendi; *non* enim *poteſt Arbor mala, bonos fructos facere*.

Ad huc

Digitized by Google

Ad huc itur in peius: *Ex abundantia enim cordis os loquitur*: V.
quare cum diuerſa ſint cordis humani ſenſu, diuerſa quoque ſunt genera linguarum. Vnus dicit bonum: alter malum, & vnus, idemque ſemel affirmat, & iterum negat; & ecce confuſio Babel: contra eundem Paulum monentem: *vt idem dicatis omnes, nec ſint in vobis ſchiſmata*.

S. Matth. c. 12. S. Paul. Cor. 1. c. 1.

Demum proceditur ad maiora. *Omne animal diligit ſibi ſimile*: (vt ait Eccleſiaſticus) & ſicuti ſimilitudo eſt cauſa amoris: ſic diſſimilitudo cauſa auerſionis: quamobrem cum homines in nobiliori parte; quæ eſt intellectus, ſint diſſimiles, oritur hinc vnitatis diuiſio. Non enim diu perſeuerat voluntatum vnio: vbi eſt opinionum diuiſio. Ipſemet Doctor Gentium Paulus oſtendit: nam cum ſeminaſſet ipſe controuerſiam de Reſurrectione inter Phariſæos, & Saducæos, *ſoluta eſt multitudo*. Quinimmò ipſemet Paulus diſſentiens à S. Barnaba ab inuicem diſceſſerunt: quare idem Apoſtolus acriter repræhendit Corinthios, quòd diuerſas fouerent opiniones: dicentes: *Ego ſum Pauli: Ego Apollo: ego verò Cepha: numquid diuiſus eſt Chriſtus?* dicebat Paulus: & ad Epheſios ſcribebat: vt eſſent *ſolliciti ſeruare vnitatem ſpiritus*: nam ſpiritus Chriſtianiſmi, & Spiritus *vnicus* (ait Sapiens), qui efficit, vt *multitudinis credentium ſit cor vnum, & anima vna*. VI.

Eccl. c. 13. Act. c. 23. Act. c. 15. S. Paul. Cor. 1. c. 1. S. Paul. Eph. c. 4. Sap. c. 7. Act. c. 4.

En quot naſcuntur inconuenientia: quia homines à lumine legis, & veritatis auertentes ſe, in tenebris ambulant. Nam *qui ambulat in tenebris, neſcit quò vadat*: ait Chriſtus apud Ioannem, & quantum à luce abſcedit; tantundem aberrat à via: vndè recedentes Recentiores ab vna veritatis regula, quæ efficit: vt adimpleatur illud effatum: *quæ ſunt eadem vni tertio ſunt eadem inter ſe*; intrant in laberinthum opinionum: vti ſatis apertè prędicat Eccleſiaſtes: *Solummodò hoc inueni* (ait) *quod fecerit Deus hominem rectum, & ipſe ſe infinitis immiſcuerit quæſtionibus*; quæ hominum opiniones, quò ſunt plures, plus quoque diſſentiunt vni veritati, & vni Fidei veritatis Magiſtræ: vndè fit vt: *Stultorum infinitus eſt numerus. Vnanimes igitur* (monet D. Paulus), *ac vno ore honorificemus* Deum. VII.

S. Ioann. c. 2. Eccleſ. c. 7. Eccleſ. c. 1. S. Paul. Rom. c. 15.

FLOS XIX.

Monſtruoſum Commentum.

SVpremi Principis prærogatiua eſt legiſlatio, condendique iuris poteſtas; ſicut contra ſubiectionis argumentum eſt, legibus parere: vnde Dominū monebat Dauid, dicēs: *Cōſtitue Domine legiſlatorē ſuper* I.

Pſalm. 9.

eos: vt ſciant gentes: quoniam homines ſunt. Homines autem ſemetipſos conſtituunt Legislatores, vt neſciunt ſe homines eſſe, & fiant *ſicut Dij, ſcientes bonum, & malum*; & tamquam Dij volunt, quòd ipſorom opinio ſit Oraculum, & agendorum lex, cui & ipſemet Deorum Deus ſe ſe accommodare, quodadmodò teneatur: Hoc monſtruo-
Eccleſ.c.10. ſum Commentum ſignificaſſe videtur Eccleſiaſtes, dicendo: *Vidi ſeruos in Equis, & Principes ambulantes ſuper terram: quaſi ſeruos*: & re-
Iſa.c.43. uera ità contingere doluit ipſemet Deus per Iſaiam dicendo: *ſeruire me feciſti*. Videntur enim Diuinum ius ſibi vindicare.

II. Eiuſmodi Doctores facto ipſo cum Apoſtata Angelo profiteri viden-
Iſai.c.14. tur, dicentes: *In Cœlum conſcendam, ſuper aſtra Dei exaltabo ſolium meum. ſedebo in monte teſtamenti, in lateribus Aquilonis. Aſcendam ſuper altitudinem nubium, ſimilis ero Altiſſimo: quoad regulam agen-*
Pſalm.141. *dorum*: vti explicat hunc locum Lyranus; ſiquidem, vt ſacra Altaria ſuas opiniones coli meditantur: *Filiæ enim eorum compoſitæ, circumornatæ: vt ſimilitudo Templi*: vt dicit Dauid. *Per has* (exponit S.Bru-
S. Bruno in Pſalm.121. no Epiſcopus Aſtenſis) *eorum ſententia ſignificantur, multa verborum venuſtate, & varietate decoratæ: Benè autem ſimilitudini comparantur; quia rei veritatem non habent, quamuis ſe eam habere oſten-*
Iſa.c.5. *dant. Tranſeunt denique ex hoc in hoc: quia eorum doctrina non habet fundamentum; ſed ſemper vaga, & inſtabilis eſt*. Hiſce minatur
Ierem.c.8. Deus ipſe per Iſaiam: *Væ, qui ſapientes eſtis in oculis veſtris; & coram vobis metipſis prudentes. Væ* (exponit Lyranus) *qui ſapientes eſtis, id-*
Lyran. in Ierem.c.8. *eſt cognoſcentes Diuina, non ſecundum veritatem: ſed tantum ſecundum opinionem veſtram*.

III. Monſtruoſa verò hæc hominũm præſumptio, laruata apparet (erubeſcit enim & horret aperta mala Deo obſequium detractare) ſe ſeque Diuinæ legis ſeruandæ ſtudioſum profitetur, & præſeferens ſpeciem obedientiæ, factis negat, ac Diuinæ voluntatis fuco, propriam colorare ſatagit, & ſub velamine interpretationis mandatorum Dei, propria commenta ſubſtituit, & docet: Vndè magnopere conqueritur ip-
Iſa.c.43. ſe Deus per Iſaiam dicens: *Interpretes tui prauaricatio ſunt in me*;
Ierem.c.8. & per Ieremiã etiam dolet: *Populus meus non cognouit iudicium Domini: quomodò dicitis: ſapientes nos ſumus, & lex Domini nobiſcum*
Lyran. in Ierem.c.8. *eſt? verè mendacium operatus eſt ſtylus mendax Scribarum. quia falſè & extortè legem interpretabantur*: explicat hunc locum Lyranus: prætereà negantes Deo factis ipſis obſequium, verbis eumdem viden-
Iſa.c.58. tur irridere, quærentes ab eo agendorum notitiam: quamobrem iterum per Iſaiam conqueritur. *Me de die in diem quærunt, vt vias meas ſcire volunt; quaſi gens, quæ iuſtitiam fecerit, & Iudicium Dei ſui*
Iſa.c.10. David Pſ.93 *non dereliquerit*: Quibus idem Propheta minatur. *Væ, qui condunt le-*
S.Aug. in Pſ. *ges iniquas: etenim Deus eſt bonus his, qui recto ſunt corde*: ait Dauid:
17 93. & in Pſ.32.35. vbi ſic exponit S.Auguſtinus. *Qui ſunt recto corde?* (ait) *qui hoc volunt, quod*

quod Deus vult, nec voluntatem Dei velis torquere ad voluntatem tuam; ſed tuam corrige ad voluntatem Dei: *Voluntas* Dei *ſic eſt, quomodo regula*.

Animaduertite igitur, cantat nobis irrefragabilem veritatem Dauid quoniam Deus: *Iudicabit orbem terræ in æquitate, & populos in veritate ſua*. Non in opinione hominum. Ipſe enim conſtitutus Iudex viuorum, ac mortuorum de ſeipſo profitetur. *Ego ſum via, ueritas, & uita*. Hinc eſt, quod Apoſtolus dicebat: non mea opinio; ſed Dei veritas, Iudicij mei lex erit: *nihil mihi conſcius ſum: ſed non in hoc iuſtificatus ſum: quia qui iudicat me* Dominus *eſt*. Qoamobrem: *non qui ſeipſum commendat, ille probatus; ſed quem* Deus *commendat. Scimus enim quoniam iudicium* Dei *eſt, ſecundum ueritatem*: repetit S. Paulus, *& omnes uiæ eius ueritas*: addit Dauid. Iudicia autem Dei & noſtræ opiniones infinitum diſtant: vt ipſemet fatetur per Iſaiam: *Non enim cogitationes meæ, cogitationes ueſtræ: neque uiæ meæ, uiæ ueſtræ*: dicit Dominus: *quia ſicut exaltantur Cœli à terra; ſic exaltatæ ſunt uiæ meæ, à uijs ueſtris, & cogitationes meæ à cogitationibus ueſtris*. IV. Pſalm. 95. S. Io. c. 14. S. Paul. Cor. 2. c. 10. S. Paul. Rom. c. 2. Pſalm. 118. Iſai. c. 55.

Vnde ergo poterit quis propriæ, vel alterius opinioni acquieſcere quaſi cognouerit ſenſum Domini, aut Conſiliarius eius fuerit? Quinimmò ſæpè maiori cum probabilitate diſcordandi ab ipſius iudicio & voluntate? & hoc; tùm quia *prauum eſt cor hominis*, (vt dicit Ieremias) & bona non ſuggerit niſi purgetur, tùm quia in dies videmus quamplures opiniones; quæ credebantur ſanæ, ac tutæ damnari, ſaltem tamquam ſcandaloſas. Non ità ſe gerebat Rex Dauid, qui propterea efflagitabat à Deo: D*e uoluntate tua iudicium meum prodeat*: hoc eſt iudicem ego, non quæ fallax cordis mei opinio iudicat: ſed qui vultus tuus penetrans abyſſos; & cui nuda, & aperta ſunt omnia, cenſet eſſe iudicanda: *& illuminatione* (exponit S. Auguſtinus) *notitia tua uerum iudicem*: huiuſmodi praxim ſequuntur iuſti: ait Salomon: nam *cogitationes Iuſtorum iudicia*, quæ diligenter examinant, an agenda verè Diuinæ concordant legi. V. Ierem. c. 17. Pſalm. 16. S. Auguſt. in Pſalm. 16. Prouerb. cap. 12.

F L O S XX.

Compendiaria confirmatio veræ probabilitatis, & confutatio falſæ.

D*Eus lux eſt, & in eo tenebræ non ſunt ullæ*. Lux eſt veritatis, & veritas ſumma. Sapientia autem donum Spiritus Sancti, lumenq; propheticum, candor eſt huius lucis æternæ; Fideſque Theologica I. S. Io. epiſt. 1. c. 1.

Digitized by Google

Saрientia eſt in myſterio, liberque prophetiæ ſignatus, ac veluti ignis in columna nubis, vel in nubilo Sol; vel denique lucerna accenſa ſub modio; vt autem Deum conſequamur; fruamurque lucida ſapientiæ vita, obſcura Fidei luce, ambulare nos oportet: nam *per fidem ambulantes*: ait S.Paulus.

S.P.Cor.1.c.5

II. Quandoque verò nec ſapientiæ lumen affulget, vel fidei lucerna ſatis emicat: Vnde quò ſit eundum, homo ignorat: idcircò bonus Dominus, & laudabilis nimis, ſtatuit, vt ſaltem radium ſapientiæ, vel ſcintillam Fidelis luminis attendamus, qui nihil aliud eſt, quàm *Probabilitas*: nam *omne quod manifeſtatur, lumen eſt*: Probabilitas manifeſtatur. Ergo eſt lumen: non eſt autem lumen, vt *Sapientia*, quæ *eſt ſpecioſior Sole*, & cui non ſuccedit nox: nec, vt Fidei lumen, quod, vt Luna lucet in caliginoſo loco; ſed eſt veluti radius valdè tenuis, qui aliquam lucem præſefert, & ab alia luce maiori emicat: verùm radius iſte tot, tantiſque circumdatur tenebris; vt non perſpiciatur, ac dignoſcatur plenè, & ideò aliqualiter timetur, an ſit veræ ſapientiæ radius, ac Stella, quæ Magos duxit ad præſepium in obſequium Chriſti: vel an ſit infauſtus Cometa prænuncians ruinas: de hoc poſſet dici cum Chriſto: *Adhuc modicum lumen in vobis eſt, ambulate, dum lucem habetis, vt vos tenebræ non comprehendant: quia qui ambulat in tenebris, neſcit, quo vadat*; quaſi repetens, quòd qui in modico fidelis eſt lumine: ſuper maiora conſtituetur: eſt enim reliquiæ veræ lucis, indexque Solis proximi, cuius ipſe eſt radius vnus, qui ſi euaneſcat, iterum tenebræ operiunt terram, & caligo populos.

S.P.Epheſ.c.5

S.Ioan.c.12.

III. Huius autem veri Radij ſigna recenſeri poſſunt, quæ & Stellæ Ducis Magorum fuere. Nam eiuſmodi Stella ſequentia ſigna habuit. 1. ab antiquis fuit prænunciata, ſcilicet à Balaam, & Sybilla. 2. Fulgentioris lucis ſplendore nitebat: vt dicit S. Maximus cum D. Leone. 3. Interior Dei inſpiratio ſuauiter Magorum corda impellebat, ad præſtandam nouo ſyderi Fidem: vt dicit idem S. Leo: ſic & radius Probabilitatis eſt ſecurus, ſi conſonat antiquis: nam *in Antiquis eſt ſapientia, & in multo tempore prudentia*. 2. Si validioribus rationibus radiat. 3. Si cor noſtrum vnius cupidum veritatis, ſentit in eamdem ſe moueri partem. Hæc eſt vera, & antiquiſſima opinionum probabilitas, cuius tutores à modernis *Antiprobabiliſtæ* appellantur; cum ſint veræ, & antiquiſſimæ Probabilitatis Doctores.

S.Maxim.hom.1.de Epiph. S.Leo ſerm.1 de Epiph.

Iob c.12. Vide part.1. Prelud. n.7. p.2.Flo.5. & p.1.Rad.21.

IV. Verùm ingenioſiores (noſtris hiſce temporibus) magnificant douitias bonitatis Dei, & aſſerunt ipſum Deum, nec requirere à nobis, vt radium ipſum ſequamur; ſed vt ſequamur, vel ipſius radij ſimilitudinem, ac veluti picturam: modò nobis videatur talis, etiamſi lampyris creda-

credatur à nobis lanterna, vel Stella, ac Angelus tenebrarum transfi- S. Thereſ.
guraret ſe in Angelum lucis: vti dictum fuit S. Thereſiæ, quòd dum- manſ.6.c.9.
modò videretur Chriſtus, qui ei apparebat, etiamſi Sathanas foret,
poterat eidem deferre cultum; quia ipſa non rem abſolutè; ſed ap-
parentiam, ac ſimilitudinem Chriſti colebat; ergo iam cor eius in
Chriſtum repræſentatum tendebat: *Appendit autem corda* Domi-
nus: ait Salomon: vndè ſtatuunt illud celeberrimum, per Recentio- Prouerb. c.
rum ora Axioma morale: ſcilicet; *qui ſequitur opinionem probabi-* 21.
lem, prudenter agit.

V. Vlterius procedunt, & docent hoc Axioma militare etiamſi oppoſi-
tum eſſe probabilius, ac videretur vero radio ſimilius; quia ſufficit pru-
denter operari, hoc autem fit, ſi quis probabili opinione ducatur:
Non enim Deus per iugum ſuum ſuaue arctat nos ad melius; ſed ad Vide ſup.
bonum; & huiuſmodi procedendi ratio tuta, ab ipſis cenſetur: Nam Flo. 5.
(aiunt) Peccatum eſt voluntarium; voluntarium eſt cum cognitione
rei volitæ; qui verò ſequitur opinionem probabilem, iudicat bonum,
quod proponitur. Ergo voluntas fertur in bonum. Ergo non peccat.
Ergo tuta. Tutum enim eſt, quo quis diſcedit à peccandi periculo;
huius probabilitatis defenſores volunt vocari Theologi benigni, verè-
que ſapientes, & veluti *Saluatores Mundi*. Verùm.

VI. Hæc nouorum Probabiliſtarum doctrina, quanti ſit ponderis, ſe-
quentibus, duabus veluti lancibus eſt ponderanda. Si Prudentia omnis
exigit, vt pro veritate vitæ, & acquirenda vita æterna; impendamus
illam ſolicitudinem, ac curam, quæ tanto bono eſt neceſſaria, vt ait
Ioſue: & D. Petrus confirmat dicens; *Satagite*, & Chriſtus dicens: *con-*
tendite, & nouo Sancti Apoſtoli Iudæ exemplo roboratur. Qui pro alijs V.ſup. p.1.
omnem ſolicitudinẽ adhibebat: Item non ſolùm probabilitatem; ſed & Rad.18.
certitudinem de Proximi ſalute habere, contendebat. Ergo hæc multò
magis pro ſe curabat. Sic enim ſcribit. *Chariſſimi, omnem ſolicitudinẽ* Iud. epiſt. Ca-
faciens ſcribendi vobis, de cõmuni veſtra ſalute, neceſſe habui, ſcribere thol. c.1.
vobis: deprecarãs ſuper certari ſemel traditæ Sanctis Fidei: Reſpondet
diſcipulus hic Chriſti Chriſto Magiſtro præcipienti, eſſe contendendũ
pro æterna vita (vt dictum eſt); Prudentia. Item omnis iubet; vt nõ ſo-
lum quod eſt, bonũ in ſe eligatur; ſed & cui periculum non ſit adnexũ,
nec bono malum ſubrepat, & propterea *Cautio* pars eſt prudentiæ, & S. Paul. Eph.
D. Paulus diſertè monet de hac re Epheſ. ſcribens: *videte quomodò cau-* c.5.
tè ambuletis, non quaſi inſipientes: ſed vt ſapientes: & ad Corinth. *Om-* S. Paul. Cor.
nia mihi licent; ſed nõ omnia expediũt, & Chriſtus Dominus hęc confir- 1 c.6.
mat, dicẽs. *Vide ne lumẽ, quod in te eſt, tenebræ ſint*. Ergo, vt prudẽter in re S. Luc. c.11.
ęterni põderis quis ſe gerat magna diligẽtia; nec minor cautio requiritur.

VII. Probabilitas autem Recentiorum caret debita diligentia: nã quęlibet
Probabilitas ex cõmuni horum ſenſu ſufficit ad prudenter operandũ: ſed Vide p. 1.
quęlibet probabilitas eſt obuia, nec opus eſt illi diligẽtia, vt habeatur (vt Rad. 18.

dictum

Digitized by Google

dictum eſt, & patet) quandoquidem hæc eſt Recentiorum gloriatio; oſtendere omnia ferè probabilia, & re ipſa in vno Caſiſta ſexcentæ opiniones numerantur pro vtraque parte probabiles; in altero ter mille probabiles vtrimque. Ergo ſuperflua eſt diligentia, cum paſſim habeatur probabilitas. Ergo ſuperfluæ ſunt etiam monitiones Sanctorum, de adhibenda cura, & ſolicitudine, cum omnis penè via ſit bona iuxta eos: contra tamen Eccleſiaſtici monitum dicentis; *Ne eas in omnem viam.* Inſuper probabilitas hæc negligit probabilitatem maiorem. Ergo diligenter non accedit, quantum poſſet ad veritatem. Vti monet Pſaltes, accedendum eſſe ad Deum; qui veritas eſt: *Accedite ad eum, & illuminamini.* Ergo non adhibet debitam diligentiam ad inueniendam veritatem, cum non accedat; ſed recedat, relinquendo probabiliorem.

Eccleſ. c. 5.

Pſalm. 33.

VIII. Præterea probabili Recentiorum laxæ opinioni ſubrepit periculum. Nam laxitas fouet amorem proprium, obſecundando ſenſibus humani cordis, qui proni ſunt ad malum ab adoleſcentia ſua: vt dictum eſt ex ore ipſiuſmet Dei. Ergò non ſe gerit prudenter: quia non gerit ſe cautè, declinando periculum: ſi verò non prudenter ſe gerit in re maximi momenti; Ergo peccat. Ergo corruit nouæ probabilitatis Doctrina.]

Geneſ. c. 8. Vide ſ. . Flo. 7.

IX. Ob has rationes S. Bonauentura, & Ioannes Gerſo, non excuſant eum, qui Chriſti ſibi apparentis Imaginem veneraretur, abſque certitudine, quod verè eſſet Chriſtus: quia fieri poteſt, vt ſit Sathanas transfiguratus in Dominum, & ſic non Dominum verum, ſed Dæmonem adoraret, ſe ſeque deceptionis periculo exponeret: ſi autem adhibeat diligentiam, vt certior fiat, & cautè procedat; tunc Deus conuerteret malum in bonum; fraudem in fructum: vt quam plures Sancti facere conſueuerunt: ſicut refert etiam Cornelius à Lapide: nam res ſingulares ſingularia exigunt teſtimonia: cuiuſmodi non ſunt (vt volunt aliqui adoratio Panis conſecrati, & veneratio Imaginum in Eccleſijs: quia iam vniuerſalis mos fidelium reddit nos tutos in adoratione Panis, ac veneratione Imaginum: at de probabilitate, quæ eſt veritatis Imago à pluribus controuerſa, philoſophandum erit, ſicut de apparitione Chriſti, quæ res eſt ſingularis, & extraordinaria: & ideò diligenter & cautè procedendum.

Gerſ. tom. de examin. doctr. conſid. r. 6. Vide ſ. Flo. 21. n. 6. Cornel. Corinth. 2 c. 11. n. 13.

X. En ergo. 1. Recentium Probabilitas duabus prudentiæ dotibus caret. debita *diligentia*. 2. & *cautione*: cum igitur deſit ipſi prudentia, non poteſt aliquis, ſequendo eiuſmodi opinionem probabilem, prudenter agere: ſed caueat vnuſquiſque à Recentiorum opinionibus indiſtinctè ſequendis, & ab harum Doctoribus audiendis: nam cum horum Propoſitiones complures damnentur, reliquæ etiam ſuſpectæ remanent ſicuti ſi diceretur à Medicis in aliquo viridario repertæ ſunt herbæ mortiferæ; nec eſt certum alias ſimiles non reperiri; rationabiliter eſſet ſuſpicandum colligenti herbas, ne mortiferas carperet: ſic de Propoſitio-

Digitized by Google

ſitionibus Recentiorum videtur differendum; eòque magis, quò nos Pſaltes admonet dicens; homines non æquè librare lances iudicij: ſed declinant, quo voluntatis propenſio vergit: ideò *Mendaces filij hominum in ſtateris: vt decipiant ipſi in vanitate in idipſum*: huius pſalmi (exponit Caſſiodorus) *Sacramenta vulgata ſunt, vt prauas perſuaſiones ſuas, emendata in melius voluntate, relinquerent, ſiue illos tangit, qui ponderibus iniquis ementium deſpiciunt ſimplicitatem: ſiue quod homines ſibi placentes, iuſti atque immobiles videri volunt, cum ſint deceptili mutabilitate fallaces. Origo enim* (ait idem Caſſiodorus) *ſæuiſſimi erroris eſt in ſuſpectis auctoribus amare totum, & ſine iudicio deffendere velle, quod inuenis*: ſcriptum eſt enim: *omnia probate; quod bonum eſt tenete*.

Pſal. 61. *Caſſiod. in Pſal. 61.* *Caſſiod. de inſtitut. diuin. liter. c. 24.* *1. P. Theſſal. 1. c. 5.*

F L O S XXI.

Faſciculus Radicum, ac Florum ex Sacris Scripturis compactus.

VNus Dominus; vna Fides; vnum Baptiſma; Vnus Dominus, toto corde colendus. Vna Fides, qua Deus in ſpiritu, & veritate adoratur vſum Baptiſma, quo Dei cultui mancipamur. Vnus Deus, qui ſicut inſpirauit in faciem Adæ ſpiraculum vitæ: ſic & mortalibus vnus vnum dat ſpiritum: eſt enim *vnicus* (ait Sapiens) ſpiritus quo Chriſtianiſmus animatur: vnicus in ſe; ſed multiplex in proprietatibus, ac effectibus: vti vna eſt anima; ſed multiplex potentia, & operatio eiuſdem; qui vnicus ſpiritus diffundit in cordibus noſtris Charitatem Dei, qua *multitudinis credentium eſt cor vnum, & anima vna*. Vnus igitur eſt ſpiritus, ab vno Deo, ad vnum Dei cultū, & (*vt vnum ſimus*; *vnum corpus, & vnus ſpiritus* repetit ibidē S. Paulus. Hic ſpiritus dicitur etiam *ſpiritus ſapientiæ*; quia *docet* hominem ſcientiam *de omnibus* neceſſarijs ad ſalutem. *Spiritus* quoque *intelligentiæ, & veritatis*, quo qui ducitur, ſpiritu Dei agitur, & tāquam Iuſtus ex fide viua viuit Deo: *Gratia* etiam dicitur, quia & gratis eſt à Deo, Deoque gratos nos efficit. I.

S. P. Eph. c. 4. *Sap. c. 7.* *Act. c. 4.* *S. Ioan. c. 18.* *S. Ioan. epiſt. 1. c. 2.*

Vna Fides: ideſt vna veritas. Veritatis enim vna facies: inquit etiam Seneca. Ergo, qui veritatem quærit, vnam faciem quærit, & cum non poteſt exemplar ipſum intueri, ſatagit Imaginem conſpicere, vt poſſit dicere cum Iob: *Imago coram oculis meis*. II.

Iob. c. 4.

Imago hæc quoad fieri poteſt exquirenda eſt, quòd ſit certò conformis exemplari; & cum nequeat huius certitudinem habere, habeat ſaltem certitudinem Imaginis, ſeu probabilitatis. Nam ſpiritus ſapientiæ eſt ſpiritus certus: quia certitudinem amat, & certitudinem in homine III.

Vide Flo. 4. *Sap. c. 7.* *S. Ioan. 1. c. 4.*

Digitized by Google

Prouerb.c.1. mine efficit; nec arundineis baculis vult homines inniti, neque vult cum D.Ioanne: *Omni ſpiritui credere*: & cum Salomone: *non credite omni verbo*: ſed cum D.Paulo: *omnia probat, & quod bonum eſt, tenet*: hinc S. Iudas Thadæus non ſolùm de propria virtute, ac ſalute cupiebat, eſſe certus: (& vt monet S.Petrus dicens: *ſatagite, vt certam veſtrã vocationẽ faciatis*) ſed erat *deprecans ſuper certari ſemel traditæ ſanctis fidei*. Certa etenim veritatis Imago conquiritur à ſpiritu veritatis: ſi veritas ipſa in ſe nequit haberi: nec vult hic ſpiritus imitari eos, qui ædificant abſque cæmento; de quibus dicit Ezechiel. *Ipſe* (populus ſcilicet) *ædificabat parietem, illi autem liniebant eum luto abſque paleis: dic ad eos, qui liniunt abſque temperatura, quòd caſurus ſit.* Hinc etiam S.Thomas Aquinas, cuidam conſulenti ſe, reſpondit: ea quæ agis, & audis, fac, vt intelligas. *De dubijs te certifices*: vt refert Cornelius à Lapide.

S.Pau l.Theſ. 1.c.5. S.Iuda.ep.c.1. Ezech.c.13. Pſalm.111. Corne. in ſapient. c.7. verſ.22.

IV. Probabilioritatem (vt ità dicam) ſeu maiorem veritatis ſimilitudinem diligit etiam ſpiritus Chriſtianiſmi. Nam ſi probabilitas ideò noſtro intellectui grata, & nos obligat, vt ſaltem cum ea operemur; quia eſt veritatis ſimilitudo; quò maior erit veritatis ſimilitudo, (quæ & Probabilioritas dicetur), eò amabilior, noſque obligabit ad eam ſequendam. Etenim ſi lux oculis eſt delectabilis, quanto aliquid erit luce ſpecioſius: (intrà ſuam ſphæram potentiæ) tantò magis delectabile erit: hinc de amabilitate ſapientiæ dicit Salomon, quod ſit *ſpecioſior Sole*. Ergo Sole eſt amabilior, videtur inferre. Ratio videtur ex principijs mathematicis deſumi, & ex *Regula aurea*, *ſeu Proportionum*, quæ & *Regula Trium* dictitatur, vt docet P.Clauius: nam ſi probabilitas, quia eſt veritatis imago, vt duo (liceat ſic loqui) intellectui noſtro congruit, noſque obligat in ſubiecta materia legis, vt ſine ea non operemur: Maior ſimilitudo, vt quatuor, magis conueniet intellectui, noſque magis adſtringet. Nam veritas legis ipſa eſt, quæ nos ligat, & cum hæc non patet, nos ligat legalis veritatis probabilitas; quia veri eſt ſimilitudo. Ergo ſi aderit veriſimilior magis ligabit ex ſuperiori Aurea Regula. Huiuſmodi Regula vſus eſſe videtur, & ipſe Dominus Ieſus, cum dixit. *Si lumen, quod in te eſt, tenebræ ſunt, ipſa tenebræ quantæ erunt?*

Sap. c.7. Clau. Arithmet. pract.c.17. Vide p.3. Fruct. 1. S.Matth.c 6.

V. Idem ſpiritus Chriſtianiſmi, qui ſpiritus bonus Dei eſt, *ſtabilis eſt*; ſtabilit namque hominem in bono, ac vero; ne ſit velut nubes ſine aqua, ac ſydera errantia, nec circumferatur omni vento velut folium, quod vento rapitur: Vndè ſi vni adhæret ſententiæ, niſi nouis validioribuſque moueatur rationibus, non mutat ſententiam, ſed *ſimilis eſt viro ſapienti, qui ædificauit Domum ſuã ſupra petram* (vt dictum eſt). *Homo enim Sanctus* (ait Eccleſiaſticus) *in ſapiẽtia manet ſicut Sol*: nam *ſtultus ſicut Luna mutatur, & cor ſtultorum diſſimile erit*: inquit Salomon: vndè dicit etiam S.Iacobus: *vir duplex animo, inconſtans eſt in omni-*

Sap. c.7. Eccli.c.27. Prouerb.c.4. S Iacob.c.1.

Digitized by Google

omnibus vijs ſuis. Huiuſmodi videretur eſſe, qui ad libitũ, liberèque eligit modò hanc, modò illam opinionem: vt ſui cerebri commentis, phantaſijs, ac propenſionibus indulgeat. *At cor ingrediens duas vias, non habebit ſucceſſus*: vt ait Eccleſiaſticus: Idcircò, tu *eſto firmus* (ſequitur idem Eccleſiaſticus) *In via Domini, & in veritate ſenſus tui, & ſcientia*. Eccli. c. 3. Eccli. c. 5.

VI. Spiritus item hic eſt ſpiritus *ſecurus*: vt dicit Sapiens: ſecuritatem namque amat, & eligit ſeorſum à periculis ambulare. *Sapiens* (ait Salomon): *timet, & declinat à malo. Stultus tranſilit, & confidit, qui autem cauet laqueos, ſecurus erit*. Scit ipſe quid, dicat ſpiritus Eccleſiæ: nimirum, quòd *qui amat periculum, peribit in illo*; & fugiendum, non ſolum a vicinitate culpæ: ſed quaſi à facie colubri fugiendum peccatum à longè etiam centum milliaria; vti monebat B. Catharina Genuenſis; & Eccleſiaſticus quoque monet: *In via ruinæ non eas, & non offendes in lapides: nec credas te viæ laborioſæ, nec ponas animæ tuæ ſcandalum*. Idem confirmat alijs verbis Eccleſiaſtes dicens: *qui diſſipat ſepem, mordebit eum coluber*. Sap. c. 7. Prouerb. c. 14. Eccli. c. 3. Eccli. c. 32. Eccleſ. c. 10.

VII. Spiritus item Sanctus reddit inſuper teſtimonium ſpiritui noſtro, quòd *qui delicatè a pueritia nutrit ſeruum ſuum, poſtea ſentiet contumacem*. Sic qui laxis opinionibus carnis veluti ſeruæ, deſideria nutrit, ſentiet hanc magis repugnantem legi Dei, & ideò mortificanda ſunt deſideria praui cordis noſtri, & audiendus S. Ioannes Chryſoſtomus, qui vnumquemque hiſce monet. *Tu Chriſtiane delicatus es miles, ſi putas te poſſe ſine pugna vincere; ſine certamine triumphare. Exere vires; fortiter dimica; atrociter in prælio iſto concerta: Conſidera pactum; conditionem attende; militiam noſce: Pactum, quod ſpopondiſti; conditionem, qua acceſſiſti: militiam, cui nomen dediſti: militia namque eſt vita hominis ſuper terram*: ait Iob; & populus Chriſtianus *Eccleſia militans* appellatur. *Nullus autem Atletes* (ait iterum S. Chryſoſtomus) *ſine certamine fortior dici; nulluſque ſine victoria poterit coronari: nemo miles ſine prælio hoſtem ſubiecit: nemo ſine bello Imperatorem promeruit*. Ita eſt (concludit S. Paulus) *non coronabitur niſi qui legitimè certauerit*; & *qui* (ſubdit Salomon) *mollis, & diſſolutus eſt in opere frater eſt ſua opera diſſipantis*. Ergò caueant laxarum ſectatores opinionum, quas dicunt viam tutam, & planam; ne ſit (vt dicit Eccleſiaſticus) *via peccantium complanata lapidibus, & in finem illorum inferi, & tenebræ, & pœnæ*. Prouerb. c. 29. S. Chryſoſt. to. 3. ſerm. de Martyr. quod aut imitãdi ſũt, aut non laudandi. Iob c. 7. S. Chryſoſt. ſerm. 1. de martyr. to. 3. S. P. Timoth. Prouerb. c. 18. Eccli. c. 21.

VIII. Spiritus diſcretus eſt Spiritus Sanctus, qui ſapientiſſimè: *Omnia in pondere, numero, & menſura diſponit*: quare omnia, quæ hominibus iubet, ponderat, numerat, ac metitur; an viribus hominum ſiue proprijs, ſiue ab ipſomet Deo collatis, aut conferendis, congruent, ne impoſſibilia ſint præcepta, ad quorum obſeruationem promittit Sap. c. 11.

vlte-

S. Philip. c. 4. vlterius, ac cælitus ſupeditat virtutem; vnde ſanctè gloriabatur D. Paulus. *Omnia poſſum in eo, qui me confortat.* Ergo nemo conqueratur de nimio onere, ac de impoſſibilitate legis, ad quam ducunt Probabilior, vel ſecurior; quia ſemper ſunt rationabiles, loco, tempori, perſoniſq; conuenientes, & gratiæ Dei facilibus, ne dum poſſibilibus. Gratia autem Dei nobis præſto eſt, & cum Deo eius Datore profitetur dicens. *Apoc. c. 3.* *Ego ſto ad oſtium, & pulſo:* verùm: *dicit piger: leo eſt foris in medio platearum; occidendus ſum,* *Prouerb. c. 22.* *& ſapientior ſibi piger videtur ſeptem viris loquentibus ſententias.* *Prouerb. c. 26.*

2. Faſciculus ordinatus.

Pſalm. 146 *Magnus Dominus, & magna virtus eius, & ſapientiæ eius non eſt numerus:* canit Dauid: *Sapientis* autem eſt *ordinare:* vt dicit etiam Ariſtotiles. Erit igitur, & ordo à Deo inter has Radices, & Flores, quæ dirigunt ad Deum: Cuiuſmodi eſt hic, deſcendendo à potioribus ad inferiora: vti tradit S. Innocentius primus Papa apud Gratianum. *Grat. diſt. 20. c. 3. de quibus.*

1 Vetus, nouumque Teſtamentum, continens quatuor Euangelia, & omnia Apoſtolorum ſcripta.

2 Græca exemplaria.

3 Canones Apoſtolicæ Sedis.

4 Hiſtoriæ Catholicæ à Catholicis Doctoribus conſcriptæ quæ referunt ritus, conſuetudines, praxes, traditioneſq; Eccleſiaſticas.

5 Sancti Patres.

Grat. diſt. 84. c. Porro 6. 6 Seniorum conſilia, hoc eſt ſapientum (vt explicat Anacletus Papa apud Gratianum). Hæc ſequentibus verbis docet Innocentius primus Papa apud eumdem Gratianum: *De quibus cauſis* (ait Innocentius) *nulla ſoluendi, ligandique auctoritas in libris Veteris, Noui Teſtamenti, & quatuor Euangeliorum, cum totis Scriptis Apoſtolorum, non appareat, ad Diuina recurrite Scripta Greca: ſi nec in illis; ad Catholicæ Eccleſiæ Hiſtorias Catholicas à Doctoribus Catholicis Scriptas, manum mittite: ſi nec in illis Sanctorum exempla perſpicaciter recordemini: quòd ſi in omnibus his inſpectis, quæſtionis qualitas non lucidè inueſtigatur, Seniores Prouinciæ congregate, & eos interrogate: faciliùs namque inuenitur, quod à pluribus Senioribus quæritur.* *S. Matt. c. 18.* *Verus etiam repromiſſor Dominus erit ſi duo ex vobis, vel tres conueniunt ſuper terram in nomine meo, de omni re quamcunque petierint, fiet illis à Patre meo.*

7 Inter Conſilia autem Seniorum (hoc eſt inter Probabilia) primum tenet locum *Probabilitas tranquilla*, ac pacifica, quæ nihil ſuſpicatur de contrario; ſed *in ſimplicitate cordis*, ac *bona fide*, adhæret conſilijs, quaſi indubitatæ veritatis: multò magis ſi conſilia dantur à ſuperioribus Religioſis ſuis inferioribus profitentibus obedientiam cæcam. *Vide Flo. 2. 4.*

8 In-

8 Inter plura conſilia, ſecurior pars eſt eligenda. V. *Flor.6.*

9 Probabilior inter probabiles, nobis eiuſmodi apparenda, eſt ſequenda. V.*Flo.5.*

10 Certò probabllis, hoc eſt; quamuis veritas legis non innoteſcat euidenter, pateat tamen euidenter veriſimilitudo, veritatiſq; Imago. V.*Flo.4.*

11 Hic videtur repetendum cuilibet auditori illud monitum, quod ad Timotheum ſcripſit S.Paulus: dicens: *Tu permane in ijs, quæ didiciſti, & credita ſunt tibi: ſciens à quo* (nota) *didiceris; & quia ab infantia Sacras Scripturas noſti.* S.P. Timoth. 2.c.3.

Digitized by Google

ARBOR SCIENTIÆ BONI, ET MALI HYCRVNERA PAPISTA.

PARS TERTIA.

Fructus ſanæ Doctrinæ, ſeu ſpecialium Propoſitionum Declarationes à Summis Pontificibus Alexandro VII. & Innocentio XI. editæ modò illuſtratæ fundamentalibus Doctrinis.

PRÆLVDIVM I.

De Summo Pontifice.

I. GErmanus Andreæ Apoſtoli in circumciſione vocatur *Simon*; à Chriſto autem vocatur *Cephas*, quod interpretatur *Petrus*: (vt ait S. Ioannes) *S. Ioan. c. 1.* . *Petri* verò nomen non indicat perſonam, ſed perſonæ dignitatem, ac Apoſtolorum Principatum, omnium Eccleſiarum primatum, ac Catholicæ Eccleſiæ (quæ eſt *domus Dei* Corpus Chriſti myſticum, ac Grex Domini) fundamentum, Caput, ac Paſtorem. Hæc enim relatiuè ſe reſpiciunt, ac connotant mutuo. *Papa* (inquit Concilium Lugdunenſe ſub Gregorio X. *eſt Vicarius Ieſu Chriſti, ſucceſſor Petri: Rector vniuerſalis Eccleſiæ, Gregis Dominici Director*: Eadem ferè repetit Concilium Conſtantienſe damnans errores Vuiclef, & Ioannis Huz. Ipſe vnus habet plenitudinem poteſtatis Petri: Cęteri verò Epiſcopi vocati ſunt in partem ſolicitudinis, ac de eius plenitudine omnes Paſtores accipiunt, ſicut ſeptuaginta duos Seniores Iudeorum acceperunt de ſpiritu

S Paul. Timot. 1. c. 3. C. vbi periculum, de elect. in 6. côcil. Conſtant. art. 37. Vuiclef; & art. 27. Huz.

Exod. c. 18.

ritu

ritu Moyſis. Nomen autem *Simon* ſignificat ſuppoſitum, ac indiuiduum illud abſolutum Germani Andreæ. Igitur *Simon* perſona priuata electus eſt a Chriſto in Principem Epiſcoporum, ac totius Eccleſiæ primatum. Quamobrem cum ſit Princeps ſicut cęteri Principes ſupremi, condendarum legum, ac etiam eas interpretandi Ius habet. Vndè (monet S.Paulus) *omnis anima poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit. Nam quis poteſtati reſiſtit, Dei ordinationi reſiſtit, & ideò ſibi damnationem acquirunt.* Sunt enim Principes miniſtri Dei; (vt inquit Sapiens) & Legati Regis Regum (vt inquit S.Paulus.) Propterea proteſtatur Spiritus Sanctus, dicens: *Per me Reges regnant, & legũ conditores iuſta decernũt.* Ergò ſicut cęteri Principes laici demandata ſibi poteſtate à Deo, leges conſtituunt; ſic & Sũmus Pontifex Canones, ac cõſtitutiones edit.

Num. c. 11. *Cap. de cætero cauſ. 2. q. 6.* *C. multum cauſ. 3. q. 6.* *C. Ita Dominus diſt. 19 & extrauag. cõmun. de maiorit.* *S. P. Rom. c. 13.* *Sap. c. 6.* *S. P Cor. 2. c. 5*

II. Verùm ſicut vni Petro præ cæteris Apoſtolis, ac Regibus datæ ſunt claues Regni Cęlorũ, eidemq; indiſtinctè dictum eſt *paſce oues meas*: confirmandiq; cæteros data eſt cura (vt inquit S.Lucas:) idcircò præ cęteris Apoſtolis, ac Regibus decoratus eſt ſingulari prærogatiua, quod ſit nõ ſolũ Princeps, ac legũ lator; verum etiam Magiſter veritatis, ac Fidei Doctor ex Cathedra toti Eccleſię auſcultãdus; itavt nõ ſolũ decernat, ac definiat, quæ ad morũ reformationẽ ſpectant: ſed etiam definiat, quæ ad Fidei dogmata pertinent: vti videre eſt in Cõcilio Tridentino, in quo extant *Decreta de reformatione*, morũ, & *Canones Dogmatũ Catholicorũ.* Habet enim non vnã; ſed binas claues. Clauẽ ſcilicet Poteſtatis vt Princeps. Clauẽ alterã ſcientiæ, vt ſupremus Magiſter, & Doctor. Nam ipſi aſſiſtit Spiritus Paraclitus (vt pro eo rogauit Chriſtus) qui docet omnem veritatẽ hac carẽt cęteri Principes. Neutrã verò habet ſimplex Doctor: nec Clauẽ poteſtatis, nec Clauẽ ſciẽtiæ infallibilis; quia nõ ipſis, ſed Põtifici in perſona Petri promiſſa eſt indeficiens Fides (: vt repetit S.Luc.) *ego rogaui pro te, ne deficiat fides tua.* Orationes autẽ Chriſti exaudiuntur: vt ipſemet profeſſus eſt Patri ſic dicens: *Ego ſciebã: quia ſẽper me audis.*

S. Ioan. c. 21. *S. Luc. c. 22.* *S. Th. ſupl. 3 q. 17. ar. 3.* *S. Luc. c. 22.* *S. Ioann. c. 11*

Ergò audiendus eſt Summus Pontifex in ſuis declarationibus, ac conſtitutionibus tamquam Spiritus Sancti lingua, ac Interpres: multò magis quam audierint Iudei Summum Sacerdotem Moſaicæ legis, vmbram, ac Figuram futuri noſtri Summi Sacerdotis. De quo nihilominus ſic præcipit per Moyſem Dominus in Deuteronomio.

III. *Si difficile, et ambiguum apud te iudicium eſſe proſpexeris inter ſanguinem, et ſanguinem, cauſam, et cauſam; lepram, & non lepram: et Iudiciũ inter portas tuas videris, verba variari: ſurge, et aſcende ad locũ quẽ elegerit Dominus Deus tuus; venieſq; ad Sacerdotes Leuitici generis et ad Iudicẽ, qui fuerit illo tempore: quæreſq; ab eis, qui indicabunt tibi iudicij veritatem: & facies quodcumq; dixerint, qui præſunt loco, quem elegerit Dominus, & docuerint te iuxta legẽ eius; ſequeriſq; ſententiam eorum. Nec declinabis ad dexteram, neq, ad ſiniſtram: qui autẽ ſuperbierit, nolens obedire Sacerdotis Imperio, qui eo tẽpore mini-*

Deuter. c. 17.

Digitized by Google

Exod. c. 28. Leuit. c. 8. ſtrat Domino Deo tuo, ex decreto iudicis morietur homo ille, & auferes malum de Iſrael. Idcircò etiam Aaron Summus Sacerdos vmbra Summi noſtri Pontificis iuſſus eſt ipſe portare in pectore *Doctrinam*, & *Veritatem*.

IV. Si ergò definiat, vel declarat aliquid, hoc ipſo ratum erit; etiamſi nulla appareat ratio: Vis enim obligandi ſubditos non eſt in opinione Superioris: ſed in voluntate: vndè dixit Dominus: *Ille ſeruus, qui* S Luc. c. 12. *cognouit voluntatem Domini ſui, & non fecit, vapulabit*; multis: L. quod Principi, ff. de conſtit. nam *quod Principi placuit, legis habet vigorem* (inquit Imperator): ipſi namque licet vſurpare hoc dictum (quando apertè non repugnet rationi). *Hoc volo, hoc iubeo, ſtat pro ratione voluntas*: nec ratio eſt requirenda, quia *non omnium, quæ à maioribus noſtris conſtituta* L. non omniũ ff. de legibus. *ſunt, ratio reddi poteſt* (ait Imperator) & cum eo Ariſtoteles: nam Ariſt. Ethic. lib. 1. c. 7. vbi ratio patet, non eſt expectandus præceptor: vti diſertè docet D. Bernardus, & mirè cum D. Bernardo ad hanc rem ſcribit toti Societati S. Bernard. de Præcepto, & diſpenſ. c. 12 prudentiſſimus ille Vir, ac pijſſimus Claudius Aquauiua: *Ego* (ait) *illud tantùm addam, quod in libro de Præcepto, & diſpenſatione aptè à* Aquauiua ep 1. circul. n. 8. *D. Bernardo dictum legimus. Porrò imperfecti cordis, & infirmæ prorſus voluntatis iudicium eſt, ſtatuta Seniorum ſtudioſius diſcutere, &* S. Bernard. de Præcepto, & diſpenſat. c. 13. *horrere ad ſingula, quæ iniunguntur: exigere de quibuſque rationem, & malè ſuſpicari de omni præcepto, cuius cauſa latuerit: neque vnquam libenter obedire, niſi cum audire contigerit, quod fortè libuerit; aut quod non aliter licere. ſeu expedire monſtrauerit, vel aperta ratio, vel indubitata auctoritas. Delicata ſatis, immò nimis moleſta eſt huiuſmodi obedientia, non planè illa eſt, quæ ex Regula traditur obedientia ſine mora: diſputare profectò hoc eſt in aſtu cordis, non in auditu auris obedire. Deniq; addit omninò fieri non poſſe; vt huiuſmodi anima carnalis non opprimatur pondere, & non graue ſentiat iugũ* S. Auguſt. Cõfeſſ. lib 10. c. 26. *Chriſti. Optimus* autem (inquit S. Auguſtinus) *miniſter tuus eſt Domine, qui non magis intuetur hoc à te audire, quod ipſe voluerit; ſed potius hoc velle, quod à te audierit. Qui eiuſmodi eſt* (ſubdit P. Vvitelleſchi) P. Mutius Vvitelleſchi epiſt. 1. circul. de orat. *ſi quæ in contrariam fortè partem occurrent momenta rationum, non ità exponet, vt Diuinam voluntatem Præſidum interpretatione euolutam, ſuæ videatur velle ſubiungere; neque tantummodò Præfectum. ſiue etiam fortaſſe conſilium nequaquam damnatum volet: ſed ex illius etiam ſententia, atque iudicio formabit, & finget ſuum.* Nam...

V. *Lex Dei veritas eſt.* Dei miniſtri, ac lingua ſunt Superiores. Ergò ex Pſal. 118. Malach. c. 2. ore Sacerdotis, & multò magis Sũmi Sacerdotis ſcientia legis, & veritatis eſt requirenda, vt dicit Malachias. Sic: *Lex veritatis fuit in ore eius: & iniquitas non eſt inuenta in labijs eius. Labia enim Sacerdotis cuſtodierit ſcientiã, & legem requirent ex ore eius: quia Angelus Domini exercituum eſt.* Cum autem non acquieſcimus veritati ſic nobis cõpertæ, repetendũ erit cum Imperatore Martiano: *qui poſt veritatẽ reper-* Baron. an. 452. n. 1.

tã

tã aliquid vlterius diſcutit, mẽdacium quærit: vt refert Baronius: eritq; *Reg.1. c.15.*
ex illis, de quibus loquitur Samuel, & cum eo S. Bernardus, qui nolentes *S. Bernard.*
acquieſcere, cõmittunt ſcelus Idolatriæ. Sed proh dolor? quot nũc Ario- *de præcepto,*
li, ac Idolatræ, non viſibilium ſimulacrorum; ſed inuiſibilium ſuarum *& diſpenſ.*
opinionum: quot, qui re ipſa eneruant Apoſtolicæ ſedis doctrinam, dum *c.14.*
docent doctrinas hominum, & Populi libenter hos audiunt: vndè cum *Ierem.c.51.*
Ieremia, ac Deo ipſo conqueri poteſt Pontifex, dicendo: *Populus meus*
dilexit talia. Nam etiam in mundo nouo in Regno Peruuano (vt ſigni-
ficauit vir valdè ſenſatus, ac pius A. R. ex Ciuitate Limæ Metropolis
Peruuiæ) ibi dictitatur, quòd *Diana eſt veluti quidam Papa, qui tollit*
peccata mundi: verùm non vnus, ſed quàm plures ſunt huiuſmodi Papę,
& vtinam tot eiuſmodi non forent: quia vnus, & verus audiretur Papa,
& Romanus obaudiretur Pontifex, qui propterea cum Iſaia, immò cũ *Iſai.c.51.*
Deo, cuius eſt Vicarius in Terris, ſic monet fideles: *Audite me, qui ſequi-*
mini, quod iuſtum eſt, & quæritis Dominum. Attendite ad petram vn-
dè exciſi eſtis, & cauernam laci, de qua præciſi eſtis. Attendite ad Abra-
ham Patrem veſtrum, & ad Saram, quæ peperit vos. Attendite ad me,
Popule meus, & Tribus mea me audite: quia lex à me exiet. *Equidem* *Prouerb.1.6.*
(ait Salomon) *conſerua fili præcepta Patris tui, & ne dimittas legem*
matris tuæ. Verùm cum eodem Propheta cogitur iterum conqueri di- *Iſai.c.1.*
cendo: Plurimos fide; Religioſi ordinis profeſſione, & doctorali di-
gnitate *filios enutriui, & exaltaui: Ipſi autem ſpreuerunt me.* Nos au-
tem non ſic: ſed cum Religioſiſſima, ac celeberrima Sacræ Theologiæ *Sorbona ann.*
facultate Pariſienſi vulgò Sorbona profiteamur: *Cum de Romano Pon-* *1683. die .... I*
tifice ſit ſermo, cuius iura non modò illæſa eſſe voluit facultas; ſed & *Maij.*
quaque occaſione data, religioſè venerata eſt; expoſuit copioſè, ſtrenuè
defendit, antiquæ ſuæ in Sedem Apoſtolicam reuerentiæ eſſe duxit, hic *Vide p.1. Elo-*
breui de ea præfari, & diſertè repetere, quod olim non ſemel profeſſa *gium, & inſ.*
eſt: Romanum Epiſcopum vnum eſſe Iure Diuino Summum in Eccleſia *Fruct. vlt.*
Pontificem, cui omnes Chriſtiani parere teneantur, & qui immedia- *Bar. an. 431.*
tè a Chriſto, non honoris ſolùm, aut dignitatis; ſed & Poteſtatis, ac *n. 80. 81. 82.*
Iuriſdictionis Primatum habeat in tota Eccleſia: Eſt enim hæc profeſ- *Bar. an. 451.*
ſio eadem cum profeſſione generalis Synodus Epheſinæ, (vt refert Ba- *n. 79. & nu.*
ronius) Calcedonenſis, ac Conſtantinopolitanæ, ac etiam Romanæ. *146. vſque n.* *100.*

VI.

Quatuor igitur mouere debent ad Summi Pontificis obedientiam. 1. *Bar. an. 448.*
Summa cum ſummis Magiſtris Sacræ Theologiæ, ac vtriuſq; Iuris pe- *n. 50.*
ritis conſultatio. 2. Cum Eminentiſſimis S.R.E. Cardinalibus tractatio. *Bar. an. 484.*
3. Regia poteſtas, ac principalis authoritas, ſicut & cæteri Principes *n. 21.*
ſupremi exercent in ſuis legibus, ac regimine ſubditorum. 4. Aſſiſtentia
Spiritus Sancti ipſi promiſſa, ipſique reuelantis ſecreta Cęleſtia; quare *S. Matth. c.*
illi dixit Chriſtus: *Beatus es Simon Bariona; quia caro, & ſanguis non* *16.*
reuelauit tibi; ſed Pater meus, qui in Cœlis eſt, & ego rogaui pro te: ne *S. Luc. c. 22.*
deficiat fides tua.

Digitized by Google

PRÆLVDIVM II.

Declaratio Pontificia.

I. REx Dauid iuſtè, ſanctèque populos gubernabat; nihilominus Abſalon populorum auram exoptans, probabat clientum rationes, & reprobabat Patris in miniſtris Iudicibus regimen, eiſque indulgendo, ac blandiendo, ſolicitabat corda filiorum Iſrael pro ſe contra Patrem ſic Summus Pontifex, vt alter Pater Dauid ſanctè regit Eccleſiam; ſed prodit Abſalon, qui adulando populis, iuſtè ſe profitetur iudicare, eiſque loquendo placentia, ſolicitat corda fidelium recedere à ſanctiſſimo Patre. Auditum enim eſt proferri ab aliquo Filio Eccleſiæ hæc verba: *Non iure Papa* damnat has propoſitiones, declaratque eſſe peccatum, ſi *fæminæ detecto pectore incedant. Noſtrum eſt, qui Theologi ſumus, doctrinamque profitemur eiuſmodi declarare*. Arrogans, & præſumptuoſa eſt huiuſmodi loquendi ratio, & eo infenſior Pontificiæ authoritati, quò occultior, & coloratior ſub ſpecie zeli: ſed non ſecundum ſcientiam, & ſi ſcientiam plurimam iactent: Imitari videntur hi antiquum ſerpentem, qui ſubdole primos fefellit parentes dicens: *nequaquam moriemini*, quique ſe transfigurat in Angelum lucis, & ideò difficilius detegitur, eique difficillimè occurritur: vti Eccleſiaſtes innuit, ſicuti: *ſi mordeat ſerpens in ſilentio, nihilominus habet, qui occultè detrahit*: nam *quod ignorat, medicina non curat*: explicat D. Hieronymus hunc verſiculum, & propterea *ſermo eorum* (dicendum eſt cum D. Paulo) *vt cancer ſerpit*, & inficit in cordibus fidelium reuerentiam, & obedientiam erga Summum Paſtorem Chriſti Vicarium. Irrepit enim in mentibus hominum, non eſſe amplius ratum in terris decretum Summi Pontificis, (ratum etiam in Cælis ex Euangelio) niſi modernorum Doctorum ſuffragio, ac laude firmetur. Noua labefactandę Pontificiæ authoritatis ars eſt iſta, quæ præſeferens ſpeciem zeli, & minimi detrimenti; non expergefacit fidelium animos ad horrorem, nec ad contradicendum: attamen verum eſt: quod *lapides excauant aquæ, & alluuione paulatim terra conſumitur*. Vt autem magis pateat huiuſmodi declarandi facultas, dicendum eſt quod.

Reg. 2. c. 15. *Eccleſ. c. 10.* *S. Paul. Timot. 2. c. 2.* *Iob. c. 14.*

II. Triplex eſt facultas declarandi propoſitiones, ſeu triplex eſt propoſitionum declarator.

Primus, ſummuſque declarator, ac interpres in Eccleſia Dei eſt Summus Pontifex, qui non ſolum eſt Paſtor, ſed Paſtor Paſtorum, à quo paſcendi ſunt omnes verbo Fidei. Ipſi enim, vt legitimo ſucceſſori Petri, indicitur: *Paſce oues meas*; indiſtinctè, & elegit eum Deus, vt

S. Io. c. 21. *Act. c. 15.*

per

per os, ſicuti per os Petri populos audire verbum Dei, & credere: vt dicitur in Actis Apoſtolorum: nam ſicut firmitas alicuius Domus dependet à firmitate fundamenti; quapropter de quadam Domo dixit Chriſtus non corruiſſe ab impetu ventorum, vel fluminum: *fundata enim erat ſuper firmam Petram*: inquit Ieſus: ſic firmitas Doctrinæ Chriſtianæ in *Eccleſia quæ eſt Domus Dei* (vt ait S. Paulus) dependet ab authoritate Summi Pontificis, vtpotè legitimus ſucceſſor ac *poteſtate Petrus*: vt inquit S. Bernardus; cui dictum eſt à Domino: *Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam*: Idcircò etiam Concilia Generalia, quæ Catholicam Eccleſiam repreſentant à Sancta Sede confirmantur: eoq; magis, quò declaratio, ac interpretatio non ponit aliquid nouum; ſed quod iam extat in obſcura intelligētia, luci clarioris intellectus exponit, vt dixi P. 1. Radix 12. ſuprema igitur Poteſtas declarandi iuridicè, & auctoritatiuè propoſitiones eſt Sedis Apoſtolicæ.

S. Matth. c. 7. S. P. Timot. 1. c. 3. S. Bernard. de conſiderat lib. 2. c. 8. S. Matth. c. 16. L. Heredes ff. qui teſtamen. facere poſſint. V. ſup. P. 1. Radix 12.

III. Secundus *Declarator Iuridicus*, & ordinarius; ſed ſubordinatus eſt *Epiſcopus*: ſicut enim Epiſcopis demandatur à Spiritu Sancto cura animarum, & ipſi indicitur paſcere gregē Domini: ergò poterunt declarare propoſitiones, quæ ad inſtructionē populorū ſpectant: ſic fecit Diuus Athanaſius cum Iouiano Imperatore: vt refert Baronius. Tertius *declarator Doctrinalis* tantū, non iuridicus, eſt quilibet Doctor, cui conceſſa eſt facultas à Summo Pontifice declarandi conſtitutiones, & Scripturas, iuxta tamen dogmata, morumq; ac Canonum regulas; non contra, innitendo prudentiæ ſuæ: vt dixit cum S. Auguſtino P. Vvitelleſchi. Nam Doctor eſt depoſitarius Doctrinæ, non Dominus cuius (vt loquitur S. Vincentius Lerinenſis cōmonit. 1. c. 27. cum Cornel. à Lapide in cōment. D. Pauli in epiſt. 1. c. 6. ad Timoth.) *non auctor debet eſſe: ſed cuſtos*.

Baron. an. 363. n. 132. C. ne immiſcearis de conſtitut.

De declaratione iuuabit etiam regredi, ac legere Radicem 12. primæ partis.

PRÆLVDIVM III.

Cenſura Librorum.

STella à ſtella differt, & Claritas à Claritate alterius: ſeu Doctor à Doctore, & eorum Doctrinæ ſæpè diſtant: quinimmò ſicut inter Stellas infauſti quandoq; apparent Cometæ: ſic inter auctores, ac libros: aliqui apocriphi: alij inutiles: alij noxij notantur: hinc.

I. Propoſitiones, vel libri diuerſimodè approbantur, vel reprobantur à ſupradictis Declaratoribus: vt Gelaſius Papa docet.

Aliqui *libri* approbantur, vt Canonici, ac *Diuini*, qui continent veritates reuelatas à Deo, & propterea infallibiles, & nulli falſitati ſub-

C. Sancta Rom. diſt. 15

Trid. ſeſſ. 4. c. 1. ſubiecti ſunt, cuiuſmodi ſunt omnes, qui deſcribuntur in Canone, ac Cathalogo compoſito à ſacroſancto Concilio Tridentino, & componunt Sacram Scripturam Vetus, Nouumque Teſtamentum continentem.

II. Alij approbantur tamquam *vtiles*, non tamen, vt Superiores, & immunes omni penitus errore: huiuſmodi ſunt *Opuſcula* Sanctorum, Baron. an. 369. n. 73. inter quos S. Auguſtinus plura in ſuis Opuſculis retractauit, & in opuſculis S. Hilarij aliqua notantur, vt refert Baronius.

III. S. P. Th. ſſal. 1. c. 5. Alij approbantur tamquam *vtiles in aliqua parte*, verumtamen in alia aliquos continent errores, qui propterea legendi ſunt (ait Gelaſius Papa) cautè. *Omnia probate, quod bonum eſt, tenete.* Huius generis eſt Hiſtoria Eccleſiaſtica Euſebij.

IV. Alij reprobantur vt *Hæretici*, ac noxij, eiuſmodi ſunt Hæreticorum libri, qui aduerſantur primis, & propterea anathemate damnantur.

V. Alij reprobanrur, vt *inutiles*, & dubiæ fidei, & *Apocriphi* declarantur.

VI. Alij denique, nec approbantur, nec reprobantur: ſed ſedes Apoſtolica merè negatiuè ſe erga eos habet; quia vel ignorat eos editos; vel quid editi contineant. Nam etſi Princeps; *omnia iura in ſcrinio pectoris ſui cenſeatur habere; ea tamen, quæ ſunt facti, & in facto conſiſtunt probabiliter ignorat*: vt inquit Bonifacius VIII. *multa quoque* (etiamſi non ignorentur) *per patientiam tolerantur quæ ſi in iudicium deducta eſſent, reprobarentur, cum exigente iuſtitia non deberent tolerari.* Eadem confirmare videtur Vrbanus VIII. apud Cardinalem de Laurea in ſua mirabili Epitome Canonum omnium, & huius habetur caſus apud Baronium.

C. licet Rom. de conſtit. in 6. C. cum iam de Prælẽdis, & dignitatibus. De Laurea Epitome V. Eccl. Roman. Decreta. Bar. an. 448. nu. 75.

PRÆLVDIVM IV.

Claues morales.

I. QVatuor ſunt Cauſarum genera. 1. *Efficiens*, ſeu *agens*, à qua veluti à fonte fluit operatio, quaſi riuulus, ac ſæpè opus veluti riuuli lacus. Si efficiens per ſuam virtutem, ac iuxta proprias vires agit, dicitur *cauſa per ſe*: Si verò per alienam vim ſibi contingenter comitem operatur, dicitur *cauſa per accidens*. Si ipſa ſola, dicitur *cauſa totalis*, & efficax, ſi per alienam impreſſionem operatur, dicitur *cauſa inſtrumentalis*; quia verò ab agente creato *ex nihilo nihil fit*; ideò requiritur ei. 2. *Cauſa materialis*, circa, vel in qua operatur *Agens*; eſtq; veluti receptaculum operationis cauſæ efficientis: quæ efficiens, vt agere poſſit, ſe ſe approximat materiæ; eſt enim approximatio conditio, ſine qua

Digitized by Google

qua efficiens cauſa non ageret in diſtans ſubiectum; quod ſubiectum ab Agente approximato in primis præuijs, quibuſdam accidentibus diſponitur, ac præparatur ad vlteriora, & hæ diſpoſitiones, ac conditio quandoque ſortiuntur etiam cauſæ nomen; Cum tamen vera cauſa ſit ipſum agens, & hæc ſint requiſita ſolùm ad agendum; cum verò diſpoſita eſt materia, ac præparatum eſt ſubiectum, in hoc introducit efficiens formam, & hæc eſt. 3. *Cauſa formalis*, qua formatur ſubiectum illud, per illam formam, & rudis materia fit pulchra, ac formoſa conſtituitur in eſſe ſpecifico, ac diſtinguitur à cæteris, fitque & ipſa forma alterum agens, potens etiam ad agendum. Nam hoc intendebat conſequi prius Agens: vt ſibi ſimilem produceret formam, & hoc bonum intentum ab Agente dicitur. 4. *Cauſa finalis*.

Eſt autem finis, gratia cuius operamur, qui quamuis ſit vltimus in re, eſt tamen primus in voto, iuxta illud: *quod eſt primum in intentione, eſt vltimum in executione*: & eſt *Finis cauſa cauſarum*, ac primum mobile, quod mouet cauſam efficientem, quæ ſe ſe approximat materiæ, & hanc diſponit, eique tandem ingerit formam, quæ & ipſa eumdem morem ſectans, alteri propagat ſuam ſpeciem, ac formam, fitque in ſpecie perpetuitas rei: vt experientia Magiſtra nos docet. Patet etiam hinc dictum Ariſtotelis. Quòd *Forma, Finis, & efficiens ſæpè coincidunt*. *Forma* eſt reſpectu materiæ. *Finis* reſpectu cauſæ efficientis. *Efficiens* reſpectu alterius effectus ſimilis ſibi. II. *Ariſtot. Phyſ. lib. 2.*

Quemadmodum in genere *naturæ* quatuor ſunt cauſarum genera: ſic Philoſophandum erit in genere *moris*, & recenſendæ ſunt, & hic *efficiens*; *materialis*; *formalis*; *& Finalis*. Verùm Finalis exercet in genere moris officium formalis, ac eiuſdem gerit vicem: vt docet Sanctus Thomas ſic: Forma actus in moralibus attenditur principaliter ex parte Finis, cuius ratio eſt: *Quia principium moralium actuum eſt voluntas, cuius obiectum, & quaſi forma eſt Finis: ſemper autem Forma actus conſequitur formam agentis: vndè oportet, quòd in moralibus id, quod dat actui ordinem ad finem, det ei & formam*: ſicut enim forma. 1. conſtituit compoſitum. 2. diſtinguit idem à cæteris: ſic & Finis conſtituit actum moralem, ac diſtinguit à reliquis. III. *S. Thom. 2. 2. q. 23. art. 8.*

IV. Vt clariùs hoc percipiatur, recolendum eſt cum Ariſtotele, & D. Thoma, duo eſſe principia *actus humani*, (qui & *mos* dicitur,) eſtque *actus præmeditatus voluntarius, & liber*; vtpotè, qui à voluntate deliberata procedit. Intellectus autem, & Voluntas, cum ſint potentiæ, actuantur per aliquid ab extrinſeco ſibi accedente: Diuerſo tamen pacto. Nam Intellectus actuatur, & redigitur ad actum, recipiendo in ſe ipſo ſpecies rerum intellectarum, quæ ſpecies ſunt veluti formæ, quibus ipſe informatus, fitque omnia, intelligendo. Voluntas verò, ſe ſe addicendo bono ſibi propoſito, idemque amando, conuertitur quodammodò in obiectum amatum, & quale eſt hoc, talis ipſa euadit: vn-

de dicit quidam Sanctus : *Si terram amas, terra es, ſi Cœlum amas, Cœlum es* : cui conſonat S.Auguſtinus dicens : *Affectus omni operi tuo nomen imponit*. Eſt enim Finis veluti Sol ; ſplendidus eſt, ſi bonus eſt : vel ſicut Sol obſcuratus in Eclypſi, ſi malus eſt finis, qui illuminat omnia opera, vel obtenebrat : vt ipſamet veritas incarnata confirmat dicens : *Lucerna Corporis tui eſt oculus tuus. Si oculus tuus fuerit ſimplex, totum Corpus tuum lucidum erit : Sin autem oculus tuus fuerit nequam : totum Corpus tuum tenebroſum erit* : hinc dicit iterum D. Thomas: *Actus humani, ſiue conſiderantur per modum actionum, ſiue per modum paſſionum, ſortiuntur ſpeciem à fine. Vtroque enim modo conſiderari poſſunt : quia homo mouet ſeipſum, & mouetur à ſeipſo. Dictum eſt autem ; quòd actus dicuntur humani, in quantum procedunt à voluntate deliberata. Obiectum autem voluntatis eſt bonum, & finis, & ideò manifeſtum, quòd principium humanorum actuum in quantum ſunt humani, eſt finis ; & ſimiliter eſt terminus eorumdem. Nam id, ad quod terminatur actus, eſt id, quod voluntas intendit tamquam finem, ſicut in agentibus naturalibus forma generati eſt conformis formæ generantis.*

S. Auguſt. lib. de ſpiritu, & anima c.4. — *S. Matth. c.6.* — *S. Tho. 1.2. q. 1. art.3.* — *Vide q.18 ar. 6. etiam.*

V. Finis alius eſt vltimus ; alius intermedius : alius principalis: alius acceſſorius, & appendix. Finis principalis eſt illa res, quæ præ alijs obijcitur voluntati, & ideò dicitur *obiectum* ; voluntatiſque appetitum excitat, & ideò *Bonum* appellatur. *Bonum* enim eſt, *quod omnia appetunt*, in eo terminatur voluntatis appetitus, & finis eiuſdem motus ; & idcircò *Finis* dicitur : Nam obiectum (ait D.Thomas in Commentarij Epiſtolæ Diui Pauli ad Hebreos) *idem eſt, quod finis, finis, & bonum idem ſunt*. Vocatur etiam *motiuum* ſaltem principale ; *Ratio formalis*, & in contractibus dicitur pretium, vel pretio æſtimabile ſicuti merx, vel munus à manu, vel à lingua, vel ab obſequijs. Bonum verò eſt triplex. 1. *Honeſtum*, quod eſt conforme rectæ rationi, virtutique conſonum ; & propterea dignum honore : Vndè dicitur. *Honeſtum*, ſeu *honeſtas*, quaſi *honoris* ſtatus, in quo ſtat radix, ac meritum honoris. 2. Bonum *delectabile*, quod ſenſibus eſt conſentaneum, ſoleſque etiam eſſe acceſſorium honeſti, ſi non ſenſibile, ſaltem intelligibile: Nam Honeſta actio eſt arbor, cuius fructus eſt voluptas. *Voluptas* namque *perficit operationem, vt fructus quidam reſultans* : vt ait Ariſtoteles. 3. Bonum *vtile*, quod iuuat ad comparandum honeſtum.

S. Thom. com ad Hebr. 1. epiſt. c 11. — *Ariſt. Ethic. lib 9. c.8.*

VI. Honeſtum autem bonum eſt Finis intentus à recta ratione : *mens* enim *omnis id expetit, quod eſt optimum ſibi, & probus obtemperat menti* : ait Ariſtoteles, & confirmatur ipſius dictum ab Eccleſiaſte dicente: *Deum time, & mandata eius obſerua* : *hoc eſt enim omnis homo* : quam Eccleſiaſtes definitionem pluribus confirmat, & explicat Cornelius à lapide referens hanc Epitecti ſententiam : *Hominis nomine dignus.*

Ariſt. Ethic. Lib.9. c.8. — *Eccleſ. c.12.* — *Cornel. in d. ca. verſ.13.*

gnus non eſt, qui virtutis ſtudioſus non eſt. Igitur ordo naturæ, Deique naturæ conditoris, hic eſt: vt homo in primis appetat bonum *Honeſtum*: deinde comitem percipiat delectationem, bonoq; *delectabile* gaudeat. 3. demum, vt conſequatur priora, eligat bonum *vtile*; ſi verò prius velit delectationem operationis comitem, quam operationem, delectationis parentem, inuertetur ordo, occurretque defectus, ſaltem leuis, qualis nobis in Patriarcha Iacob pingitur. Ipſe enim prius Rachel iuniorem deſponſare meditabatur; ſed Socer Liam natu maiorem (vt decebat) dedit: Sic non decet malle prius delectationem, quæ poſt operationem eſt optanda, ſaltem ordine dignitatis, & cauſæ. Verùm ſi ob delectationem ſolā excludendo (quantū in ipſo eſt) ipſam operationem, operari vellet, grauis foret ordinis peruerſio. Caueāt ergò omnes, ne immitentur ad literam eumdē, Patriarcham Iacob, qui benedixit prius iuniorem nepotem, quàm natu maiorem: ſic ne prius intendant in voluptatem poſteriorem, quam in operationem, quæ prior intendi debet: multò magis ne excludant ipſam operationem, quā recta ratio intendit. Geneſ.c.29. Geneſ.c.48.

VII.] Notandum videtur, quòd diſpoſitio in moralibus, non neceſſario producens effectum: ſed liberè etiam, & ciuiliter vocatur *Excitatiuum*, ac *Alliciens*: quia ſicut aſtra inclinant: ſed non cogunt: ſic eiuſmodi diſpoſitio: quæ ſicut gratia Dei excitat; ſed non cogit, & petit, ac expectat conſenſum, ſed non exigit, hoc eſt compellit. (Exigere enim in ciuilibus videtur eſſe compulſio) ſicut Angelus excitauit, & allexit Petrum; ſed non compulit ad ſequendum: ſicut alter Angelus coegit Lot egredi de Sodomis manu eius appræhenſa. Sic qui diſponit alium ad liberè dandum, vel faciendum etiam ciuiliter ex debito gratitudinis excitat: qui verò obligat ex iuſtitia ciuiliter cogit, & non ſolùm diſpoſitionem ad obligandum, ſed formalem obligationem cogentem ad dandum, vel faciendum ingerit, ac inducit, vel in re, vel in voto, ſi (quantum in ipſo eſt) vellet in animo ſuo, & corde alium efficaciter obligare. Geneſ.c.19.

PRÆLVDIVM V.

Aliæ Claues morales ad aperiendas morum deceptiones.

I. VIrtuti vitium inſidiatur, vnoq; gradu ab illa diſtat: *Malum enim ex ſingulis defectibus*: vicinumq; virtuti oſtium habet, illiuſq; ſpecie laruatū apparet: vti S.Gregor. Papa aſſerit, dicens: quòd, *plerumq; vitia virtutes ſe eſſe mentiuntur*: nam & ipſe Sathanas (Pater, ac Magiſter vitiorum) ſe transfiguret in Angelum lucis: quamobrem magnopere cauendum ne decipiamur ſub ſpecie recti, & boni finis, & quod nobis videtur lumen, ad ambulandum, non ſit illuſio: vt ipſemet Chriſtus monet dicens: Vide ne lumen, quod in te eſt, tenebræ ſint. S. Greg. Paſtor.p.2.c.9. S.Matth.c.6.

Accidit

Digitized by Google

II. Accidit alia deceptio non minus vitanda, cum aliqui (concupiſcentia tranſuertente ſenſum) negligunt cautionem, & eligunt in corde ſuo bonum, vel vtile, vel delectabile omiſſo Honeſto; cuius tamen colore, ac pallio illud inducunt, ac ſibi, alijſque bonum perſuadere tentantes, dicunt malum, bonum, tenebras, lucem, & excogitant ſubtilitates, Reflexiones, Præuiſiones: mutant nomina: trasfigurant res; & ſicut Rebecca, ſic & ipſi, veſtibus Eſau valdè bonis inducunt Iacob. *Speciem quidem pietatis habentes* (vt ait S.Paulus) *virtutem eius abnegantes*: quaſi noſtra imaginatio, ac locutio vim habeat immutandi rerum qualitates, vel ipſa poſſit abſcondere ipſi iudici Deo rei veritatem, cordiſq; noſtri arcanas intentiones cælare: noneſt autem ſic (ait S.Paulus): *Etenim ſermo Dei eſt efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti, & pertingens vſque ad diuiſionem animæ, ac ſpiritus, compagum quoque, ac medullarum, & diſcretior cogitationum, & intentionum cordis*: propterea idem Apoſtolus ſcribit ad Corinthios: *Nolite ante tempus iudicare; quoaduſque veniat Dominus, qui & illuminabit abſcondita tenebrarum, & manifeſtabit conſilia cordium, & tunc laus erit vnicuique à Deo*. Mementote igitur quòd Deus non ponderat verba; ſed *ſpirituum ponderator eſt Dominus* (inquit Sapiens) nec perpendit ſubtilitates; ſed *appendit corda Dominus*.

S.P. Tim. 2. c.3. — S.P. Hebr. c.4. — S.P. Corint. 1. c.4. — Prouerb. c.16 — Prouerb. c.21

III. Alia fallacia eſt detegenda. Virtus (vt diximus) eſt finitima vitio, ſaltem in infimo ſuo gradu, eiuſque confinia, vt latro, ac prædo graſſatur vitium: itavt ſi quis vel paululum terminos virtutis tranſgrediatur, deprędabitur ſtatim ab ipſo peccato inſidiante: eſt enim peccatum è finibus virtutis egreſſio: qui igitur in finibus vult ambulare, facilè egredietur foras: vndè dicebat S.Paulus: *omnia mihi licent: ſed non omnia expediunt*: quia (vt explicare videtur Clemens Alexandrinus apud Corneliumà Lapide) *qui faciunt quidquid licet, facilè dilabuntur; vt faciant, quod non licet*: hinc *Sancti Viri* (ait S.Gregorius Papa dial. lib.4.c.11.) *habent hoc proprium: vt ſemper ab illicitis longè ſint, à ſe plerumque etiam licita abſcindunt*, nam *qui amat periculum* (ait Eccleſiaſticus) *peribit in illo*: eſt autem periculum timendæ rei appropinquatio (ait Ariſtoteles): nam confinia virtutibus ſunt vitiorum: ait Seneca. *Virtus enim eſt medium inter extrema contraria*, (vt dicit Ariſtoteles) & è confinibus facilis eſt excurſus; hinc fortè alludit Eccleſiaſtes dicens: *ne ſis iuſtus multum*: quia *ſummum ius, ſumma iniuria*; hoc eſt ne accedas ad extremos fines virtutis, quia his, cum finitima ſint vitia, facilè laberis. Sunt enim lubrici confines, & præcipites rupis oræ, nec homo propriæ virtuti fidere debet, immo diffidere: vt monebat illuminatiſſimus S.Philippus Nerius. Sicut enim non poſſumus ponderare pondus ignis; vti Deus; nec poſſumus imperare mari dicentes cum Deo. *Huc vſque venies, & non procedes amplius, & hic confringes tumentes fluctus tuos*: ſic nec pondus, nec impetum

S.P. Corint. 1. c.10. — Cornel. in ep. D.P. ad cor. 1 c.10. — Eccli. c.3. — Ariſtot. Rhet lib.2.c.5. — Senec. ep. 120 — Ariſt. Ethic. lib.2.c.6. — Eccleſ. c.7. — S. Philipp. Ner. vit. lib. 2.c.17. n 14. — Iob. c.38.

Digitized by Google

fomitis ad malum librare; nec paſſionibus cordis (eſt enim cor quaſi mare feruens) vt dicit Iſaias: quare fit, vt quod eligebatur prius ſub ſpecie boni, eligitur indè, & ſi malum euaſerit: hinc S.Philippus Nerius cuidam iuueni Logicæ ſtudenti, & innocenter cum ſorore ludenti, dixit: Scias: quia Dęmon optimus eſt Logicus; immò & Sophiſta pessimus, & docebit quandoque te abſtrahere, ac præſcindere à conſideratione quod ſit ſoror, remanebitque ſola ratio quod ſit fœmina, & decipiet te: nam *qui diſſipat ſepem, mordebit eum coluber*: hoc eſt qui munimenta, ac cautelas amouet, facilè in tentationes, & morſus incidet Diaboli, vt exponit idem Cornelius ibidem. Non ſolùm à malo, *ſed ab omni ſpecie mala abſtinete vos*: præcipit Apoſtolus: aliqua bona (vt diximus) ſunt adeò contermina malo, vt ſimplices, & imperiti ea minimè diſcernant; *benè* namque *diſtinguere non eſt multitudinis imperitæ*: dicit quidam Philoſophus: vndè fit, vt ea intuentes, mala eſſe cenſeant, & indè ſcandalizentur ſcandalo puſillorum (quod Charitas etiam vitari iubet) vndè idem Apoſtolus iterum ſubdit: *Omnia mihi licent; ſed non omnia ædificant; ſi eſca ſcandalizat fratrem meum, non manducabo carnem in æternum, ne fratrem meum ſcandalizem*. Poſterioribus hiſce duobus motus rationibus Summus Pontifex Innocentius XI. damnat ſequentes propoſitiones: *vt minimum tamquam ſcandaloſas, & in praxi pernicioſas*.

Iſai. c. 57. *S. Phi. in vit. lib. 2. c. 9. nu. 15.* *Eccleſ. c. 10.* *S. P. Cor. 1. c. 10.* *S. P. Corinth. 1. c. 8.* *Innoc. in Præfat. Prop.*

IV.

Finis neceſſaria facit ea, quæ ſunt ad finem: dicit etiam Ariſtoteles, ac medijs ad ipſum ordinatis communicat ſuam bonitatem. Hoc autem verum eſt, cum media ſunt adiaphora, ſeu indifferentia, nec bona, nec mala moraliter; ſecus bonitas finis non honeſtat malitiam mediorum (vt dictum eſt in prima parte Radix 2.) & hic animaduertendum eſt valdè (ait S.Franciſcus Saleſius): quia Finis eſt veluti Sol, cuius pulchritudine capti complures fixis oculis ipſum reſpicientes, hallucinantur, nec aſpiciunt, qua ambulant, vel quò vadant, & hinc corruunt. Eò magis, quò *qualis vnuſquiſque eſt, talis & finis videtur*. Fatetur Ariſtoteles, & iuxta diſpoſitionem oculi videtur color: fitque quidam circulus vitioſus, habitus, ac diſpoſitio operantis facit, vt finis ei videatur bonus, & bonus finis facit, vt videantur bona, & reliqua, tam affectus operantis, quam media; ipſeq; homo cum ſit cauſa ſui habitus, ac diſpoſitionis, eſt etiam cauſa, quòd finis appareat ei talis: ſic docet Ariſtoteles Ethic. lib. 3. c. 5. Notandum etiam videtur, quòd in qualibet actione duo conſiderantur potiſſimum, 1. actio ipſa, ſeu opus, & ſubſtantia actus, reſq; præcepta, quæ exprimi ſolet verbo Logicè ſumpto. V.g. *Colo*, 2. modus, qui aduerbio explicatur, & determinat, ac rem ipſam explicat. Eſt enim modus adiacens rei determinatio. V. g. Colo Deum deuotè: deuotè eſt aduerbium, ac modus. Finis autem diſtinctus ab opere præcepto eſt modus: Nam *intentio Finis eſt quidam modus formalis actus ordinati ad finem*: vt docet D.Thomas. Virtus

Ariſt. lib. 2. Phiſic. *Ariſt. Ethic. lib. 3. c. 4.* *D. Thom. in 2. 100. art. 10*

autem,

autem, ac meritum potius in modo, quam in opere conſiſtit: vt idem D. Thomas docet in Commentarijs etiam Epiſtolæ ad Corinthios. *In actibus* (ait) *virtutum duo ſunt. 1. ſpecies actus. 2. modus agendi. Non ſufficit, quòd ſolùm operetur actum virtutis ſecundum ſpeciem: niſi etiam ſecundum debitum modum operetur*, quam Doctrinam docet etiam Ariſtoteles; & cum eo Cornelius à Lapide commentans caput ſextum ſapientiæ: & confirmat Spiritus Sanctus dicens: *Qui cuſtodierint iuſta iuſtè iuſtificabuntur*: vnde dicitur, quòd *Deus remunerat non verbum, ſed Aduerbium*: verùm aduertendum quòd *modus* eſt duplex. 1. eſt *intrinſecus*, & eſſentialis actui, vt ſit actus humanus dignus pęna, vel præmio, & hic in tribus conſiſtit. Primo; vt ſit à *cognoſcente* ſingula: (vt dicit Ariſtoteles, & D. Thomas). Secundo *voluntarius*. Tertio autem *liber*: vnde Eccleſiaſticus dicit: *qui potuit tranſgredi, & non tranſgreſſus*: & Sanctus Paulus repetit ad Corinthios: *non ex neceſſitate, ſed poteſtatem babens ſuæ voluntatis*. Hæ tres conditiones requiruntur, vt actus ſit humanus, obnoxius pęnæ, vel præmio animaduertendum eſt, quòd quælibet ſpecies virtutis, ac præcepti habet ſuos modos intrinſecos, & *eſſentialia*: *ſpecifica*, quæ ineſſe debent, vt virtus, ac præceptum in ſpecie exerceatur; & hoc ſatis patet. 2. Alius eſt *modus extrinſecus*, ſeu accidentalis operi, vel actui; cuiuſmodi ſunt cęteræ circunſtantiæ, quæ actum comitantur: veluti ſi fiat propter hunc, vel alium finem: hoc, vel illo affectu: diligenter, vel negligenter, delectabiliter, vel tepidè; firmiter, vel infirmiter. Primus modus, cum ſit intrinſecus operi præcepto, præcipitur cum ipſo opere. Nam præceptum imponitur homini, non belluæ, vt humano modo, ac more, adimpleatur: ſcilicet cum cognitione. 2. cum voluntate. 3. & cum voluntatis libertate: Alter modus non præcipitur ab humano Legislatore, cum præcipitur præcisè opus; niſi & ipſe modus nominatim præcipiatur. Hæc docet D. Thomas: Deus autem non ſolòm vult opus; ſed & modum operis: nec actum virtutis reſpicit; ſed potius cauſam, ſiue intentionem, cum cæteris circunſtantijs: vult enim adorari in *ſpiritu, & veritate*, ac integritate operis.

D. Tho. comment, Cornel. 1. c. 8. lect. 1.
Ariſt. Ethic. lib. 2. c. 4.
Sap. c. 6.
Ariſt. Ethic. lib. 3. c. 1.
D. Th. 1. 2. q. 100. ar. 9.
S. P. Corint. 1. c. 7.
D. Thom. 1. 2. q. 100. art. 9. 10.
S. Ioan. c. 4.

I. FRVCTVS.

De Prudentia, & Probabilitate.

I. CÆteris virtutibus communis eſt Prudentia, & per omnes quoque virtutes vagatur Probabilitas; idcircò cęteris præponuntur hic. Prudentia eſt conſiliaria; immò Dux, ac Directrix virtutum. Nam hæ finem, ac bonum ipſorum virtutum reſpiciunt, ac intendunt: Verùm

Digitized by Google

rerum quo medio, quave via ſit comparandum, ignorant: ſuntque virtutes ſicuti Tobias Filius, qui ad Imperium Patris in Ruges Ciuitatem Medorum proficiſci cupiebat, at viam neſciebat: vndè opus illi fuit Angelus Raphael Ductor eius: ſic Prudentia virtutes manu ducit ad bonos ipſorum Fines.

Prudentia autem, vt rectam viam oſtendat virtutibus ad ipſarum II.
fines, in primis. 1. plura media inquirit. 2. inquiſita examinat ac
conſultat, inter examinata dijudicat; aptiora eligit. 3. electa præcipit, ac vrget, vt exerceantur: vt docet Ariſtoteles, & cum eo D. *Ariſtotil.*
Thomas. Vt autem hæc munia ritè præſtet, illi famulantur, & adiu- *ethic. lib. 3.*
uant. 1. præteritorum *memoria*. 2. *Intellectus*, ſeù exacta cognitio, ac informatio facti, ac caſus particularis. 3. *Docilitas*, in audiendis aliorum conſilijs. 4. *ſolertia*, qua ſit promptus ad coniecturandum ad media. 5. *Ratiocinatio*. 6. *Prouidentia* circa futura, vt benè ordinentur. 7. *Circunſpectio*, qua dignoſcatur non ſolum; quod eſt bonum in ſe conſideratum: ſed etiam an in actu practico, ac indiuiduali caſu, alia contingant, vel concurrant, quibus malum fiat, quod bo- D. *Thom.* 2. 2.
num eſſet. 8. *Cautio*, qua malum ſub ſpecie boni caueatur, & euite- *q. 48. & 49.*
tur: hæc omnia docet D. Thomas. *tota.*

Prudentia (vt patet ex dictis) plumbeo porgit pede: hinc monet Ec- III.
cleſiaſticus, dicens: *Ante omnia opera verbum verax præcedat te, &* *Eccli. c. 37.*
ante omnem actum conſilium ſtabile. Verbum autem verax, ac ſtabile
conſilium innititur (ad minus) duobus teſtibus omni exceptione maiori- *S. Math. c. 18*
bus (vt diximus pluries) & Chriſtus cum Moyſe confirmat, dicens: *In ore* *Deuter. c. 17.*
duorum, vel trium teſtium ſtat omne verbum: Sic probabilitatis ſen- *Vid. part. 1.*
tentia duobus ſaltem Auctoribus, omni exceptione ſuperioribus inniti- *Radix 18.*
tur: vt ſuperioribus partibus iam dictum eſt ſeptuagies. *P. 2. Flos 1. 2. 3. 4. 8. 9. 20. 21.*

Prudentia, ſi legis, rationiſque veritatem apertè non cōſpicit, eius ſal- IV.
tem (vt nuper diximus) certam ſimilitudinem reſpicit. Verùm ſi eidem
alia veriſimilior innoteſcat, hanc ſequitur (vti pluries etiam ſuperius aſ- *Vid. p. 2. Flos*
ſeruimus, iterumque aſſerimus, ſequentibus (præter iam dictas) moti ra- *3. 5. 20. 21.*
tionibus: nimirum ſi potentia appetat, ac indigeat lumine vſque ad *Vide infr.*
octo gradus, pauciores eidem non ſufficient; nec ſatisfacient: vt patet; *Fruct. 32.*
nec opus eſt probatione. Vndè ſi offeratur lumen, vt duo & aliud, vt
quatuor: hoc appetet, & alterum reſpuet; vtpotè magis alienum à ſuo *S. P. Corint. 1.*
appetitu, & indigentia; quod patet etiam in ordine gratiæ: Vndè dice- *c. 13.*
bat S. Paulus. *Nunc cognoſco ex parte: tunc autem cognoſcā ſicut et co-* *S. P. Philip.*
gnitus ſū: interim *ſequor* (ſcribit idem) *ſi quomodo comprabendā ſicut &* *c. 3. & Theſ-*
comprabenſus ſum; & S. Petrus hortabatur dicēs: *creſcite in cognitione* *ſal. 1. c. 4.*
& c. nam *iuſtorum ſemita, quaſi lux ſplēdens, procedit, & creſcit vſque* *S. Petrus 2. c. 3.*
ad perfectā diem: ait Salomon. Idcircò *hoc oro* (ſcribit iterum S. Paulus) *Prouerb. c. 4.*
vt Charitas veſtra magis, ac magis abundet in ſcientia, & omni *S. P. Philip. c. 1.*
ſenſu; & Corinthios monet, dicens: *Emulamini Chariſmata meliora*. *S. P. Corint. 1. c. 12.*

In-

V. Intellectus igitur noſter cum appetat, ac indigeat veritatis certitudine, ac eiuſdem lumine vſque ad octo gradus, vel in Principijs per ſe notis, vel in ſcientificis concluſionibus ex eiſdem deductis: vel demùm in clara, & intuitiua ſummæ veritatis cognitione, non quieſcit in minori lumine: Natura namque eſt principium motus donec in ſuo termino quieſcat plenè: & *natura ſemper deſiderat id, quod melius eſt* (ait idem Ariſtotiles). Idem agit gratia; excitat ſemper, & profitetur Deo cum Dauid: *Satiabor cum apparuerit gloria tua*. Si igitur offeratur lumen; vt duo, & aliud, vt quatuor, ad maius reſpiciet, & feretur intellectus, ſicut & voluntas. Nam deſiderium Intellectus: (ſic loqui liceat) eſt veritas bonitatis, & appetitus voluntatis eſt bonitas veritatis (nam verum, & bonum re ipſa coniunguntur) ſicut igitur appetit duos gradus luminis: quia pars ſunt maioris luminis, vt octo ab ipſo deſiderat: ergò multò magis appetet lumen, vt quatuor: etenim ſi duo gradus lucis faciunt rem appetibilem: quatuor facient appetibiliorem: nam *tale additum tali, facit ipſum magis tale*, vt ait Ariſtoteles. Ergò intellectus feretur in quatuor, relictis duobus, & voluntas (ſi rationabiliter volet) eliget item quatuor omiſſis paucioribus: natura ſiquidem (quoad fieri poteſt) tendit ſemper, ac appropinquat termino ſuæ perfectionis, & quietis.

Ariſtot. lib. 2 de Genera. & corrupt.

Ariſtot. lib. 3 Topic.

VI. Lumen in intellectu nihil eſt aliud, quam manifeſtatio veritatis ſecundum D. Paulum ad Epheſios: *omne quod manifeſtatur, lumen eſt*; vt etiam docet D. Thomas. Probabilitas manifeſtat aliqualiter veritatem: Ergò aliquale lumen eſt. Si ergò probabilitas, vt duo lumen eſt; Probabilior, vt quatuor, maius lumen eſt: iuxta ſuperius axioma: quod *tale additum tali, facit ipſum magis tale*. Lumen autem minus offuſcatur à maiore, & *vbi maior, minor ceſſat*: nam docet D. Thomas cum experientia (*lux maior euacuat lucem minorem alterius corporis illuminantis*: *Si duo* (ait idem) *lumina accipiantur eiuſdem ordinis, minus offuſcatur per maius*. Eadem ſentit, ac docet S. Hieronymus apud Caſſiodorum in Pſalm. 61. *Lampas ſtella comparatione non lucet*: *Stellam Luna confer*, *& cæca eſt*; *Lunam Soli iunge*, *non rutilat*; *ſic omnia vana ſiunt, quæ dum melioribus comparantur, fulgore proprio minuuntur*. Probabilitas eſt lumen minus probabiliore. Probabilior eſt lumen maius probabilitate; ergò hæc offuſcabitur, & euaneſcet in eodem intellectu circa eamdemmet rem ſtudioſo: & hoc ipſum videtur innuere Sanctus Petrus dicens: attendendum eſſe minori lumini *veluti lucernæ lucenti in caliginoſo loco*, *donec Lucifer oriatur*. Ergò hanc ſuperſtitem lucem (ſi non vult ambulare in tenebris, ac præter rationem) ſequi oportebit. Præterea Intellectus eſt tamquam tabula raſa (vt dicit Ariſtoteles, & Sapiens dicens) *dabit cor ſuum in ſimilitudine picturæ*. Probabiles rationes ſunt colores. Probabiliores ſunt colores contrarij, vel

D. P. Eph. c. 5.
S. Thom. 1. q. 106. art. 1.

D. Tho. 3. q. 5. art. 4. ad 2. & q. 9. art. 1. ad 2.

Caſſiod. in Pſalm. 61.

S. Petr. 2. c. 1.

Ariſtot. de Anima lib. 3
Eccli c. 38.

Digitized by Google

vel diuerſi. Cum verò vni picturæ allj colores ſuperponuntur, euaneſcunt debiliores.

VII. Animaduertendum autem hic; quòd non agitur de ſequendo, quod melius ſit, cum agitur de ſequenda probabiliore; ſed diſſeritur de ſequendo bono; ſed bono certo, relicto quandoque meliore. V. g. Quæritur, an poſſint recitare preces, qui interſunt Miſſæ diebus feſtiuis; vel teneantur comitari ſpiritu celebrantem Diuina myſteria; probabilis dicitur *negatiua*: probabilior *affirmatiua*, & tamen non videtur de meliore; ſed de certiore: nam homo veritatis certitudinem deſiderat; ſicut & euidentiam: homo enim natura ſcire deſiderat; ſcire autem eſt veritatem cognoſcere euidenter, & certò. Si nequit euidenter, & certò ſimul, ſaltem certò: Ergò ſi plura, & rationabiliora probent vnum; pauciora, & minus rationabiliter aliud; pluribus, etc. credet tamquam teſtimonijs veri boni ab eo quæſiti, relictis paucioribus numero, & fide inferioribus; ſecus prudenter non ſe geret; ſed inſipienter: quemadmodum fecit Roboam Rex Iſrael, qui *derelicto conſilio Seniorum*. 1. (probabiliore) ſequutus eſt conſilium Iuuenum (probabile). Nam *in antiquis eſt ſapientia, & in multo tempore prudentia* (ait Iob): & propterea monet Eccleſiaſticus. *In multitudine Presbyterorum prudentium ſta, & ſapientiæ illorum ex corde coniungere. Si dilexeris audire, ſapiens eris*: Vndè idem Eccleſiaſticus concludit, quòd: *ſapientiam omnium antiquorum exquiret Sapiens*; Hinc patet ſapienter proſcribi Neotericorum ſententias, dicentes Reg. 3. c. 12. Iob. c. 12. Eccli. c. 6. Eccli. c. 39.

27 *Si liber ſit alicuius iunioris, & moderni, debet opinio cenſeri probabilis, dum non conſtet reiectam eſſe à Sede Apoſtolica tamquam improbabilem*. Alex. VII.

Contra vide n. 2. 3. & Prelud. 3. n. 6.

2 *Probabiliter exiſtimo Iudicem poſſe iudicare iuxtam opinionem etiam minus probabilem*: Contra Vide n. 4. 5. 6. vide part. 2. Flo. 1. n. 4. Innoc. XI.

3 *Generatim, dum Probabilitate, ſiue intrinſeca, ſiue extrinſeca, quantumuis tenui, modò à Probabilitatis finibus non exeatur, confiſi aliquid agimus, ſemper prudenter agimus*. Contra vide n. 3. Innoc. XI.

4 *Ab infidelitate excuſabitur infidelis non credens ductus opinione minus probabili*. Contra vide n. 5. 6. & p. 2. Flo. 3. n. 9. & Fl. 5. n. 4. Innoc. XI.

II. FRVCTVS.

De Fide.

I. Fides eſt ſubſtantia ſperandarum rerum, & argumentum non apparentium; definit D. Paulus: eſt etiam initium, ac fundamentum totius S. P. Heb. c. 11.

tius vitæ Chriſtianæ, ac virtutum baſis, quæ virtutes, vt Columnæ ſpirituales, ſuper fidem locantur.

II. Argumentum non apparentium: quia fides eſt de non viſis, ac ineuidentibus: Nam quæ apparent, non habent fidem: ſed *agnitionem, nec fides habet meritum*: *Vbi humana ratio præbet experimentum*: vt dixit S. Gregorius Papa: quare, quæ creduntur, non demonſtrantur poſitiuè eſſe vera. Sed negatiuè, hoc eſt, non eſſe impoſſibilia, nec poſſe afferri argumentum contrarium, quod non ſoluatur a Fidelibus. Verum eſt ſi non demonſtrentur eſſe *vera*, demonſtrantur tamen eſſe adeò *veriſimilia* per plura, ac diuerſa rationabilia motiua, vt Pſaltis canat: *Teſtimonia tua Domine credibilia facta ſunt nimis*: & Chriſtus profitetur neminem in præſentiarum, cui Euangelium ſufficienter proponatur, poſſe excuſari.

S. Gregor. Homil. 26. in Euangel.

Pſalm. 92.

III. *Si non veniſſem* (inquit) *& locutus non fuiſſem eis peccatum non haberent; nunc autem excuſationem non habent de peccato ſuo. Si opera non feciſſem in eis, quæ nemo alius fecit, peccatum non haberent*: vndè Ricardus à S. Victore dicebat; *Domine, ſi error eſt a te ipſo decepti ſumus*: quia verò, & ſi credibilia facta ſunt nimis non ſunt tamen clara, idcirco requiritur voluntatis pia affectio mota a Deo, per donum fidei, quæ ob infallibilem Diuinæ veritatis auctoritatem *captiuat intellectum* in obſequium Chriſti, vt inquit S. Paulus, & D. Thomas.

S. Ioan. c. 15.

Ricard. S. Vict. lib. 2. c. 2. de Trinitate.

S. P. Corint. 2. c. 10.

D. Thom. 2. 2. q. 4. art. 9.

IV. Igitur *qui crediderit, & baptizatus fuerit ſaluus erit; qui verò non crediderit, condemnabitur*: *quia ſine Fide impoſſibile eſt placere Deo*: dicit D. Paulus: vndè liquet *Fidem* eſſe neceſſariam de neceſſitate medij, vt Finem Fidei, quæ eſt ſalus æterna, conſequamur ac dicit S. Petrus ac etiam de neceſſitate præcepti: quia ſi condemnatur qui non credit. Ergò peccat, non credendo: qui autem peccat, aliquod præceptum violat, quia *vbi non eſt lex nec præuaricatio*: docet D. Paulus, & confirmat ipſemet Chriſtus dicens: quod, *cum venerit Paraclitus arguet mundum de peccato: quia non crediderunt in me.*

S. Mar. c. 16.

S. Paul. Hebr. c. 11.

S. Pet. 1. c. 1.

S. P. Rom. c. 4.

S. Ioan. c. 16.

V. Credenda ſunt autem potiſſimum omnibus, & omni tempore, quod *Deus* ſit *Ens Entium*, & *Cauſa Cauſarum*: & deindè quod prouidentiam habeat eorum, quæ condidit. *Accedentem enim ad Deum* (ait S. Paulus) *oportet credere quod ſit, & quod Remunerator ſit.*

S. P. Hebr. c. 11.

VI. Credenda Iudæis implicitè fuerunt Myſterium Sanctiſſimæ Trinitati, & adorandæ Incarnationis: Omnes enim ſaluabantur per Fidem futuri Meſſiæ. Hæc credenda implicitè Iudæis, Chriſtianis verò explicitè credi oportet. Nam Baptiſmus miniſtratur cum inuocatione Sanctiſſimæ Trinitatis: ſed *quomodò inuocabunt in quem non crediderunt* (ait S. Paulus); propterea mandat Apoſtolis Chriſtus; vt prius edoceant gentes, deindè baptizent: *Euntes docete, baptizantes eos in nomine Patris &c.* Sic docet etiam Catechiſmus Romanus, & S. Thomas.

S. P. Rom. c. 10.

S. Math. c. 28

Catechiſm. p. 1. de 1. art. ſect. 10.

S. Thom. 2. 2. q. 2. art. 7. 8.

Fidei

Fidei actus ſunt iterandi. Nam homo, dùm viuit in terris, viator eſt ad Cœlum; viator verò ſi conſiſtat in primo greſſu, deſinit iter habere, nec ad Patriam perueniet: vndè D. Paulus ſcribit ad Corinthios. *Sic currite, vt comprehendatis*; vti ſe feciſſe ſcribit ad Timotheum: dicens *curſum conſummaui*. Si igitur properamus ad Patriam Paradiſi, Fides exercenda eſt per actus repetitos: Nam *per Fidem ambulamus*: inquit D. Paulus, & *accedere ad eum, eſt credere*: inquit S. Auguſtinus. Item *Iuſtus ex Fide viuit*: vt ſcribit S. Paulus: nimirum vel quia fide formata eſt veluti animæ vita; vel quia, ſicut pane viuit homo ſecundum carnem: ſic Fide viuit ſecundum ſpiritum: vndè dictum eſt, quòd *non in ſolo pane viuit homo; ſed in omni verbo, quod procedit de ore Dei*: ſicut igitur panem quotidie comedimus; ſic & Fides frequenter eſt exercenda: vndè D. Paulus dicit, quòd *homo qui intus eſt, renouatur de die in diem*. Nam ſi fide viuit homo, Fide continua operatur. *Eſt enim vita operatio quædam*: vt ait Ariſtoteles: quarè alibi ſubdit D. Paulus: *quæ retrò ſunt obliuiſcens, ad ea verò, quæ ſunt priora, extendens me ipſum*: vbi pluribus idem probat Cornelius à Lapide. Etenim *in via Dei non progredi, regredi eſt*. Caro namque concupiſcit aduerſus ſpiritum, qui ſi ſtrenuè carni non reſiſtit, per virtutem actus, ſuperabitur: vndè dicit Chriſtus, quòd *Regnum Cœlorum vim patitur, & violenti rapiunt illud*. Hinc dicit etiam ſapiens: quòd *iuſtorum ſemita quaſi lux ſplendens procedit, & creſcit vſque ad perfectam diem*: & ſimiliter de anima fideli decantatur: *quæ eſt iſta, quæ progreditur, quaſi aurora* conſurgens: Hinc ortatur D. Petrus. *Creſcite in gratia, & cognitione Domini noſtri, & Saluatoris Ieſu Chriſti*. VII.

S. P. Corint. 2. c. 9. — S. P. Timot. 2. c. 4. — S. P. Corint. 2. c. 5. — S. Auguſt. in Pſal. 33. — S. P. Rom. c. 1. — S. Math. c. 4. — S. P. Corint. 2. c. 4. — Ariſtot. Ethic. lib. 10 c. 4. — S. P. Phil. c. 3. — Vide infr. Fruct. 34. — S. Math. c. 1. — Prouerb. c. 4 — Cantic. c. 6. — S. Petr epiſt. 2. c.

Quoties verò eliciendus ſit Fidei actus, non adeò patet: Verùm ex ſequenti conſideratione eiuſdem iterandi tempus agnoſci poterit. Deus efficaciter iubet, dicendo. *Memento, vt diem Sabbati ſanctifices*; & per Pſaltem repetit: *Vacate, & videte: quoniam ego ſum Deus*: *ſciendum* autem (ait Liranus) *quòd per obſeruationem Sabbati hic intelliguntur omnia, quæ pertinent ad debitum Dei cultum*: *ſicut & in præcepto Decalogi, Exodi Capite vigeſimo*. *Veri* autem *adoratores adorant Deum in ſpiritu, & veritate*: vt inquit S. Ioannes: Ergò Fide, quæ veritas eſt, octauoque die Deus adorandus videtur, ſiue implicita, ſiuè explicita. VIII.

Pſal. 45. — Liran. in Iſa c. 58. — S. Ioan. c. 4.

Prouidemus *bona*, non ſolùm coram Deo; ſed etiam coram hominibus: vt ſcripſit D. Paulus: idcircò virtus fidei, & cæteræ debent lucere oculis proximorum: *luceat lux veſtra coram hominibus, vt videant veſtra opera bona, & glorificent Patrem veſtrum, qui in Cœlis eſt*; vt dixit Chriſtus: Nam *qui me erubuerit, & meos ſermones, hunc filius hominis erubeſcet, cum venerit in Maieſtate ſua*: è contra. *Qui confitebitur me coram hominibus, confitebor & ego eum coram Patre meo, qui in Cœlis eſt*: *qui autem negauerit me coram homi-* IX.

S. P. Corint. 2 c. 8. — S. Math. c. 5 — S. Luc. c. 9. — S. Math c. 10 — S. P. Rom. c. 10.

nibus, negabo ego eum coram Patre meo, qui in Cœlis eſt; & propterea profitetur D.Paulus quòd: *Corde creditur ad iuſtitiam: ore autem confeſſio fit ad ſalutem.*

X. Iterum profiteor me moralia moraliter tractare, vt animabus proximi proſim cum præſertim moneat Eccleſiaſticus non nimis ſcholaſticè, ſed ſimpliciter legis veritatem eſſe quærendam. *Qui quærit* (ait) *legem replebitur ab ea: & qui inſidioſè agit, ſcandalizabitur in ea.* Profiteor quoque me doctrinis minus ſanis refragari; non Doctoribus detrahere. Ex præmiſſis innoteſcit, quàm iuſtè condemnētur ſequentes.

Eccli. c. 32.

Propoſitiones.

Alex. VII. 1 *Homo nullo vnquam vitæ ſuæ tempore tenetur elicere actum fidei, ſpei, & Charitatis ex vi præceptorum Diuinorum ad eas virtutes pertinentium.* Contra vide n.4.

Innoc. XI. 4 *Ab infidelitate excuſabitur infidelis non credens ductus opinione minus probabili.* Contra vide n. 2.3. & ſupr. p.2. Flos 3. n.8.9.10.

Innoc. XI. 16 *Fides non cenſetur cadere ſub præceptum ſpeciale, & ſecundum ſe.* Contra vide n.4.

Innoc. XI. 17 *Satis eſt; actum fidei ſemel in vita elicere.* Contra vide n.7.

Innoc. XI. 18 *Si à poteſtate publica quis interrogetur fidem ingenuè confiteri, vt Deo, & fidei glorioſum conſulo, tacere, vt peccaminoſum per ſe non damno.* Contra vide n.9.

Innoc. XI. 19 *Voluntas non poteſt efficere, vt aſſenſus fidei in ſe ipſo ſit magis firmus, quàm mereatur pondus rationum ad aſſenſum impellentium.* Contra vide n.4.

Innoc. XI. 20 *Hinc poteſt quis prudenter repudiare aſſenſum, quem habebat ſupernaturalem.* Contra vide n.2.3.

Innoc. XI. 21 *Aſſenſus fidei ſupernaturalis, & vtilis ad ſalutem ſtat cum notitia ſolùm probabili reuelationis: immò cum formidine, qua quis formidet ne non ſit locutus Deus.* Contra vide n.2.3.

Innoc. XI. 22 *Non niſi fides vnius Dei neceſſaria videtur neceſſitate medij, non autem explicita Remuneratoris.* Contra vide n 5.

Innoc. XI. 23 *Fides latè dicta ex Teſtimonio Creaturarum, ſimileue motiuo ad iuſtificationem ſufficit.* Contra: Fides ad iuſtificationem neceſſaria eſt ſupernaturalis eiuſque motiuum deeſt veritas prima reuelans; vt docet D.Thomas, imo Tridentinum.

D. Thom. 2.2 q. 1 art. 1. Trid. ſeſſ. 6. Can. 3.

Innoc. XI. 64 *Abſolutionis capax eſt homo quantumuis laboret ignorantia Myſteriorum Fidei, & etiamſi per negligentiam, etiam culpabilem, neſciat Myſteriorum Sanctiſſimæ Trinitatis, & Incarnationis Domini noſtri Ieſu Chriſti.* Contra vide n.6.

Innoc. XI. 65 *Sufficit illa Myſteria ſemel credidiſſe.* Contra vide n.7.8.

III. FRV-

Digitized by Google

III. FRVCTVS.

De Charitate.

CHaritas eſt amor ſupernaturalis ergà Deum ob ſuam Bonitatem, I.
& ergà Proximum ob Dei amorem. Vna enim eſt Charitas, qua *S. Gregor.*
Deum diligit homo propter ſe, & proximum propter Deum: vt do- *Hom. 27. in*
cent S. Gregorius Papa, & S. Auguſtinus, & S. Thomas. *Euang.*
S. Aug. tract.
Charitas iſta in corde eſt: *Charitas namque* (vt inquit S. Paulus) *87. in Io.*
diffuſa eſt in cordibus noſtris, per Spiritum Sanctum, qui datus eſt *S. Thom. 2. 2.*
nobis: quamobrem S. Hieronymus dicit, quòd *dilectio intus in corde* *q. 23. art. 5.*
eſt. *In corde tuo ſiquidem eſt* (ait Moyſes) *Filioli mei* igitur (ait S. II.
Ioannes) *non diligamus verbo, neque lingua; ſed opere, & veritate*: *S. P. Rom. c. 5.*
In Charitate ſanè *non ficta*: repetit S. Paulus, & ſit *dilectio ſine ſimula-* *S. Hieron. in*
tione. *Math. lib. 5.*
in c. 5.
Charitas viatorum excellentior eſt via (vt inquit S. Paulus) qua *Deuter. c. 30*
peruenimus ad Charitatem Patriæ. Ergò progrediendum in Charita- *S. Ioan. ep. 1.*
te. Ergò vnus actus non ſufficit. *c. 3.*
S. P. cor. 2. c. 6.
Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & in tota anima *S. P. Rom c. 12.*
tua, & in tota mente tua: *Hoc eſt maximum mandatum. Secundum* III.
autem ſimile eſt huic: *diliges proximum tuum ſicut teipſum, in his* *S. P. Corint. 1*
duobus mandatis vniuerſa lex pendet, & Prophetæ. Vide ſupra de Fi- *c. 12.*
de n. 7. IV.
S. Math. c. 22

Conſtat ergò ſequentes rite damnatas eſſe

Propoſitiones.

10 *Non tenemus Proximum diligere actu interno, & formali.* Con- *Innoc. XI.*
tra. Nam amor Proximi eſt ſimilis amori Dei; hic verò eſt internus.
ergò vid. n. 2.

11 *Præcepto Proximum diligendi ſatisfacere poſſumus per ſolos actus* *Innoc. XI.*
externos. Contra vide n. 2.

5 *An peccat mortaliter, qui actum dilectionis Dei ſemel tantùm in* *Innoc. XI.*
vita elicere, condemnare non audemus. vid. n. 3.

6 *Probabilitate eſt ne ſingulis quidem rigoroſè quinquennijs per ſe* *Innoc. XI.*
obligare præceptum Charitatis ergà Deum. vid. n. 3.

7 *Tunc ſolum obligat, quandò tenemur iuſtificari, & non habemus* *Innoc. XI.*
aliam viam; qua iuſtificari poſſumus. vid. n. 4.

Digitized by Google

IV. FRVCTVS.

De Religione, & de Sacramento.

I. SAcramentum legis Euangelicæ eſt *vas admirabile*, & pretioſum magis, quàm *vas auri ſolidum ornatum omni lapide pretioſo* (de quo Eccleſiaſticus ait, eſt enim plenum Gratia Dei, in cuius comparatione aurum veluti arena, argentum vt lutum computantur (vt inquit Sapiens). Hanc igitur, vt *aquam ſalientem in vitam æternam* ſuper nos, & in animabus noſtris Deus (vt promiſit per Ezechielem Prophetam) ex hiſce vaſis effundit: vndè dicit Concilium Tridentinum; quòd per ſacramenta *omnis vera iuſtitia, vel eſſe incipit; vel capta augetur; vel amiſſa reparatur*. Cum igitur Donum gratiæ, non ſolùm primæ; ſed & augumenti, adeò ſit pretioſum, ac veluti per vaſa cæleſtia Sacramentorum miſericors Dominus nobis infundat; cauendum ne fractum ſit hoc vas, per inualiditatem; immò curandum eſt: vt ſit integrum per validitatem, ne gratia Dei (vt dictum eſt) effundatur; grauiſſima enim iactura eſt, potior quàm iactura vniuerſi (vt inquit S. Thomas) ſi vel gradus gratiæ non compararetur.

Eccli. c. 43. Eccli. c. 50. Sap. c. 7. S. Io. c. 4. Ezechiel. c. 36. Trid. ſeſſ. 7. in prop. S. Thom. 1. 2. q. 113. art. 9.

II. Inſuper, vt ſacramenta nos repleant Diuina gratia reuerenter; immo *Sancta Sanctè ſunt tractanda*; vt indicit Tridentinum: nec vlla res poterit nos excuſare à reuerentia Sacramentis debita. Potius enim debemus mori, quàm ea fædare peccato, & fædari: vndè cum ſimulatio mendacium ſit in factis, ſicut & mendacium peccatum eſt; vt dicit S. Thomas; multò magis in adminiſtratione Sacramentorum, peccatum erit, & propterea reijciendæ.

Trid. ſeſſ. 21. c. 4. S. Thom. 2. 2. q. 111. art. 1.

Propoſitiones.

Innoc XI. 1 *Non eſt illicitum in Sacramentis conferendis ſequi opinionem probabilem de valore Sacramenti, relicta tutiore, niſi id vetet lex, conuentio, aut periculum grauis damni incurrendi. Hinc ſententia probabili tantùm vtendum non eſt in collatione Baptiſmi Ordinis Sacerdotalis, aut Epiſcopalis.*

Innoc. XI. 29 *Vrgens metus grauis eſt cauſa iuſta Sacramentorum adminiſtrationem ſimulandi.*

Digitized by Google

V. FRVCTVS.

De Confeſſione.

VIta æterna, quæ eſt vltima in executione, prima eſt in intentione: nam *Finis eſt cauſa cauſarum*, ac veluti primum mobile, quod deſiderio ſuo mouet agens ad agendum, & ad capienda media conuenientia. Medium ad conſequendam gloriam eſt gratia; immò hæc eſt vita æterna inchoata: vndè dicit S. Paulus. *Gratia Dei vita æterna*. Gratia autem Dei peccato amittitur, & amiſſa per Sacramentum Pænitentiæ recuperatur: vt dicit Concilium Tridentinum. I.

S. P. Rom. c. 6. Trident. ſeſſ. 6 c. 20. c. 11. ſeſſ. 7 Proem.

Pænitentiæ Sacramentum ex partè pænitentis requirit cordis contritionem ex motiuo ſupernaturali: vt dicit Concilium Tridentinum: oris confeſſionem omnium peccatorum mortalium in ſpecie, & numero, quæ memoriæ occurrunt: vt Concilium Tridentinum præſcribit: Nam Confeſſarius eſt Iudex, & Medicus, quibus nota debent eſſe crimina, vt iuſtè iudicet, & opportunè animæ morbis medeatur: Hinc Innocentius III. in Concilio generali Lateranenſi prius ſic iubet. *Omnis vtriuſque ſexus Fidelis poſt quam ad annos diſcretionis peruenerit, omnia ſua ſolus peccata ſaltem ſemel in anno fideliter confiteatur proprio Sacerdoti, & iniunctam pænitentiam proprijs viribus ſtudeat adimplere: &c. requirit etiam Sacramentum pænitentiæ ex parte pænitentis*, *operis ſatisfactionem* in voto, cum confitetur, & reipſa poſt iniunctam pænitentiam; vt integrum ſit opus. II.

Trident. ſeſſ. 14 c. 4. Trident. ſeſſ. 4. c. 9. Decretal. lib. 5. tit. 38 C. Omnis de pænitent.

Ex parte Sacerdotis abſoluentis poteſtas requiritur, ac Iuriſdictio, eſt enim Iudex: cui opus eſt Iuriſdictio in hoc Foro cônſcientiæ, & Tribunali ſpirituali, quam ipſemet Chriſtus Diſcipulis contulit dicens; *Accipite Spiritum Sanctum, quorum remiſeritis peccata, remittentur eis: & quorum retinueritis, retenta ſunt*. Sine qua ſicut Diſcipuli non abſoluiſſent, ſic nec cæteri abſoluerent. Iuriſdictio autem confertur ab Ordinarijs per approbationem (vt declarat Tridentinum Concilium) nec abſque Ordinarij approbatione poteſt quis à peccatis abſoluere: quia vbi nulla eſt potentia, nullus eſt actus. Si autem alicui delegetur Iuriſdictio ab Ordinario, vel Summo Pontifice, Ordinario Ordinariorum, & iterum ei reuocetur, & auferatur nihil aget abſoluendo, cum deſit illi poteſtas: *Omnis enim res per quaſcumque cauſas naſcitur, per eaſdem diſſoluitur*; vt inquit Summus Pontifex. III.

S. Ioan. c. 20. & S. Math. c. 18. Trident. ſeſſ. 14. Trident. ſeſſ. 14. c. 7. & ſeſſ. 23. c. 15. de Reforma. Pontif. c. om. mis. de Reg. Iur.

Quando igitur præcipitur Confeſſionis Sacramentum, præcipitur IV.

Digitized by Google

collectio dictarum rerum, hoc eſt præcipitur res, apta ad pariendam
S. Math.c.5. gratiam, & gloriam: præcipitur medicamentum animæ, non vene-
S.Math.c.23. num. Eccleſia enim ſcit, quod; *niſi abundauerit iuſtitia noſtra pluſ-*
& S.Luc.c. *quam Scribarum, & Pabriſæorum non intrabimus in Regnum Cæ-*
11. *lorum*. Phariſæis autem ſic minatur Chriſtus: *Væ vobis Scribæ, & Phariſæi, quia mundatis quod foris eſt, Calicis, & Paropſidis; intus autem pleni eſt rapina, & immunditia*: nec Spiritus Sanctus diſundit gratiam, niſi verum ſit Sacramentum partibus omnibus perfectum: quia aliter eſſet vmbra, & fictio Sacramenti: *Spiritus autem Sanctus*
Sap.c.1. *diſciplinæ effugiet fictum*: vt inquit Sapiens; rectè igitur damnatur hæ

Propoſitiones.

Alex.VII. 11 *Peccata in Confeſſione omiſſa, ſeu oblita ob inſtans periculum vitæ, aut ob aliam cauſam non tenemur in ſequenti Confeſſione exprimere*. Contra vid.n.2. *Nihil excipitur, vbi diſtinguitur nihil*: vt ait S. Bernardus: ſunt autem confitenda, quo occurrunt memoriæ indiſtinctè; ſed huiuſmodi occurrunt, ergo conf. manifeſtanda.

Alex.VII. 14 *Qui facit Confeſſionem voluntariè nullam ſatisfacit præcepto Eccleſiæ*. Contra vid.n.4.

Alex.VII. 15 *Pænitens propria auctoritate ſubſtituere ſibi alium poteſt, qui loco ipſius pænitentiam adimpleat*. Contra vid.n.2. *proprijs viribus*: ait Concil. Lateranen.

Alex.VII. 16 *Qui beneficium Curatum habent, poſſunt ſibi eligere Confeſſarium ſimplicem Sacerdotem non approbatum ab Ordinario*. Contra vid.n.3.

Alex.VII. 36 *Regulares poſſunt in foro conſcientiæ vti priuilegijs ſuis, quæ ſunt expreſſè reuocata per Concilium Tridentinum*. Contra vid.n.3.

Alex.VII. 38 *Mandatum Tridentini factum Sacerdoti ſacrificanti ex neceſſitate cum peccato mortali confitendi quamprimum, eſt Conſilium, non præceptum*: Contra vid.n.2.

Alex.VII. 39 *Illa particula quamprimum intelligitur, cum Sacerdos ſuo tempore confitebitur*. Contra. Non eſt primum cum differtur ad vltimum, cum non poteſt vlterius differre Confeſſionem propter inſtans præceptum.

Innoc. XI. 55 *Præcepto communionis annuæ ſatis fit per ſacrilegam Domini manducationem*. Contra qui tenetur ſoluere aureum nummum non ſatisfacit ſoluendo adulterinum, & qui tenetur condere cibum ad ſplendorem vitæ, non ſatisfacit immiſcendo cibis mortiferum venenum. Vide etiam Prelud.5.n.4.

Innoc. XI. 58 *Frequens Confeſſio, & Communio etiam in his, qui gentiliter viuunt, eſt nota prædeſtinationis*. Contra n.4.vid.

57 Pro-

Digitized by Google

57 *Probabile eſt ſufficere attritionem naturalem, modò honeſtam.* Innoc. XI.
Contra vid.n.2.

58 *Non tenemur Confeſſario interroganti fateri peccati alicuius* Innoc. XI.
conſuetudinem. Contra vid. n.2. Confeſſarius eſt Iudex, cui parendum, & eſt Medicus, cui detegendus plenè morbus.

59 *Licet Sacramentaliter abſoluere dimediatè tantùm confeſſos, ra-* Innoc. XI.
tione magni concurſus Pænitentium, qualis, v g. poteſt contingere in die magnæ alicuius feſtiuitatis, aut indulgentiæ. Contra n.2.

60 *Pænitenti habenti conſuetudinem peccandi contra legem Dei, naturæ, aut Eccleſiæ, etſi emendationis ſpes nulla appareat, nec eſt neganda, nec differenda abſolutio: dummodò ore proferat ſe dolere, & proponere emendationem.* Contra vid.n.4.

VI. FRVCTVS.

De Iuramento.

CÆlum, *& terram ego impleo*: dicit Immenſa Dei Maieſtas; & I.
omnium, quæ fiunt, & dicuntur in vniuerſo terrarum Orbe: *Ego* Ierem.c.23.
ſum teſtis & Iudex: ſubdit idem Deus per Ieremiam. Ierem.c.29.

Teſtis autem iſte immenſæ Maieſtatis non eſt rogandus. *Niſi veri-* II.
tate, Iudicio, & Iuſtitia: ait Ieremias, & cum eo Catechiſmus Roma- Ierem.c.4.
nus, & D.Thomas. *In Iudicio*; ne pro minima re, ac ioco adhibeatur Catech.Rom.
teſtis, quem adorant Dominationes, tremunt Poteſtates. *In Iuſtitia*: p.3.ſect.11.
eſt enim & ipſe Iudex iuſtus, & rectus, oditque iniquitatem. *In Verita-* De Iura.com.
te: eſt enim Deus veritatis, & veritas ſumma. D.Thom.2.2.
q.89. art.3.

Ergò cauendum quomodò vocetur in Teſtem, nec ludendum cum q.98. art.1. ad 12.
eo. *Sanctum enim, & terribile eſt nomen eius*; & Deus non irride- III.
tur (vt ait S.Paulus) & ideò prouerbium Italicum quoque aſſerit: Pſalm.112.
Scherza con i ſanti, e laſcia ſtar i Santi: multò magis Sanctus San- S. Paul.Galat.c.6.
ctorum: & de hoc legitur exemplum in vita S.Philippi Nerij.

Contra hominem in iurando vel mendacem, vel leuem, vel iniuſtum IV.
acriter iraſcitur Deus, eique minatur per Prophetam dicens: *exiſti-* Pſalm.49.
maſti iniquè, quòd ero tui ſimilis. Arguam te, & ſtatuam contra faciem tuã. Videtur hic iurans, profiteri Deũ, poſſe fieri ſibi ſociũ, vel mẽdacij, vel iniuſtitiæ; vel profiteri videtur Deum habere proportionem cum re leui; Cum aſſumat ipſius nomen, ac magnitudinem ad hanc aſtruendam; & hoc eſt contemnere ipſius Immenſam Maieſtatem. Nam ſicut æſtimatio eſt opinio de alterius virtute, quam opinionem teſtari ſolemus honore, ſeu externis aliquibus factis, ſignificantibus primò alienæ virtutis; deindè dignitatis conceptum: è contra. *Contemptus*

Ariſtot.Rhethor.lib.2.c.2. (ait Ariſtoteles.) *eſt actus opiniones in id, quod nihil dignum æſtimatur*; qui autem vocat Deum in teſtem mendacij, vel iniuſtitiæ, videtur, opinari illum poſſe cooperari vel mendacio, vel iniuſtitiæ: Ergò non æſtimat ipſius ſummam veritatem, nec conſequenter dignum reputat fide, & honore. Ergò cõtemnit. Vnde huc facit doctrina S. Thomę, *S.Thom.2.2.q.98.a.3.c. & ad 2.* dicens, quòd periurium de ſui ratione importat contẽptum Dei, *& qui iocosè periurat, non euitat Diuinã irreuerentiam, ſed quantũ ad aliquid magis auget, & ideò nõ excuſatur à peccato mortali.* Similiter ſi leuis rei appellat Deũ in Teſtẽ, videtur paruifacere eũdem, cũ rei paruæ adiũgat.

V. Omnia verò Mundi Regna, vniuerſaque natura nihil eſt, in comparatione vnius gradus Dei gratiæ: vt docet D. Thomas, & confirmat Spiritus Sanctus apud Sapientem, & in Cantico Canticorum, & cum *Sap.c.7. Cantic.c.8.* homo omnia hæc contemnet, pro nihilo deſpicit eam. Ergò nihil eſt, quod Dei gratiæ ſufficì poſſit; ergò nulla erit vtilitas abutendi iuramento, hinc meritò notantur ſequentes

Propoſitiones.

Innoc.XI. 24 *Vocare Deum in Teſtem mendacij leuis non eſt tanta irreuerentia, propter quam velit, aut poſſit damnare hominem.*

Innoc.XI. 25 *Cum cauſa licitum eſt iurare ſine animo iurandi, ſiue res ſit leuis, ſiue grauis.*

VII. FRVCTVS.

De Obſeruatione Feſtorum.

I. *Prou.16.* VNiuerſa propter ſeipſum operatus eſt Altiſſimus; ait Salomõ; hinc quamuis vniuerſum propter hominem creauerit; hominem tamẽ propter ſeipſum condidit. Quamobrem ſicut Vniuerſus ſeruit ſex hebdomadæ diebus homini, hominem vult ſeptima die ſeruire Deo: quantum autem hoc ſit curæ, cordique Deo, verba ipſa præcepti teſtãtur (vt *Epitome vid Feſta.* dicit Catechiſmus Romanus) dicentia: *Memento vt diem ſabbati ſanctifices*: patet etiam ex modo, quo Eccleſia Dei Feſtos dies præcipit (vt videre licet in opere æquè glorioſo, ac laborioſo inſcripto *Epitome Canonum omnium* Eminentiſſimi, nõ minus doctrina, quàm Purpura *Cardinalis* Laurentij Brancatio *De Laurea.* Sanctificantur autem dies feſti. 1. Ceſſando ab operibus ſeruilibus. 2. ſed multò magis vacando maiori *Pſalm.45.* Dei cognitioni: Vndè dicit ipſemet Deus: *Vacate, & videte; quoniam ego ſũ Dominus.* Scit enim Dominus, quòd Deum colit, qui nouit, vt dicit ſa- *Sap.c.15.* piẽs: *Noſſe te conſũmata iuſtitia eſt.* 3. & propterea eidem deferẽdo cultum, pijs quibuſdam actionibus, & præſertim fide. *Tales enim quærit*

ado-

Digitized by Google

adoratores Deus, qui adorent eum in ſpiritu, & veritate; vt docet S.Ioannes. S.Ioan.c.4.

Hæc autem pietatis opera exigit Deus, vt diligenter præſtentur, ſecus *maledictus homo* (inquit Ieremias, & cum eo Concilium Tridentinum) *qui agit opus Dei negligenter*: Hinc monet S.Petrus, dicens. *Satagite*, & Ioſue item admonet dicens: *Diligentiſſimè præcauete, vt diligatis Dominum*. II. Ierem.c.48. Tridentin. ſeſſ. 22. decret. de obſeruant. in Miſſa. S.Pet.2.c.1. Ioſue c.23.

Opus autem exercendum præcipuè die feſto à fidelibus, eſt intereſſe celebrationi, vt ſic excitentur eorum corda ad Dominum; vt commemoretur Diuiniſſimum hoc Myſterium à Chriſto celebratum, & quod à Sacerdotibus iterum conficitur, & recolitur memoria Paſſionis eius; vt *Chriſto pro nobis paſſo, & nos eadem cogitatione armemur*: (vt inquit S. Petrus,) quamobrem Eccleſia cæremoniarum ordinatiſſima ſerie exhibet fidelibus Diuina hæc myſteria: (vti docet S. Thomas, & cum eo idem Tridentinum:) quæ propterea cum iubet Diuinis hiſce myſterijs intereſſe, præcipit aſſiſtentiam actioni ſucceſſiuè, ordinatè inſtructiuè, commemoratiuè plurimorum ſucceſſuum Saluatoris, ac excitatiuè cordium noſtrorum ad Deum, & Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum; qui autem ſimul plures Miſſæ partes confunderet, ac penetraret, non eſſet hæc aſſiſtentia operi præcepto ab Eccleſia peragendo iuxta conſuetū, ſanctumque morem: Sed inexcogitata pietatis perturbatio: ſicut enim a Sacerdotibus vult Eccleſia celebrari ordinatè Miſſam juxta Rubricas: ſic vult fideles ordinatè, non confusè intereſſe celebrationi: & modica deuotio, immò magna negligentia appareret, ſi ſecus fieret; & ideò timendum, ne maledictus eiuſmodi homo foret: vndè ſanctiſſimè reijciuntur ſequentes III. S.Petr.1.c.4. S.Thom.3.q.83.art.4. Trid.ſeſſ.22.c.4.5.

Propoſitiones:

52 *Præceptum ſeruandi feſta non obligat ſub mortali, ſepoſito ſcandalo, ſi abſit contemptus*. Contra vide n.1. Innoc.XI.

53 *Satisfacit præcepto Eccleſiæ de audiendo ſacro, qui duas eius partes, immò quatuor ſimul à diuerſis celebrantibus audit*. Contra vide n.2.3. Innoc.XI.

VIII. FRVCTVS.

De Celebratione Miſſarum.

SVmmus Pontifex eſt Summus diſpenſator Myſteriorum Dei, & iure poteſt cum D.Paulo profiteri: *Diſpēſatio mihi credita eſt*, & cū D.Petro: *Sicuti boni diſpenſatores multiformis gratiæ Dei*: ſicut igitur diſ- I. S.P.cor.1.c.4. & ad Tit.c.1. S.P.cor.1.c.9. S.Petr.1.c.4.

Digitized by Google

diſpenſat: ſic & benè dijudicat diſpenſanda; ſecus non eſſet diſpenſator fidelis, & prudens: ſed diſſipator: Cum ergò de celebratione Miſſarum, quæ eſt inter myſteria, præcipuum, aliquid conſtituit, vel declarat, prudenter egiſſe dicendum eſt, eidemque parendum: Nam qui poteſtati ordinatæ à Deo reſiſtit, Dei ordinationi reſiſtit, & ideò ſibi damnationem requirit; ait S. Paulus.

S. P. Rom. c. 13.

II. Sacrificium pretio non æſtimatur: eſt enim impretiabile, nec vt ſacrum vendi licet: ſtipendium verò debetur Sacerdoti pro ſua ſuſtentatione ex Iuſtitia: vt inquit Cornelius à Lapide cum D. Paulo: etenim *qui altari deſeruiunt, cum altari participant*: *Dignus enim eſt operarius mercede ſua*: Verùm dicit cum D. Paulo. S. Lucas, cuius ſuſtentationis taxatio, ſicut aliarum rerum, à ſuperioribus fit: quamobrem qui pro vna ſuſtentatione duplex acciperet ſtipendium, Iuſtitiam violaret; atque fidelitatem, fidelitas autem, quæ & Fides aliquando dicitur *eſt dictorum, conuentorumque conſtantia, & veritas*: ita vt fiat *quod dictum eſt*: *Vndè fides etiam dicitur*: vt inquit S. Auguſtinus cum Cicerone: Igitur tolerandæ non ſunt ſequentes Propoſitiones, quæ apertè diſpenſatori Myſteriorum Dei aduerſantur?

Cornel. Comment. ad Corint. c. 9. n. 52. S. P. Timot. 1. c. 5. S. Luc. c. 10.

S. Auguſt. epiſt. 19. ad Ieron. Cicer. off. lib. 1.

Propoſitiones.

Alex. VII. 9 *Poſt Decretum Vrbani poteſt Sacerdos, cui Miſsæ celebrandæ trâduntur per alium ſatisfacere, collato illi minori ſtipendio, alia parte ſtipendio ſibi retenta.*

Alex. VII. 8 *Duplicatum ſtipendium poteſt Sacerdos, pro eadem Miſſa licitè accipere applicando petenti partem etiam ſpecialiſſimam fructus ipſimet celebranti corriſpondentem, idque poſt Decretum Vrbani VIII.* Iulius Cardinalis Spinula Epiſcopus Lucanus, zelo, prudentia, cæteriſque virtutibus Eminentiſſimus æquè, ac dignitate; refert in ſua Synodo impreſſa Lucæ anno 1681. declarationem editam 25. Ianuar. 1659. à Sacra Congreg. huic Propoſitioni penitus aduerſam. pag. 317.

Alex. VII. 10 *Non eſt contra Iuſtitiam pro pluribus ſacrificij ſtipendium accipere, & ſacrificium vnum offerre. Neque eſt contra fidelitatem etiamſi promittam promiſſione etiam iuramento firmata danti ſtipendium, quod pro nullo alio offeram.*

IX. FRVCTVS.

De Solicitatione.

I. Q*Vi occaſionem damni dat, damnum dediſſe videtur. Nam qui eſt cauſa cauſæ eſt cauſa cauſati*; inquit Philoſophus: ſic qui

Digitized by Google

cauſam ſolicitationis præbet per litteras, ſolicitationem feciſſe dicuntur: ſicut Dauid, quia litteras dedit Vriæ, per quas ſignificabatur duci Ioab exponendum eſſe vitæ diſcrimini; idcircò eumdem interfeciſſe gladio Filiorum Ammon Deus conquęritur per os Prophetæ Natan. *Is enim committit, cuius auctoritate, vel mandato delictum committi probatur* (ait Pontifex) *& qui per alium facit, per ſe ipſum facere videtur.* *Act. Pontifex e. ſi culpa. De Iniurijs & damn.* *Reg. 2. c. 11. 12.* *C. mulieres de ſent excommunic.* *C. qui per. de Reg. Iur. in 6.*

Non poteſt arbor mala, bonos fructus facere; nec colligunt homines de ſpinis vuas; aut de tribulis ficus: Sic ex peccato, quod eſt mala arbor, & totum ſpinæ, non poſſunt capere aliquem fructum fideles: vndè dicit Imperator: *Nemo ex ſuo debito meliorem ſuam conditionem facere poteſt*: *Ne videatur* (inquit Summus Pontifex) *de ſua malitia commodum reportare*. Igitur iuſtè. II. *S. Math. c. 7.* *L. fraudantur ff. de Reg. Iur.* *C. Intelleximus de Iudicijs.*

Propoſitiones:

6 *Confeſſarius, qui in Sacramentali Confeſſione tribuit pœnitenti Chartam, poſtea legendam, in qua Venerem incitat, non cenſetur ſollicitaſſe in Confeſſione, ac proindè non eſt denunciandus.* *Alex VII.*

7 *Modus euadendi obligationem denunciandæ ſollicitationis eſt. Si ſollicitatus confiteatur cum ſollicitante, hic poteſt ipſum abſoluere abſque onere denunciandi.* Contra vide n. 2. Immò non deberet illi confiteri, ſed alteri; vt docet D. Thomas. *Alex VII.* *S. Thom. p. 3. q. 20. art. 2. ad 1.*

X. FRVCTVS.

De Simonia.

Minor Gratiæ Dei radius, ſeu gradus, quà *Diuinæ efficimur conſortes naturæ* (vt loquitur S. Petrus) vniuerſum naturæ ordinem, ac cunctos etiam pretioſiores theſauros maximoperè excedit: Immò nihil in naturæ ordine ei poteſt comparari: (vt innuit ſapiens): Vndè fit, vt inæſtimabilis ſit Gratia, ac impretiabilis, nulloque pretio æſtimari, comparari, vel vendi queat. I. *S. Petr. 2. c. 1.*

Verum non gratia ſolùm: ſed & Sacramenta gratiæ Vaſa, omne excedunt pretium. II.

Item Ordines, Officiaque ad Sacramentorum adminiſtrationem, & gratiæ communicationem deputata, aliæque ſacræ Funtiones nullo poſſunt comparari pretio. III.

Cum verò, *qui altari deſeruiunt, cum altari participant*: (vt ait S. Paulus:) aſſignatum eſt *Beneficium* propter Officium, hoc eſt *Ius* perci- IV. *S. Paul. Corint. 1. c. 9.*

percipiendi temporalia ad victum ex Beneficio, vt ſatis facere poſſit Officio, quæ cum annexa ſint ſpiritualibus, ſpiritualitatem (ſaltem iure humano) participant. *Acceſſorium enim ſequitur naturam principalis.*

C. Acceſſorium de Reg. Iur. in 6.

V. Sanctæ Functiones Ordinum, ac Officiorum, nulla rei temporalis æſtimatione exercendæ ſunt. Nam S. Petrus Simoni Mago pecuniam offerenti pro accipienda ſpirituali poteſtate, ſic reſpondit: *Pecunia tua tecum ſit in perditionem; quoniam Donum Dei exiſtimaſti pecunia poſſideri.*

Act c. 8.

VI. Quoniam verò, qui gratiam Dei, ac ſpiritualia dona; Officia, Functiones, Beneficia, pretio comparare ſtudent: peccato Simonis Magi (à quo Simoniaca labes, ac Simonia eſt orta) participes fiunt: Hinc Simoniacus efficitur, non ſolùm, qui accipit; ſed & qui dat: vt ipſemet Chriſtus apertiſſimè indixit. *Gratis accepiſtis, gratis & date.* Vnde condemnatur ſequentes

S. Math. c. 10.

Propoſitiones.

Innoc. XI. 45 *Dare temporalia pro ſpirituali, non eſt Simonia, quando temporale non datur tamquam pretium; ſed dumtaxat tamquam motiuum conferendi, vel efficiendi ſpirituale, vel etiam quando temporale ſit ſolùm gratuita compenſatio pro ſpirituali, aut è contra.*

Innoc. XI. 46 *Et id quoque locum habet etiamſi temporale ſit principale motiuum dandi ſpirituale; immò etiamſi ſit finis ipſius rei ſpiritualis, ſic vt illud pluris æſtimetur, quàm res ſpiritualis.*

XI. FRVCTVS.

De Pietate ergà Parentes.

I. ENixè imperat Deus honorari Patrem in terris, vt ipſum, qui Pater in Cælis eſt, *ex quo omnis Paternitas in Cælis & in terra,* (vt dicit S. Paulus) diſcant homines multò amplius honorare; ſitque honor vnius, tyrocinium ad honorem alterius, habent enim omnes à Patre 1. *eſſe*, per generationem 2. *melius eſſe*, per educationem 3. *bona* ad viuendum per theſaurizationem: quibus duobus ex æquo reſpondere non poſſumus: vt dicit etiam Prouerbium Ethnicum. *Dijs, Parentibus, & Magiſtris non poteſt reddi par.*

S. P. eph. c. 3.

II. Honor autem iſte includit in primis 1. amorem: ipſe enim Pater eſt veriſſimè proximus eius: pars, ac ſanguis eſt filius, à quo habuit etiam cor, vt amet 2. externam reuerentiam, ac 3. ſubſidium in neceſſitatibus.

Pa-

Parentibus igitur debemus in corde affectum: in Actu honorem, in effectu ſubſidium, vt multa bona conſequamur à Domino: vndè ſic Eccleſiaſticus monet: *qui honorat Patrem ſuum iucundabitur in filijs, & in die orationis ſua exaudietur: qui honorat Patrem ſuum vita viuet longiore: & qui obedit Patri, refrigerabit Matrem: qui timet Dominum, honorat Parentes, & quaſi Dominis ſeruiet his, qui ſe genuerunt in opere & ſermone, & omni patientia: bonora Patrem tuum, vt ſuperueniat tibi benedictio ab eo, & benedictio illius in nouiſſimo manet. Benedictio Patris firmat Domos filiorum. Maledictio autem matris eradicat fundamenta*. Patris autem Cæleſtis Vicarius in terris eſt Beatiſſimus Pater Romanæ Eccleſiæ Paſtor: ſicut & Mater fidelium Romana eſt Eccleſia. Ergò honorandus Pater ſanctiſſimus, cuius benedictio plurimum prodeſt, ſicut & Matris Eccleſiæ maledictio multùm obeſt. III. Eccli.c.3.

In hoc primo ſecundæ Tabulæ Decalogi præcepto, quæ dilectionem proximi continet, & quæ aduerſantur, remouet, & quæ conſentanea ſunt iubet: notandum attentè quòd non ſolùm prohibemur odiſſe proximum, eiuſque perſonæ diſplicentiam habere: ſed inſuper iubemur eum amare: vt apertiſſimè docet S. Ioannes dicens: *qui non diligit manet in morte: omnis qui odit fratrem ſuum, homicida eſt. Filioli mei non diligamus verbo, & lingua; ſed opere & veritate; nam probatio dilectionis, exhibitio eſt operis*: ait S. Gregorius: *Amare autem eſt velle bonum alicui*: docet cum Ariſtotele S. Thomas. Ergò proximo bona velle debemus opere & veritate. Ergò vetamur velle illi mala. Nam ſi bona illi non volumus, defectus eſt amoris; ſi mala deſideramus, exceſſus eſt odij: nec proſunt præciſiones, vel formalitates; quia verè tenemur diligere proximum. Ergò verè velle illi bonum, Ergò non poſſumus optare illi malum; vel, *an ſimul odiſſe poſſumus, & diligere*; concludit S. Gregorius Papa. IV. S. Ioan. 1. c. 3. S. Gregor. hom. 30. in Euang. Ariſtot. Rhethor. lib. 2. c. 4. S. Thom. 1. 2. q. 26 art. 4. V. Fruct. 3. de Caritate. S. Gregor. Homil. 37. in Eu

Ratio item vetat ne medium tàm exceſſiuum, ac exorbitans, quale eſt hominis mors, præſertim Patris, eligatur ad comparanda bona temporalia, longè inferioris ordinis; vt Conſtantinus magnus Imperator etiam pro ſua ſalute exemplo docuit abſtinendo, à ſanguinis humani balneo; qui autem optat, labitur ſenſim ad peiora, quia, *qui ſpernit modica, paulatim decidet* (ait Sapiens). Damnentur igitur V. Eccli. c. 19.

Propoſitiones.

14 *Licitum eſt abſoluto deſiderio cupere mortem Patris, non quidem, vt malum Patris; ſed vt bonum cupientis; quia nimirum ei obuentura eſt pinguis hæreditas;* Innoc. XI.

15 *Licitum eſt filio gaudere de parricidio parentis à ſe in ebrietate perpetrato propter ingentes diuitias inde ex hæreditate conſecutas.* Innoc. XI.

XII. FRV-

Digitized by Google

XII. FRVCTVS.

De Homicidio.

I. Baron. an. 348. n. 9. IMperatoriæ Maieſtati tantùs debetur honor: vt ipſius etiam ſtatuæ ſint colendæ, & qui has violat, grauibus pænis fit obnoxius, ac reus læſæ Maieſtatis: vndè Theodoſius Antiochenſes Imperatoriæ ſtatuæ violatores gladio punire meditabatur; niſi S. Flauianus Epiſcopus deprecator acceſſiſſet; Imperatori ſic inter alia dicens. Si doles Imperator, quòd tua Imago mortua, ex ære conflata, violetur; memento quòd homines Antiocheni ſunt Imago viua Dei, Regis Regum, cui honor, & gloria in ſæcula ſæculorum: qua Oratione placatus, illis ignouit, Imperator.

II. Tantus eſt Dei zelus ne violetur homo ad imaginem Dei conditus, vt ab ipſis etiam beſtijs vltionem ſe requiſiturum profeſſus ſit: *ſanguinem* (ait) *animarum veſtram requiram de manu cunctarum beſtiarum: & de manu hominis, de manu viri, & fratris eius requiram animam hominis; quicumque effuderit humanum ſanguinem, effundetur ſanguis illius: ad Imaginem quippè Dei factus eſt homo*: & D. Petro confirmauit dicens: *quicumque gladio acceperint, gladio peribun*: vndè prouerbium eſt; *qui gladio ferit, gladio perit*: nec ſolum perfecta Dei imago: ſed nec in fætu, vel ſemine: vt dicetur. (Geneſ. c. 9. S. Math. c. 26.)

III. Solus Deus eſt vitæ hominum Dominus, nullique licet interficere quemquam, niſi ſit Princeps, Dei Miniſter, ordinatus in iram ei, qui malum agit, propter quod & ſimilem gladium portat: vt dicit S. Paulus: quare ad Principem populi, eiuſque Iudices confugere oportet, ſi quis iniuriâ a proximo patitur: A quo *pro menſura delicti erit & plagarum modus*: (vt dicit Moyſes) qui Princeps, ac Iudices morti (quæ eſt extremum ſupplicium) niſi pro grauioribus criminibus, adiudicabunt reum. (S. P. Rom. c. 13. Deuteron. c. 25.)

IV. Si vnuſquiſque ſe ſe vlciſci vellet propria auctoritate, & iudicio, vniverſa perturbaretur Reſpublica: vndè dicit Imperator: *Non eſt ſingulis* (ait) *concedendum, quod per Magiſtratum publicè poſſit fieri, ne occaſio ſit maioris tumultus: expedit enim vnum mori*, ne magnum aperiatur oſtium priuatæ vindictæ: etenim facilè quiſque falleretur in propria cauſa, & paſſione commotus, deteriora præſumeret contra inuiſum: hinc etſi leges ciuiles videantur permittere marito occiſionem vxoris, in adulterio deprehenſæ; ſacri tamen Canones manifeſtiſſimè vetant apud Gratianum, qui refert grauem pænitentiam impoſitam Aſtulpho propter ſimile delictum. (l. non eſt ff de Reg. Iur. Gratian. Cau. 33 q. 2. C. Admonè.)

Si

Si nulli priuato licet interficere hominem: multò minus viro Religioſo. Hic enim, cum non ſolùm profiteatur obſeruare Chriſtianam legem, ſed & Conſilia Euangelica, & vt ad perfectionem vitæ Euangelicæ aſpiret, ipſi indicitur à S.Paulo: *Nulli malum pro malo reddentes. Non voſmetipſos defendentes, Chariſſimi; ſed date locum iræ. Noli vinci à malo; ſed vince in bono malum*, & cum D. Paulo conſonat S.Petrus, *ſiquid* (ait) *patimini propter iuſtitiam; Beati, & iterum: nemo veſtrum patiatur, vt homicida, aut fur, aut maledicus, aut alienorum appetitor. Si autem, vt Chriſtianus, non erubeſcat; glorificet Deum autem in iſto nomine: nam, Beati, qui perſecutionem patiuntur, propter iuſtitiam: debent enim Religioſi imitari Dominum; qui cum percuteretur, non repercutiebat*: addit S.Thomas. *Siquidem per infamiam, & bonam famam* (repetit S.Paulus) Religioſiores debent ſequi Chriſtum Crucifixum etiam pro nobis. V. S.P.Rom c. 12. S.Petr.1.c.2. S.Math.c.5. S.Thom.2.2. q.64.art.4. S.P. Corint. 2.c.6.

Vim vi repellere licet; Omnes leges & iura permittunt, cum moderamine inculpatæ tutelæ: verùm pro tuenda re modica, cuiuſmodi eſt vnus aureus, non licere agnoſcet; qui ſuperiora perpendet; & ponderauerit Canonem, qui vetat occidi furem diurnum; niſi ſe telo defenderit; *iam enim plus eſt, quàm fur*. VI. c.18. ſignificaſti lib.5. tit.2. De homicid. volunt.

Inſontem autem & iuſtum non occides: enixè prohibet Deus: cuiuſmodi ſunt præſertim fœtus in ventre matris: vndè dicit Pontifex: *ſi aliquis cauſa expellendæ libidinis, vel odij meditatione homini, vel mulieri aliquid fecerit, vel ad potandum dederit, vt non poſſit generare, vel concipere, vel naſci ſoboles, vt homicida teneatur: ſicuti faciebat qui ſemen fundebat in terram, ne liberi naſcerentur: & idcircò percuſſit eum Dominus, quòd rem deteſtabilem faceret*. c. 3. ſi perſiciens. tit. eodem & c.10. VII. Exod.c.23. Pontifex lib. 5. tit.12. De Homicid. volunt.c. ſi aliquis.

Non ſolùm re, ſed nec voto, ac deſiderio permittit Deus: vt proximo mortem optemus: immò diſertè præcipit amare eum (vt ait S.Ioannes) & amare *opere & veritate*: *Amare* autem (vt dictum eſt) *eſt velle bonum alicui*, (vt aiunt Ariſtoteles, & S.Thomas). Ergò opere, & veritate, & Charitate non ficta: (vt loquitur D.Paulus) bonum vitæ, non mortem eidem optare debemus. Iure ergo repellantur hæ Gen. c.18. VIII. S Ioan.1.c.3. Ariſtot. Rhetor.lib.2.c.4. D. Paul. Cor. 2.c.6.

Propoſitiones.

17 *Eſt licitum Religioſo, vel Clerico calumniatorem grauia crimina de ſe, vel de ſua Religione ſpargere minantem occidere, quandò alius modus defendendi non ſuppetit, vti ſuppetere non videtur, ſi calumniator ſit paratus, vel ipſi Religioſo, vel eius Religione publicè, & coram grauiſſimis viris prædicta impingeri niſi occidatur*. Contra vid. n.5. Alex.VII.

18 *Licet interficere falſum Accuſatorem, falſos Teſtes, ac etiam Iudicem, à quo iniqua certè imminet ſententia, ſi alia via non poteſt innocens damnum euitare*. Contra vid.n.4. Alex.VII.

Alex.VII. 19 *Non peccat maritus occidens propria auctoritate vxorem in adulterio deprahenſam*. Contra vid.n.4.

Innoc.XI. 31 *Regulariter occidere poſſum furem pro conſeruatione vnius aurei*. Contra vid.n.6.

Innoc.XI. 32 *Non ſolùm licitum eſt defendere defenſione occiſiua, quæ actu poſſidemus, ſed etiam ad quæ ius incboatum habemus, & quæ nos poſſeſſuros ſperamus*. Contra vid.n 4.6.

Innoc.XI. 33 *Licitum eſt tàm hæredi quàm legatario contra iniuſtè impedientem, ne vel hereditas adeatur, vel legata ſoluantur, ſe taliter defendere ſicut eius habeti in Cathedram, vel Præbendam contra eorum poſſeſſionem iniuſtè impedientem*. Contra Aduena Iudices adeantur.

Innoc.XI. 34 *Licet prouocare abortum ante animationem fœtus, ne Puella deprahenſa grauida occidatur, aut infametur*. Contra vid.n.7.

Innoc.XI. 35 *Videtur probabile omnem fœtum, quandiu in vtero eſt, carere anima rationali, & tunc primum incipere eamdem habere, cum patitur, ac conſequenter dicendum erit in nullo abortu homicidium committi*. Contra vid.n.7.

Innoc.XI. 13 *Si cum debita moderatione facias, potes abſque peccato mortali de vita alicuius triſtari, & de illius morte naturali gaudere, illam inefficaci affectu petere, & deſiderare; non quidem ex diſplicentia perſonæ; ſed ob aliquod temporale emolumentum*. Contra vid.n:8. & Præludium.

XIII. FRVCTVS.

Defenſio honoris.

I. PRimum ac *ſupremum* hominis *Bonum* eſt *Deus*.

II. Secundum *Bonum* eſt *Deus* Deorum in Sion clarè *viſus*.

III. Tertium *Bonum* eſt Diuina *Gratia*, Dei aſſimilatio.

IV. Quartum *Bonum* cæteræ *virtutes*, à Deo infuſæ, ac Dona Spiritûs Sancti.

V. Quintum *Bonum* virtutes acquiſitiuæ tàm *morales*, quàm *intellectuales*, hæ enim ſunt filiæ Rationis naturalis, quæ & ipſa à Deo eſt (V.1.Radix vt dictum eſt): vndè virtutes *morales* ſunt veluti quidam *radius* Diuinitatis. *Infuſæ* autem, ac ſupernaturales ſunt *candor lucis æternæ* ac Sol de Sole, lumenque de lumine: immò *ſpecioſior Sole*, & pretioſior auro. Infinitus enim theſaurus eſt hominibus: (ait Sapiens) (Sap.c.7.) & hæc omnia dicuntur, *Bona interna* hominis, & *Bona animi*.

VI. *Corporis Bona* ſunt: vita, ſanitas, pulchritudo, dicuntur *Bona* ſicut & *Bona fortunæ*, & temporalia, quæ & ſubſtantia huius ſæculi dicun-

dicuntur: ſunt Bona externa; quia ſunt extra animum, & externis patent ſenſibus.

Virtus autem, vtpotè lux de luce, nequit in tenebris deliteſcere: ſed foras emicat: vndè dicit Salomon: *Sapientia hominis lucet in vultu eius*: hæc ergò cum foris reluceat, allicit intuentium oculos, qui virtutem animaduertentes in Proximo, huius etiam opinionem, ac exiſtimationem concipiunt: quia etſi vas ſit fictile, æſtimatur tamen, ſi theſaurum contineat: de quibus videtur loqui D.Paulus, ſcribens: *habemus theſaurum in vaſis fictilibus*: & en *effectus virtutis* externus, *Bona opinio*, ſeu *Reputatio*, ac *exiſtimatio*. VII. Eccli.c.8. & Prouerb. c. 17. Sap. 2. ad Corint. 2.c.4.

Qui autem alios æſtimant, ſuam opinionem non in eorum mente tantùm fouent; ſed & ipſimet virtute præditis, ſtudent adteſtari per aliqua externa facta, ac ſigna, & ecce *alter effectus* virtutis externus nimirum *Honor*. Eſt enim honor teſtificatio alienæ virtutis à nobis conceptæ. *Honor autem bonorum externorum eſt maximum*: (ait Ariſtoteles:) vlterius procedunt virtutis Fautores; de ea loquuntur, ac de his, qui ea nitent: Nam *conceptum ſermonem tenere quis poterit*? vt inquit Iob: ſic virtus, & *ſapientia aperit* etiam *os mutorum*, *& linguas infantium facit eſſe diſertas*; ad ſui laudem: hinc prodit *tertius effectus virtutis externus*, *Bonum ſcilicet nomen*: *memoria* enim *iuſti* (ait Sapiens) cum *laudibus*, *& nomen impiorum putreſcet*: hinc de Ioſia dicitur: *In omni ore quaſi mel indulcabitur*. Patet autē, quòd Bonum nomen non eſt denominatio merè extrinſeca in ore laudantium: ſed denominatio intrinſeca, quia præſuponit intus in nominato, virtutem, ſicut folia arboris, Radicem: vndè S.Franciſcus Saleſius ſic explicat hæc verba. *Curam habe de bono nomine*, ideſt, *de virtutibus*, *quæ ſunt fundamentum huius denominationis*: *melius autem eſt nomen bonum, quā diuitiæ multæ*; & iterū: *melius eſt nomen bonum, quàm vnguēta pretioſa*. VIII. Ariſtot. eth. lib.4.c.3. Iob.c.10. Eccli.c.49. Sap.c.10. Prou.c.10. Introduct. p.3.c.7. Eccli.c.41. Prouerb. c.22. Eccli.c.7.

Ex bono nomine, ſeu priuata laude nominatæ perſonæ, oritur *Fama*; ſeu publica vox, ac laus: nam *Fama non eſt vnius ſermo* (ait Seneca) *nec infamia vnius mala exiſtimatio*. Ex publica verò fama, ac laude oritur Gloria. *Gloria* enim (ait idem Seneca) *multorum iudicijs conſtat*, *Claritas bonorum*. *Gloria* autem (iterum ait Seneca) *vmbra virtutis eſt*, *etiam inuictos comitabitur*. Ergò virtus eſt veluti corpus; quod, vt vmbra ſequitur Gloria: & ſicut ſine corpore non eſt vmbra; ſic ſine virtute, vana, immò nulla eſt Gloria. IX. Senec. epiſt. 102. Senec. ep.79

Mundus verò virtutis inimicus, virtutis tamen eſt amator fructuum. Boni virtutis effectus illi dulces; ſed virtus illi amara. 1. *æſtimatio*. 2. *Honor*. 3. *Bonum* nomen. 4. *Fama*. 5. *Gloria* ſunt Idola adhuc hominem Chriſtianorum, & auertat Deus, ne ſint etiam Religioſorum. Verùm vt hæc virtutum præmia conſequeretur, abſq; veris virtutibus, mundus excogitauit, ac docet vanas virtutes: vti ſunt Pulchritudo; ſpecioſa Cæſaries; & animoſitas etiam contra X.

Digitized by Google

prudentum iudicia: dicendi facilitas; Ingenij acumen: vltio, & ſimilia; *ſed non erit dignus Honore* (ait Ariſtoteles) *ſi prauus ſit, cum honor præmium ſit virtutis, ac bonis hominibus tribuatur*; non enim falſa virtus veræ virtutis producit fructus: *numquid colliguntur de ſpinis vua, aut de tribulis ficus?* ait Euangeliſta: nam profeſſus eſt Deus ipſe Pater omnis veræ virtutis Samueli, quòd, *quicumque glorificauerit me, glorificabo eum, qui autem contemnent me, erunt ignobiles*. Ergò *timor Domini gloria, & gloriatio*: concludendum cum Eccleſiaſtico: & *Gloria magna eſt ſequi Deum* (ait idem). Quamobrem vir nobilis ſciens Monomachiam, ſeu duellum, à Summo Pontifice grauiſſimis cenſuris vetari, ſi obtemperet Vicario Chriſti, non amittet; ſed acquiret honorem, & ſimiliter ſi ſe non vult vlciſci audiens Chriſtum dicentem: *Ego autem dico vobis; diligite inimicos veſtros, mihi vindicta, ego retribuam*; non inglorius erit, ſed glorioſior apparebit: huc facit doctrina Sancti Thomæ. Sequentes ergò

Ariſtot. Eth. lib. 4. c. 3. — S. Matth. c. 7. — Reg. 1. c. 2. — Eccli. c. 1. — Eccli. c. 23. — S. Matth. c. 5 — S. P. Rom. c. 12. — S. Th. 2. 2. q. 64. ar. 5. ad 5.

Propoſitiones.

2 *Vir equeſtris ad duellum prouocatus poteſt illud acceptare, ne timiditatis notam apud alios incurrat.* (Alex. VII.)

30 *Fas eſt viro honorato occidere inuaſorem, qui nititur calumniam inferre, ſi aliter hæc ignominia vitari nequit; idem quoque dicendum ſi quis impingat alapam, vel fuſte percutiat, & poſt impactum alapam, vel ictum fuſtis fugiat.* (Innoc. XI.)

XIV. FRVCTVS.

De Gula.

I. SAnctus Franciſcus Saleſius ſub metaphora cibi, & comeſtionis agit aliquandò de carnali opere; ideò & nos præmittimus hunc titulum, ad lucem etiam ſequentis. Natura, ſeu potius naturæ conditor Deus, dedit nobis potentias ad actus, quos, vt libentiùs exerceremus, adiunxit aliquam voluptatem tamquã acceſſoriam principali (vt inquit Ariſtoteles) qui ergò voluptatem intenderet cum excluſione principalis, ordinem naturæ, rationiſq; peruerteret, & conſequenter peccaret. Naturalis namq; ratio regula eſt honeſti (vt dictum eſt); veluti ſi ægrotanti præberetur poculum ſuaui vino plenum, ægroq; gratum, vt cũ dulcedine vini deglutiret medicinales quoſdam minimos bolos, ſeu pillulas, ipſe verè clam bollos extraheret ex poculo, & proijceret, ſoloque vino gau-

Ariſtot. Eth. lib. 10. c. 4. — 2. p. 1. Rad. 5.

gauderet, hic ſanè malè ageret: ſic contingit in moralibus: ſi quis excluderet bonum actionis, & ſola voluptate frueretur. Sicut etiam ſi quis concupiſceret ſeruire Deo propter ipſius perfectionem; & deindè propter gloriam, & mercedem Paradiſi, non delinqueret. Nam Sanctus Dauid canebat: *Inclinaui cor meum ad faciendas iuſtificationes tuas propter retributiones*. Qui autem ob ſolam retributionem Deo ſeruiret, excludendo, quantum in ipſo eſt, votum, ac affectum placendi ipſi Domino, Deo inuiſus foret: quia perhiberetur non amare Deum; qui ſicut non excludit ſpem retributionis; ſic nec ipſe vult excludi: ſic vſu venit in cibo, & potu. Practicè autem pauci videntur excludere, quia bibunt, ac edunt nihil cogitantes. Ergò non excludunt: ſed potius implicitè includunt, quod ratio includi exigit. *Pſalm. 118.*

II. Vndè D Auguſtinus: *Reficimus quotidianas ruinas corporis, edendo, & bibendo: Nam fames, & ſitis quidam dolores ſunt. Vrunt, & ſicut febris, necant, niſi alimentorum medicina, ſuccurrat. Hoc me docuiſti, vt quemadmodum medicamenta, ſic alimenta ſumpturus accedam*, & alibi idem repetit: *Medicamentum famis* (ait) eſt *cibus, & medicamentum ſitis, & potus, & medicamentum fatigationis, eſt ſomnus*. *S. Auguſtin. confeſſ. lib. 10. c. 31. S. Auguſt. in Pſalm. 37.*

III. Multò magis damnabilis eſuritio: Nimirum quod licitè poteſt appetitus naturalis ſuis actibus frui: Nam homo debet habere ſub Imperio rationis appetitus ſuos (vt illi indixit Deus) & dominari in illos, ſecundum rationis præſcriptum; ſecus eſſet homo; *ſicut equus, & mulus, quibus non eſt intellectus* (vt dixit Pſaltes) quæ animalia *aguntur, potius quam agant*, vt dicunt Philoſophi: nullaque diſtantia inter hominem, & beluam intercederet: quia omiſſo rationis gubernaculo, ambo perducerentur, quò naturæ impetus afferret, vt ſuis naturalibus appetitibus ſatisfacerent: Pſaltes autem grauiter monet, dicens: *nolite fieri ſicut equus, & mulus, quibus non eſt intellectus*: verùm *in freno, & chamo maxillas eorum conſtringe*. Ergò (exponit Caſſiodorus hunc locum) *hæc duo animalia ſupradicta cohibent iuſta retinacula, vt ad arbitrium iubentis incedant, ne ſuis voluptatibus efferantur*. *Geneſ. c. 4. Pſalm. 31. Caſſiodor. in Pſal. 31.*

....explodatur igitur

Propoſitio:

8 *Comedere, & bibere vſque ad ſatietatem, ob ſolam voluptatem, non eſt peccatum, modò non obſit valetudini, quia licitè poteſt appetitus naturalis ſuis actibus frui.* *Innoc. XI.*

Digitized by Google

XV. FRVCTVS.

De Luxuria.

I. NAtura, immò Deus naturæ Auctor expreſsè, directèque condere voluit maſculum, & fæminam, ad propagandam ſpeciei, vndè iuſſit, dicens: *Creſcite, & multiplicamini, & replete terram.* Nam ſicut cuilibet indiuiduo opus eſt cibus, vt conſeruetur: ſic ſpeciei, vt conſeruetur, opus eſt procreatio; vti hiſce cõfirmat Imperator, dicens: *Idcircò filios. filiaſve concipimus, atque edimus, vt ex prole eorum, earumque diuturnitate nobis memoriam in auũ relinquamus.* Cõſeruatur nãque indiuiduum in ſua ſpecie, & veluti in Imagine viua: vndè ſic loquitur Eccleſiaſticus: *mortuus eſt Pater, & quaſi non eſt mortuus. Similem enim reliquit ſibi poſt ſe*: hinc dicebat Tobias, quòd *ipſe accederet ad vxorem amore filiorum magis, quam libidine ductus.*

Gen. ſ. c... — L. liberorũ ff. de Reg. iur. — Eccli. c. 30. — Tob. c. 6.

II. Vt autem procreationi operam darent maſculus, & fæmina adiunxit illi veneream voluptatem; ſicuti vt manducent, addidit cibi delectamentum; ſecus nemo vellet comedere; vt videmus, cum deeſt ægro fames; nec procreationi operam nauarent; attenuant enim proprias ſuas vires Genitores; Ideòque acrior eſt voluptas hæc, vt ad bonum ſpeciei, ſibi indiuiduam minuat proprias vires.

III. Diximus autem ſupra de cibi voluptate hanc eſſe ordinatã, ad virium refectionem, per cibi ſumptionem; qui verò diperditarum virium reparationem excluderet, & ederet tali arte; vt ei cibus non prodeſſet, ordinem naturæ inuerteret, ac Rationi aduerſaretur, quæ, ſicut nõ excludit ab actione edendi voluptatem, ſic non vult, quòd nec excludatur à voluptate ipſa actionis vtilitas: ſic Philoſophandũ eſt de voluptate carnali.

IV. Scriptura innuit vnius vxoris virum, vnique viri vxorem eſſe oportere: nam refert maſculum, & fæminam factos eſſe à Deo, & quod forent duo in carne vna, quamuis aliquandò indultum ſit, vt plures mulieres appræhenderet vir vnus. Diuiditur enim nimis affectibus (vt innuit etiam D. Paulus,) ac etiam ſimul erunt quantum earum vita durabit, & ſi libellus repudij permiſſus fuit Hæbreis ob duritiam cordis illorum. Hinc repudiantur hæ

Propoſitiones.

24 *Mollities, ſodomia, & beſtialitas ſunt peccata eiuſdem ſpeciei infimæ, ideoque ſufficit in Confeſſione dicere ſe procuraſſe pollutionem.* Contra S. Paulus diſtinguit dicens, *neque molles, neque maſculorum con-*

1lex. VII. — 1. Corint. c. 6.

Concubitores. Et Moyſes pariter ſpecificat beſtialitatem. Exod. c.22.
25 *Qui habuit copulam cum ſoluta, ſatisfacit Confeſſionis præce-* Alex.VII.
pto dicens; commiſi cum ſoluta graue peccatum contra Caſtitatem, non
explicando copulam.
40 *Eſt probabilis opinio, quæ dicit eſſe tantùm veniale oſculum* Alex.VII.
habitum ob delectationem carnalem, & ſenſibilem, quæ ex oſculo ori-
tur, ſecluſo periculo conſenſus vlterioris, & pollutionis. Contra D.Thom. 1.2.
vide D.Thomam: nam delectatio carnalis venerea, & libidinoſa eſt q. 74. art.8.
commotio venereorum ſpirituum, ordinata à natura ad vlteriora, cui
autem non licet finis, nec medium licebit. Vide Fruct.28.
9 *Opus coniugij ob ſolam voluptatem exercitum omni penitus ca-* Innoc.XI.
ret culpa, ac defectu veniali. Contra vide n.3.
48 *Tam clarum videtur fornicationem ſecundum ſe nullam inuol-* Innoc.XI.
uere malitiam, & ſolum eſſe malam, quia interdicta, vt contrarium
omninò rationi diſſonum videatur. Contra vide n.4.
49 *Mollities iure naturæ prohibita non eſt. Vndè ſi Deus eam non* Innoc.XI.
interdixiſſet, ſæpè eſſet bona, & aliquandò obligatoria ſub mortali.
Contra vid.n.1. & Fruct.12.n.7.
50 *Copula cum coniugata, conſentiente marito, non eſt adulterium;* Innoc.XI.
adeòque ſufficit in Confeſſione dicere ſe eſſe fornicatum. Contra.
Adulterium Dei præcepto vetatur, non mariti interdicto, nec vir S.P.Rom.c.1
diſpenſandi ius habet in lege Dei: hinc S.Paulus ait; *non ſolùm, qui*
faciunt, ſed etiam qui conſentiunt facientibus.

XVI. FRVCTVS.

De Furto.

VNum Genus humanum ex vno Parente progenitum, ad vnum I.
vnius mundi Dominium, vno mutui amoris vinculo, à Deo con-
ditum erat; ſed ob peccatũ ſciſſa eſt amoris vnitas, & introducta eſt rerũ
diuiſio, ne magis, ac magis diſſolueretur humana ſocietas, ac percrebeſce-
ret ex rerũ cupiditate, odiũ, ac cõtentio perſonarũ, ſed cũ ad maius ma-
lũ vitandũ diſtincta ſint rerũ Dominia, Gẽtes exceperũt (vt ratio dictat; D.Thom. 2.2.
& dicit D. Thom.) extremã cuiuſq; neceſſitatẽ, in qua omnia adhuc fo- q. 66. art.7.
rent communia, cũ ſcilicet indigẽs non habet vndè vitam à morte tuea-
tur. Vitam enim cuiuſque præferendam rebus cenſuere; extra verò
hunc caſum, ſi aliena cupere liceret, ſeminarium perennium rixarum
foret & relaberentur in idem diſcrimen, quod coegit Gentes ad diſtin-
ctionem Dominiorũ, vt ſcilicet remouerẽtur contentiones, odia, & ho- Gregor. C. ſi
micidia. Hinc dicit Pontifex Gregorius IX. *Si quis* (ait) *propter neceſſita-* quis Tit. de Furtis.

S.Thom 2.2. q.66.art.7. Catech.p. 3 de ſeptim. præc.ſ.ct.21.

tem famis, aut nuditatis furatus fuerit cibaria, veſtem, vel pecus pæniteat hebdomadas tres, & ſi reddiderit, non cogatur ieiunare: Eademmet cum Pontifice docet D.Thomas, gloſando, de neceſſitate graui non extrema, & Catechiſmus Romanus.

II.

C.Peccatum de Reg.Iur. in 6. S. Auguſt. epiſt.54.

Quicumque autem extra neceſſitatem extremam aliquid alterius ſurripit, vel alio modo apud ſe alienam rem habet, & detinet ad reſtitutionem tenetur. Nam *non dimittitur peccatum, niſi reſtituatur oblatum*: Eſt regula Iuris Canonici, deſumpta ex D. Auguſtino. Reſtitutio autem videtur oriri ex culpa Theologica graui, quæ coram Deo, & non coram Iudice iudicetur lethalis: vndè ex peccato veniali non videtur naſci huiuſmodi obligatio; quia in moralibus: *Parùm pro nihilo reputatur*, nec grauis reſtituendi obligatio cenſetur indè oriri: verùm hoc dato, nihilominus, ſi quis pluribus venialibus furtis, etiam non præmeditatis ſimul in ſuo corde; ſed occaſionaliter repetitis, notabilem alterius rem inciperet detinere, ad reſtituendum teneretur ſub mortali, non ratione ſingulæ acceptionis rei paruæ; ſed ratione detentionis rei magnæ. Inſuper.

III.

C.mul.i es: lib.5. tit.39. De ſent. excom. in 6. lib.5.tit.36. de Iniurÿs.

Omnis, qui per iniuſtum damnum (quod & præiudicium verius dictitatur) alteri creat, reſtituere tenetur, & non ſolùm, qui facit; ſed & qui mandat. Nam: *Is committit verè, cuius auctoritate, vel mandato delictum committi probatur*: *Hinc ſi culpa tua datum eſt damnum, vel iniuria irrogata, ſeu alÿs irrogantibus opem fortè tuliſti, aut hæc imperitia tua, ſiue negligentia euenerunt*: *Iure ſuper his ſatisfacere te oportet, nec ignorantia te excuſat, ſi ſcire debuiſti: ex facto tuo iniuriam veriſimiliter poſſe contingere, vel iacturam*. Pontificiæ

D.Thom.2.2. q.62 art.7.

doctrinæ ſubſcribit S.Thomas cum cæteris moraliſtis: *Iuſſio, conſilium, conſenſus, palpo, recurſus, participans, mutus, non obſtans, non manifeſtans*. Hinc expunguntur hæ

Propoſitiones.

Innoc.XI. 36 *Permiſſum eſt furari non ſolùm in extrema neceſſitate, ſed etiam in graui*. Contra vide n.1.

Innoc.XI. 37 *Famuli, & famulæ domeſticæ poſſunt occultè heris ſuis ſurripere ad compenſandam operam ſuam, quam maiorem iudicant ſalario, quod*

S.Math.c.20. *recipiunt*. Contra vide n.2. Poſſet illis repetere: Herus *Amicè non facio tibi iniuriam* (ſi reuera abſit metus, ac dolus): *nonne ex denario conueniſti mecum, tolle quod tuum eſt, & vade*.

Innoc XI. 38 *Non tenetur quis ſub pæna peccati mortalis reſtituere quod ablatum eſt per pauca furta, quantumcumque ſit magna ſumma totalis*. Contra vide n.2.

Innoc XI. 39 *Qui alium mouet, aut inducit ad inferendum graue damnum tertio non tenetur ad reſtitutionem iſtius damni illati*. Contra vid.n.3.

XVII. FRV-

Digitized by Google

XVII. FRVCTVS.

De Vſura.

PRo communi Gentium bono à Gentibus facta eſt diuiſio rerum, introductaque eſt Dominiorum diſtinctio (vt dictum eſt) ſed cum vnus abundaret, quibus alter egeret, idcircò, vt indigentibus ſuccurreretur, introducti ſunt ab ijſdem Gentibus *Contractus* (vt dicit Ariſtoteles, & Imperator) per quos vel ambo contrahentes mutuæ neceſſitati ſubueniunt, permutando res ſuas, vel vni ſaltem prouidetur. Nam Contractus alij in gratia amborum: alij in gratiam vnius ſolùm ineuntur: vt vni ſubueniatur excogitatus eſt *Contractus mutui*, quo indigens, alienam rem ab alio recipit, rediturus eamdem non in indiuiduo, ſed in ſpecie Logica, vel in genere, legaliter loquendo. I. *Ariſtot. ethic. lib. 5. c. 9.*

Ad hunc contractum patet eſſe neceſſarium aliquod tempus, quo accipiens mutuo ſibi ſubueniat, quia ſine debito tempore non poteſt aliquid fieri proficuum; deindè patet hunc eumdem contractum gratis ineundum; eſt enim inuentus in gratiam accipientis, vt propriæ indigentiæ ſuccurrat, non dantis mutuum, qui (vt ſupponitur,) tunc non indiget. Hic etiam Chriſtus indixit: *Mutuum date, nihil indè ſperantes*: ſicut præcepit etiam Iudæis Moyſes. *Fratri tuo abſque vſura, id quo indiget, commodabis*. Eſt enim vſura contra huius contractus naturam; deindè cum in mutuo meum fiat tuum (vndè dicitur mutuum) qui exigit vſuram, colligit ex aliena re, fructum; immò ex re infrugifera, qualis eſt pecunia, fructus prætendit. *Vſura enim pecuniæ, quam percipimus, in fructu non eſt; quia non ex ipſo corpore; ſed in alia cauſa eſt, ideſt ex noua obligatione*: ait Imperator. II. *S. Luc. c. 6.* *Deuter. c. 23.* *L. vſura ff. de verb. ſignif.*

Pecunia præſens plus valet, quam futura: (vt dicitur): Hoc autem intelligi videtur, ſi pecunia præſens vitet damnum emergens, vel lucrum ceſſans, & ſic intelligenda videtur Regula Iuris, quòd, *minus eſt habere actionem, quam rem*; ſecus pecunia præciſè ſumpta ratione temporis præſentis, vel futuri non vt precioſior. Nam ſi quis poſt menſem expectaret excuſam nouam pecuniam, non poſſet tantumdem veterem in præſentiarum recipere, quia noua eſt futura; vetus verò eſt præſens: ſi igitur debitor ſit ſoluendo, ac vir bonus gerit vicem depoſitarij, & in hoc caſu vera eſt altera regula Iuris, dicens, quòd: *qui actionem habet ad rem recuperandam, ipſam rem habere videtur*, & confirmatur alibi ab Imperatore dicente. *Id apud ſe quis habere videtur, de quo habet actionem. Habetur enim, quod peti poteſt.* III. *L. minus ff. de Reg. Iur.* *L. qui actionem ff. de Reg. Iur.* *L. apud ff. de verb. ſignif.*

Digitized by Google

IV. Cum deficeret in terris mutuus amor, intrauit diuiſio rerum, ac frigidum illud verbum *meum*, ac *tuum*; non tamen ità obſeruanda eſt rerum diuiſio, ac retinendum tuum; vt deficiat penitus amor in proximum. Hic enim præcipuè ab ipſamet natura nobis commendatur, & à Deo optimo maximo diſertiſſimè imperatur. Ergò cum indiget proximus mutuo, gratis, & amore mutuũ eſt dandum, nec exigendum aliquid vltrà ſortẽ pro dato mutuo: Si verò alter gratitudinis cauſa, ſpontè dat; caue tu ne exigas, & ne vrgeas; vel ne quod ex beneuolentia, & gratitudine dicitur reddi, ex Iuſtitia tu in mente tua velis: Nam *ſi aliquis* (ait D.Thomas) *ex pecunia mutuata expectat, vel exigat quaſi per obligationem pacti taciti, vel expreſſi, recompenſationem, vſura eſt*. Si verò non quaſi ex obligatione; ſed ex beneuolentia, quæ ſub æſtimatione pecuniæ non cadit: licet hoc accipere; ſiquidem ſi accipiat aliquid non quaſi exigens, nec quaſi in obligatione tacita, vel expreſſa: ſed ſicut donum gratuitum, non peccat. Hoc dicit in corpore eiuſdem articuli: primum ſcandaloſum eſt tibi, & alijs: *Tu verò ne ponas animæ tuæ ſcandalum* monet Eccleſiaſticus.

D.Thom. 2.2. q.79. art. 2. ad 3.

Eccli. c. 32.

Propoſitiones.

Alex. VII. 42 *Licitum eſt mutuanti aliquid vltrà ſortem exigere. ſi ſe obliget ad non repetendam ſortem vſque ad certum tempus*. Contra vide n.2.

Innoc. XI. 40 *Contractus Mohatra licitus eſt etiam reſpectu eiuſdem perſonæ, & cum contractu retrouenditionis præcisè inito cum intentione lucri*. Contrà. Mohatra eſt ficta venditio, cum quis indigens nummis, alter dat merces, quas emptor iterum vendit eidem, vt nummos cogat; ſi prius venditor obliget ad ſibi retrouendendum, vt lucrum capiat, illicitus eſt contractus; vel quia eſt mutuum tacitum, & vſura palliata, vel quia additur onus iniuſtum.

Innoc. XI. 41 *Cum numerata pecunia pretioſior ſit numeranda, & nullus ſit, qui non maior faciat pecuniam præſentem, quàm futuram, poteſt creditor aliquid vltrà ſortem à mutuatario exigere, & eo titulo ab vſura excuſari*. Contra vid. n. 3.

Innoc. XI. 42 *Vſura non eſt dum vltrà ſortem aliquid exigitur tamquam ex beneuolentia, & gratitudine debitum; ſed ſolùm ſi exigatur tamquam ex Iuſtitia debitum*. Contra. Exigere eſt quadam vi compulſiua alium vrgere ad ſoluendum, vt ex Calepino etiam patet: & D.Thomas. Ergò videtur mutari nomen ſolum. *Non eſt* autem *in rebus*, (vel nominibus) *vitium, ſed in ipſo animo*: diceret etiam Seneca. Ergo *Gratia* (inferret etiam D.Paulus) *iam non eſt Gratia*.

D.Th. 2.2.q. 79.art.2. Senec. ep.17. D. P. Rom. c.11. & Rom. c.4.v.

Digitized by Google

XVIII. FRVCTVS.

De Iuſtitia, & Iudice.

IVdicibus indicit Deus per Moyſem: *quod iuſtum eſt iudicate, nec accipietis cuiuſquam perſonam*: *In re autem obſcura fauendum eſt potius repetitioni, quàm aduentitio lucro*: Si verò ambæ partes æqualia habent iura, diuidenda res eſt; pro vt iudicauit Rex Salomon in cauſa duarum meretricum; quamuis tunc, cum res diuidua non eſſet, alio tenderet in corde ſuo illius ſententiæ pronunciatio. I. **Deuter.c.1. L. non debet ff. de Reg. Iur. Reg.3.c.3.**

Dignus eſt operarius mercede ſua: ait cum S. Paulo prouerbium: *omnis labor optat præmium*: & è contra merces eſt digna operario, & præmium optat laborem: vndè S. Paulus indicit: *quis non vult operari nec manducet*: quia (ait Dauid) *labores manuum tuarum manducabis.* Hinc ſi delectat mentem magnitudo præmiorum; ſed non deterreat certamen laborum: ſubdit S. Gregorius Papa: merces, ac præmium Iudicis eſt honor officij, & ſportulæ taxatæ, qui propterea obligatur fungi officio ſuo, & proferre iudicij ſententiam. *Iudex* enim dicitur; quia *ius dicit*. Sententiæ ergò prolatio neceſſaria eſt illi, & ſiue proferatur pro vna parte, ſiue pro alia, non affert Iudici incommodum, vel aufert commodum pretio æſtimabile: Nam tantùm vocis exigitur in dicendo: Laudo Petri iura, ac laudo iura Pauli, ſicuti ſi quis teneatur ſoluere creditori nummum aureum; non erit pretio æſtimabile, quod ſoluat nummum aureum A. vel nummum aureum B. cum ſit eiuſdem impreſſionis. II. **S.P. Timot.1. c.5. S.P. Theſſal. 2 c.3. Pſalm.127. S. Gregor. Hom.17. in Euang.**

Commodum autem, quod recipit litigans, vel incommodum, quod vitat, eſt ex parte ipſius litigantis, ſuumque eſt, non iudicis; quarè Iudex non poteſt eidem vendere, quod illius eſt: Nam *neque pignus, neque depoſitum, neque precarium, neque emptio, neque locatio ſuæ rei conſiſtere poteſt*: ait Imperator, cui videtur Diuus Thomas ſubſcribere, dicens: *Si aliquis multum iuuetur ex re alterius, quam accepit; ille verò; qui vendit, non damnificatur, carendo illa, non debet eam ſuperuendere; quia vtilitas, quæ alteri accreſcit, non eſt ex vendente; ſed ex conditione ementis: nullus autem debet vendere alteri, quod non eſt ſuum* (nota) *licet poſſit ei vendere damnum, quod patitur*. III. **L. neque pignus, ff. de Reg. Iur. L.28. Rem. ff. de contrahenda emptione. S.Thom.2.2. q.77. art.1.**

Non poterit igitur Iudex vendere arbitrium ſuum vni potius quàm alteri in paritate rationum; eo magis, quo Iudex *ex officio* IV.

te-

tenetur reddere vnicuique ſuum: iuxta magis probabilem: Hinc damnatæ ſunt hæ

Propoſitiones.

Alex.VII. 26 *Quòd litigantes habent pro ſe opiniones aquè probabiles, poteſt Iudex pecuniam accipere pro ferenda ſententia in fauorem vnius præ alio.*

Innoc.XI. 2 *Probabiliter exiſtimo Iudicem poſſe iudicare iuxta opinionem etiam minùs probabilem.* Contra vide p.2.Flos 5.

XIX. FRVCTVS.

De Legibus.

I. PRinceps eſt Dei miniſter: vt aiunt Sapientes, & S. Paulus: *qui verò reſiſtunt Dei Ordinationi, ſibi damnationem acquirunt:* & ideò (ait S.Paulus) *neceſſitate ſubditi eſtote, non ſolùm propter iram, ſed etiam propter conſcientiam: quia ſeruus ſciens voluntatem Domini ſui, & non faciens, plagis vapulabit multis: vti proteſtatus eſt ipſe Chriſtus, repellenda igitur eſt ſequens*

Sap.c.6. S.P.Ro.c.13. S.P.Ephes.c.6. S Luc. c.12.

Propoſitio.

Alex.VII. 28 *Populus non peccat etiamſi abſque vlla cauſa non recipiat legem à Principe promulgatam.*

XX. FRVCTVS.

De Eleemoſina.

I. DIuiſio rerum, ac diſtinctio dominiorum eſt introducta ne homines penitus rerum cupiditate ſe ſe perimerent: ita tamen ratio ordinauit hoc humanæ prauitatis medicamentum, vt quilibet Dominus ſpontè egeno daret, quod ſibi foret ſuperfluum, & alteri deeſſet, & ſic exerceretur liberalitas, quæ à Fidelibus eleemoſina nuncupatur, ac opus miſericordiæ: Nam: *omne animal diligit ſibi ſimile; ſic & omnis homo proximum ſibi*: ait Eccleſiaſticus: *Amare autem eſt velle bonum alicui*, qui verò vult,& poteſt,facit: Nam, *quod eſt poteſtate, & voluntate erit*: (ait Ariſtoteles).

Eccli.c.13. Ariſt.Rhet. lib.2.c.19.

Su-

Superfluum verò intelligimus, quod naturæ noſtræ, ac ſtatus neceſſitati ſuperfluit, non autem opinioni: *Nam exiguum* (ait Seneca) *natura deſiderat; opinio immenſum*: Hinc Deum precabatur Salomon; *mendacitatem, & diuitias ne dederis mihi; tribue tantùm victui meo neceſſaria*. Naturæ, non opinioni ſatisfieri cupiebat. II. *Senec. epiſt. 16. Prouerb. c. 30.*

Qui autem habuerit ſubſtantiam huius mundi, & viderit fratrem ſuum neceſſitatem habere, & clauſerit viſcera ſua ab eo: quomodò Charitas Dei manet in eo? S. Ioannes, & S. Iacobus; & de hiſce disertè monet Eccleſiaſticus, & Tobias item monuit Filium. *Multum tibi fuerit, abundanter tribue; ſi exiguum tibi fuerit, exiguum libenter impertiri ſtude: non vt alijs ſit remiſſio: vobis autem tribulatio* (explicat S. Paulus) hoc eſt non vt pauperes lautius viuant, vos neceſſitatem ſubiacetis; ſed ſolùm, quod veſtra abundantia ſuppleat illorum indigentiam: ſic commentatur Cornelius à Lapide. Iure ergò repellitur. III. *S. Ioan. 1. c. 3. S. Iacob c. 2. Eccli. c. 4. Tob. c. 4. S. P. Corint. 2. c. 8. & 9. Cornel. ibidem.*

Propoſitio.

12 *Vix in ſæcularibus inuenies etiam in Regibus ſuperfluum ſtatui. Et ita vix aliquis tenetur ad eleemoſynam, quando tenetur tantùm ex ſuperfluo ſtatui.* *Innoc. XI.*

43 *Annuum legatum pro anima relictum, non durat plus quàm per decem annos.* Contra. *Indefinita propoſitio æquiualet vniuerſali:* vt dicit Innocentius III. *Alex. VII. C. Quia circa de Priuilegijs.*

XXI. FRVCTVS.

De Reſtrictione Mentali.

Solus Deus *eſt Scrutator cordium*, nullusque alios cognoſcit interiores animi ſenſus; ſed vnus *ipſe nouit abſcondita cordis*, quæ tamen, ſi liberè vellet homo, alijs patefacere, dedit illi Dominus linguam diſertam, ac poſuit in ore eorum verba conuenientia rebus. I. *Pſalm. 7. Pſalm. 43.*

Cum verò eſſet *terra labij vnius, ac ſermonum eorumdem*, vnoque idiomate loquerentur omnes, ob hominum arrogantiam, confudit Deus linguas eorum, ac diuiſit in ſeptuaginta (vt dicunt) idiomata; ità vt qui verba conuenientia rebus habebant, indigeret deindè verbis; vt res indicarent; & cum plures ſint res, quam verba; factum eſt in abundantia rerum, & penuria verborum; vt homines conuenerint caſu, & aliquandò conſulto, vt vno, eodemque verbo plures res ſignifi- II. *Geneſ. c. 11.*

Digitized by Google

ſignificarentur : vndè ortum eſt *æquiuocum*, hoc eſt, quòd vna, & æqualis vox plura ſignificat, ex vnanimi hominum inſtitutione.

III. Notandum autem eſt, quòd ſicuti animi ſenſus explicantur verbis: ſic etiam alia ſigna ex inſtitutione hominum; patefaciunt hominis ſenſa; cuiuſmodi ſunt *Nutus*: vndè innuebant Patri Ioannis (vt inquit S.Lucas) & Sapiens monet: ne quis capiatur *nutibus* mulieris: *inclinatione capitis*: vndè Sapiens dicit, *habeat caput reſponſum tuum*: & S.Auguſtinus ſic diſertè ad rem noſtram ſcribit: *loquebantur animum meum frons, genæ, oculi, color, modus vocis, quam verba, quæ promebam*: ſic etiam dicit Sapiens de Apoſtata: quòd *graditur ore peruerſò; annuit oculis: digito loquitur*: ſicut etiam S. Ioannes *indice* prodidit Chriſtum; & *facta* ipſa mentis ſunt ſigna: vndè S.Paulus de quibuſdam dicit *factis negant*.

S.Luc.c.1. Prouerb.c.6. Iſai.c.3. S.Auguſtin. Confeſſ.lib. 8.c.8. Prouerb.c.6. Eccli.c.32.& Catech.p.2. c.1 ſeſſ.8. S.P. Tit.c.1.

IV. Æquiuoca verba, vel etiam facta, vel mixta ex vtriſque ab hominibus inſtituta licet etiam nunc adhibere: Nam quod communitas hominum, ac Republica facit, rationabiliter facere, & fieri poſſe ab alijs cenſetur: vti exempla etiam Sanctorum confirmant, & præſertim S. Franciſci: ac S.Athanaſij; Abraham quoque vocauit *vxorem* ſuam *ſororem*, & alia plura in Scripturis, & Sanctis Patribus reperiuntur.

Geneſ.c.20. Reg.1.c.16. S.Io 1 c.4.11. *S.Luc.c.3 S. Gregor. Dialog.l.1.c.*

V. Nouiſſimis verò hiſce temporibus excogitata eſt à quibuſdam noua loquendi forma, ac ars immutandi antiquam verborum ſignificationem. Nam addito, vel retento à loquentibus aliquo in eorum mente, mutant, vel reſtringunt verborum ſenſum, & hi dicuntur loqui cum *Reſtrictione mentali*: & noua hac arte eludunt homines, & illudunt hominum inſtitutioni. *Reſtrictionem* autem *mentalem* à ſingulo, & ad priuatum placitum adhibere, non licet; quia non licet priuato homini mutare quæ ſpectant ad communem hominum ſocietatem: ſicuti etiam *priuatorum conuentio iuri publico, non derogat*: vt inquit Imperator: *Non enim ex opinionibus ſingulorum, ſed ex communi vſu nomina exaudiri debent*: addit idem Imperator: Nam.

L.neque pignus ff.de Reg.Iur. Digeſt.1.*lib. 33.tit.10. l.7.labeo §.2. ff.l.33.tit.10.*

VI. Humanæ ſocietatis magnoperè officit *Reſtrictionis mentalis* vſus; hominum enim ſocietas conſiſtit, & fouetur communicatione rationabilium cogitationum, ac liberorum cordis affectuum: hiſce enim homo differt a beluis, & horum communicatione ſibi inuicem deuinciuntur: vndè ipſemet Chriſtus dicebat Apoſtolis: *Iam non dicam vos ſeruos; ſed amicos; quia quæ audiui à Patre meo, nota feci vobis*. Si autem deſit in locutione veracitas, deficit & vera ſenſuum in ſermone communicatio, & deficiet indè humana ſocietas; quam tantoperè optabat in dies magis conglutinari Chriſtus: vndè orabat Patrem: *vt vnum ſint, ſicut & nos vnum ſumus; quia omne Regnum in ſeipſum diuiſum deſolabitur*.

S.Ioan.c.15. S.Ioan.c.18.

VII. Cauſa verò iuſta vtendi his amphybologijs (hoc eſt, à *Reſtrictione mentali* procedentibus) nulla eſt; ſed quæ affertur pro iſtis, militat

pro

Digitized by Google

pro equiuocis, ac amphybologijs à communi hominum inſtituto approbatis. Qui autem ex huiuſmodi approbatis æquiuocis, ac amphybologijs decipitur, ſuæ debet imperitiæ imputare; vel importunitati, qua alterum vrget edicere, quod dicere non tenetur; qui propterea ad celanda animi ſui arcana, vtitur iure ſuo, adeo vt deceptio ſit potius accepta, quàm data. S.Luc.c.11.

VIII. Chriſtiani hominis profeſſio eſt ſimplicitas (vt dictum eſt ſupra) vndè equiuocationibus in ſimplicibus verbis, vel factis, vel amphybologijs in orationibus, non debemus vti paſſim; ſed cum iuſta cauſa ſubeſt, his vtendi: Tunc verò aduertendum videtur, quòd quælibet ſcientia, Ars, & Facultas ſuos habet terminos, & vocabularia; extant enim lexica Grammatica: Logica: Theologia: Legalia: Scripturalia; ſicuti etiam Vrbanitas, ſeu Ciuilis conuerſatio habet, & ſuum Dictionarium, vt docet etiam S. Franciſcus Saleſius: quæ verba, ac facta ciuilia, ſi rigoroſè intelligantur, ſecundum alterius Artis, vel ſcientiæ lexica, ſunt mendacia. V.G. *Ego ſum ſeruus tuus*: millies prodigerem vitam pro te; Ciuiliter, & vrbanè ſunt intelligenda: quamobrem ad ſupradicta lexica poteſt confugere vnuſquiſque. V.G. interrogatur aliquis. *Feciſti ne hanc rem?* Alter reſpondet non feci nihil: hæc reſponſio ſecundum vocabularium ciuile, ac locutionem Vrbanam negat ſimpliciter; ſed iuxta lexicum logicale, affirmat: quia duo negationes affirmant. V.P.2. Flos 10. n.6.

IX. Ad argumenta verò contraria, & pro maiori huius confirmatione eſt obſeruandum etiam, quòd verba intelligenda ſunt iuxta ſubiectam materiam, in qua ſolent concurrere variæ circumſtantiæ, quæ aliquo modo mutant, vel explanant dicendi rationem, vti etiam interrogatio, & reſponſio caſu cohærent (vt dici ſolet;) hoc eſt reſponſio debet accommodari interrogationi, vel propoſitioni, & eorum circumſtantijs, & ex hiſce ſolet colligi locutionis ſenſus. V. G. Chriſtus inuitatus fuit aſcendere Ieroſolymam, ad manifeſtandum ſe: *Vade, & manifeſta teipſum*. Ipſe autem reſpondit: *Non aſcendo*. Ex hac reſponſione oritur apud S.Ioann.c.7. Theologos grauis quæſtio, cum reipſa Chriſtus aſcenderit Hieroſolimam. Verùm obſeruandum eſt, quòd in primis dicit in præſenti, *non aſcendo*, non in futuro, *non aſcendam*: deinde non aſcendo (dixit) iuxta propoſitam copulatiuam, *vt ſe manifeſtaret*: dixit enim *non aſcendo ad diem feſtum hunc*: propoſitioni non ſimplici, ſed copulatiuę ipſe reſpondit; cuius veritas in coniunctione eſt. Chriſtus autem copulatiuam negat, *ad diem hunc*, ſeu cum iſtis circumſtantijs propoſitis: idcircò dicit S. Ioannes, quod aſcendit poſt eos, *quaſi in occulto*: ſicut ſi dicerem. *Petrus eſt animal, & impaſſibile*: alter benediceret, nego: Odericus in Annal. Ration. ann. 1304. n. 35. etiam ſi pars ſit vera; quia negatur copulatio, cum negatur propoſitio copulatiua: videtur explicari factũ Chriſti facto Benedicti II. eius Vicarij,

rij, ad quem accedens Mater ſericis veſtita, dixit Papa, *hæc non eſt mea mater*: ſic, hic dies feſtus non eſt meum tempus, quod nondum eſt impletum pro mea manifeſtatione; & ideò cum hiſce circunſtantijs non aſcendo: cohærebat reſponſio tunc ſubiecto ſermoni, cui ſimilis videtur locutio ipſius Dei in Iſaiæ capite quadrageſimo primo, vbi dicit Iſraeli: *quæres eos* (ideſt Ægyptios) *& non inuenies rebelles tuos*; & tamen Iſrael inuenit eos mortuos ſuper aquas: vbi ſic exponit Liranus: *Non dixit abſolutè non inuenies; ſed non inuenies rebelles tuos*; ideſt perſequentes.

Propoſitiones.

Innoc XI. 26 *Si quis, vel ſolus, vel coram alijs ſiue interrogatus, ſiue propria ſponte, ſiue recreationis cauſa, ſiue quocumque alio fine iuret, ſe non feciſſe aliquid, quod reuera fecit, intelligendo intra ſe aliquid aliud, quod non fecit, vel aliam viam ab ea, in qua fecit, vel quoduis aliud additum verum, reuera non mentitur, nec eſt periurus.*

Innoc.XI. 27 *Cauſa iuſta vtendi his amphibologijs eſt, quoties id neceſſarium, aut vtile eſt ad ſalutem corporis, bonorem, res familiares tuendas, vel ad quemlibet alium virtutis actum; ita vt veritatis occultatio cenſeatur tunc expediens, & ſtudioſa.*

Innoc.XI. 28 *Qui mediante commendatione, vel munere ad Magiſtratum, vel Officium publicum promotus eſt, poterit cum reſtrictione mentali præſtare iuramentum, quod de mandato Regis à ſimilibus ſolet exigi, non habito reſpectu ad intentionem exigentis, quia non tenetur fateri crimen occultum.*

XXII. FRVCTVS.

De Mendacio.

LIngua, & locutio datæ ſunt hominibus; vt cor, quod eſt inſcrutabile, poſſit aliorum mentibus patefieri: Nam ſi vult, in ipſius poteſtate eſt, tacere: verùm ſi loqui decernit, cor aperire debet, & mentem oſtendere: ſecus *mentitur*; hoc eſt *contra mentem it*: mendacium verò adeò repugnat Diuinæ ſapientiæ, ac veritati, vt cum ſit ipſe Omnipotens, nihilominus *impoſſibile eſt mentiri Deum*; vt ait

S.P Hebr.c.6 S. Paulus: ipſique Deo valdè diſplicet; quarè conqueritur per Pro-

Pſalm. phetam: *In corde, & corde locuti ſunt*: nimirum cor vnum præ-

Eccli.c.2. ferunt in ore, & cor aliud reſeruant in pectore: verùm. *Væ duplici corde*: Hinc docent Sancti Patres mendacium nunquam licere, etiam propter

propter bonum finem : vt pluribus probat S. Auguſtinus, & refert etiam Baronius : *Non enim ſunt facienda mala : vt veniant bona* : vt dicit S. Paulus : vndè ſcandaloſæ ſaltem ſunt hę Baron. an. 5. n. 36. 37. Rom. c. 3.

Propoſitiones.

43 *Quidni non niſi veniale ſit detrahentis auctoritatem magnam ſibi noxiam falſo crimine elidere?* Innoc. XI.

44 *Probabile eſt non peccare mortaliter, qui imponit falſum crimen alicui, vt ſuam iuſtitiam & honorem defendat. Et ſi hoc non ſit probabile, vix vlla erit opinio probabilis in Theologia.* Innoc. XI.

XXIII. FRVCTVS.

Occaſio, & periculum peccandi.

MAgnus ille Abbas Antonius Sanctitate, ac ſcientia Sanctorum celeberrimus, aliquandò maiori intus lumine perfuſus, contemplatus eſt ſpiritualia hominis pericula : vndè exclamauit : *Heu mihi, quot laquei? quis euadet?* reſponſum autem accepit : *Humilitas. Humilitas autem eſt veriſſima ſui cognitio, qua homo ſibi ipſi vileſcit* : vt dicit S. Bernardus, & humilis cum Diuo Paulo profitetur, quòd *non ſumus ſufficientes cogitare aliquid ex nobis, tamquam ex nobis, & reſponſum mortis accipimus, vt non ſimus fidentes in nobis, ſed in Deo.* I. S. P. Corint. 2. c. 3. S. P. Corint 2 c. 1.

Laquei autem nobis parantur à Dæmone multiformiter per ſuperbiam. 2. à mundo per auaritiam. 3. à carne per luxuriam. *Omne enim quod eſt in mundo concupiſcentia carnis eſt. Et concupiſcentia oculorum, & ſuperbia vitæ* : ait S. Ioannes : verùm Dæmon detectus ſigno crucis fugatur : mundus agnitus contemnitur. Caro autem nobiſcum eſt; in nobis eſt, & à nobis amatur. *Nemo enim* (ait S. Paulus) *carnem ſuam odio habuit; ſed nutrit, & fouet.* Carnis verò ſenſus incraſſatus, impinguatus, recalcitrauit : vndè D. Paulus, & cum eo D. Hieronymus, quamuis caſtigaret corpus ſuum, & in ſeruitutem redigeret; nihilominus lamentabatur, dicens : *ſentio aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ : datus eſt enim ſtimulus carnis meæ, qui me colaphizet.* II. S. Ioan. 1 c. 2. S. P. Ephes. c. 5.

Caro enim ſpiritum circumdat, vt hoſtis caſtrum, cuius portas iam habet, quæ ſunt corporei ſenſus. Hi enim ſunt carnei, carnique famulantur : præcipuè verò oculi; Tactus, ac loquela. Oculi namque ſunt in amore Duces, & *vrit videndo fæmina* : vndè monet Eccleſiaſticus : *Virginem ne conſpicias, ne fortè ſcandalizeris in decore illius*: III. Eccli. c. 9.

Digitized by Google

illius. Auerte faciem tuam à muliere compta, & ne circumſpicias ſpeciem alienam: Propter ſpeciem mulieris multi perierunt: & ex hac concupiſcentia quaſi ignis exardeſcit. Speciem mulieris alienæ multi admirati ſunt, reprobi facti ſunt. Colloquium enim illius quaſi ignis exardeſcit: Sichem vidit Dinan, vidit, adamauit, vim intulit, & ſibi, vniuerſæque vrbi excidium parauit. Dauid Sanctiſſimus vidit Berſabee, concupiuit, adulterium commiſit. Salomon Sapientiſſimus alienigenas amauit, & à Deo apoſtatando, Idola Gentium coluit: nam *vinum, & mulieres apoſtatare faciunt Sapientes*: (ait Eccleſiaſticus) quinimmò virgo quædam aſpexit Veneris ſtatuam, & ſimilis facta eſt illi: vt refert Baronius. Tactus ſimiliter valdè carni fauent, & ſpiritui nocent. Tactus verò alius eſt merè naturalis, ex quo oritur in ſenſu quædam delectatio ſenſibilis, cum tangibile conueniens tactui ſuaptè natura adeſt: cuiuſmodi ſunt mollia, vt caro, etiam in pudendis ob aliquam neceſſitatem, ſi ſiſtitur tamen in illa ſuperficiali delectatione, nec excitatur libido, nec ad excitandam Venerem fit. Nam ſi excitatur libido, vel ad hanc commouendam fit; *Tactus* eſt libidinoſus, & delectatio eſt venerea, & ducit ſuaptè natura ad vlteriora. S.Philippus Nerius vetabat tactus etiam ioco, & purè naturales etiam felium, quia vnus Tactus facilè mutatur in alium tactum, præſertim inter perſonas ſexu differentes: Hinc iterum Eccleſiaſticus monet: *Cum aliena muliere ne ſedeas omninò, nec accumbas cum ea ſuper cubitum. Numquid* (ait Salomon) *poteſt homo abſcondere ignem in ſinu ſuo, vt veſtimenta illius non ardeant? aut ambulare ſuper prunas, vt non comburantur plantæ eius? ſic qui ingreditur ad mulierem proximi ſui, non erit mundus, cum tetigerit eam, colloquium autem illius quaſi ignis exardeſcit*: repetit Eccleſiaſticus. *Et à ſcintilla vna augetur ignis*. Verba enim amantium ſunt ignita tela Diaboli, & ex Amante alio accenditur alius.

Eccl. c. 9. — Bar. an. 434. n. 15. — Vit. lib. 2. c. 7. 13. — Eccli. c. 9. — Eccli. c. 11.

IV. Amor autem eſt virtus vnitiua (vt docet cum D. Dionifio S. Thomas) Amor ſpiritualis tendit ad vnionem ſpirituum: hinc *qui adhæret Deo vnus ſpiritus efficitur*: ait S. Paulus: & de Ionatha filio Saul dicitur, quòd anima eius conglutinata erat animæ Dauid. Amor carnalis tendit ad vnionem corporis inter fæminam, & maſculum, vt ſint duo in carne vna: vndè Ariſtoteles dicit, quòd materia appetit formam, ſicut fæmina marem.

S. P. Cor. 1. c. 6. — Reg. 1. c. 18. — Ariſt. Phiſ. lib. 1.

V. Occaſio, alia remota: alia proxima: idem de periculo. Proxima eſt, in qua poſitus homo, ſæpius labitur in peccatum, cui proxima eſt talis occaſio. Remota, è contra modus euadendi peccata eſt occaſionem fugere, præſertim in materia Caſtitatis, vndè dicebat illuminatiſſimus S.Philippus Nerius: quòd cætera peccata reſiſtendo: peccata carnis fugiendo vincuntur, & hinc addebat: *alla guerra del ſenſo vincono i Poltroni*. Nam in his potiſſimùm, *qui amat periculum*

Vit. lib. 2. c. 13. — Eccli. c. 3.

lum, peribit in illo. Et quis (ait idem Eccleſiaſticus) *miſerebitur incantatori à ſerpente percuſſo, & omnibus qui appropiant beſtijs*; Eccli.c.12.
quam labendi occaſionem, vt remoueret Stephanus Epiſcopus Gratianopolitanus Gregi ſuo, cui ſe præbet in omnibus exemplum bonorum operum, mandauit mulieribus cooperire pectus, & modeſtè veſtiri. Idem vrget fieri hiſce diebus Innocentius XI. bis Sanctiſſimus Romæ.

VI. Hæc expertus S. Martinianus ſibi repetebat: *Martiniane fuge*: & hiſce eruditus S. Vrſicinus, poſt datam operam, cum vxore ſeparatim Deo per quadraginta Annorum ſpatium, & extremum agens ſpiritum, cum vxor admouiſſet aures ipſius naribus, vt dignoſceret, an reſpiraret, vel expiraſſet, ipſe periculi terrore, ac Caſtitatis amore, quaſi ex mortuis reſurgens, ac reliquarum virium conatu, dixit: *diſcede à me mulier: adhuc igniculus viuit: paleam tolle*: vt refert Baronius, & Sanctus Gregorius: memento igitur quod *tu non es Dauid Sanctior, nec Salomone Sapientior*: monet S. Hieronymus. Baron.an.58. n.27. S.Greg.Dial. lib.4.c.11. S.Hieron.Ep. ad Nepotianum.

VII. Proh dolor? alicubi homines, quaſi forent facti ſtatuæ, vel Angeli diu aſpiciunt, confabulantur amatoriè, ac ludunt cum mulieribus, & Confeſſarij annuunt vſui, immò abuſui: cum D. Thomas, cui ab Angelo fuerunt diuinitus præcincti cingulo puritatis renes, interrogatus quarè natus de muliere, mulieres fugeret: reſpondit: immò, quia de muliere natus ſum, eas idcircò fugio: *Omne enim animal diligit ſibi ſimile*, & ſal ex aqua conflatus, aquæ contactu ſoluitur: *Vbi non eſt ſepes* (ait Eccleſiaſticus) *diripietur poſſeſſio*; & Eccleſiaſtes confirmat eamdem ſententiam dicens: *Qui diſſipat ſepem, mordebit eum coluber*. Vbi non eſt ſepes cautelæ, ac cuſtodiæ ſenſuum, ac cordis, perdetur gratiæ poſſeſſio, & mordebit eum peccati coluber: hinc eximius Illuſtriſſimi Ordinis Prædicatorum Patriarcha Dominicus, ſuis hoc teſtamentarium reliquit monitum pro Caſtitate tuenda: *fugite occaſiones, nec veſtræ confidite virtuti*: ſic refert in eius vita Ribadiniera. *Omni igitur cuſtodia ſerua cor tuum*: monet expertus Salomon. Eccli.c.36. Eccleſ.c.10. Prouerb.c.4.

VIII. Decipiuntur aliqui, ſpecie amoris ſpiritualis: ſed (ait S. Paulus) *videte, ne cum ſpiritu cæperitis, carne conſumemini*, vti periclitatus eſt Epiſcopus magnæ virtutis cum Sanctimoniali (vt refert S. Gregorius), quod exemplum (ait S. Gregorius) *ad hoc legentibus, vt valeat exopto, quatenus qui corpus ſuum continentiæ dedicant, habitare cum fæminis non præſumant, ne ruina menti, tanto repentina ſubripiat, quanto ad hoc, quod malè concupiſcitur etiam præſentia concupitæ formæ famulatur. Qui Epiſcopus certus de ſua, eiuſque continentia, ſecum hanc permiſit habitare, cuius tentatione inclinatus in terga. Eiuſdem Sanctimonialis fæmina blandiens alapam daret. Ecce* S.P.Galat.1. c.3. S.Greg.Dialog.lib.3.c.7. S.Greg.Dialog.lib.3.c.7.

 Paradi-

Digitized by Google

Paradiſi Cedrum concuſſam audiuimus, ſed non euulſam, quatenus infirmis nobis, & de eius concuſſione naſcatur timor, & de eius ſtabilitate fiducia, qui mox eandem, & cæteras de ſuo habitaculo Eccli.c.42. *expulit. In medio mulierum* (monet, ac concludit Eccleſiaſticus) *noli commorari; de veſtimentis enim procedit tinea, & à muliere iniquitas viri.* Sequentes igitur pertimeſcite.

Propoſitiones.

Alex. VII. 40 *Eſt probabilis opinio, quæ dicit eſſe tantum veniale oſculum habitum ob delectationem carnalem, & ſenſibilem, quæ ex oſculo ſecluſo periculo conſenſus vlterioris, & pollutionis.*

41 *Non eſt obligandus Concubinarius ad eijciendam concubinam, ſi hæc nimis vtilis eſſet ad oblectamentum Concubinarij, vulgo regalo, dum deficiente illa nimis ægrè ageret vitam, & aliæ culpæ tædio magno Concubinarium afficerent, & alia famula nimis difficilè inueniretur.* Contra vid. etiam Fruct. 25.

Innoc. XI. 61 *Poteſt aliquandò abſolui, qui in proxima occaſione peccandi verſatur, quam poteſt, & non vult omittere, quinimmò directè, & ex propoſito quærit, aut ei ſe ingerit.* Contra vide n. 5.

Innoc. XI. 62 *Proxima occaſio peccandi non eſt fugienda, quando cauſa aliqua vtilis, aut honeſta non fugiendi occurrit.* Contra vide Fructus 25.

Innoc. XI. 63 *Licitum eſt quærere directè occaſionem proximam peccandi pro bono ſpirituali, vel temporali noſtro, vel proximi.* Contra vid. Fruct. 25.

XXIV. FRVCTVS.

De Cooperantibus ad peccatum.

I. Eccli. c. 17. VNicuique mandauit Deus de proximo ſuo (ait Eccleſiaſticus): hinc faciendum illi bonum. Nam *Charitas benigna eſt* (ait S. 1. P. Corint. 1. c. 13. Paulus) & impediendum eidem malum: vndè præcipitur correctio fraterna ad lucrandum illum à perditione æterna: vt idem Eccleſiaſticus Math. c. 18. monet dicens. *Recupera proximum tuum ſecundum tuam virtu-* Eccli. c. 29. *tem.*

II. Cum igitur teneatur fidelis abducere proximum ſuum à malo mul- C. quia quæſitum di of fer. Iudicis. tò magis tenetur non cooperari eidem ad peccandum: ſecus *ſi fecerit ſcire debet* (inquit Pontifex) *quod Agentes, & conſentientes* S. P. Rom. c. 1. *pari pæna puniantur*: ſiquidem (confirmat S. Paulus) *non ſolum qui*

Digitized by Google

qui ea faciunt; ſed etiam qui conſentiunt facientibus. Hinc dolebat Deus per Prophetam Iſaiam. *Principes tui ſocij furum*, & per os Dauid. *Si videbas furem, currebas cum eo, & cum adulteris portionem tuam ponebas*: vbi ſic exponit Caſſiodorus: *Si quis dando pecunias, aut conſiliando, aut laudando, aminicula præbet adulterio, quibus ſua vitia perficiat, habere, ibi ſine dubio dignoſcitur portionem. Nam ſi cui facultas ſuppetit, & à malo non reuocat excedentem; & ipſe quoque particeps probatur erroris: quia debemus hanc conſcientiam Charitate, vt neque nos, neque alios perire patiamur*. Meritò igitur exploditur ſequens Iſai.c.1. Pſalm.49. Caſſiodor. in Pſal.49.

Propoſitio.

51 *Famulus qui ſubmiſſis humeris ſcienter adiuuat herum ſuum aſcendere per feneſtras ad ſtuprandum Virginem, & multoties eidem ſubſeruit deferendo ſcalam, aperiendo ianuam, aut quid ſimile cooperando, non peccat mortaliter, ſi id faciat metu notabilis detrimenti, puta ne à Domino malè tractetur, ne toruis oculis aſpiciatur, ne domo expellatur*. Contra vide etiam ſup. Fruct. 23. & P. 2. Flos 10. n. 7. quia hic, & nunc in indiuiduo non eſt amplius indiferens actio. Innoc XI.

XXV. FRVCTVS.

De Excuſantibus à peccato.

OMnes Filij Adam hæredes ſunt Euæ, cuius hæreditas eſt excuſatio peccati; hinc excuſantes ſe à peccato appellabat D. Philippus Nerius: *Domina Eua*; quæ pro accuſatione peccati, ſubſtituens excuſationem, idem aggrauauit: idcircò Rex Dauid ne aggrauaret ſed minueret delicta Deum exorabat, dicens: *Ne declines* cor in verba *malitiæ ad excuſandas excuſationes in peccatis*: nulla enim eſt ratio, quæ permittit Dei offenſam; cum ipſi debeatur omnis cultus, & amor. I. Pſal. 140.

Duo ſunt, quæ hominis voluntatem, & cor mouent ad oppoſita. Bonum, excitando amorem ad proſecutionem. Malum, excitando odium, ad fugam. Bonum autem eſt duplex. 1. Bonum *naturæ*. 2. Bonum *gratiæ*. Malum item duplex. 1. malum *pœnæ*, contrarium Bono naturæ. 2. malum *culpæ*, contrarium bono gratiæ. Nullum II.

Digitized by Google

autem bonum naturæ; immò totus vniuerſus non æquiualet bono gratiæ; nec vniuerſum naturæ malum, præponderat malo culpæ: *quid enim* (ait Dei Filius, ac Sapientia) *prodeſt homini, ſi vniuerſum mundum lucretur; anima verò detrimentum patiatur. Aut quam dabit homo commutationem pro anima ſua; ideò nolite timere* (ait iterum Ieſus) *eos, qui occidunt corpus; animam autem non poſſunt occidere; ſed potius timete eum, qui poteſt, & animam, & corpus perdere in gehennam.*

S.Math.c.16.

S.Math.c.10.

III. Diuinæ igitur legis obſeruatio nullo naturæ bono, vel malo, eſt deſerenda, ne bonum gratiæ amittatur, & malum culpæ incurratur: Hinc iuſtè exprobati fuerunt in celeberrimo Calcedonenſi Concilio quidam Epiſcopi, lapſi propter timorem, quod *Chriſtianus neminem timet; Catholicus neminem formidat*: vti refert Baronius: Deus namque, cum ſit Omnipotens, & legis, & gratiæ author, legem dando, dat & gratiam, & præcipiendo opus, adiuuat ad operandum, accommodatque vires hominum Diuinis mandatis. Legislator verò humanus, cum gratiam non det; idcircò accommodat leges viribus ſubditorum, quibus cum magnum incommodum cenſeatur moraliter impoſſibile; propterea lex humana non obligat cum tanto incommodo (vt innuimus ſupra). Vndè rationabiles cauſæ veluti periculum amittendi notabile naturæ bonum, vel labendi in graue damnum, excuſant à legis humanæ obtemperatione: Non autem excuſant à tranſgreſſione legis Diuinæ: hinc damnantur.

Baron.ann. 451. n 74.

P.1. Radix 14.

Propoſitiones.

Innoc.XI. 29 *Vrgens metu grauis eſt cauſa iuſta Sacramentorum adminiſtrationem ſimulandi.*

Innoc.XI. 51 *Famulus, qui ſubmiſſis humeris ſcienter adiuuat herum ſuum aſcendere per feneſtras ad ſtuprandam Virginem, & multoties eidem ſubſeruit deferendo ſcalam, aperiendo ianuam, aut quid ſimile cooperando; non peccat mortaliter, ſi id faciat metu notabilis detrimenti, ne puta ne à Domino malè tractetur, ne toruis oculis aſpiciatur, ne domo expellatur.* Contra vide etiam Fruct.24.

Digitized by Google

XXVI. FRVCTVS.

De Ieiunio.

DVabus partibus conſtat homo, quæ inter ſe differunt, ſicut Cælum diſtat à terra. 1. Spiritus creatus à Deo immediatè, vt *Deum in ſpiritu, ac veritate* adoret; ſed vt adoret, prius vt agnoſcat, & deindè amet, & ſeruiat eius voluntati: vt inquit Eccleſiaſtes. *Deum time, & mãdata eius obſerua. Hoc eſt enim omnis homo.* 2. Corpus, & caro ex limo terræ formatũ, quod terrã reſpicit, & terrã cogitat, & amat: quinimmò *Corpus* (ait Sapiens) *quod corrũpitur, aggrauat animã, & terrena inhabitatio imprẽdit ſenſũ multa cogitantẽ*: hinc perenne oritur bellũ: *Caro cõcupiuit aduerſus ſpiritũ, & ſpiritus aduerſus carnem* (ait S. Paulus) *hæc enim ſibi inuicẽ aduerſãtur; vt non quæcũque vultis, illa faciatis.* I. Eccl.c.12. Sap.c.9. S.P.Galat.c.5.

II. Quæ vni proſunt, alteri obſunt: hinc *frequens meditatio* (quæ animæ eſt cibus: nam *non in ſolo pane viuit homo; ſed in omni verbo, quod procedit de ore Dei*) *carnis afflictio eſt* (ait Salomon) *& ante tempus ſenectam adducet cogitatus* (Eccleſiaſticus addit:) E cõtrà carnis fomenta sũt detrimenta ſpiritus, & blandimenta corporis ſunt irritamenta vitiorũ; vt dicit etiam Seneca: & *homo impinguatus, incraſſatus recalcitrauit*: vti quamplura ſcripturæ loca probant: qui igitur ſpiritui opitulari cupit, carnem deprimere oportet, vti S. Paulus dicit: *Cum infirmor, tunc potens ſum.* Nam *virtus in infirmitate perficitur.* Eccli.c.12. S. Math.c.5. Senec.epiſt. 51.

III. Feruor ſanguis eſt robur carnis: nam *anima carnis in ſanguine eſt* (ait Moyſes) *ſecundum autem ligna ſylua exardeſcet ignis*: monet Eccleſiaſticus: ſi lignum eſt aridum, ſi ſanguis eſt feruidus, facilè exardeſcit ignis, facilè feruet concupiſcentia: Idcircò Moyſi, Eliæ, & alijs inſpirauit Deus virtutem Ieiunij; & Chriſtus exemplo comprobauit, & Sancti Patres plurima de Ieiunio prædicarunt encomia, & Caſſianus docet, & S. Philippus Nerius item confirmat, fundamentum victoriæ Chriſtianorum eſſe cibi ſobrietatem: vti docet etiam D. Paulus, ſcribens ad Corinthios: quòd *qui in agone contendit, ab omnibus ſe abſtinet*: vbi Cornelius à Lapide ſic dicit: *In hoc ſtadio, & certamine Antagoniſta eſt Mundus, Caro, Dæmon; Coliphium (cibus atletarum parcus) eſt victus ſobrius, & Ieiunium. Pugna eſt caſtigatio corporis, qui igitur ſunt Chriſti, carnem ſuam crucifixerunt cum vitijs, & concupiſcentijs*: ait Sanctus Paulus. Crucifigitur autem caro, ſi ieiunijs mortificatur. Nam *ſine Cerere, & Baccho friget venus*; vt cum Poeta dicit Sanctus Hieronymus, *ideſt per abſtinentiam cibi, & potus tepeſcit* Leuitic.c.17. Eccli.c.28. S. Leo ſerm. 4. de quadr. S. Baſil. magn. Hom. 1. de Ieiunio. S. Athanaſ. lib. 2. de Virginit. vit. lib. 2. c. 14. S.P. corint. 1. c. 9. Cornel. ibidem verſ. 25. S.P. Galat. c. 5. D.Thom. 2. 2. q. 147. art. 1.

luxuria: vt commentatur D. Thomas: hinc S. Gregorius deſcribere videtur ieiunium apud Gratianum ſic: *Pars eſt, vt quibus diebus à carne animalium abſtinemus, ab omnibus quoque, quæ ſementinam carnis trahunt originem, ieiunemus: à lacte videlicet, caſeo, & ouis. Cæterum piſcium eſus ita Chriſtiano relinquitur, vt hoc ei infirmitatis ſolatium, non luxuriæ pariat incendium. Denique qui à carne abſtinet, nequaquam ſumptuoſiora marinarum belluarum conuiuia præparet. Vinum quoque ità bibere permittitur, vt ebrietatem omninò fugiamus*: cuiuſmodi abſtinentia *à carnibus, & ouis, & lacticinijs* eſt communis fidelium conſuetudo; confirmat D. Thomas; qui etiam citat Concilium Cabilonenſe decernens, quòd *nullatenus credendi ſunt Ieiunare, qui antè manducauerint, quàm veſpertinum celebretur officium*. Ex dictis ſequens Ieiunij definitio poſſet tradi. *Ieiunium eſt actualis abſtinentia à conſueto genere, pondere, & tempore ciborum, apta ad mortificandam, affligendamque carnem, non deſtruendam*.

S. Thom. 2. 2. q. 147. art. 8. D. Thom. eidem q. ar. 7. & Gratianus diſt. 1. de conſecrat. c. ſolent.

IV. Ieiunium ergò eſt infirmatio carnis, per imminutionem feruoris ſanguinis, non deſtructio eiuſdem: *Rationabile* enim vult Deus *obſequium noſtrum*: (vt inquit S. Paulus.) Quanti autem ſit faciendum Ieiunium, & quot commodis Chriſtianum afficiat; S. Athanaſius diſertè deſcribit: *Ieiunium morbos ſanat, diſtillationes corporis exſiccat, Dæmones fugat, prauas cogitationes expellit, mentem clariorem reddit, cor mundum efficit, corpus ſanctificat, denique ad Thronum Dei hominem ſiſtit. Magna vis in Ieiunio, & magna, ac præclara fiunt per illud*. Conſentit hiſce ieiunijs laudibus. S. Thomas, & S. Gregorius Papa; S. Hieronymus, Sanctus Auguſtinus, & Sanctus Ioannes Chryſoſtomus apud Gratianum.

S. P. Rom c. 12.

S. Athanaſ. l. 2 de Virginit. S. Thom. 2. 2. q. 147. art. 1.

Grat. diſt. 5. de conſecrat c. 16. 18. 19. 20. 21. 22. 24. 25. 28. 29. 30.

V. Mater autem Eccleſia Ieiunium, quod animabus, corporibuſque ſanandis inſtitutum eſt, aliquibus anni temporibus præcipit, & cum ſit ieiunium adeò ſalutare, notabiliterque proſit, à nemine, qui 21. annum expleuit, eſt frangendum: vti diſertè apud Gratianum iubet Euſebius Papa, dicens: *Ieiunia in Eccleſia à Sacerdotibus conſtituta ſine neceſſitate rationabili non ſoluantur*: quæ Euſebij Papæ ſtatuta renouantur à Concilio Tridentino, ſic præcipiente: *Præcipuè ſint obſequentes* (illis ſcilicet ſtatutis), *quæ ad mortificandam carnem conducunt, vt ciborum delectus, & ieiunia*.

Gratian. diſt. 5. de conſecrat. c. 17. Ieiunia. Trident. ſeſſ. 25. de delectu ciborum.

VI. Ieiunij verò præceptum ſicut, & cæterarum virtutum tripliciter contingit, (vt dicit D. Thomas.) 1. vel ex ignorantia, aut inaduertentia. 2. vel quia aliud proponitur, & occurrit, quod homini magis placet, quàm ſit res præcepta. 3. vel quia non occurrit aliquid magis æſtimatum, ac gratum: ſed quia homo ipſum præceptum non æſtimat; ſed contemnit: vt dicit D. Thomas: *Eſt enim contemptus*

D. Thom. 1. 2. q. 78. art. 3. D. Thom. 1. 2. q. 78. ar. 4. & 22 q. 186. ar 9. ad 3. vide q. 14. art. 1.

actus

actus opinionis in id, quod nihil dignum æſtimatur : vt dictum eſt cum Ariſtotele : & hoc videtur etiam dici peccatum *ex electione* ; *de induſtria, & malitia formali* : indicia verò contemptus ſolent eſſe (vt dicit etiam S. Franciſcus Saleſius;) 1. cum quis correptus nugatur, nec pęnitet; 2. perſeuerantia abſque deſiderio, ac voto reſipiſcendi; 3. cum contendit præceptum non eſſe opportunum; 4. vel ſtudet alijs generare eamdem opinionem, eiſque tranſgreſſionis timorem demere. S. Sal. Trat. ten. 2.

VII.

Ieiunium autem (vt dictum eſt) ab Eccleſia inſtituitur ad concupiſcentiam refręnandam; ità tamen quòd natura ſaluetur (dicit S. Thomas.) Hinc *ſi immineat* (ait idem Sanctus ibidem) *neceſſitas ſtatim peregrinandi, & magnas dietas, faciendi, vel etiam multum laborandi, & ſimul cum hoc non poſſit Eccleſia ieiunia obſeruare, non obligatur homo ad ieiunandum*. Ex ſuperioribus ergò patet rectè fuiſſe damnatas has S. Thom. 2. 2. q. 147. art. 6. ibidem art. 4. ad 3.

Propoſitiones.

23 *Frangens ieiunium Eccleſiæ, ad quod tenetur, non peccat mortaliter, niſi ex contemptu, & inobedientia hoc faciat, puta quia non vult ſe ſubijcere præcepto*. Contra vid. n. 5. Alex. VII.

29 *Propoſitio 29. in die ieiunij, qui ſæpius modicum quid comedit, etſi notabilem quantitatem in fine comederit, non frangit ieiunium*. Contra per partes peruenitur ad totum, dicit etiam Seneca: *Fraus legi fit, vbi id fit, quod fieri noluit, fieri autem non vetuit*. Alex. VII. Senec epiſtol. 108. L. Fraus ff. de legibus &c.

30 *Omnes officiales, qui Republica corporaliter laborant, ſunt excuſati ab obligatione Ieiunij, nec debent ſe certificare, an labor ſit compatibilis cum Ieiunio*. Contra vid. n. 5. 7. Alex. VII.

31 *Excuſantur abſolutè à præcepto Ieiunij omnes illi, qui iter agunt equitando, vtcumque iter agant, etiamſi iter neceſſarium non ſit, & etiamſi iter vnius diei conficiant*. Cont. vid. n. 7. Alex. VII.

32 *Non eſt euidens, quòd conſuetudo non comedendi oua, & lacticinia in quadrageſima obliget*. Contra vid. n. 3. Alex. VII.

XXVII. FRVCTVS.

De Beneficijs.

I.

Eccleſia poſſidet aliqua bona, ſicut, & ipſius ſponſus Chriſtus eam exemplo informauit (vt ait Venerabilis Beda) qui Chriſtus loculos habebat apud Iudam, vt ſcilicet, ſuis vſibus, vel pauperum neceſſi- S. Ioan. c. 13 Beda lib. 4. c. 54. in Luc. Breu. Rom. die 25. Maij

Digitized by Google

ceſſitatibus ſuggererentur. De quibus Eccleſiæ bonis ſic ſcripſit S. Vrbanus Papa, ac Martyr: *Ipſæ res* (ait) *Fidelium, quæ Domino offeruntur, non debent in alios vſus, quàm Eccleſiaſticos, & Chriſtianorum fratrum, vel indigentium conuerti: quia vota ſunt fidelium, pretia peccatorum, ac Patrimonia pauperum.*

II. Huiuſmodi autem bonorum ſummus Eccleſiæ Paſtor eſt Supremus moderator, ac Arbitrer, & quæ ſunt immobilia alienari vetat, & horum fructus in ſupradictos vſus impendi iubet: vti Sacri Canones docent.

III. Fructuum capiendorum *Ius* pro ſua ſuſtentatione, vt Deo, animabuſque inſeruire impenſius queant, dat Summus Pontifex aliquibus Eccleſiaſticis, & hoc *Ius* percipiendorum fructuum ex bonis Eccleſiæ dicitur *Beneficium*, & qui hoc Iure potiuntur appellantur *Beneficiati*.

IV. Beneficiati autem, cum præcipuè Diuino cultui ſint addicti, vult Eccleſia, quòd cæteris præcellant, digniores ſque præferantur à Collatoribus Beneficiorum (vt diſertè iubet Concilium Tridentinum) & hoc non tantùm, vt merces aliqua detur operarijs; ſed vt exemplo bonorum operum cæteros fideles promoueant ad maiora Chriſtiani nominis merita. *Nihil enim eſt, quod alios magis ad pietatem, & Dei cultum aſſiduè inſtruat, quàm eorum vita, & exemplum, qui ſe Diuino Myſterio dedicarunt. Cum enim à rebus ſæculi in altiorem ſublati locum conſpiciuntur, in eos tamquam in ſpeculum reliqui oculos conijciunt, ex ijſque ſumunt, quod imitentur*: vt dicit idem Tridentinum, iuxta illud Chriſti ad Diſcipulos: *Vos eſtis lux mundi: luceat lux veſtra coram hominibus: vt videant opera veſtra bona, & glorificent Patrem veſtrum, qui in Cælis eſt. Integritas enim Præſidentium ſalus eſt ſubditorum.* Idem Tridentinum aſſerit.

Trid. ſeſſ. 22. c. 1. de Reform.
S. Math. c. 5.
Trident. ſeſſ. 6. c. 1. de Reformat.

V. Prælati verò ſunt ſeruus ille prudens, ac diſpenſator fidelis (vt dicit S. Hilarius) quem conſtituit Dominus, vel Summus Pontifex Domini Vicarius ſuper familiam ſuam, vt diſtribuat illis, & tritici menſuram, ac Officiorum onera, ſeu honores, quæ, & ipſi præſtare tenentur gratis abſque vllo pretio, ſicuti, & ſine pretio acceperunt. *Gratis* enim *accepiſtis, gratis et date*: indicit omnibus Chriſtus: *vos* enim *eſtis lux mundi*. Sol autem non vendit; ſed gratis radios diſpenſat, (vt ait S. Bonauentura). Eo magis conferenda ſunt Beneficia gratis, quo Sacri Canones iubent dignioribus, eſſe conferrenda: vndè ſi ſecus fieret, Prælati ius quæſitum violarent, ac auferent dignioribus, quæ Canonum conditor, ac Dominus Papa illis dat, fieretque propterea illis iniuria. Si verò pecunia interueniente conferret, duplex committeretur peccatum. 1. Simoniæ; quia res ſpiritualis, vel ſpirituali adnexa pretio conferretur. 2. Iniuſtitiæ, quia ius alterius venderet eidem, & Collator ex alieno iure lucrum caperet: ſiquidem, qui digniorem

S. Hilarius Comment. in Math. can. 27.
S. Math c. 10.
S. Math. c. 5.

rem

Digitized by Google

rem omitteret hunc iure ſuo, plebem exemplo, ac fructu, Pontificem obedientia, Deum honore fraudaret, & infidelis ſeruus foret, ac venderet, quod diſpenſare gratis à Domino Papa, ei mandatum eſt: non diſpenſator eſſet, ſed mercator. Domini Papæ miniſter eſt ad dandum, non Dominus ipſe ad negotiandum. Epiſcopi enim vocati ſunt *in partem ſolicitudinis, non in plenitudinem poteſtatis*: vt ait Pontifex Gregorius apud Gratianum. *Gratian. c. Decreto can. 2. q. 6.*

Propoſitiones.

22 *Non eſt contra iuſtitiam Beneficia Eccleſiaſtica non conferre gratis, quia collator conferens illa Beneficia Eccleſiaſtica pecunia interueniente non exiget, illam pro collatione Beneficij, ſed veluti pro emolumento temporali, quod tibi conferre non tenebatur.* *Alex. VII.*

47 *Cum dixit Concilium Tridentinum eos alienis peccatis communicantes mortaliter peccare, qui niſi quos digniores, & Eccleſiæ magis vtiles, ipſi iudicauerint ad Eccleſias promouent. Concilium, vel primo videtur per hoc digniores non aliud ſignificare velle, niſi dignitatem eligendorum ſumpto comparatiuo pro poſitiuo, vel ſecundò locutione minus propria ponit digniores, vt excludat indignos, non verò dignos; vel tandem loquitur tertiò quando fit concurſus.* Contra. *Verba accipienda ſunt cum effectu*: declarat Alexander III, & Clemens IV. addit: quod *verba aliquid operari debent*. *Innoc. XI.* *C. Relatum de Cler. non Reſid.* *C. ſi Papa de Priuil. in 6.*

XXVIII. F R V C T V S.

Hora Canonica.

I. *Pſalm. 47.* *Iſai. c. 6.* *Apoc. c. 4.* *Eccli. c. 43.*

M*Agnus eſt Dominus, & laudabilis nimis*: canit Pſaltes: hinc Iſaias Propheta audiuit, quòd Seraphin clamabant alter ad alterum *Sanctus, Sanctus, Sanctus*; & S. Ioannes iterum dicit, quòd *requiem non habebant die, ac nocte*, dicentia: *Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus Deus omnipotens. Maior eſt enim* (ait Eccleſiaſticus) *omni laude.*

II.

Quamobrem Eccleſia, vt Cæleſtes imitetur ſpiritus, & vt Deum, quem etiam laudant aſtra matutina aliquibus proſequeretur laudibus, inſtituit: vt Eccleſiaſtici, qui Diuino famulatui peculiariter ſunt mancipati, Diuinas perſoluerent laudes, & hi præſertim, qui *Beneficiati* dicuntur. Nam inter alia, quæ præſtare debet Eccleſiaſticus, eſt laudare Deum, & idcircò Diuinæ preces communiter *officium Diuinum* dicuntur: *officium* quaſi *efficium*, quòd efficere potiſſimùm, ac præſtare nos oportet: ſiquidem *Te decet hymnus Deus in Syon*: ait Dauid, & ipſemet Deus profitetur dicens: *ſacrificium laudis honorificabit me, & illic iter, quo oſtendam ſalutare Dei.* *Pſal. 64.* *Pſal. 49.*

Præ-

Digitized by Google

35 *Vnico officio poteſt quis ſatisfacere duplici præcepto pro die præſenti, & craſtino*. Contra vide n.3. qui duo debet, non ſatisfacit ſoluendo vnum. Alex.VII.

47 *Cum dixit Concilium Tridentinum eos alienis peccatis communicantes mortaliter peccare, qui niſi quos digniores, & Eccleſiæ magis vtiles, ipſi iudicauerint ad Eccleſias promouent. Concilium, vel primò videtur per hoc digniores non aliud ſignificare velle, niſi dignitatem eligendorum ſumpto comparatiuo pro poſitiuo, vel ſecundò locutione minus propria ponit digniores, vt excludat indignos, non verò dignos; vel tandem loquitur tertiò quando fit concurſus*. Contra, Vide Fruct.27. Prop.47. Innoc.XI.

XXIX. FRVCTVS.

De Regularibus.

IVdas Machabæus Dux erat vniuerſi exercitus Iſrael, habens ſub ſe Tribunos, & Centuriones; ſed præterea *adiuuabant eum omnes Fratres eius, & præliabantur prælium Domini cum lætitia, & dilatauit gloriam populo ſuo*: quoniam verò Ioſephus, & Azarias prætergreſſi mandata Iudæ exierunt ad prælium, fugati ſunt, & ceciderunt: quia non audierunt: Sic Dux vniuerſalis Eccleſiæ militantis eſt Summus Pontifex, habens ſub ſe Epiſcopos, & Parochos Adiutores Dei (vt loquitur S.Paulus): ſed cum meſſis eſſet multa, & operarij pauci, Diuino conſilio prodierunt Regulares, quorum aliqui etiam *Fratres* vocantur, qui adiuuant Summum Pontificem, & Epiſcopos, & Parochos; ſuntque *Coadiutores* (vt dicit S.Thomas) Adiutorum Dei; quibus, vt libentius, & fructuoſius in Eccleſia Dei laborent, conceſſit plura, & magna priuilegia Summus Sacerdos, quæ cum ab ore Pontificis naſcantur per conceſſionem, per eiuſdem oraculum moriuntur per reuocationem: *Omnis enim res per quaſcumque cauſas naſcitur, per eaſdem diſſoluitur*: *nec amplianda ſunt priuilegia magis, quàm ſonant*: *nam inſpicienda ſunt priuilegia, & ipſorum tenor eſt diligentius attendendus*: ait Papa: ſi verò volent prætergredi Summi Pontificis conceſſiones: vt Ioſephus, & Azarias non proficient; ſed cadent ab opinione fidelium: quare reijciant cum Alexandro VII. has

1\. Macab.lib.1 c.13. Macab.lib.1 c.5. C. omnis de Reg.Iur. C.Recipimus de Priuileg.

Propoſitiones.

4 *Prælati Regulares poſſunt in foro conſcientiæ abſoluere quoſcumque ſæculares ab hæreſi occulta, & ab excommunicatione propter eam* Alex.VII.

in-

Clementina C. Religioſi, lib. 5. tit. 7. de Priuileg. &c. Extrauag. comm. lib. 5. tit. 7. De Priuil. C. inter cũctos.

incurſa. Aduerſatur expreſsè Concil. Trident. ſeſſ. 24. c. 6. De Reformat. vbi hæc habentur verba; *liceat Epiſcopis abſoluere in hæreſis occultæ crimine in eodem foro conſcientiæ, eis tantùm, non eorum Vicarijs*; ac etiam aduerſatur Concilio Viennenſi ſub Clemente V. *nec in caſibus Sedi Apoſtolicæ aut locorum, ordinarijs reſeruatis quemque abſoluere*: Eadem repetit Benedictus II. de Caſibus Epiſcopis, & ſuperioribus, ac Sedi Apoſtolicæ reſeruatis, ſe nullatenus intromittant. Demum extat declaratio ſequentis tenoris.

Sacra Congregatio S.R.E. Cardinalium negotijs Epiſc. & Regul. præpoſita de mandato ſpeciali Clementis Papæ VIII. iubet, & præcipit Sacerdotibus omnibus, tàm ſæcularibus, quàm Regularibus, ne quis eorum prætextu priuilegiorum quomodolibet conceſſorum, ab vllo ex caſibus in prædicta Bulla contentis, vel alias à Sede Apoſtolica, vel per Ordinarios reſeruatis, aut reſeruandis abſoluere præſumat, ſub pæna excommunicationis &c. ipſo facto abſque vlla declaratione incurrenda, &c.

Cum autem dubia quædam circa intelligentiam præfati Decreti emerſiſſent, eadem Sacra Congregatio, de mandato eiuſdem Sanctiſſimi declarauit, præter *caſus in Bulla* Cœnæ, & per Ordinariorum ſeruatos compræhendi ſub eadem prohibitione, & pæna violationum *immunitatis* Eccleſiæ in terminis conſtit. Greg. XIII. incip. cum alias. Violationem *clauſuræ* monialium ad malum finem. *Prouocantes, ac pugnantes in duello*: iuxta Decr. Trident. & conſtit. Gregor. XIII. incip. Ad tollendam. Inijcientes *manus violentas in* Clericos, iuxta Canonem: *Si quis ſuadente Simoniam* realem ſcienter contractam: atque etiam *confidentiam* beneficialem: Quod Decretum, eiuſque declarationem, nec non cenſuras, & pænas confirmat, atque innouat Paulus V. ab omnibuſque Sacerdotibus, tàm Sæcularibus, quàm Regularibus, etiam neceſſario exprimendis, inuiolabiliter obſeruari mandat; non obſtantibus priuilegijs &c.

Alex. VII. 12 *Mendicantes poſſunt abſoluere à Caſibus Epiſcopis reſeruatis, non obtenta ob id Epiſcoporum licentia.*

Alex. VII. 13 *Satisfacit præcepto annuæ Confeſſionis, qui confitetur Regulari Epiſcopo præſentat, ſed ab eo iniuſtè reprobato.* Aduerſatur item Concilio Tridentino ſeſs. 23. c. 15. de Reformat. vbi decernitur, quod nullus etiam Regularis poſſit Confeſſiones ſæcularium, etiam Sacerdotum audire, niſi ab Epiſcopis approbationem obtineat, vel Parochiale beneficium: & cum Concilium Tridentinum concedat Epiſcopis facultatem approbandi, ſi ei videbitur, *non videtur iniuriam facere, qui vtitur iure ſuo*, vt dicunt Sacri Canones. C. de Eccleſia de elect.

Alex. VII. 37 *Indulgentiæ conceſſæ Regularibus, & reuocatæ à Paulo V. hodie ſunt reualidatæ.* Qui dicit, probare debet. Nam conſtat de reuocatione. Ergò probari debet noua reualidatio.

XXX. FRV-

Digitized by Google

XXX. FRVCTVS.

De Excommunicatione.

IN Eccleſia Catholica, quæ eſt *Corpus* Chriſti myſticum, & *Domus* Dei eſt, profitemur *Sanctorum Communionem*: Omnes enim fideles ſunt membra eiuſdem corporis, ac domeſtici eiuſdem domus, & per Charitatis vinculum *vnum* ſunt, & bona opera mutuò communicantur: vndè canebat Dauid. *Particeps ego ſum omnium timentium te*. I. *Pſalm. 118.*

Aliqui autem ob eorum delicta, vt membrum putridum, abſcinduntur ab hoc corpore, & eijciuntur extra Domum Dei, quæ eſt Eccleſia: adeò vt diuiſi à cæteris, non fruantur amplius communibus Eccleſiæ bonis, & idcircò excommunicati dictitantur: quæ excommunicatio ab ijs, qui ligandi poteſtatem habent, proficiſcitur, à quibus ſimiliter eſt reuocanda; habent enim ſimul poteſtatem ligandi, & ſoluendi: vt dicit Tridentinum cum Euangeliſta. II. *Tridentin. ſeſſ. 14. c. 6. & can. 10. S. Math. c. 16.*

Excommunicatio autem cum ſit pæna, exigit poteſtatem Iuriſdictionis tàm cum infligitur, quàm cum tollatur: Nam ſententia à non ſuo iudice lata eſt nulla: *& omnis res per quaſcumque cauſas naſcitur, per eaſdem diſſoluitur.* III. *C. omnis de Reg. Iur.*

Propoſitiones.

3 *Sententia afferens Bullam Cœnæ ſolum prohibere abſolutionem hæreſis, & aliorum criminum, quando publica ſunt, & ad non derogare facultati Tridentini, in qua de occultis criminibus ſermo eſt anno 1629. 18. Iulij in Conciſtorio Sacræ Congregationis Eminentiſſimorum Cardinalium viſa, & tolerata eſt.* Contra. Qui dicit, probare debet: ſecus gratis dicit; & *qui citò credit, leuis eſt corde* (ait Eccleſiaſticus.) *Alex. VII. Eccli. c. 19.*

5 *Quamuis euidenter tibi conſtet Petrum eſſe hæreticum, non teneris denunciare, ſi probare non poſſis.* Contra. Non tenetur probare; ſed denunciare: vti docet Cardinalis à Laurea *epitome*. V. denunciare, & V. Hæretici reuelandi. *Alex. VII.*

44 *Quo ad forum conſcientiæ, Reo correcto; eiuſque contumacia ceſſante, ceſſant cenſuræ.* Contra. Vide c. 28. A nobis eſt lib. 5. tit. 39. de ſententia excommunic. vbi abſoluitur etiam defunctus. *Alex. VII.*

45 *Libri prohibiti donec expurgentur, poſſunt retineri, vſque dum adhibita diligentia corrigantur.* Contra vide Regul. 10. Indicis lib. prohibit. indiſtinctè prohibet habere: *Vbi autē aliquid alicui generaliter prohibetur, quod expreſſa non conceditur intelligitur denegatū*: inquit *Alex. VII. C. exiui in Clement. de verb. ſignif.*

Sum-

S. Bern. lib. 2. c. 8. de conſider. Summus Pontifex: nam (ait S. Bernardus) *nihil excipitur, vbi diſtinguitur nihil*: eo magis, quò expurgatio poteſt diù differri, & interim Domi venenum extat, quo vel conſulto, vel caſu quis infici poteſt. Charitas autem cum obedientia non permittunt; vt ſcandalum, ac offendiculum ponatur proximo.

XXXI. FRVCTVS.

Apologia pro Recentioribus, & breuis reſponſio.

I. *DVrus eſt hic ſermo* (inquit Recentior Theologus) *& quis poterit eum ſuſtinere? ac audire?* Difficiliora proponit, quam noſtra queat exequi fragilitas. Nos noſtris lucrebationibus, ac ſtudiorum laboribus, *Iſai. c. 40.* exeogitaueramus rationem, qua adimpleretur Iſaiæ prophetia dicentis: quod *omnis vallis implebitur, & omnis collis humiliabitur. & erunt aſpera in vias planas, & videbit omnis caro ſalutare Dei*: Hoc namque præſtabant benigniores, ac laxiores opiniones, noſtris hiſce temporibus adinuentæ, quibus facilis eſt aſcenſus in Cælum; Verum Arbor hæc ſcientiæ nimis amares fert fructus; immò non amaros tantum; ſed, & noxios: vndè, vt noſtra doctrina eluceat, & huius Arboris inſipientia pateat, ſequentia ſunt ponderanda.

II. Fragilitas humana in dies augetur, & imbecillior indè fit ad ferenda præceptorum onera. Seneſcit cum mundo virtus noſtra, & ſicut ſenibus, non adendum; ſed adimendum eſt, in hoc itinere, pondus. Hoc enim exigunt, & diſcretio, & Charitas ſimul: hinc S. Ignatius *S. Ignat. epiſt. circul. 2. n. 8.* in Epiſtola ſecunda de *Perfectione Religioſa* ſcribit, cum Apoſtolo *S. P. Rom. c. 12.* Paulo; quod *Rationabile ſit obſequium*; cum Propheta, quod: *Honor Regis iudicium diligit*; cum Moyſe, quod: *In omni oblatione* *Pſalm. 98.* *tua offeres ſal*; cum Paræmia; *ne quid nimis*: cum Eccleſiaſte: *No-* *Leuit. c. 2.* *li eſſe iuſtus multum*; & ſexcenta alia ex alijs poſſent afferri enco- *Eccleſ. c. 7.* mia, ac monita ad extollendam diſertionem. Charitas ſimiliter prohibet nos nimio grauare pondere proximum; & ideò ipſemet Deus *Numer. c. 4.* indixit per Moyſem Sacerdotibus, dicens: *Diuident quid portare, quis debeat*. Cum ergò decreſcant naturæ humanæ vires, cur oneratis homines nouis obligationibus? *Nunc ergò quid tentatis Deum imponere iugum ſuper ceruices diſcipulorum; quod neque Patres noſtri, neque nos portare potuimus; ſed per gratiam Domini Ieſu Chriſti credimus ſaluari, quemadmodum, & illi*; etiam nunc repetere vide- *Act. c. 15.* tur S. Petrus Theologis ſeuerioribus.

III. Si Roboam Filius Salomon non imperaſſet dura Populo, hic ab eo *Reg. 3. c. 12.*

non

non deſciuiſſet; ſed perſeueraſſet, ſi imminuta fuiſſent illi tributa: vti ſeniores dedere conſilium. Mirabilis eſt S. Benedicti doctrina ad hanc rem, exemplum referens Patriarchæ Iacob, qui ſe ſe accommodabat in itinere, non ſolum greſſibus mulierum, ac paruulorum; ſed, & ouium fætarum, ne ſi plus in ambulando, laborare feciſſet, cuncti morerentur vno die; ſed confirmat magis exempla Domini noſtri Ieſu Chriſti, qui (vt innuit S.Benedictus, & prædixit Iſaias) *calamum quaſſatum non conteret, & linum fumigans non extinguet*: imbecilles ſcilicet, non grauauit, ſed adiuuit, & *Chriſtus non ſibi placuit* (ait S.Paulus) *ſed proximo ad ædificationem*: Nam *qui vehementer emungit* (ait Salomon, & cum eo S.Gregorius Papa) *elicit ſanguinem*. Igitur (repetit S. Benedictus ibidem) *ne quid nimis: ne dum nimis cupit eradere eruginem, frangetur vas*. Geneſ. 33. S. Benedict. Reg. 64. Iſaias c. 42. S.P.Rom c. 15. Prouerb. c. 3. S.Gregor. apud Gratian. diſt. 4. c. Denique.

IV. Eſt, & alia fundamentalis ratio opinionum laxarum: nimirum quod *communis error facit Ius*: vti cum Imperatore, Omnes moraliſtæ profitentur. Ergò dato, quod errent, & Doctores, & Diſcipuli, iuſtè nihilominus operantur, cum errorem ſequantur communem, & ideò non videtur turbanda eorum bona fides. En quid prudentia, & charitas exigant, & ecce quantum ſit laudabiles opinionum laxarum doctrina, quæ Sanctis Patribus, ac ſacris Scripturis eſt conſentanea: *Sancta ergò, & ſalubris eſt cogitatio pro fidelibus diſputare, vt ab obligatione legum ne peccent ſoluantur*. Ergò non Arbor Scientiæ boni, ſed mali eſt iſta. L. Barbarius ff. de offic. Prætor. & l. vſque ad ff. de Senat.Macedon.

V. Huic Apologiæ ſic reſpondendum videtur: Legiſlatores ſunt pleni, & diſcretione, ac Charitate, & ideò ſe ſe accommodant ſubditorum viribus, ſicut Deus accommodat vires legibus: Sin autem hæc ratio non ſufficit; animaduerte ne tibi legiſlatores improperent: *Quis te conſtituit Principem, & Iudicem ſuper nos*: memento etiam quod palpare non eſt Sancti Doctoris; ſed fallacis adulatoris Sapientum enim, *verba ſunt ſicut Claui, ac ſtimuli*, qui, & pungunt, & continent; vt cum Salomone, dicit Cornelius à Lapide: vltima remanet excuſatio, quod cum homines proni ſint ab adoleſcentia ad malum, & per Recentiorum laxas opinione bona fide Authorum decepti; putent licere, quod eis libet, eſſe fortaſſe vtilius eos relinquere in cuiuſmodi communi errore, ne admoniti operentur ſcienter, qui ignoranter nunc agunt: At culpabilis eſt error, cum quis poteſt, & debet doctiorem conſulere. Ergò iam delinquant. Ergò admonendi ſunt. Error autem communis facit Ius, in humanis legibus, in quibus ſuperior poteſt eximere ab obligatione, & ſupplere etiam Iuriſdictionem, cum non deeſt tamen titulus coloratus. At in legibus Diuinis, non militat hoc Axioma: vndè conqueritur Dominus per Pſalteın. *Hi ſemper errant corde*: & Salomon confirmat dicens: *errant, qui operantur malum, & omnes nos quaſi oues errauimus*: & idcircò venit Exod. c. 2. Eccli. c. 12. Cornel. ibidem verſ. 11. Pſalm. 94. Prouerb. c. 14. Iſaias c. 53.

geliſta, quod amarum erat, & dulce: Amarus ſiquidem eſt carni, ſed dulcis ſpiritui. Amarus in principio; ſed dulcis in fine. *Accipe* ergò, & tu *librum*, *&* *deuora illum*, & faciet amaricari ventrem tuum; Prouerb.c. *ſed in ore tuo erit dulcis tamquam mel.* & memēto te quòd, *meliora sūt* 27. *vulnera diligentis, quàm oſcula fraudolenta odientis*, & cum Dauid Pſalm. 140. repetite: *Corripiet me iuſtus in miſericordia, & increpabit me*: Pſalm.54. *Oleum autem peccatoris non impinguet caput meum. Nam molliti ſunt ſermones eius ſuper oleum, & ipſi ſunt Iacula. Cauete ergò ab hominibus, & a lingua iniqua, & doloſa. Rogo autem*(ait S. Paulus) *vos fratres, vt obſeruetis eos, qui diſſenſiones. & offendicula præter doctrinam quam vos didiciſtis, faciant & declinate ab illis Huiuſmodi enim Chriſto Domino non ſeruiunt; ſed ſuo ventri: & per dulces ſermones, & benedictiones ſeducunt corda innocentium. Veſtra autem obedientia in omnem locum diuulgata eſt. Gaudeo igitur in vobis; ſed volo vos ſapiētes eſſe in bono, & ſimplices in malo. Deus autem pacis conterat Sathanan ſub pedibus veſtris velociter. Gratia Domini noſtri Ieſu Chriſti vobiſcum* Dulces ſunt ſermones laxarum opinionum, ſi primoribus labijs delibantur: At amari, ſi mandantur; fauent enim amori proprio, qui potius eſt *odium proprium*, & mortiferum venenum (vt dicebat B. Catharina Genuenſis, Cherubim in cæleſti ſapientia, & Seraphim in flagrantiſſimo, ac puriſſimo Dei amore) Arboris autem huius amarus eſt cortex; ſed medulla adeò dulcis vt qui hos colligit fructus, poſſit dein de cantare. *Quam dulcia faucibus meis eloquia tua ſuper mel ori meo.* Væ autem *illis, qui ponunt amarum in dulce, & dulce in amarum*: minatur Iſaias Propheta.

S. P. Roman. c.16.

B. Cathar. Gen. vita noua c.69.

Pſalm. 118.

Iſai. c.5.

XXXII. FRVCTVS.

Apologia 2. pro Arbore ſcientiæ boni, & mali.

SAtis videtur patere Arboris huius vtilitas ex ſuperioribus: nihilominus addimus. In primis quòd: non ego, ſed *Dominus*; vel Dominus Deus, vel Dominus Papa, eſt Legislator, de quorum legis intelligētia, ac intelligendæ ratione agimus; deinde non contendimus ſeueriores opiniones eligendas, ac aſperiorem viā; ſed veriorem, quæ Legislatoris voluntati magis reſpōdeat; adeò vt ſi Legislator nolit obligare; nec nos obligare intendimus. Defēſoris, nō Legislatoris officiū exercemus. Si autē Legislator iubeat, non eſt ſuſpicandum quidquam, vel à diſcretione, vel à Charitate alienū: nephas hoc foret cogitare. Habent enim & viſcera miſericordiæ, & ſapiētiæ lumen illis affulget. Si ſecus cum Amicis ſētirent Recentiores ipſis Iob reſponderet dicens: *Ergo vos eſtis ſoli homines, & vobiſcum morietur ſapientia*? & mihi (reſponderet cum Iob I.

Iob. c.12.

Digitized by Google

Legiſlator) *eſt cor ſicuti & vobis; nec inferior veſtri ſum: quis enim hac, quæ noſtis ignorat?* Verùm.

II. Res iſta medullitus eſt diſquirenda: Pelagiani tantum virium tribuebat naturæ, ac libero arbitrio; vt nihil relinquerent Diuinæ gratiæ: è contra Nouatores tantum virium tribuunt Gratiæ, vt relinquant liberum arbitrium veluti inanime quoddam; quod nihil omninò agat, *Trid ſeſſ. 6. Canon. 4.* mereque paſſiuè ſe habeat. Nos autem Catholici nec totum vni, nec totum alteri; ſed primas partes Gratiæ damus; ſecundas libero arbitrio; & quamuis natura infirmatur ad merendum, Diuina tamen gra- *S. Marc. c. 9. S. P. Philip. c. 4.* tia adeò roboratur; vt poſſit etiam impoſſibilia: Nam *omnia poſſibilia ſunt credenti*: vndè Diuus Paulus viua fide plenus gloriabatur: *Trident: ſeſſ 6. can. 32* *omnia poſſum in eo, qui me confortat*. Huius autem gratiæ augmentum bonis operibus Fidelis homo meretur, quantòque magis opera- *Prou. c. 13* tur, eò magis Diuina gratia donatur: vndè Salomon dicit: *vult, & non vult piger: anima autem operantium impinguabitur*. Cui reſpondet *S. Math c. 25* Chriſtus Dominus apud S. Matheum, dicens: *Euge ſerue bone, & fidelis, quia in pauca fuiſti fidelis, ſuper multa te conſtituam omni habenti dabitur, & abundabit: ei autem qui non habet, & quod videtur habere, auferetur ab eo. Non enim dormientibus, diuina bene- S. Amb. lib. 4 in cap. 4. Luc.* *ficia; ſed obſeruantibus deferuntur*: (inquit S. Ambr.) Gratia ergò per bona opera ditatur homo, & homo gratia fretus omnia poteſt: vt *Oſee c. 11.* diximus cum D. Paulo, & dixit Deus per Oſeam Prophetam. *Ero eis S. Math. c. 11* *quaſi exaltans iugum ſuper maxillas eorum*: hinc dicit: *Iugum meum ſuaue eſt, & onus meum* (vt dictum eſt ſupra:) quia ipſe iugum exaltat, & ſicuti onus paruulo, ſi euadat Gigas, eſt illi leue: ſic homini Diuina gratia mutato in virum alterum, onus Diuinæ legis eſt illi leue: *Iſai. c. 41.* hoc dicto etiam Iſaias: *Qui ſperant in Domino, mutabunt fortitudinem, aſſument pennas, vt Aquilæ current, & non laborabunt, ambulabunt, & non deficient, & volabunt*; vel ſicuti pondus cibi, non grauat hominem; immò leuat, ac roborat ad maiora pondera ferenda; ſic opera bona ſunt cibus, quò impinguatur, non quo grauatur operans. Igitur qui legem obſeruat, benè operatur, qui benè opera- *S. Hieron. l. 1 Comment. in c. 5 & Math* tur; gratiam auget: qui gratia augetur, onera facilè portat: vndè S. Hieronymus ait: *multi præcepta de imbecillitate ſua, non ſanctorum ſe viribus æſtimant, & putant impoſſibilia eſſe, quæ præcepta ſunt.* *Pſalm. 118. Iſai. c. 40 Pſalm. 67.* Diuinæ autem gratiæ viribus confortatus canebat Dauid Deo: *viam mandatorum tuorum cucurri cum dilataſti cor meum*: nam Deus eſt: *qui dat laſſo virtutem, & robur multiplicatus*: ait Iſaias: *ipſe* (Sanctè canit Dauid) *dabit virtutem*.

III. Sed fortè qui obſeruat legem, non meretur augumentum gratiæ: *Pſalm. 37.* quia ipſe gratia caret. Ergò vanum eſt operari, nec robur acciperet: *S. Aug. confeſſ. lib. 8. c. 5* ſed contra: quia ſi non meretur de condigno, meretur de congruo: inſuper per actus moraliter bonos acquirit habitum ſaltem moraliter bo-

num,

Digitized by Google

mum, & reprimit prauos cordis affectus, qui onerant animum: vndè Dauid dicebat: *Sicut onus graue grauata ſunt ſuper me*; & D. Auguſtinus prauas conſuetudines appellat *ferream Cathenam*: qui verò laxas opiniones docet, à legis obtemperatione abducit; qui verò non operatur, gratiæ augmentum non meretur: nam *qui parcè ſeminat parcè, & metet: & qui ſeminat in benedictionibus, de benedictionibus, & metet*. S. P. Cor. a. x. 9.
Qui autem gratia pauper eſt, imbecillis eſt, imbecillo; verò omne onus, etiam minimum, graue eſt, & quamuis minuatur onus; ſi minuantur vires, ſemper graue ei erit; & ſicut ſi Medicus ægro cibum faſtidienti, imminuat, vt ægro indulgeat, imminuet & vires: ſic cibus animæ eſt Diuinæ voluntatis executio: vndè dixit Ieſus: *meus cibus eſt: vt faciam voluntatem Patris mei*, qui hanc non implet in ſuperiorum obedientia, non ſe cibat, ac reficit; Medicus autem ſi medicamentum dat, videtur onerare; ſed reuera exonerat, euacuantur enim mali humores, & reuiuiſcunt vires ab humoribus antea veluti oppreſſæ: hinc ſenſatiſſimus Claudius Aquauiua ſic ad hanc rem ſcribit, quòd non ex difficultate legis, vel Cęleſtis auxilij inopia; ſed ex deffectu voluntatis negligentis oritur imbecillitas. S. Ioan. c. 4.

IV. *In vniuerſum etiam ego* (ait) *quidem ſpirituales difficultates non aliundè oriri exiſtimo, quàm ex eo quòd ſapienter in ſuis confeſſionibus D. Auguſtinus admonuit: quoniam* (inquit) *caro concupiſcit aduerſus ſpiritum, & ſpiritus aduerſus carnem, vt non faciant omnes, quod volunt, cadunt in id, quod valent; eoque contenti ſunt: quia illud quod valent, non tantum volunt, quantum ſat eſt, vt valeant. Itaque vbi primum à contradictione ſenſus, quam in Ciuitate animæ noſtræ volentes, nolentes patimur, vel modica difficultas exoritur terga vertimus noſque tamquam victos abijcimus, turpiter cauſantes, nos id preſtare non poſſe. Tota autem ratio eſt; quia neque fortiter, neque integrè volumus. Verumtamen quamuis difficilia, & amara eſſent, quæ iniunguntur, ea ſi Prophetæ farinula condiremus, verterentur potius in dulcedinem. Indè erant voces illæ adeò ab ijs diſſimiles, quas à tepidis quotidie audimus: quàm dulcia faucibus meis eloquia tua ſuper mel ori meo: & inuenti ſunt ſermones tui, & comedi eos, & factum eſt mihi verbum tuum in gaudium, & lætitiam cordis mei. Et certè quidnam cauſæ eſſe putemus, quod ea, vt grauia, & difficilia interdum horremus, quæ leuia nobis ante, atq; ſuauia videbantur. niſi quia comederũt alieni robur noſtrum, & ignoramus? & quemadmodũ ijs contingit, qui de via feſſi ſunt, ſic nos marceſcentibus interioribus viribus, gemere incipimus ſub onere, quod anteà ne ſentiebamus quidem. Quod perſpicuè in collocutione de mortificatione Abbas Abrahã docuit, explicans, vndè fiat; vt cũ Dominus dixerit.* Iugum meum ſuaue eſt, & onus meum leue: *tantas tamen in via ſpiritus difficultates ſentiamus: eamq; ad rem affert locũ illum Eccleſiaſtici.* Labor ſtultorum affliget eos, qui non nouerunt

Aquauiua epiſt. circul. 1. Pſalm. 118. Hierem. c. 15. Oſea c. 7. S. Math. c. 11

(ait Eccleſiaſticus) *priuſquam interrogis, ne vituperes quemquam, & cum interrogaueris, corripe iuſtè.*

VIII. Aliqui primò credunt rumori; vel cuiuis narranti fidem præbent; ac primo rerum aſpectui incumbunt, nec plenam informationem facti perquirunt: Cum tamen verùm ſit quod *ex facto Ius oritur*: nam Iuſtitia veritati innititur, & veritas iuſtitiam parit: hinc S. Bernardus monet: *ſit breuis, & pura narratio*: qui autem alia procedunt viam, ſæpiùs falluntur, & caſus eſt, non prudentia, ſi iuſtè iudicent, ac ad rem reſpondeant: eo magis, quo; *In ambiguis* (ait Imperator) *orationibus maximè ſententia ſpectanda eius eſt, qui eas protuliſſet*: vndè *omnes* (ait S. Auguſtinus) *qui legimus, nitimur indagare, atque comprehendere, quid voluit ille, quem legimus*: hanc praxim ſe aliquando non obſeruaſſe confitetur idem S. Auguſtinus, dicens. *Erubui non me tot annos aduerſus Catholicam fidem; ſed contra carnalium cogitationum figmenta latraſſe. Eo quippè temerarius, & impius fueram, quod ea, quæ debebam, quærendo, diſcere, accuſando dixeram*: Idcircò ſic, *antequam loquaris, diſce*: monet Eccleſiaſticus.

S. Bern. de conſid. lib. 2. c. 10.

L. ambiguis ff. de Reg. Iur.

S. Aug. Confeſs. lib. 3. c. 18.

Eccli. c. 18.

IX. Vtinam ſæpiùs hoc non contingat: etenim aliqui contradicunt, condemnant, antèquam perſpectam habeant loquentis ſententiam, vel etiam nolunt intelligere, & cauillantur in verbis; & hiſce dici, volunt, quæ ipſi fingunt, non quæ alius ſenſit; vt ſic appareant ipſi Doctiores: alij verò indocti; & ne amittatur vani nominis ſonus, omittitur, ac gratis impugnatur veritas. Interroget me Cenſor; vt meorum ſenſum verborum proferam: ſi erraui, corripiat me iuſtè, non mordaci ore; ſed chriſtiano corde; literaſque ad Typographum mittat: Denique maiorem Dei gloriam, non noſtram glorioſam, quæramus: ſic Deus pacis, ac veritatis erit nobiſcum.

XXXIII. FRVCTVS.

Radices, Flores, & Fructus Papales.

I. EVgenius Papa Quartus, pro Eccleſiæ bono, Generale Concilium indixit, ac conuocauit in Ciuitate Baſileæ; quod deindè dignis de cauſis ipſemet diſſoluit, ac reuocauit. Verùm Patres ibidem congregati reuocationi abnuerunt iactantes Conciliũ prꝫualere Romano Pontifici: vndè ortum eſt ſchiſma: quidã enim clamabant *Concilium. Concilium*. Alij verò *Papa. Papa*: Sed eò, priores proceſſerunt; vt creauerint alterum Papam, immò Antipapam, quem Felicem infeliciter appellauerũt: vt refert Odericus in proſecutione Annalium Baronij, & Pius Secundus in Bulla Retractationis. Quibus potuiſſet iterum repetere Moyſes: *mul-*

Oderic. ann. 1432. n. 8. & ann. 1439. n. 33. numer. 36.

 tum

tum erigimini Filij Leui: non contentis Sacerdotali ſorte, Summi Sacerdotis vobis vindicare videmini authoritatem.

II. Sic videtur quodammodò contingere etiam noſtris hiſce temporibus: Nam Summus Pontifex pro bono Fidelium vocat doctos, eiſque interpretandi Diuinas, Pontificiaſque leges facultatem impertitur, eorumque Conſilia Fidelibus ſectanda proponit. At hi data ſibi facultate adeò inflantur, vt Pontificijs multiformiter reflagrantes Declarationibus, extollant Doctorum ſententias, & Authorum opiniones afferant: Alij verò (neſcio quot) ſincero, ac humilitatis ſpiritu profitentur *Papæ* audire *decreta*, ac doctrinam: Moderni autem Caſiſtæ eò procedunt, vt alium Papam, è cuius ore pendeant, & cuius opiniones quaſi oracula obaudiant, creare videantur (vt innuimus nuper) & ſic re ipſa contra legitimum Summum Pontificem ſchiſma eſſe videtur: eo pernicioſius, quò occultius ipſiſmet ferè aſſeclis. Quamobrem hæc ponderantur.

Praelud. 1. n. 5.

III. Doctor, qui in Chriſti Eccleſia erudiendi fulget honore, vt ipſe deindè fulgeat in perpetuam æternitatem (vt promittit Daniel,) vel à ſeipſo ſumit ſibi honorem, vel à Deo immediatè, vel ab eius Vicario in terris. Si à ſe ipſo ſibi ſumit honorem docendi, aduerſatur Diuo Paulo prædicanti: *quod nemo ſumit ſibi honorem; ſed qui vocatur à Deo tanquam Aaron*. Si autem à Deo immediatè accepit: oſtendere oportet *ſigna vocationis*, & *Apoſtolatus* ſui: vti D. Paulus Corinthiis oſtendit. *Morale enim eſt omnibus* (ait S. Ambroſius) *vt qui fidem exigunt, fidem aſtruant*; & hac ratione refelluntur pſeudo Apoſtoli Lutherus, & Caluinus: ſin autem à Deo Vicario in terris mittitur ad docendum. Ergò Chriſti Vicarius eſt Magiſter: (eſt enim *Doctor Iuſtitiæ* prædictus a Ioele Propheta,) & Doctor ab eo miſſus, Diſcipulus eſt: ſed in ſchola Chriſti *non eſt Diſcipulus ſuper Magiſtrum*: *quid habes* ergò (diceret D. Paulus) *quod non accepiſti? ſi autem accepiſti, quid gloriaris quaſi non acceperis?* Ne dicas igitur *in ſapientia mea intellexi*: monet Iſaias. Nec imiteris Euphemium Patriarcham Conſtantinopolitanum qui cum ſibi videretur Sacrorum dogmatum eſſe Magiſter, nec à Romano magiſtero Gelaſio doceri debere: quem idcircò ſpreuit: vt dicit Baronius.

Daniel c. 12. *S. P. Hebr. c. 5.* *S. P. Corint. 2. c. 12.* *S. Ambroſ. lib. 2. c. 1.* *Ioel. c. 12.* *S. Luc. c. 6.* *S. P. Cor. 1. c. 4.* *Iſai. c. 10.* *Bar. an. 492. n. 24.*

IV. *Vos eſtis lux mundi*: dixit Ieſus Apoſtolis ſuis, & præ cæteris Petro Apoſtolorum Principi: quamobrem ſicut Luna à Sole lumen recipit; ſic & cæteri à Petro veritatis lumen hauriunt: ipſi enim reuelauit Pater ex reuelatione ſibi ſingillatim facta, & ipſe Petrus dixit: *Tu es Chriſtus filius Dei viui*: & huius figura eſſe videtur participatio ſpiritus Moyſi, ſeptuaginta Senibus, ac Magiſtris Populi: vti dicitur in lib. Numerorũ. Sed dato, & non conceſſo, quòd veritas hęc non foret ſatis clara; ſcilicet quòd Papa ſit Magiſter, & Iudex Supremus, & quod inter Papã, ac Recentiores Theologos adhuc lis ſub Iudice ſit: Papa enim dicit cum Dauid:

S. Math. c. 16 *Numer. c. 11.* *Pſalm. 33.*

Venite

Venite Filij, audite me, timorem Domini docebo vos. Caſiſtæ verò prædicant, *ſequimini nos. Nos enim ſapientes ſumus, & lex Domini nobiſcum eſt*: iactant apud Ieremiam quis Iudex erit? nullus horum Ierem.c.8. pro nunc ſit; ſed Deus ipſe Iudex eſto; eiuſque definitioni ſtent cuncti: en autem Dei ſententia: *Facies quodcumque dixerint, qui præ-* Deuter. cap. 17. *ſunt* (ideſt Summus Pontifex exponit Liranus) *loco quem elegerit Do-* Liranus. *minus, & docuerit te iuxta legem eius, ſequeriſque ſententiam eorum, nec declinabis ad dexteram, neque ſiniſtram. Qui autem ſuperbierit nolens obedire Sacerdotis Imperio, qui eo tempore miniſtrat* Deuter. cap. *Domino Deo tuo, & Decreto Iudicis morietur homo ille*: ſic publi- 17. cat Moyſes ex ore Dei; ſed adhuc apertius. *Tu es* (nota) *Petrus, &* S.Math.c. *ſuper hanc* (nota) *petram ædificabo Eccleſiam meam.* 8.

V. Item dixit Ieſus Petro. *Petre amas me? Paſce oues meas*: vti promiſerat per Ieremiam dicens: *dabo vobis Paſtores, iuſta cor meum,* S.Ioan c. 21. *& paſcent vos ſcientia* (ideſt *Fide certa* exponit Liranus) *& doctri-* Ierem.c.3. *na; ideſt moribus Sanctis* (exponit Idem). Ergò Petri eſt, eiuſque ſucceſſoris paſcere Fideles verbo veritatis. *Cibus enim mentis eſt ſer-* S. Gregor. *mo Dei* (inquit S. Gregorius Papa) Denique Chriſtus dixit Petro: *Ego* Homil. 15. in *rogaui pro te* (nota ſingularem Orationem pro vno Petro) *ne deficiat,* Euangel. S.Luc.c.22. nota etiam infallibilitatem doctrinæ Petri (*Fides tua*) Fides autem, vt Radix continet ſtipitem, ramos, & fructus; & vt ſubſtantia ſuſtinet, ac ipſi inhærent cæteræ virtutes, quæ ipſi accedunt, *& tu aliquandò conuerſus confirma* (nota) *Fratres tuos.* Vel igitur Caſiſtæ ſunt Fratres, & debent à Petro confirmari; vel ſi non ſunt Fratres, forent Apoſtatæ. Hæc eſt Dei ſententia, huic acquieſcamus: Nam *Diui-* *na eſt authoritas* (ait S. Leo Papa) *cui credimus: Diuina eſt Doctri-* S.Leo ſermo *na, quam ſequimur.* Deus autem, cum ſit ſummè ſapiens, non po- 7 de Natiuitat. Domini. teſt falli, & cum ſit ſummè bonus, non poteſt fallere. Ergò S. Ioann.c.8. *qui ſequitur me* (ait Ieſus Dei Filius) *non ambulat in tenebris, ſed habebit lumen vitæ*; ſed qui ſectatur Papam, ſequitur Deum; S.Luc.c.10. cuius ipſe Vicarius eſt in terris: vndè, ſi *quis vos audit, me audit*: multò magis, qui audit Petrum, audit Deum. Ergò qui ſequitur Papam, non ambulat in tenebris; ſed habet lumen vitæ. De modernis autem Theologis ſic habemus.

VI. Dixit Dominus ad Moyſen: *loquere Filijs Iſrael, vt recordentur omnium mandatorum Domini, nec ſequantur cogitationes ſuas* (nota) Numer. cap. *Dominus enim ſcit cogitationes hominum: quoniam vanæ ſunt* (ait 15. Pſalm. 93. David) & cogitationibus vanis reſpondent, & verba mendacia: Hinc Pſalm. 61. *mendaces Filij hominum in ſtateris, vt decipiant in vanitate in id* S. Greg, Ho- *ipſum.* Cæcum enim eſt Genus humanum (ait S. Gregorius Papa) *&* mil 2 in Eu. *prauum eſt cor hominis*: (ait Ieremia) *ſi radix Sancta, & rami* (dixit S. Paulus) ſin autem *Radix mala*, malus erit, & ramus. *Non* Ierem.c.17. S.P. Rom.c. 11. *enim poteſt Arbor mala, bonos fructus facere*, qui autem ſequitur cæ- S. Math.c.7.

cum,

Digitized by Google

cum, & prauum ductorem, offendet: Nam *ſi cæcus cæco ducatum præſtet, ambo in foueam cadunt*. Ergò qui ſequitur horum opinio- niones, imprudens eſt, & offendet: ſed dicet Caſiſta Recentior.

Matth. c. 15.

VII. Doctrina mea, non eſt mea; ſed eius, qui miſit me, Cætus nimirum Theologorum, qui Papali fretus eſt Auctoritate, & Priuilegio. Ergo non eſt opinio vana, nec mendax eſt ſtylus meus, nec *cæci ſumus, & Duces cæcorum*. Innitimur enim ſolidis fundamentis, ac videmus oculis plurimorum; nimirum inhæret noſtra ſententia *communi Doctorum opinioni. Nonne ergò prudenter ambulamus, & nobiſcum qui ſequitur opinionem probabilem, prudenter ambulat?* At contrà: inprimis animaduertendum eſt, quod Papa indulget facultatem laureandi Doctos, non decorandi laurea indoctos, & inſuper Doctoribus indulget facultatem interpretandi leges latas ex legibus, non condendi nouus ex arbitrio: deinde reſponderi poteſt: quod non eſt *communis opinio*, cui plures diſſentiant; deinde res penderet vniuerſa Philoſophorum ſchola, cum Ariſtotele, hæc eſt *petitio Principij*, probare opinionem, opinione. Inſuper reſponderet Lyranus: *à veritate vacuos ſe profeſſi ſunt, qui multitudine ſe amauerunt*. (Item cauete dicit Ariſtoteles) ne decipiamini voluptate placendi hominibus, & vocari ab eis Doctores, & Theologi. Nam *multitudo ob voluptatem decipi videtur*. Non decipimur (aiunt): quia noſtræ, & Doctorum noſtrorum opiniones firmis inhærent fundamentis. Gaudeo valdè: ſed quæſo, indicate. Si fundamenta ſunt *Iura Canonica*. Ergò veſtra auctoritas auctoritati Papæ innititur. Ergò ipſe multo magis eſt obaudiendus. Nam: *Propter quod vnum quodque tale, & illud magis*. Cur ergò toties à Pontificis decretis diſcrepatis? & ſæpius Sacris Canonibus Doctiorum opiniones prȩfertis? vel excogitatis artibus, ac ſubtilitatibus Pontificum voluntatem eluditis, ac fruſtramini? Si *ratio naturalis* allegatur: ſed Philoſophi, huius rationis idonei Teſtes, præſertim Seneca, Cicero, Ariſtoteles, Plato, & Imperator, (qui & ipſe in ſuis legibus veram Philoſophiam profitetur) contrarij ſunt vobis (vt dictum eſt ſupra præſertim Plato de ſequenda Probabiliore). Si *Sacra Scriptura*, ac Sancti Patres citantur: at ex ſuperioribus conſtat potius ipſam, ac ipſos veſtris repugnare ſenſibus. Ergò Recentiorum opiniones ſunt veluti *nubes ſine aqua* veræ ſapientiæ, ac ſydera errantia, nullis infixa vrbibus firmæ rationis, & ſicut *Arundines vento agitatæ*, ac *Domus* fundata, non ſuper firmam petram; ſed ſuper lubricam arenam; ac veluti ſomnia, quæ Phantaſia parit, non ratio concipit.

Lyran. in c. 16. Numer. Ariſtot. ethic. lib. 3. c. 4.

L. Iuriſ. ff. de Iuſtitia, & Iure.

Part. 1. flos 5

VIII. Hic cum D. Thoma repetendum videtur, quod quando verè intelligimus, intelligimus rem vt eſt a parte rei, nobis tamen repreſentatã per ſimilitudinẽ eius, ſeu ſpeciem; adeo vt res obiectũ ſit id, quod intelligitur: Species autẽ id, quo ſeu ſignum formale, quod non cognitũ ducit nos in cognitionẽ alterius. Res eſt veluti originale, & exemplar, ſpecies veluti

ſpe-

Digitized by Google

ſpecularis Imago,ac exemplum. Qui ergo verè vult intelligere rem, originale quærit, nec ſiſtit in Imagine, ſicuti Gentes in ſuis Simulacris: hinc S.Thomas damnat quoſdã antiquos (hi fortaſſe fuerũt Academici, ac Carpocratiani hęretici,de quibus ſupra in II.Parte innuimus) qui docebant,quòd cũ nos intelligimus,non intelligimus rẽ; Sed rei ſimilitudinẽ;adeò vt ſpecies menti impreſſę fierẽt obiectũ quod,nõ obiectũ quo,& ſic Iudiciũ sẽper eſſet verũ:quia quilibet iudicat iuxta cognitionẽ ſuã,ac ſpeciem menti inditam, quæ eſſet illi veluti regula, ac menſura veritatis;& ſic ſequeretur,*quòd omne, quod videtur, eſſet verũ*: vt antiqui errãdo docuerũt(ait S.Tho.)& ſicut etiã ſequitur *quod omnis opinio æqualiter erit vera*: quia opinio eſt iudiciũ,& hoc iudiciũ reſpõderet illi ſpeciebus,quę fierẽt obiectũ menſuras; iudicij veritatẽ.Sequi etiam videtur quod bonũ intellectus,ac fęlicitas nõ eſſet obiectũ,ac rei veritas;Sed propria cuiuſq;apprehẽſio abſque conformitate cum obiecto,& ſimilis eſſet ſomniãtibus,de quibus cũ Dauid loquitur Iſaias.*Sicut ſomniat eſuriẽs,et comedit:cum autem fuerit expergeſactus,vacua eſt anima eius*; nã Philoſophi doctrina,eſt quòd *ab eo quod res eſt,vel nõ eſt,oratio dicitur vera,vel falſa*.Nos autẽ vel veritatẽ legis quęrimus,vel opinionẽ, vmbrã legis,ac ſimulacrũ? Si vmbrã legis ſolã,& opinionis Idolũ ſequimur, erramus & nos cũ antiquis.Sin verò legis veritatẽ quærimus,vt eidem noſtras opiniones cõformemus:*Si quæritis,quærite*(ait Propheta Iſaias)nõ ad ſpeciẽ: Sed ad verã legis intelligentiã:quia ſecus de nobis ipſis diceret Eccleſiaſticus.*Somnia extollunt imprudentes,quaſi qui apprehẽdit vmbram,& perſequitur ventũ.Sic eſt qui attendit ad viſa mendacia:Sicut parturientis cor tuũ phantaſias patitur*:nõ autẽ ſanũ iudiciũ fouet: Nã *vbi nõ eſt ſciẽtia animæ*(ait Salomõ)*non eſt bonũ,et qui feſtinus eſt pedibus,offẽdet;qui tantũ verba ſectatur,nihil habebit.Qui autẽ poſſeſſor eſt mentis, diligit animã ſuã:et Cuſtos prudentiæ,inueniet bona.Audi conſilium, & ſuſcipe diſciplinam, vt ſis ſapiens in nouiſſimis tuis:non ceſſes audire, Fili doctrinam,nec ignores ſermones ſcientiæ*. Hinc tu *ſine iudicio nihil facias graue*; monet idem Eccleſiaſticus : Magnæ autem prudentię iudicium eſt Supremum Romanæ Eccleſiæ doctorem,ac Magiſtrum colere. At dicit Recentior Theologus.

S.Thom.1.q.85.art.2.

Pſal.72.75. Iſai.c.29.

Iſai.c.21.

Eccli.c.34.

Prouerb.c.19.

Eccli.c.33.

IX.

Colo Romanæ Eccleſię magiſtrum cum ex Cathedra Fidei dogmata; toti Eccleſiæ proponit.Fidei enim eſt ſupremus magiſter.Ipſi verò Doctores ſunt magiſtri morũ, ac moraliũ deciſiones à Theologis ſũt requirendæ.In materia Fidei Papã præpono Doctoribus:in materia morum, Doctores præponẽdi videtur Papæ. Quàm vana ſit huiuſmodi reſpõſio, perpendite. In primis hęc diſtinctio,ac limitatio gratis,& ſine fundamẽto profertur: indiſtinctè namque:(vt dicit S.Bernardus)dictum eſt Petro. *Paſce oues meas;nihil excipitur,vbi diſtinguitur nihil*. Ergò ſicut omnes paſcit, ſic & omnibus paſcuis neceſſarijs, & opportunis (cuiuſmodi eſt morum doctrina) paſcit;ſecus non ſatis paſceret;ſed perire ſineret.

S. Bernard. de conſider. lib.2 c.8.

ergò

ergò, & hæc illi competit, ſicuti eiuſdem Petri Epiſtolæ teſtantur, quæ non ſolum fidem; ſed, & mores docent Fideles. Nam.

X. Domus pluribus ædificatur partibus. Omnes autem partes fundamentis innituntur domus. Eccleſia eſt Domus Dei, & vnuſquiſque etiã fidelis templũ eſt Spiritus Sancti: huiuſmodi autem Domus, ac Templũ pluribus ædificatur partibus, ſeu virtutibus. 1. *Fides quæ eſt ſubſtantia*
S. P. Hebr. c. 11. *ſperandarum rerum* (vt inquit S. Paulus). Fides autem cum ſit fundamentum non conſtruit totam Domum: hinc requiruntur opera: *Fides enim ſine operibus mortua eſt, & ſicut corpus ſine ſpiritu mortuum*
S. Iacob. c. 2. *eſt; ità Fides ſine operibus mortua eſt* (ait S. Iacobus) nam *Fides ex*
S. P. Galat. c. 5. *operibus conſummata eſt* (inquit D. Paulus) *quæ per Charitatem operatur. Charitas autem patiens eſt* &c. vndè dicit Cornelius à La-
S. P. Cor. 1. c. 3. Cornel. Canones rerum in epiſt. D. Pauli can. 3. pide, *Fides vt arbor omnes virtutes complectitur, & eſt veluti Doctor indicans opera ſpei, pænitentiæ, Charitatis, quibus iuſtificamur.*
Iſaias c. 54. *Nam etiam in Iuſtitia fundaberis* (ait Iſaias). Ergò Fide, Charitate, operibus, ædificatur Domus Dei: vt dicit S. Auguſtinus: *Do-*
S. Aug. ſerm. 250. de Tempore, & ſerm. 22. de verb. Apoſtoli. *mus Dei credendo fundatur; ſperando dirigitur, diligendo perficitur*, & ideò Chriſtus iuſſit Apoſtolis, vt docerent Fidei veritates: ſed ſimul docerent morum præcepta, dicens: *Euntes docete; & docentes eos ſeruare omnia quæcumque mandaui vobis*. Sed hæc tota domus inni-
S. Math. c. 28. titur fundamento Petri. Ergò ex ore Petri, eiuſque ſucceſſoribus debet prodire, & Fidei, & morum doctrina: Vti praxis, ac conſuetudo Eccleſiæ vniuerſalis ab initio teſtatur, & teſtantur Concilia Generalia, & tot decretalium libri pro vtriſque conditi. Patris igitur Beatiſſimi ne renuas audire vocem in omnibus, nec eum contriſtes:
Prouerb. c. 19. quia (ait Salomon): *Qui affligit Patrem, & fugit Matrem, ignominioſus erit, & infelix.*

XI. *Finem verò loquendi pariter omnes audiamus. Deum time, &*
Eccleſ. c. 12. *mandata eius obſerua. Hoc eſt enim omnis homo*: repeto cum Eccleſiaſte. Mandatum autem Dei primum in promiſſione eſt: *Honora Patrem tuum, & Matrem tuam, vt longo viuas tempore.* Ergò honoremus *vnã Sanctam Matrem Eccleſiam Catholicã, et Apoſtolicã*, & vnum Beatiſſi-
Exod. c. 8. mũ Patrẽ, vnius Patris cæleſtis Vicarium: ac vnius Eccleſiæ, vnũ, & viſibile caput colamus *Papã*, qui magis quàm Sũmus Sacerdos Aaron portat *in pectore Doctrinam, ac veritatẽ*: Doctrinam ſcilicet veritatis virtu-
Cornel. in Eccleſ. c. 12. ver. 11. tis ac Sanctitatis: *licet enim* (ait Cornelius à Lapide) *plurimi ſint Magiſtri, qui populum doceant, vnus tamen omnis veræ doctrinæ*
Deuter. c. 17. *Auctor, Fons, & Origo eſt Deus, & Chriſtus, qui proinde ſuum Vicarium in lege veteri conſtituit Pontificem quaſi Summum Sinagogæ Doctorem, & Iudicem, cui in omnibus auſcultari, & obediri iuſſit: multò magis in lege noua conſtituit S. Petrum, eique ſuccedentes Pontifices Romanos Eccleſiæ totius Doctores, & Paſtores; vt ab vno Pa-*
S. Ioan. c. 21. *ſtore* (iuxta S. Ioannis promiſſionem) *quod erit vnum ouile, & vnus*

Pa-

Digitized by Google

Paſtor) vnitas fidei, & doctrina hauriretur, & ſeruaretur, nec in varias iretur hæreſes, ac errores: ſic enim Hierarchia Eccleſiæ in Monarchiam, quæ optimum eſt regimen, deſinit. Monarcha enim eſt Pontifex. Verba igitur (concludit Eccleſiaſticus) *ſapientum ſicut ſtimuli,* Eccleſ.c.12.
& quaſi claui in altum defixi, quæ per Magiſtrorum conſilium data ſunt à Paſtore vno (nota) quòd vnus eſt Doctor, de cuius plenitudine doctrinæ cæteri Doctores ac Magiſtri accipiant, & cuius putei deriuantur foras. Si ergò ab hoc vno accipiunt doctrinam, conſentanei erunt ipſorum ſenſus: ſi diſſentiant ab hoc vno, doctrinam non accipiunt. Ergò falſi ſunt Doctores; nec ſe fallant, dicentes, non opus eſſe Eccleſ.c.12.
Magiſtro: cum etiam Eccleſiaſtes, & Eccleſiaſticus ab alijs ſe didiciſſe Eccli.c.50.
profiteantur. Nos autem

XII. Gaudeamus quòd vniuerſi exercitus, qui ex inferorum Portis erumpere poſſent, hanc doctrinam veritatis labefactare nequeant. Nam S.Math.c.8.
Portæ inferi non præualebunt aduerſus eam: vt prædixit Iſaias, quòd Iſaias 1.c. 54.
omnis machina, dolus, ac conatus malignorum hominum, ac ſpiritus S.P.Timot.1.
diſſoluenda errant: Immò Deus ipſe eſt, qui loquitur per Iſaiam, dicens: c.3
Omne vas quod fictum eſt contra te non dirigetur: & omnem linguam Paralip. lib.
reſiſtentem tibi, in Iudicio iudicabis: Eccleſia enim Catholica eſt *Domus* 2.c.3.
Dei, ac Columna, ac Firmamentum veritatis: vti Columnæ duæ Salo- Cornel.comment.in ep.S.
monis *Ioachim*, ideſt, *directio*, & *Booz*, ideſt *firmitas* (vt commentatur Patr.
Cornelius à Lapide) quia firma eſt directio, & recta firmitas: ſed colum- Tim.1. c.3.
næ innituntur fundamento: ſic & Eccleſia fundata eſt ſuper Petri, ac verſ.14.
Succeſſoris firmam Petram: ſic Concilia Generalia præſertim Epheſi- Reg.3.c.7.
num, & Calcedonenſe repræſentantia Vniuerſalem Eccleſiam profeſ- Sup. Prelud.
ſa ſunt: vt refert etiam Baronius, & diximus: vndè repetendum mihi 1.n.5.
videtur in fine, quod in principio, In *votiuo elogio* primæ partis pro- Concil.Conſtant.art.37.
feſſus ſum, ex Scripturis, & Concilio Conſtantienſi: *Petrus eſt vnum, &* Vuicleſ.&
immediatum os Dei infallibile: ſed Papa eſt Petrus poteſtate: vt cum art.27 Hux.
D. Bernardo vniuerſa confitetur Eccleſia. *Ergò Papa eſt vnum & im-* S.Luc.c.22.ne
mediatum os Dei infallibile. Sic *Papiſta* ſum, & ero (ideſt, vt oſtendit deficiat fides tua.
Baronius) *Catholicus*, magis cordis obſequio, quàm nominis inuolucro. S. Bernard.
Igitur te deprecor tota ſpiritus humilitate, *Beatiſſime Pater*; ac bis San- de conſider.
ctiſſimè Innocenti, ſi *erraui Tu doce me: ſi iniquitatem locutus ſum; vl-* lib 2.c.8.
trà non addam: nam *Pater notam faciet Filijs veritatem*: vt Iſaias mo- Baron.ann. 456.n.22.23.
net: & ſic reſpondent vltima primis Iob.c.34.
Iſaias c.38.

H. P. Braid.

XXXIV.FRV-

Digitized by Google

Digitized by Google